

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**17. YÜZYILA AİT BİR OKÇULUK RİSALESİ:
TEZKÎRE-İ RUMÂT
(TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRME)**

ŞÜKRÜ SEÇKİN ANIK

**TARİH ANABİLİM DALI
YENİÇAĞ BİLİM DALI**

MAYIS 2018

**17. YÜZYILA AİT BİR OKÇULUK RİSALESİ: TEZKÎRE-İ RUMÂT
(TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRME)**

Şükrü Seçkin ANIK

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TARİH ANABİLİM DALI
YENİÇAĞ BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

MAYIS 2018

Yüksek Lisans Tezi Kabul ve Onay Sayfası

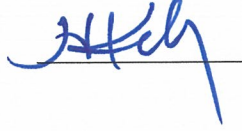
Şükrü Seçkin ANIK tarafından hazırlanan “ 17. YÜZYIL'A AİT BİR OKÇULUK RİSALESİ: TEZKİRE-İ RUMAT (TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRME” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Gazi Üniversitesi TARİH Anabilim Dalı YENİÇAĞ TARIHI bilim dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Mustafa ALKAN

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Başkan : Prof. Dr. Hamza KELEŞ

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Sıddık GARİK

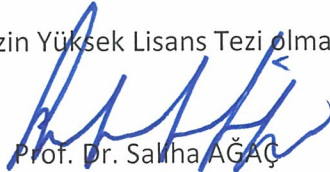

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum .

Tez Savunma Tarihi:

30 / 05 / 2018

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Salha AĞAÇ
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Şükrü Seçkin ANIK

30.05.20180

17. YÜZYILA AİT BİR OKÇULUK RİSALESİ: TEZKİRE-İ RUMAT
(TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRME)

(Yüksek Lisans Tezi)

Şükrü Seçkin ANIK

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Mayıs 2018

ÖZET

Ok ve yay, Türk kültürü ve tarihi için son derece elzem enstrümanlar arasındadır. Türk tarihi kadar eskilere uzanan, Türkler'in ok ve yay ile olan münasebetleri, İslamiyet'in kabulü ile birlikte bir kutsiyet kazanmıştır. Osmanlı Devleti Dönemi'ne gelindiğinde ise bu kutsiyet bir kurum çerçevesinde ete kemiğe bürünmüştür. Osmanlılar, bazı şehirlerde halkın atış talimi yapabilmesi ve ok yarışları düzenlenebilmesi için alanlar tahsis etmişlerdir. İstanbul'da bulunan mezkûr alan günümüzde Okmeydanı olarak adlandırılmakta ve adını, Osmanlı zamanında yapılan ok atışlarından almaktadır. Mezkûr alanda kurulan cami ve tekke bahsedilen bu kutsiyet ile kurumsallaşmanın en belirgin kanıtıdır. İstanbul Okmeydanı'nın bu kurumun yönetilmesi için, tekkelerde görev yapacak şeyhler ve dervişler görevlendirilmiştir. Tezimin temelini oluşturan Tezkire-i Rumat adlı risale, IV Mehmet Dönemi'nde İstanbul Okmeydanı'nda görev yapan meydan şeyhi Kâtip Abdullah Efendi tarafından yazılmıştır. Eserde, İstanbul ve sair şehirlerde düzenlenen ok yarışlarında alınan rekorlar ve rekor sahibi atıcıların kısa biyografilerinin yanı sıra, İstanbul Okmeydanı'nın sınırları, bu sınırlara yapılan gayr-i hukuki müdahaleler ile Osmanlı Devleti'nde yaşanan kurumsal zaaf ve bu zaafın ortadan kaldırılması için sunulan bir takım çözümler yer almaktadır.

Bilim Kodu : 117514
Anahtar Kelimeler : Ok, Yay, Okmeydanı, Kurumlar, IV Mehmet, Gayr-ı Meşru Müdahale
Sayfa Adedi : 229
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Mustafa ALKAN

AN ARCHERY TREATISE FROM 17th CENTURY: TEZKİRE-İ RUMAT
(TRANSCRIPTION AND EVALUATION)

(M. Sc. Thesis)

Şükrü Seçkin ANIK

GAZI UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES

May 2018

ABSTRACT

Arch and bow are among the most important instruments for Turkish culture and history. The relations of the Turks with the arrow and the bow, which are dating back to the beginning of the Turkish history, have gained a sanctity with the acceptance of Islam. When it came to the Ottoman period, this sacredness became a living being within the frame of an institution. The Ottomans, in some cities, have allocated space for the people to be able to practice shooting and to organize arrow races. At the Present time, this area in Istanbul is called Okmeydanı and this name is taken from arrow shots made during Ottoman times. Founded in the aforementioned area mosques and dervish lodge are the most obvious evidence of institutionalization with this sacredness. A seyh and dervish was also appointed for the administration of the Istanbul Okmeydanı. A treatise which is the basis of my thesis, Tezkire-i Rumat, is written by Kâtip Abdullah Efendi who administrator and seyh of this İstanbul Okmeydanı when the period of Mehmet the Fourth. This treatise is about to in addition to the short biographies of the participants who participated in the arrow races held in Istanbul and other cities, Istanbul Okmeydanı's borders, non-legal interventions made in these borders, institutional weaknesses in the Ottoman State and some solutions presented to remove this weakness.

Science : 117514
Key Words : Arrow, Bow, Okmeydanı, Institutions, IV. Mehmet, Non-Legal Intervention
Page : 229
Supervisor : Prof. Dr. Mustafa ALKAN

TEŐEKKÖR

Çalıőmalarım boyunca değerli yardım ve katkılarıyla beni yönlendiren, kıymetli tecrübelerinden faydalandığım sayın hocam, danışmanım Prof. Dr. Mustafa ALKAN'a ayrıca araőtırmam sırasında, bana rahat çalıőma alanı sunan İstanbul Üniversitesi Yazma Eserler Kütüphanesi çalıőanlarına, Başbakanlık Osmanlı Arşivi çalıőanlarına ve Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü çalıőanlarına; çalıőmam sırasında maddi desteklerini esirgemeyen İstanbul Okçular Vakfı yöneticilerine; tezimin her aşamasında maddi ve manevi olarak yanımda duran babam Cengiz ANIK'a annem Hatice ANIK'a ve kardeşim Asena Seçil ANIK'a teşekkürü etmeyi bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	xv
KISALTMALAR.....	xix
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

KÂTİP ABDULLAH EFENDİ’NİN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. Kâtip Abdullah Efendi’nin Hayatı	9
1.2. Kâtip Abdullah Efendi’nin Eserleri	10
1.2.1. Kânûnnâme-i Rûmât	10
1.2.2. Tezkîre-i Rumât	10
1.2.3. Kâvâidü’r-Remy	12
1.2.4. Okçuluk Sicil Defteri	13

2. BÖLÜM

TEZKİRE-İ RUMAT ADLI ESERİN TRANSKRİPSİYONU

2.1. Tezkire-İ Rumat Adlı Eserin Transkripsiyonu	15
--	----

3. BÖLÜM

TEZKİRE-İ RUMAT ADLI ESERİN DEĞERLENDİRMESİ

3.1. Esere Göre Okmeydanı’nın Kuruluşu ve Sınırları	95
3.2. Esere Göre Okmeydanı’na Yapılan Gayr-i Meşru Müdahaleler	100

Sayfa

3.3. Eserde Adı Geçen Menziller ve Menzil Sahibi Kemankeşler	102
3.3.1. İstanbul'da Bulunan Menziller ve Menzil Sahibi Kemankeşler	106
3.3.2. Edirne'de Bulunan Menziller ve Menzil Sahibi Kemankeşler	144
3.3.3. Bursa'da Bulunan Menziller ve Menzil Sahibi Kemankeşler	154
3.3.4. Diğer Menziller ve Menzil Sahibi Kemankeşler	159
3.4. Eserde Adı Geçen Yay Ustaları	192
3.4.1. Kemanger Ahmed	192
3.4.2. İçkoz Usta Ahmed	192
3.4.3. Yayıcı Ali	193
3.4.4. Kemanger Arap	193
3.4.5. Kemanger Arapzade	193
3.4.6. Sultan Bayezid	193
3.4.7. Kosta, Hüseyin	194
3.4.8. Kemanger İbrahim	194
3.4.9. Yayıcı Karaca	194
3.4.10. Lalizade	194
3.4.11. Yayıcı Muhammed	195
3.4.12. Sinoplu Mustafa	195
3.4.13. Hacı Osman	195
3.4.14. Recep	195
3.4.15. Mirahor Yusuf Beşe	196
3.5. Eserde Adı Geçen Ok Ustaları	196
3.5.1. Gınayi Ahmed Çelebi	196
3.5.2. Hammâmî Ahmed Ağa	196
3.5.3. Tirdar Ahmed Bey	196
3.5.4. Ali Ağa	197

Sayfa

3.5.5. Usta Bahtiyar	197
3.5.6. Hacı Baki	197
3.5.7. Üstad Cemşid.....	197
3.5.8. Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi	198
3.5.9. Berber Kadri Bey	198
3.5.10. Kevser Karamanî	198
3.5.11. Okçu Kasım	198
3.5.12. Hammâmîzâde Mehmed Ağa	199
3.5.13. Hacı Mustafa Batman	199
3.5.14. Muhammed Efendi	199
3.5.15. Müezzinzade Sinan	199
3.5.16. Okçu Sinan.....	200
3.5.17. Okçu Selatin.....	200
3.5.18. Sukizade Usta	200
3.5.19. Üsküfi.....	200
3.6. Eserde Adı Geçen Zihgir Ustaları.....	200
3.6.1. Zihgirci Kasım	200
3.6.2. Zihgirci Mahmud	200
3.6.3. Zihgirci.....	201
3.7. Eserde Adı Geçen Diğer Kemankeşler	201
3.7.1. Talimhaneci Üstad Kel Şahin Ağa.....	201
3.7.2. Kemanger Hacı Osman.....	201
3.7.3. Tirdar-1 Sabık Hacı Mustafa	202
3.7.4. Mustafa Efendi.....	202
3.7.5. Eyyüp Oğlu Muhammed Efendi	202
3.7.6. Ömer Efendi.....	202

Sayfa

3.7.7. Behram Ağa Oğlu Kasım Ağa.....	202
3.7.8. Talimhaneci Başı Sığır Çorbacı.....	203
3.7.9. Bosnalı İbrahim Ağa.....	203
3.7.10. Ruznamçeci Salih Efendi.....	203
3.7.11. Filibeli Çukadar Muhammed Paşa.....	203
3.7.12. İbrahim Efendi.....	203
3.7.13. İbadullah Efendi.....	203
3.7.14. Mehmed Bey.....	204
3.7.15. Mumcu Usta Mehmed.....	204
3.7.16. Emin Ganem Ağa Oğlu Mehmed Ağa.....	204
3.7.17. Kırk Çeşmeli Abdülhalim Çelebi.....	204
3.7.18. Haznedar Yusuf Bey.....	204
3.7.19. Mehmed Çelebi.....	204
3.7.20. Çukadar Ahmed.....	205
3.7.21. İbrahim.....	205
3.7.22. Yusuf.....	205
3.7.23. Mustafa Efendi.....	205
3.7.24. Taşzade Mehmed Bey.....	205
3.7.25. Hâce Kara Ali.....	205
3.7.26. Tavlacı Hüseyin.....	206
3.7.27. Yusuf Efendi.....	206
3.7.28. Çorbacı Muhammed Ağa.....	206
3.7.29. Talimhaneci Hüseyin Bey.....	206
3.7.30. Muhammed Efendi.....	206
3.7.31. Kaimmakam-ı Defterdar Ali Efendi.....	206
3.7.32. Yenibahçeli İsmail Efendi.....	206

Sayfa

3.7.33. Abdükladir Efendi.....	207
3.7.34. Ali Efendi.....	207
3.7.35. Muhammed Efendizade Abdülhalik Çelebi.....	207
3.7.36. Mimar Hasan Ağa.....	207
3.7.37. Mustafa Usta.....	207
3.7.38. Ahmed Ağa.....	207
3.7.39. Kara Hasan Ağa.....	207
3.7.40. Haneci Ömer.....	208
3.7.41. Beyram Ağazade Mustafa Ağa.....	208
3.7.42. Kasım Ağa.....	208
3.7.43. Hamza Ağa.....	208
3.7.44. Kadri Bey.....	208
3.7.45. Kadınzade Çukadarı Mustafa Paşa.....	208
3.7.46. Şaban Bey.....	208
3.7.47. Hacı Dilaver Ağa.....	209
3.7.48. Ahmed Ağa.....	209
3.7.49. Ali Çavuş.....	209
3.7.50. Ahmed Efendizade Halil Çelebi.....	209
3.7.51. Ali Ağa.....	209
3.7.52. Mahmud Odabaşı.....	209
3.7.53. Ketani Hacı Abdülbaki.....	210
3.7.54. Ketani Mustafa Çelebi.....	210
3.7.55. Kalıpçı Hacı Muhammed.....	210
3.7.56. Attar Recep Efendi.....	210
3.7.57. Keserci Usta Muhammed.....	210
3.7.58. Nalbur Hacı Ahmed.....	210

Sayfa

3.7.59. Tireli Haneci Ömer	210
3.7.60. Tirger Abdullah Çelebi	211
3.7.61. Hüseyin Çelebi.....	211
3.7.62. Büyük Hasan.....	211
3.7.63. Küçük Muhammed	211
3.7.64. Muhammed Çelebi.....	211
3.7.65. Ömer Efendi.....	211
3.7.66. Mustafa	211
3.7.67. Kemankeş Kara Mustafa Paşa	212
3.7.68. Silahdar Mustafa Paşa.....	212
3.7.69. Köprülüzade Fazıl Ahmed Paşa.....	212
3.7.70. Vezir Defterdar Paşa	212
3.7.71. Hüseyin Paşa.....	212
3.7.72. Hacı Hüseyin Paşa	212
3.7.73. Siyavuş Paşa	213
3.7.74. Süleyman Paşa	213
3.7.75. Mustafa Efendi.....	213
3.7.76. Ahmed Ağa	213
3.7.77. İshak Efendi	213
3.7.78. Mahmud Kethüda	213
3.7.79. Ahmed Ağa	214
3.7.80. Edirneli Ömer Efendi.....	214
3.7.81. Ali Hâce	214
3.7.82. Üveys Paşa.....	214
3.7.83. Feridunzade Mahmud Bey.....	214
3.7.84. Piyale Paşa Kâtibi	214

Sayfa

3.7.85. İmam Ali Efendi	215
3.7.86. Hâce Hamit Efendi.....	215
3.7.87. Selanikli Ayruş Alaybeyi	215
3.7.88. Cümdi Bekçi Osman Ağa	215
3.7.89. Haneci Bali	215
3.7.90. Topal Yusuf Ağa.....	215
3.7.91. Ak Yaylak Osman Ağa	216
3.7.92. Bursalı Muslu Efendi	216
3.7.93. İshakzade Ağa.....	216
3.7.94. Samsoncubaşı Süleyman Ağa.....	216
3.7.95. Sunkur Hasan Ağa	216
3.7.96. Dertli Ahmed	217
3.7.97. Donanma Ağası Deveci Hasan	217
3.7.98. Yunus Çelebi.....	217
3.7.99. Talimhanecibaşı Abdülbaki Ağa	217
3.7.100. Uyvar Ağası Ahmed Ağa.....	217
3.7.101. Tirger Ahmed Çelebi	217
3.7.102. Kaplan Ağa	218
3.7.103. Ahmed Efendi	218
3.7.104. Ali Ağa.....	218
3.7.105. Kenan	218
3.7.106. Ömer Efendi.....	218
3.7.107. Çorbacı Muhammed Ağa.....	218
3.7.108. Mahmud Efendi	219
3.8.109. Topkapılı İbrahim Ağa.....	219
3.8.110. Dülgerzade Ahmed Ağa.....	219

Sayfa

3.7.111. Kiremitçizade İbrahim Ağa	219
3.7.112. Yenibağçeli İsmail Halife	219
3.7.113. Mücellidzade Mustafa Çelebi	219
3.7.114. Şair Şerhi	219
3.7.115. Nakkaşzade İsmail	220
SONUÇ.....	221
KAYNAKÇA.....	225
ÖZGEÇMİŞ.....	229

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 3.1. İstanbul Bahtiyar Menzili	106
Çizelge 3.2. İstanbul Arkurı/Gündoğusu Menzili.....	108
Çizelge 3.3. İstanbul Yıldız Menzili	111
Çizelge 3.4. İstanbul Tozkoparan İskender Menzili	113
Çizelge 3.5. İstanbul Çizmeci/Çullu Menzili.....	114
Çizelge 3.6. İstanbul Ahi/Parpul Menzili	115
Çizelge 3.7. İstanbul Ayrancı/Alı Bali Kapudan Menzili.....	117
Çizelge 3.8. İstanbul Tekye İçi Menzili.....	118
Çizelge 3.9. İstanbul Haydar Yeri Menzili	120
Çizelge 3.10. İstanbul Zihgirci Piri Menzili	121
Çizelge 3.11. İstanbul Tab Yerleri/Hasan Menzili	122
Çizelge 3.12. İstanbul Uncu Şüca Menzili.....	123
Çizelge 3.13. İstanbul Cerrah Yeri Menzili	124
Çizelge 3.14. İstanbul Helvacı Yeri Menzili	126
Çizelge 3.15. İstanbul Nakkaş Yeri Menzili.....	126
Çizelge 3.16. İstanbul Hacı Süleyman Yeri Menzili	127
Çizelge 3.17. İstanbul Hünkâr Ayağı Yeri Menzili	129
Çizelge 3.18. İstanbul Lenduha Menzili	129
Çizelge 3.19. İstanbul Sekban Kulu Menzili	130
Çizelge 3.20. İstanbul Derinsu Menzili	130
Çizelge 3.21. İstanbul Divitçi Menzili.....	131
Çizelge 3.22. İstanbul Cafer/Hacı İsmail Menzili	132
Çizelge 3.23. İstanbul Uşşaki/Hacı İsmail Menzili	132
Çizelge 3.24. İstanbul Bostancı Menzili	134
Çizelge 3.25. İstanbul Ağalar Menzili	136

Çizelge 3.26. İstanbul Poyraz Menzili	138
Çizelge 3.27. İstanbul Heki Yeri Menzili	140
Çizelge 3.28. İstanbul Kâtip Abdullah Efendi Menzili.....	141
Çizelge 3.29. İstanbul Eyyüb Menzilleri	142
Çizelge 3.30. İstanbul Üsküdar Menzilleri	143
Çizelge 3.31. İstanbul Kağthane Menzili.....	143
Çizelge 3.32. Edirne Deve Kemal Menzili	144
Çizelge 3.33. Edirne Ova Tarafına Giden İki Yanı Su Olan Menzil.....	146
Çizelge 3.34. Edirne Mütevelli Menzili.....	146
Çizelge 3.35. Edirne Bursa Kapı Yeri Menzili	147
Çizelge 3.36. Edirne Ağaç Menzili.....	147
Çizelge 3.37. Edirne Namazgâh Menzili	148
Çizelge 3.38. Edirne Tirger Hasan Çelebi Menzili.....	149
Çizelge 3.39. Edirne Yeksuvar Menzili	149
Çizelge 3.40. Edirne Yaycı Hüseyin Menzili	150
Çizelge 3.41. Edirne Kible Menzili	151
Çizelge 3.42. Edirne Poyraz Menzili	152
Çizelge 3.43. Edirne Kahveci Yeri Menzili.....	153
Çizelge 3.44. Edirne Demirtaş Menzili.....	153
Çizelge 3.45. Bursa Yusuf Yeri Menzili.....	154
Çizelge 3.46. Bursa Yıldız Menzili.....	156
Çizelge 3.47. Bursa Attar Çelebi Menzili.....	157
Çizelge 3.48. Bursa 2. Yıldız Menzili.....	157
Çizelge 3.49. Bursa Ağaç Menzili	158
Çizelge 3.50. Bursa İmam Menzili	158
Çizelge 3.51. Gelibolu Menzili.....	160
Çizelge 3.52. Sofya Menzili Kible Havası.....	161

Çizelge 3.53. Sofya Menzili Batı Lodos Havası.....	161
Çizelge 3.54. Sofya Menzili.....	162
Çizelge 3.55. Üsküp Menzili Batı Lodos Havası.....	162
Çizelge 3.56. Üsküp Menzili Lodos-Poyraz Havası.....	163
Çizelge 3.57. Üsküp Menzili Poyraz Havası	163
Çizelge 3.58. Vardar Yenicesi Menzili.....	164
Çizelge 3.59. Ustrumca Menzili	164
Çizelge 3.60. İpsala Menzili Lodos Havası	165
Çizelge 3.61. İpsala Menzili Yıldız Havası	165
Çizelge 3.62. Belgrad Menzili Lodos Havası	166
Çizelge 3.63. Belgrad Menzili Karayel Havası	167
Çizelge 3.64. Belgrad Menzili 2. Lodos Havası	167
Çizelge 3.65. Belgrad Menzili 3. Lodos Havası	168
Çizelge 3.66. Dem Menzili	168
Çizelge 3.67. Peşte Menzili	169
Çizelge 3.68. Vezdeçe Menzili	169
Çizelge 3.69. Avlonya Menzili	170
Çizelge 3.70. Maraş Menzili.....	171
Çizelge 3.71. Konya Menzili Lodos Havası	171
Çizelge 3.72. Konya Menzili	172
Çizelge 3.73. Bergama Menzili Lodos Havası	173
Çizelge 3.74. Bergama Menzili Poyraz Havası	173
Çizelge 3.75. Balıkesir Menzili Poyraz Havası	174
Çizelge 3.76. Balıkesir Menzili Poyraz Havası	174
Çizelge 3.77. Ayazmend Menzili Poyraz Havası	175
Çizelge 3.78. Ayazmend Menzili 2. Poyraz Havası	176
Çizelge 3.79. Ayazmend Menzili Yıldız Havası	176

Çizelge 3.80. Akhisar Menzili	177
Çizelge 3.81. Manisa Menzili Poyraz Havası	177
Çizelge 3.82. Manisa Menzili Batı Lodosu Havası	177
Çizelge 3.83. Manisa Menzili Yıldız Havası	178
Çizelge 3.84. Tire Menzili	178
Çizelge 3.85. Kütahya Menzili	179
Çizelge 3.86. Ankara Menzili	179
Çizelge 3.87. Amasya Menzili.....	180
Çizelge 3.88. Lazkiye Menzili	181
Çizelge 3.89. Tokat Menzili.....	182
Çizelge 3.90. Cidde Menzili	182
Çizelge 3.91. Mekke-i Mükerrerme Menzili.....	183
Çizelge 3.92. Kahire Menzili	183
Çizelge 3.93. Mısır Menzili Yıldız Havası	185
Çizelge 3.94. Mısır Menzili Poyraz Havası	186
Çizelge 3.95. Mısır Menzili Batı Havası	186
Çizelge 3.96. Mısır Menzili Lodos Havası	187
Çizelge 3.97. Mısır Menzili 2. Batı Havası	187
Çizelge 3.98. Mısır Menzili	188
Çizelge 3.99. İskenderiye Menzili	188
Çizelge 3.100. Şam Menzili.....	189
Çizelge 3.101. Halep Menzili Lodos Havası	189
Çizelge 3.102. Halep Menzili	190
Çizelge 3.103. Halep Menzili Batı Havası.....	190
Çizelge 3.104. Diyarbakır Menzili.....	191
Çizelge 3.105. Bağdad Menzili.....	191

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış bazı simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Açıklama

Kısaltmalar

a.g.e.	Adı Geçen Eser
a.g.m.	Adı Geçen Makale
BOA	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
bkz	Bakınız
TSMA	Topkapı Sarayı Arşivi
VGMA	Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi

GİRİŞ

İbn Haldun, göçebelerin şehirde yaşayan insanlarla kıyaslandığında daha cesur olduklarından bahseder.¹ Bunun sebebi, şehirlerde yaşayan yerleşik toplumların kendilerini daha güvende hissetmeleridir. Ancak, kalın surların yarattığı güven ortamı içinde yaşamayan toplumlar için bu durum geçerli değildir. Şehirlerde yaşamayan bu göçebe toplumlar sık sık baskın ve yağma harekâtlarına maruz kaldıkları için her an teyakkuzda olmak zorundadırlar. Bu zaruriyet göçebe toplumların savaşçılık özelliklerini geliştirmektedir. Bu toplumlar için düşmanı daha kendisine yaklaşmadan etkisiz hale getirmek hayati önem arz etmektedir. Böylece silah teknolojisinde kendilerini geliştirip, komşularına göre daha iyi silahlara sahip olurlar. Dolayısıyla, göçebe bir bozkır kavmi olan Türkler için, etraflarında yaşayan diğer toplumlara karşı kendilerine üstünlük sağlayacak ok ve yay, vazgeçilmez bir silah durumundadır.

Türkler'in ok ve yay kullanımı Türk tarihi kadar eskilere dayanmaktadır. Çin kaynaklarına göre ilk çağlarda bozkıra hâkim güç Moğollara karşı üstünlük sağlayan, Hiyoung-nu yani Hunlardı². Burada Çinliler müstakil iki devletin mücadelesinden ziyade, kuzey sınırları boyunca uzanan bozkırlarda rekabet eden iki farklı kabileden bahsetmektedir. Moğolların da bir bozkır kavmi olduğu ve ok ve yay kullanımında Hunlarla aynı metotları kullandıkları biliniyor olmalarına rağmen neden Hunların üstün geldikleri sorusu dikkate değerdir. Arkeolojik kazılarda elde edinilen bilgilere göre Hunların elinde Moğollarda olmayan bir tür ok ucu (Temren) vardı. Bu ok uçları, ok fırlatıldığında içinden hava geçerek bir tür ses çıkarmak ve düşman ordularına korku salarak psikolojik bir üstünlük elde etmek amacıyla geliştirilmiş demir uçlardı. Bu ok uçları sayesinde Hun kabileleri Moğol kabilelerine karşı üstünlük kazanmışlardı. Türklerin ok ve yay yapımı ve kullanımı sayesinde edindikleri bu üstünlük, ateşli silahların savaş alanlarında okun yerini almasına kadar -aşağı yukarı XVII. yüzyıl ortaları- devam etti. Bununla beraber Türkler oku ve yayı sadece birer savaş aleti olarak kullanmıyorlardı. Oka ve yaya belirli bir takım metaforlar yükleyerek, bunun üzerinden; toplumsal bir zihin ve belirli bir takım normlar sistemi inşa etmişlerdi.

¹ İbn-i Haldun (1986) *Mukaddime* (Çev. Zakir Kadiri Ugan), c.1, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 354

² Grousset, R. (2011) *Stepler İmparatorluğu, Attila, Cengiz Han, Timur* (Çev. H. İnalçık), Ankara: TTK Yayınları, 41

Uluslararası ilişkiler ve hukuk gibi alanlar da yine ok ve yay etkin bir iletişim aracı olarak kullanılıyordu. Ayrıca, Türkler sosyolojik sınıflandırmalarını da ok ve yay üzerinden yapmışlardır.

İslamiyet öncesi Türk topluluklarının sosyal yapıları içinde “ok” kelimesi, siyasi bir teşkilata bağlı kabile, boy anlamına gelmektedir.³ “ok” kelimesinin “z” çoğul eki ile birlikte ok+uz şeklindeki telaffuzu “Oğuz” kelimesinin türemesini sağlamıştır.⁴ Görüldüğü gibi Türkler, teşkilatlanmalarını oka yükledikleri siyasi metaforlar üzerinden oluşturmaktadır.

Bunun yanı sıra İslamiyet öncesi Türk topluluklarının ok ve yay üzerinden sosyal sınıflarını da belirledikleri görülmektedir. Oğuz Kağan Destanı’na göre, Oğuz Kağan bir gün çok büyük bir toy düzenlemeye karar verir. Toy öncesi oğullarını çağırır ve “*Benim gönlüm avlanmak istiyor. İhtiyar olduğum için artık cesaretim yoktur. Büyük oğullarım Gün, Ay, Yıldız, doğu tarafına sizler gidin; Küçük oğullarım Gök, Dağ ve Deniz, batı tarafına da sizler gidin*”⁵ der. Bunun üzerine Oğuz Kağan’ın büyük oğulları Gün, Ay ve Yıldız doğu tarafına; küçük oğulları Gök Dağ ve Deniz de batı tarafına avlanmaya giderler. Burada Oğuz Kağanın dünyayı oğulları arasında nasıl paylaştırdığını görmekteyiz. Daha sonra Oğuz Kağan’ın ava çıkan büyük oğulları altın bir yay bulurlar. Küçük oğulları ise gümüşten yapılmış üç adet ok bulurlar. Buldukları hediyeleri avladıkları hayvanlarla birlikte Oğuz Kağan’a sunarlar. Oğuz Kağan; “*Ey büyük oğullarım yay sizin olsun, yay gibi okları göğe atın, ey küçük oğullarım oklar sizlerin olsun. Yay oku attı, sizler de yay gibi olun... oğullarım biz hepimiz bir soydanız, sizde biz hepimiz bir soydanız deyip yerinizi ve rütbenizi bilin. Yay verdiklerimin yeri daha yukardadır ve orduda sağ kanadı oluştururlar. Ok verdiklerimin yeri daha aşağıdadır ve orduda sol kanadı oluştururlar*”⁶ dedi. Oğuz Kağan bundan sonra yay verdiği büyük oğullarına **Bozok** ve ok verdiği küçük oğullarına da **Üçok** adını vermiştir.⁷

Oğuz Kağan Destanı’nda da görüldüğü üzere Oğuz Kağan’ın büyük oğulları Gün, Ay ve Yıldız, Oğuz Türkeri’nin Bozok kolunu teşkil ederken; küçük oğulları Gök, Dağ ve

³ Kafesoğlu, İ. (1977) *Türk Milli Kültürü*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 200

⁴ Ercilasun.A. B, (2015) “*Oğuz Adının Etimolojisi*”, T. Gündüz, M. Ceniz (Editörler) *Oğuzlar: Dilleri, Tarihleri Ve Kültürleri*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 15 – 20

⁵ Togan, Z. V. (1982) *Oğuz Destanı*, (2. Baskı), İstanbul: Enderun Kitabevi, 47 – 48.

⁶ Togan, (1982) a.g.e. 47

⁷ Togan, (1982) a.g.e. 47

Deniz de Üçok kolunu teşkil etmektedir. Daha sonra da küçük kardeşler büyük kardeşlerine tabi olarak devlet içindeki kademeleri ve orduda görev yapacakları rütbeleri belirlenmiştir. Böylece, Bozoklar ve Üçoklar'dan Yirmi Dört Oğuz Boyu meydana gelmiştir. Buna göre, Türkler'in kendi sosyolojik sınıflandırmalarını da ok ve yay üzerinden yaptıkları görülmektedir. Bu sosyolojik sınıflandırmaya göre Oğuzların Bozok kolundan gelen Türk boylarının, Üçok kolundan gelenlere kıyasla daha üst bir kademede olduğu açıktır. XV. yüzyıl Osmanlı tarih yazımının, Osmanlı Hanedanı'nı sürekli Oğuz Kağan'ın yay verdiği oğullarının en büyüğü olan Gökalp'e dolayısıyla Bozok Türklerinin liderine, bağlamaya çalışması⁸ bu pencereden bakıldığında daha iyi anlaşılmaktadır.

Ayrıca pasajda ok almanın ya da yay almanın bir tabiiyet sembolü olduğu görülmektedir. Türk hükümdarları uluslararası ilişkilerde kendinden aşağı gördükleri hükümdarlara “sen bana tabisin” anlamı veren ok gönderirlerdi. Ok göndermenin aynı zamanda savaşa davet anlamı da vardı. Bu bağlamda Gazneli Hükümdarı Sultan Mahmud ile Kınık Türkmenleri'nin lideri Arslan Yabgu arasında geçen diyalogu örnek gösterebiliriz. Burada Arslan Yabgu, Horasan bölgesine yerleşmek için Gazneli Mahmud'tan izin ister. Gazneli Mahmud ise Arslan Yabgunun gücünü ölçmek için ona savaş sırasında emrine kaç asker çağırabileceğini sorar. Arslan Yabgu burada politik davranamaz ve oklarını göstererek “*bu oklardan her birini bir tarafa gönderdiğimde yüz bin atlı ve bir o kadar da yaya gelir. Hepsinin de size hizmet etmekten şeref duyarlar*” der. Bunun üzerine Gazneli Mahmud, Arslan Yabgu'nun bu gücünden endişe ederek onu Hindistan'da bir kaleye hapseder.⁹ Bugün Anadolu da hala “okumak” sözcüğü düğüne davet anlamında kullanılmaktadır. İbn-i Fadlan da seyahatnamesinde Oğuzların yaşadıkları bölgeden geçerken, bunların ok ve yay kullanmada ne kadar mahir olduklarından bahsetmektedir.¹⁰ Ayrıca Türklerin sözlü gelenek olarak nesilden nesile aktardıkları Dede Korkut Hikâyelerinde de okun ve yayın kullanımı ve Türk kültüründe teşkil ettiği yer hakkında çok sayıda hikâye vardır.¹¹

Türklerin İslamiyet'e geçişleriyle birlikte oka ve yaya verdikleri önem de artmıştır. Bunun sebebi, Kur'an-ı Kerim'de ok atmak ile ilgili ayetlerin yer almasıdır.

⁸ Aşıkpaşaoğlu, (2015) **Aşıkpaşaoğlu Tarihi**, (Yay. Haz. N. Atsız), Ankara: Ötüken Neşriyat, 14

⁹ Gündüz, T. (2012), **Bozkırın Efendileri**, (2. Baskı), İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 56.

¹⁰ İbn Fadlan (2012) **İbn-i Fadlan Seyahatnamesi**, (Yay. Haz. R. Şeşen), İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 77.

¹¹ Bkz. *Kam Pürenin Oğlu Bamsı Beyrek Destanı* ya da *Begil Oğlu Segrek Destanı*, Muharrem Ergin, *Dede Korkut Kitabı*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 2012

“Ey iman edenler! Onlara karşı gücünüz (kuvvetiniz) yettiği kadar – Allah’ın düşmanını, sizin düşmanlarınızı ve Allah’ın bilip de sizin bilmediğiniz düşmanları yıldırma üzere – kuvvet ve savaş atları hazırlayın.”¹²

Ayrıca Hz. Muhammed’in (S.A.V.) de ok atmak ile ilgili pek çok hadisinin olduğu rivayet edilir.

Sahabelerden Ukbe İbn Amir ayette geçen “kuvvet” kelimesini Hz. Muhammed tarafından “atmaktır” diye açıklandığı ve bunu üç kere tekrar ettiğini rivayet eder.¹³ Burada Kur’an-ı Kerim, Hz. Muhammed’in tefsirine göre, Müslümanları her türlü atıcılıkta en ileri seviyede olmalarını öğütlemektedir. Kur’an-ı Kerim’de geçen ayetlerin yanı sıra Hz. Muhammed’in de atıcılığı teşvik edici pek çok davranışının olduğu rivayet edilir. Burada bunlardan bir kaçını örneklendirebiliriz;

Sahabelerden Ebu Hureyre anlatıyor: Resullullah buyurdular ki; *“Şu üç şeyde armağan vardır: Deve yarışı, at yarışı ve ok yarışı.”¹⁴*

Sahabelerden Ukbe ibn Amir anlatıyor: Resullullah buyurdular ki; *“Allah tek bir ok sebebiyle üç kişiyi cennete koyar:*

1. *Oku yapan. Yeter ki bunu hayır için yapsın.*
2. *Oku atan.*
3. *Oku atana ulaştıran.”¹⁵*

Hz. Ali anlatıyor: Resullullah’ın Sa’d’dan başkasına *“annem, babam sana feda olsun”* dediğini duymadım. Uhud Şavaşı’nda: *“Ey sa’d (okunu) at. Annem babam sana feda olsun!”* dediğini duydum.¹⁶

Görüldüğü üzere Türklerin inandıkları dinleri zaten pek mahir oldukları ok atıcılığını teşvik etmektedir. Dolayısıyla ok ve yay üzerinden kendi toplumsal sınıflarını

¹² Enfal 60

¹³ Müslim, İmare 167, (1917); Tirmizi, Tefsir, Enfal, (3083); Ebu Davud, Cihad 24, (2514)

¹⁴ Ebu Davud, Cihad 67, (2574); Tirmizi, Cihad 22, (1700); Nesai, Hayl 14, (6, 226, 227)

¹⁵ Ebu Davud, Cihad 24, (2513); Tirmizi, Fedailü’l Cihad 11, (1637); Nesai, Cihad 26, (6,28), Hayl 8, (6, 222, 223)

¹⁶ Buhari, Megazi 18, Cihad 80, Edeb 103; Müslim Fezahiu’s-Sahabe 41, (2411); Tirmizi, Menakıb, (2756)

şekillendiren ve bir anlam dünyası inşa eden Türkler, İslamiyet'e geçiş ile birlikte inşa ettikleri anlam dünyasını genişletmişler ve ok atıcılığını kutsallaştırmışlardır.

Selçuklu Devleti ise oka ve yaya verdiği önemi, bayrağına bu sembolleri işleyerek göstermiştir. Ayrıca Tuğrul Bey'in tuğrasında ok ve yay sembolleri olduğu da bilinmektedir.¹⁷ Savaş alanında ok ve yay kullanmada gösterdikleri maharet sayesinde çok kısa sürede İran, Anadolu ve bugünkü Irak ve Suriye'yi kapsayan bölgeyi ele geçirmiş ve haçlı seferlerine karşı bu bölgeleri koruyabilmişlerdir. Burada haçlı seferlerine katılan bir haçlının hatıralarına bakmakta fayda vardır.

“Türkler kurt gibi uluyor, attıkları oklar da sağanak şeklinde üzerimize yağıyordu. Tüm bunlar bizi sersemletmişti. Adamlarımızdan çoğu ölmüş ve yaralanmıştı. Bu hiç alışık olmadığımız bir mücadele şekli olduğundan kurtuluşu hepimiz kaçmakta bulduk.”¹⁸

Osmanlı Dönemi'ne gelindiğinde ise Türklerin oka ve yaya atfettikleri kutsiyet kurumsallaştırılmıştır. Osmanlılar devletin çeşitli bölgelerinde insanların rahat ok atabilmeleri için ok meydanları tahsis edilmiştir. Bu ok meydanlarında bir tekke kurularak, bu alanların yönetimi yerel yöneticilere ve mezkûr tekkelerin şeyhlerine bırakılmıştır. Bu tekkelerde ve ok meydanlarında ok atan kişilere *kemankeş* ya da *tirendaz* adı verilirdi. Ok yapan kişilere *tirger* yay yapan kişilere ise *kavvas* ya da *kemanger* adı verilirdi.

Okçular tekkesinde okçuluk eğitiminin yanında dini ve fenni bilgiler de verilmekteydi. Ayrıca bazı müsehbiller her sene belli dönemlerde buraya gelerek öğrencilere ders verirlerdi.¹⁹ Osmanlı okçuları eğitimlerini tamamladıklarında kabza alma töreni düzenlenir ve “şakirdler” kemankeş olmaya hak kazanırlardı. Kabza alabilmek için bir kemankeşin ya pişrev oku ile en az 900 gez (549 metre), ya yeksuvar oku ile en az 850 gez (518,5 metre) ya da heki oku ile en az 830 gez (506 metre) uzaklığa ok atması gerekirdi.²⁰ Kabza alma ritüeli dualar ile başlardı. Usta öğrencisinin yanına gelir ve önce koluna kolçak takar, sonra eline bir yay vererek artık bir kemankeş olduğunu tasdik ederdi. Daha sonra yeni kemankeş Okmeydanı Tekkesi Şeyhi'nin yanına gider ve şeyhin elini

¹⁷ Turan. O. (2011), *Türk Cihan Hakimiyeti Mefkuresi*, Ankara: Ötüken Neşriyat, 203

¹⁸ Cornetensis, F. (2009), *Kudüs Seferi Kutsal Toprakları Kurtarmak*, (Çev. İ. B. Barlas), İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 90.

¹⁹ Uzunçarşılı, İ.H. (2011), *Osmanlı Tarihi – 2*, Ankara: TTK Yayınları, 623

²⁰ Kâtip Abdullah Efendi, *Tezkire-i Rumat*, 62b

öperdi. Şeyh’de kabza almaya hak kazanan bu şakirdin kulağına eğilerek şu ayeti okurdu; “(Savaştta) onları siz öldürmediniz, fakat Allah onları öldürdü. Attığın zaman da sen atmadın, fakat Allah attı. Mü’minleri, tarafından güzel bir imtihânla denemek için Allah öyle yaptı. Şüphesiz Allah hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir.”²¹ Bu ayet Türk okçularının tasavvufi görüşlerini dayandırdıkları temeldir. Okun şahıs tarafından değil de Allah tarafından atıldığı inancı Türk okçularına kibirli olmayı değil nefsinin terbiye etmesini öğretir. Zira tekke ve tasavvuf zihniyeti de tam olarak bir birey olmayı değil de yaratıcının içinde “hiç” olmayı öğütler. Dolayısıyla okçular tekkesine mensup okçular oklarını da bu tasavvufi inanış çerçevesinde atarlar.

Törende kabza tutmaya (yay sahibi olmaya) hak kazanan kemankeşlere abdestsiz yayı eline almamak, yayı ehil olmayana, atıcılık adabını bilmeyenlere ve çingenelere vermemeleri öğütlenirdi. Ayrıca, herhangi bir hayvana ya da herhangi bir insana zarar vermekten kaçınılması için, eti yenmeyen kuşlara ve görmedikleri yere ok atmamaları telkin edilirdi.²² Kabza alma törenlerinde kabza tutmaya hak kazanan kemankeşlerin yemek dağıtması adettendi. Dolayısıyla saray efradından birinin ya da zengin olan birinin kabza alma töreni ile fakîrlerin kabza alma törenleri aynı güne denk getirilirdi ki yemek dağıtacak durumu olmayanlar kabza alma töreni dışında kalsın. Örneğin H. 1203 – M 1789 tarihli bir belgede padişah Okmeydanı’nda kabza alma törenine katılıp bahşiş dağıtıyor.²³ Sultan Abdülmecid ise kendi kabza alma töreni öncesinde Okmeydanı Tekkesi’nde yapılacak olan tadilat ve dağıtılacak olan yemek için yedi bin akçe tahsisat ayırmaktadır.²⁴

Okmeydanlarında gerçekleştirilen bu ritüel, kemankeşlerin Ahilerin “el alma” adetlerinden bir hayli etkilendiklerini gösteriyor. Ahiliğin içinde olan hiyerarşi, kurallar ve ahlaki sorumlular, geleneksel okçulukta da kendisini göstermektedir.²⁵

Osmanlı Devleti’nin profesyonel asker ihtiyacını karşılayan Yeniçeriler İstanbul Okmeydanı’nda sık sık ok talimi yaparlardı. Yeniçeri Ocağı’nda okçulardan oluşan

²¹ Enfal 17

²² Ünsal Yücel bu bilgiye TSM.A.E 2333.2 numaralı belgeden aktardığını dipnotlamıştır. Ancak Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bu belgeye ulaşılamadı. Bkz. Yücel. Ü. (1999), **Türk Okçuluğu**, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları. 102

²³ BOA. TSMA.E.0804

²⁴ BOA. TSMA.E.0511/2

²⁵ Güven, Ö. (1999, 13-15 Ekim), *Geleneksel Okçuluk ve Güreş Sporunda Ahiliğin Etkileri*, 2. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu’nda Sunuldu, Kırşehir

bölgelere **Solak Ortaları** ve bunların liderlerine **Solakbaşı** denilmekteydi.²⁶ Savaşlarda dört solak başı ile birlikte dört yüz kemankeş solak, padişahın korunmasından görevliydi.²⁷ Yeniçeriler genellikle Perşembe günü Okmeydanı'na gelerek atış talimi yaparlardı. Yeniçerilere ok atışı talimi yaptıran kişiye **Talimhanecibaşı** denirdi.²⁸ Talimhanecibaşı Elli Dördüncü Ağa Bölüğü Çorbacısı idi.²⁹ Yeniçeriler burada sadece ok talimi yapmaz aynı zamanda bazı günler tüfenk talimi de yaparlardı.³⁰ Yeniçerilere Okmeydanı'nda tüfek talimi yaptıran kişiye ise **Avcıbaşı** denilirdi.³¹

Yeniçerilerin içindeki bu okçu birliklerinin ateşli silahların savaş alanlarında etkin bir şekilde kullanılmaya başlaması ile önemleri yavaş yavaş kayboldu. H. 893 – M. 1478 tarihli bir vesikaya göre Osmanlı donanmasının bazı parçaları için on sekiz sandık ok ve sekiz yüz yirmi iki adet yay tahsis edilmiştir.³² Bu sandıklara kaç adet ok koyulduğunu bilemediğimiz için donanmada kullanılan ok sayısı hakkında bir malumat veremiyoruz. Ancak, donanmada ateşli silahların ahşap gemileri yakabildiği ve bu sayede oktan daha değerli olduğu malumken bu kadar fazla sayıda ok ve yay temini XV. asır sonlarında okçuluğun askeriye için çok önemli olduğunu ortaya koymaktadır. XVI. yüzyılda ise savaş alanlarında oka ve yaya duyulan ihtiyaç hala önemini korumaktaydı. H. 917 – M. 1511 tarihli Cebhane Muhasebesi kayıtlarına göre devlet toplam yedi yüz seksen bin ok yapılmasını emrediyor.³³ Ayrıca aynı belgeden öğrendiğimiz üzere cebhane çalışan otuz bir adet ok ustası da bulunmaktadır.³⁴ Oka ve yay duyulan ihtiyacın XVII. yüzyıl itibari ile azaldığı bir gerçektir. H. 1059 – M. 1649 tarihli Ehl-i Hiref Mevacib Defteri'ne göre, sarayda görev yapan sadece yirmi okçu ustası bulunmaktadır.³⁵ H. 1202 – M. 1787 tarihli bir belgeye göre ise, XVIII. yüzyıl sonunda, Edirne de bir tane bile okçu ve yaycı ustası kalmadığı için, Edirne esnafı, ücretleri Edirne kürekçileri ve doğramacıları

²⁶ Uzunçarşılı, İ. H. (1988) *Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapıkulu Ocakları – I*, Ankara: TTK Yayınları, 218

²⁷ Uzunçarşılı, (1988), a.g.e. 219

²⁸ Yeniçeri Katibi, “*Kavanin-i Yeniçeriyan*”, (Yay. Haz. Tayfun Toroser) (2011), İstanbul: Türkiye İşbankası Kültür Yayınları, 209

²⁹ Uzunçarşılı, (1988) a.g.e. 332

³⁰ Abdülkadir Efendi, *Topçular Katibi Abdülkadir Efendi Tarihi – I*, (Yay. Haz. Z. Yılmaz), (2003) Ankara: TTK Yayınevi, 480

³¹ Uzunçarşılı, (1988) a.g.e. 333

³² Uzunçarşılı, İ. H. (1984) *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Ankara: TTK Yayınları, 513

³³ BOA. KK_d_07413_00011

³⁴ BOA. KK_d_07413_00015

³⁵ BOA. D_02924_0001_00_007

tarafından ödenmek şartıyla İstanbul okçubaşından ve yaycıbaşından iki adet okçu ve iki adet yaycı ustası talebinde bulunmuşlardır.³⁶

Görüldüğü üzere okçuluk Osmanlı Devleti'nin askeri ve siyasi hayatından adım adım çıkmıştır. Ancak sosyal ve kültürel açıdan Osmanlı Devleti'nin son günlerine kadar okçuluk faaliyetleri yukarıda bahsi geçen okmeydanları etrafında devam etmiştir.

Bu Çalışmamın ana eksenini oluşturan Tezkire-i Rumat adlı eser, XVII. yüzyıl İstanbul Okmeydanı Tekkesi Şeyhliği görevini üstlenmiş olan Kâtip Abdullah Efendi tarafından yazılmıştır.

³⁶ BOA. AE_SABH_I_00100_06811_002

1. BÖLÜM

KÂTİP ABDULLAH EFENDİ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. Kâtip Abdullah Efendi'nin Hayatı

Doğum tarihi ile ilgili herhangi bir kayda rastlayamadığımız Kâtip Abdullah Efendi, IV. Mehmed Dönemi'nde, Eminönü'nde bulunan Yeni Valide Camii'nin kâtipliği görevi yürütmüştür. Eserinde rekor sahibi bir kemankeşten bahsederken “*vâlidesi Çerkes hemcinsimizdir*”³⁷ tabirine yer vermektedir. Buradan kendisinin Çerkes asıllı olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca döneminin en meşhur kemankeşleri arasında gösterilmektedir. 200 gez (122 metre) uzaklıktan puta atışı yapmasıyla ün kazanmıştır.³⁸ Bunun yanı sıra Kâtip Abdullah Efendi menzil atışları ile de meşhurdur. 900 gezden (549 metre) fazla menzil atışı yaparak rekor kırmış ve kendi adıyla anılan bir menzil açmıştır. Bu dönemde okçu ve yaycı esnafının Okmeydanı'na yaptıkları gayr-i meşru müdahaleleri, padişaha arz ederek engellemiş ve bu sırada da Okmeydanı Şeyhliği'ne seçilmiştir.³⁹ Kâtip Abdullah Efendi, Ünsal Yücel'in verdiği sıraya göre Okmeydanı'nın 5. meydan şeyhidir.⁴⁰ H. 1103 - M. 1691-1692 yılında ölen Kâtip Abdullah Efendi Eyüp'te, Veli Efendi Bahçesi yolunun sağ tarafına gömülmüştür.⁴¹

Kâtip Abdullah Efendi Okmeydanı Şeyhi olduktan sonra, meydana düzen vermek ve yeni gayr-i meşru müdahaleleri önlemek için **Kânûnnâme-i Rûmât** adlı bir eser yazarak Okmeydanı'na belli kurallar koymuştur. Ayrıca İstanbul Okmeydanı'nın sınırlarını ve Osmanlı Devleti bünyesinde ki diğer ok meydanlarını anlattığı **Tezkîre-i Rûmât** adlı eseri, ok ve yay yapımı ile nasıl ok atılması gerektiğini anlattığı **Kavâidü'r-Remy** adlı eseri ve İstanbul Okmeydanı'nda rekor kıran kemankeşlerin isimlerinin yazılı olduğu **Okçuluk Sicil Defteri** adlı eserleri mevcuttur.

³⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 51a

³⁸ Kâtip Abdullah Efendi, *Okçuluk Sicil Defteri*, (Yay. Haz. İsmail Bakırcan), İstanbul: Fetih Cemiyeti Yayınları (2016), 41

³⁹ Okmeydanı'na yapılan bu müdahalelerin tafsilatlı açıklaması 2. Bölümde yapılacaktır.

⁴⁰ Yücel. Ü. (1999), a.g.e. 91.

⁴¹ Kâtip Abdullah Efendi, (2016), a.g.e., 41

1.2. Kâtip Abdullah Efendi'nin Eserleri

1.2.1. Kânûnnâme-i Rûmât

Kâtip Abdullah Efendi'nin yazdığı düşünölen ilk eser Kânunnâme-i Rumat adlı telif eseridir. XVII. yüzyılda okçu ve yajcı esnaf grubunun Okmeydanı arazisine ve Okmeydanı Tekkesi'ne yaptıkları gayr-i meşru müdahaleyi dönemin padişahı IV. Mehmed'e bildirerek önledikten sonra, Osmanlı Devleti bünyesinde bulunan bütün kemankeşlerin uyması için bir kanunname hazırlamıştır. Daha sonra hazırladığı kanunnameyi IV. Mehmed'e onaylatmış ve yürürlüğe koydurmuştur. Her yeni gelen padişah bu kanunnameyi onaylayarak Osmanlı Devleti'nde yapılan ok atıcılığının kanunnamede belirlenen kurallar çerçevesinde ilerlemesini istemişlerdir.

Eserin orijinal nüshası olduğı düşünölen metin, Halim Baki Kunter'in şahsi koleksiyonuna aittir. Halim Baki Kunter vefat ettikten sonra İstanbul Fetih Cemiyeti bu koleksiyonu satın almıştır. Halim Baki Kunter vefatından önce eserin transkripsiyonunu yaparak Tarih Vesikaları Dergisinde yayınlamıştır.⁴²

1.2.2. Tezkîre-i Rumât

Kâtip Abdullah Efendi'nin bu eserinin, tespit edilebilen nüshaları İstanbul Üniversitesi Yazma Eserler Kütüphanesi'nde, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde, Ankara Üniversitesi Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi'nde ve Michagan Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

İstanbul Üniversitesi Yazma Eserler Kütüphanesi'nde bulunan nüshalar T. 334 sayılı, T. 334/1 sayılı, T. 2638 sayılı ve T. 6892 sayılı Katalog numaraları ile kaydedilmiştir.

T. 334 Katalog numarası ile kaydedilen nüshanın, müstensihî ve istinsah tarihi belli değildir. 134X224 mm ebatlarında olan eser, ebrulî kâğıt üzerine talik yazı cinsi ile yazılmıştır. Altmış bir varaktan oluşmaktadır. Başlıklar kırmızı renkte yazılmıştır. Eserin 1a sayfası yirmi dokuz satırdan, 60b sayfası on satırdan, diğer sayfaların hepsi otuz birer

⁴² Kunter, H. B. (1942) "Atıcılar Kanunnamesi" *Tarih Vesikaları Dergisi*, 2(10), 253 – 273

satırdan oluşmaktadır. Eserin 6b, 9b, 7a, 17b, 44b sayfalarında derkenarlar mevcuttur. 48a, 50a, 50b, 53a ve 60b sayfalarının ise bir kısmı okunmaz haldedir. Eserin eksik kısımları Michagan Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan nüsha ile İstanbul Üniversitesi Yazma Eserler Kütüphanesi'nde T. 2638 Katalog numarası ile kayıtlı olan nüsha beraber değerlendirilerek giderilmeye çalışıldı.

T. 334/1 Katalog numarası ile kaydedilen nüshanın müstensihisi, Ahmed bin Ömer adında bir şahıstır. H. Evail Cemaziyelahir 1187 – M. 20-30 Ağustos 1773 tarihinde istinsah edilmiştir. Eser, 226X137 mm ebatlarındadır. Satır sayıları T. 334 Katalog numaralı metin ile aynıdır. Söz başlıkları kırmızı renktedir. Kırmızı renkte bir bez ile ciltlenmiştir. Eserin okunamayan kısımları da yine T. 334 numaralı eser ile aynıdır. Buradan T. 334 numaralı metnin T. 334/1 numaralı metinden önce istinsah edildiği düşünülmektedir.

T. 2638 Katalog numarası ile kaydedilen nüshanın Hatipzade Ali tarafından H. 1176 – M. 1762 tarihinde istinsah edilmiştir. 189X119 mm ebatlarında olan eser, ebruli kâğıt üzerine nesih yazı cinsi ile yazılmıştır. Yüz bir varaktan oluşmaktadır. Başlıklar kırmızı renkte yazılmıştır. 1a sayfası dokuz satırdan ve 100a sayfası on üç satırdan oluşmaktadır. Diğer sayfaların hepsi on beşer satırdan oluşmaktadır. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır. Mezkûr yüksek lisans tezi, bizim çalışmamızdan farklı olarak, eserin genel dil özellikleri ve edebi açıdan değerliliği üzerinde durularak hazırlanmıştır. Tezkire-i Rumat adlı eser içinde kullanılan Arapça, Farsça ve Türkçe kelimeler belirtilerek bu dillerin eser içindeki ağırlıklarına yer verilmiştir.⁴³

T. 6892 Katalog numarası ile kaydedilen nüshanın müstensihisi Süleyman Hikmeti Efendidir. H. 1233 – M. 1817 tarihlerinde istinsah edilmiştir. 200X115 mm ebatlarında olan on dokuz satır ve yüz yirmi beş varaktan mürekkep olan bu eser Katalog'da gösterilmesine rağmen kütüphane yetkililerince bulunamamıştır. Bu sebeple değerlendirme dışı tutulmuştur.

⁴³ Bzour, S. (2016), *Tezkire-i Rumat (Dil İncelemesi – Metin – Dizin)*, Yüksek Lisans Tezi, . Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Çanakkale

Topkapı Müzesi Kütüphanesi'nde bulunan nüsha Y.Y. 95 Katalog numarası ile kaydedilmiştir. Eser H. 1217 – M. 1802 yılında İbrahim Ethem Bey tarafından istinsah edilmiştir. Eser toplamda otuz beş varaktan oluşmaktadır. Eser harekeli nesih yazı ile ebruli kâğıt üzerine yazılmıştır. Eserin 1.a sayfası dokuz satır ve iki sütundan, 35b sayfası ise on satır ve iki sütundan diğer sayfaların hepsi ise on ikişer satır ve ikişer sütundan oluşmaktadır.

Ankara Üniversitesi Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi'nde bulunan nüsha 44891 numara ile kayıtlıdır. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değildir. Nüshanın cildinin ebadı 13X22 cm ve iç sayfaları 8X19 cm boyutundadır. Kırmızı meşin kaplı cildin içinde kalın abadi kâğıt üzerine yazılmıştır. Birinci, yüz onuncu, yüz on dördüncü ve yüz on beşinci sayfaları tezhiplidir. Bu nüshanın ilk sayfaları Kemal Edip Ünsel tarafından Tarih Vesikaları Dergisi'nin on üçüncü, on dördüncü ve on beşinci sayılarında günümüz Türkçesine transkript edilmiştir.⁴⁴

Çalışmamızda kullandığımız nüsha Michagan Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan nüshadır. Nüsha internet erişimine açıktır.⁴⁵ Nüshanın müstensihi belli değildir ancak M. 1800 – 1840(?) tarihleri arasında istinsah edildiği tahmin edilmektedir. Eser toplamda seksen dört varaktan oluşmaktadır. Eserin, 1a sayfası on altı satır, 84b sayfası on iki satır diğer sayfalar ise on yedişer satırdan mürekkeptir. Eserin 16b, 23b, 24b, 45b, 47b, 49b, 60a, sayfalarında derkenar bulunmaktadır. Ayrıca 1a, 2a, 3a gibi bütün a tertipli sayfalarda, reddâde bulunmaktadır.

1.2.3. Kâvâidü'r-Remy

Toplamda otuz yedi bölümden oluşan bu eser Kâtip Abdullah Efendi'nin yazdığı üçüncü eserdir. Tezkire-i Rumat adlı eserinde, bu kitabı yazmayı düşündüğünü dile getirmektedir.⁴⁶ Eser ok atmanın faziletleri, ok yapımı, yay yapımı, atıcılık konusundaki Hadis-i Şerifler ve okçulukta kullanılacak malzemeler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Eserin, Türkiye'de yalnız iki nüshasının varlığı bilinmektedir. Bu nüshalardan biri, Topkapı Sarayı Müzesi Emanet Hazinesi Bölümü'nde 1417 numarada kayıtlıdır. Nüshanın istinsah tarihi

⁴⁴ Ünsel, K.E. Türk Spor Tarihi Materyalleri: Tezkire-i Rumat (Atıcılar Tezkiresi), *Tarih Vesikaları Dergisi*, 1944, III/13, 16-25; 1944, III/14, 90-101; 1949, III/15, 171-182

⁴⁵ <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015079130616>

⁴⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 58a

H. 1234 – M. 1819 tarihli. Nüshanın müstensihisi ise Ahmed İzzet adında bir zattır. Diğer nüsha ise İstanbul Millet Kütüphanesi'nde Ali Emiri Koleksiyonu'nda 34 Ae 914 kodu ile kayıtlıdır. Bu nüshanın istinsah tarihi Topkapı Müzesi nüshası ile aynıdır. Müstensihisi ise Mir İzzet Enderuni adında bir şahıstır.

İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Koleksiyonu'nda 34 Ae 914 numaralı nüsha Dr. İlhan Uçar tarafından yeni harflere aktarılmıştır.⁴⁷

1.2.4. Okçuluk Sicil Defteri

Okçuluk Sicil Defteri, H. 1096 - M 1682 yılından, H. 1322 – M. 1904 yılına kadar toplam 222 yıl boyunca Okmeydanı'nda ok atmaya hak kazanan kemankeşlerin adlarının yazılı olduğu bir defterdir. İlk defa Kâtip Abdullah Efendi tarafından tutulmaya başlayan defter, son Okmeydanı Şeyhi Muti Bey ile bitmektedir. Defterde adı yazılı olan kemankeşler arasında kadılar, müderrisler ve şeyhülislamı bulunmaktadı. Halim Baki Kunter'in özel koleksiyonunda bulunan defter, kendisi vefat ettikten sonra İstanbul Fetih Cemiyeti'ne intikal etmiştir. Eser 2016 tarihinde İstanbul Fetih Cemiyeti'nce günümüz harflerine aktarılmıştır.⁴⁸

⁴⁷ Uçar, İ, *Ok Atıcılığının Kuralları*, (1. Baskı), Sakarya: Mucize Yayınları

⁴⁸ Kâtip Abdullah Efendi, (2016), a.g.e.

2. BÖLÜM

TEZKİRE-İ RUMAT ADLI ESERİN TRANSKRİPSİYONU

2.1. Tezkire-İ Rumat Adlı Eserin Transkripsiyonu

1a

(1) Bismillahi'r-rahmâni'r-rahîm (2) el-hamdü'l-illâhi rabbi'l- 'âlemîn ve's-salât-ü ve's-salâm-ı 'alâ seyyîdînâ Muhammedin (3) el-lezi'l-fazze'r-remy 'alâ sa'îri's-eslihet-i ecmâ'in ve emere bi'r-remy (4) li-küllü kebîrin ve sagîrin mine'l-mü'minîn ve 'alâ âlihi ve ashâbihi't-tayyibîna' (5) t-tahirîn husûsen minhûm mine'l-e'immeti'r-rumât Sa'ad bin ebi (6) Vakkas ve ebi Hâşim ve ebi İshâk ve Tâhirü'l-Belhî ve 'Ukbe ibni 'Âmir ve (7) gayrihim mine's-sahâbet-i ecma'in ve ba'dehu bu fakîr-i pür taksîr 'Abdullâh (8) el-Kâtib bi-câmi'i merhûme ve mağfûrin lehâ Vâlide Sultân (9) tabe serâhu bu risâleyi sekiz bâb üzere tezyîn ve tenmîk (10) eyleyüb **Tezkîre-i Rumât** tesmîye eyledüm. Recâ iderim ki kıra'ât (11) iden âhvân bu fakîri du'â-i hayrdan ferâmuş itmeyüb (12) insâf ile nazar ideler. Eger hakkı buldular ise tâbi' olalar (13) ve illâ ıslâh edeler ve 'inne'l-lâha lâ-yûzî'u 'acre'l-mü'minîn (14) ve her tahrîr iden ahvândan mercûdur ki ba'de't-tahrîr-i vâkıf (15) olunan nüshâdan mukâbele itdürüb merhûm Hasan (16) Çelebi nüshâsı gibi muhâtab olmaya.

Bâb-ı evvel beyân-ı ahvâl-i

1b

(1) Meydân-ı Tîr der-Kostantiniyye. **Bâb-ı Sâni** Beyân-ı Fezâ'il-i ve Esrâr-ı (2) Meydân der-Kostantiniyye. **Bâb-ı Sâlis** Beyân-ı Hudûd-ı Meydân der- (3) Kostantiniyye. **Bâb-ı Râb'i** Beyân-ı Menâzil-i Meydân der-Kostantiniyye (4) **Bâb-ı Hâmis** Beyân-ı Menâzil-i Edirne. **Bâb-ı Sâdis** Beyân-ı Menâzil-i (5) Birûsa. **Bâb-ı Sâbi'** Beyân-ı Menâzil-i Sa'îrü'l-Memâliki'l-Mahrûse (6) **Bâb-ı Semân** Beyân-ı Pehluvânân ve Gayr es-Sâhib-i Menâzil (7) **El-Bâb El-Evvel Âhvâl-i Meydân-ı Tîr Der-Kostantiniyye** merhûm cennet (8) mekân firdevs âşiyân Sultân-ı ebu'l-Feth Mehmed Hân-ı 'aleyhi'r- (9) rahmetü ve'l-gufrân hazretleri sekiz yüz elli iki târihinde (10) mahrûse-i Edirne'den Akşemseddin hazretleri ve bunun (11) emsâli 'azîzlerin himmetleri ve Hak Te'âlâ hazretlerinin 'inâyetiyle (12) İstanbul fethinden hâliyâ Okmeydânı'na tekve yerine nasb-ı (13) hiyâm ve feth-i ol makâm-ı mübârekden müyesser olmak ile sulehâya (14) ve ulemâya bu mübârek

makâmdan İstanbul'un fethi müyesser (15) olmağın "bu mahalli ne itmek ma'kuldür" buyurduklarında, cümlesi (16) "Okmeydânı olub du'âda cümle bu mahalle takdîm olunub (17) musalla olmak ma'kuldür" dimeleriyle ve 'alâ hâzâ ol meydân-ı muharrîrler

2a

(1) tâ'yin buyurub, sınır tâşları koyub, defterhâneye tahrîri (2) olunub, atıcı tâ'ifesine mahsûs olub, min ba'dehu yerine (3) binâ ve mezâr ve suyolları ve bağlar ve gayrı olmayub mümkün ise (4) o semtinden kuş dahi geçürülmeyeler ve atıcı tâ'ifesine (5) vakf ve hükm-i şerîf velirmeğın ok atmağa mahsûs olub (6) erbâbı ok atûb hâliyâ tekye önünde ve mezârlu başında olan (7) kırk 'aded mermer ayak tâşı olmak üzere vaz' olunub merhûm (8) Mîr-'âlem Ahmed Ağa'nın menzil deresi ki Bahtiyâr Deresi dirler (9) ol tarafa ok atulub zamân-ı mürûr ile ol ayak yerin kim (10) dikdüğü ma'lûm degildir. Sultân Bâyezîd merhûm nûru'llahu (11) merkadehu hazretleri zamân-ı devletlerinde gâyet oka rağbet (12) buyurub kendüleri dahi atûb 'ilm-i remyde kemâlden sonra hattâ (13) yay yaptıkları elsine-i nasda meşhurdur. Meydâna gâyet (14) rağbet ve ehline 'izzet buyurub Deve Kemâl ve Şüca' ve Toz (15) koparan ve Hevân Delen Solâk Bâli ve gayri mümtâz atıcılar ve (16) bâ-hûsûs ser-çeşme-i hattatân ve râmiyân Hamdullâh (17) el- ma'ruf bi ibn şeyh 'aleyhi'r-rahmetü ve'l-rıdvân cümleinin

2b

(1) şeyhi olub pîr-i pîşkadem ittiler. Zikr olunduğu üzere (2) meydân-ı mezbûra tîrendâz tâ'ifesi mutasarrıf olub bundan (3) gayrı merhûm Sultân Bâyezîd Hân 'aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân (4) ba'zı bağlar ve yerler dahl olub ilhâk buyurub hudûdların (5) ziyâde eyleyüb ba'dehu merhûm cennet mekân Firdevs Âşiyân (6) Sultân Süleymân er-rahmetü ve'l-gufrân hazretlerinin zemân-ı (7) devletlerinde dahi atıcı tâ'ifesine kemâl-i rağbetleri olub gâhi (8) 'izzetde terakkî ve gâhi noksân ile merhûm ve mağfûr kahramân-ı (9) zamân feth-i Bağdâd hayre'l-bilâd Sultân Murâd Hân zamân-ı devletlerine (10) gelince anlar dahi kemâl-i rağbet hattâ mahsûs-ı menzil açub okun (11) atûb tâşın diküb erbâbına çok ihsânlar eyleyüb ol (12) vakitte kendi 'asr-ı pîr-i pîş-kadem-i râmiyân olan Hacı Süleymân (13) nâm pehluvân ittihâz buyurub kürk giydirüb ziyâde 'izzet (14) ü ikrâm buyurmuşlardır. Bunlardan sonra 'asrımızda bulunan şeyhler (15) ve pîr-i pîş-kadimler ki merhûm Hacı

İsma‘il ve Hâce ve Eski (16) Serây İmâmı ve bunun emsâli bunlardan sonra bu meydâna gâhi (17) rağbet gâhi hâli kalduğı üzre hakîr-i pür taksîr gelince tahrîr

3a

(1) olunduğı üzre cümle Sel’atîn-i Â‘zâm Rahmetu’l-İllâh-ı Te‘âlâ (2) hazretleri ‘asırlarında atıcı tâ‘ifesine mahsus vakf olmak (3) üzre evâmîr-i hatt-ı şerîfler ihsân buyrılıb bu hâl üzre giderken (4) şevketlü ‘inayetlü pâdişâhımız Gazi Sultân Mehmed Hân (5) hâlledu’llahû mülkahû ve ebed-i saltanat hazretleri dahi ibkâ-i ‘âli mekân (6) buyurmuşlar iken evâmîr-i şerîfler merhûm sarây-ı ‘atîk imâmına (7) durmak ile fevt oldukça bu takrîb ile yaycılar ve okçular eline (8) girmek ile meydân bizimdür deyüb tekye ve içinde olan âlâtını (9) zabt eyleyüb ve mezâr yerlerin bey‘ eyleyüb ba‘zı sahân ve tencereler (10) vakf-ı tekye-i okçuyân ve yaycıyân deyû tahrîr eyleyüb bundan gayrı (11) okçu ve yaycı tekyesi deyû divârları tahrîr eyleyüb bu kabâhâti (12) itdiklerinden gayrı her kim menzil atar ise bizüm hükmümüz ile tâş (13) dikerler iddi‘asın eyleyüb birkaç sene da‘vâ üzre iken (14) tâ‘ife-i atıcıyânı âdem yerine saymayub murâdlarından ol meydâna (15) at sürüb adım kalgımışlar iken bu tarîkin pîrlerinin (16) ruhâniyeti râzı olmayub fakîr bir menzil açmak murâd eyleyüb (17) ayak yerine vaz‘ ittikte ziyâfete atıcı tâ‘ifesinin ve okçu

3b

(1) başı ve yaycı başı ve sa‘îr lerin da‘vet eyleyüb şol mertebe (2) ta‘zim ittim ki hatta ta‘amda kendülere divan durub ta‘amı (3) yiyüb ayak tâşın dikdükden sonra vafir sözler söyleyüb (4) “bu meydânı mezâristân eyleyüb menzil tâşlarıyla doldururuz (5) ne demek istersüz ancak sizler ok atüb meydâna tâşınız lazım (6) degildir” deyû rabt ve yabis sözler söyleyüb revâne oldılar (7) ve cümle tâ‘ife-i fîrendâzân âh ve enîn ile kaldılar çâresine (8) heves eyleyüb bir gün Âğalar Menzili’nde Feridunzâde Mustafa (9) Ağa nâm pehluvân menzil atüb tâş dikmek iktizâ eyledi yaycı (10) başıya ve okçu başıya menzil dikmek için haber verildikde “eger (11) bizler ol dav‘ayı dinleyüb bizüm hükmümüz ile tâş dikülür ise varır dikerüz (12) ve illâ tâş diktirmezüz” deyû cevâb virdüler fîrendâzlık ne güne kaldı (13) ki atıcıların hizmetkârı pâyesinde olan kimesnelerin hükmi ile (14) tâş dikilür bu vechle söz kâr itmeyüb hattâ yaycı başıya (15) atıcılar ile varıldıkta güçle şuna râzı oldu ki “pehluvânı pehluvân (16) dinleyüb yay kimindir ve ok kimindir anlar su‘âl eyleye bunun (17) üzerine sulh ve fâtiha okuyub rücû‘ iden fâtihâ-ı şerîfin

4a

(1) hışmına uğrasın” dimişken rücû‘ eyleyüb âhir fâtihâ-ı şerife (2) nin hışmına uğradılar “yok illâ pehluvânı bizler dinlerüz” deyû ‘inâtlarına (3) musırr olmalarıyla mülâhaza olunub her ‘anûdun ‘inâdı seyf-i (4) şerî‘at-ı gurrâ ile kat‘ olunub kimesne dahi söz söylemek mülâhaza (5) sıyle İstanbul Efendisi’nden na‘ib alınub mezkûr tâşın (6) üzerine varılıb huzur-ı şer‘le isbât olunub dikildikde (7) cümle yaycılar ve okçular feryâd eyleyüb “bu an gelince şer‘le tâş (8) dikildüğün görmedük râzı degilüz” deyû âna oldukların bilmeyüb (9) Piyâle Paşa Tekyesi’ne doğru revâne oldılar âdem gönderüb (10) ta‘ama dâ‘vet itdüğümüzde “ol şer‘le dikilen tâşı ihrâc (11) eylesünler ta‘amların yedükden sonra bizler tâşı dikerüz ve illâ (12) kendüleri bilirler” deyüb ta‘ama gelmeyüb evlerine gidüb (13) irtesi gün Bec Seferine giden Vezîr-i Âzâm Mustafa Paşa’ya (14) ‘arz-ı hâl itdiklerinde “kadîmü’l-eyyâmdan menzil tâşı bizüm hükmümüz ile (15) dikile gelmiş iken falan ve filan kimesneler na‘ib ile tâş (16) diktiler” deyû şikâyet eyleyüb murâfa‘aya varılıb su‘âl (17) olundukda vakı‘ hâli söyleyüb Vezîr-i merkum dahi makul

4b

(1) cevâb virmişken vafır ok yay ahdî olmağın İstanbul (2) Efendisi’ne fermân virüb “atıcılar ve okçular ve yaycılar meydânda (3) cem‘ olsunlar kadîme su‘âl olunsun” deyû memur olmağın (4) cümlemüz ve cümle yaycı ve okcu cem‘ olub tîrendâzlardan su‘âl (5) olundukda ‘asr-ı Bâyezîd Hân’da ser-çeşme-i hattatan ve re‘îs-i (6) pîş-kadem-i râmîyân olan merhûm şeyh hazretlerinin (7) hükmü ile tâş dikilüb ândan sonra karimü’l-‘uhdehû merhûm Hacı (8) Süleymân ve Hacı İsmâ‘il ve ‘Ali Hâce ve Serây-ı ‘Atîk İmamı Mehmed (9) Efendi bunlar cümle tîrendazânın re‘îsleri, şeyhleri ve pîr-i pîş- (10) kademleri olan bunların hükmü ile tâş dikilür idi. (11) Bu meyânda yaycıların ve okçuların hükmü ile tâş dikildiğün (12) ne gördük ve ne işitdük kat’a anların alakaları yokdur.” (13) deyû cevâb verildikde anlardan su‘âl soruldukda anlar dahi(14) “kadîmü’l-eyyâm her kim yaycı başı olur ise anlar diker” deyüb (15) sözlerin temâm ve cümlesin naib-i mezbûr kaleme alup dağıldılar (16) bu âhvâli her kim olursa fehm eyleyüb esnâf mâkûlesi atıcıya (17) şeyh ve hükm idemeyeceğın fehm eyler iken Vezîr-i mezbûr yaycı

5a

(1) başı ile okçu başı dinleyüb hükümleriyle tâş dikmek (2) için fermân virüb bu hâl üzere kalınca cümle atıcılar (3) bir yere gelüb müşâvere oldukta Vezîr-i Â'zâm ve dâmâdları (4) Mermer Paşa ki okçu başı ânun babalığı ve cümle mülkî olub (5) hediyeler dahi almak ile böyle oldı. “Sabr idelüm ve meydâna (6) çokluk varmayalum sa'adatlû pâdişâhımız atıcı istedikde yaycılar (7) ve okçular varsun” deyüb bir zemân öyle itdük. Şevketlû (8) pâdişâhımız bu âhvâle haberi olmak gerekdir. Biraz it'ab olmak ile (9) Vezîr-i -i merkum meydân nâzırı olan yaycı ağası Mustafa Ağa'ya (10) “yaycılar ve okçular ile atıcılar ihzar ile hak tarafına arz (11) vir dimeleriyle” ağa-i müşârü'l-'ileyh hazretleri kendisü dahi atıcı (12) ve bi-garez olmak ile cümle çağırdub “bu da'vâyı istima' ve yaycı (13) ve okçu tâ'ifesine sizin meydânda alâkanız yokdur ancak (14) sizler atıcıya yay ve ok satub geçinirsüz sa'îr esnâfın (15) biri dahi sizsiz kande kaldı ki şeyh olub sizin (16) hükmünüz ile tâş dikile bundan batıl bir da'vâyı dahi mesbûk (17) degildür” didikde anlar dahi muhtelif olub vak'ı beyân

5b

(1) yedümüze arz virüb Vezîr-i mumâ'ileyh hazretlerine kat'a (2) fermân itdirdüb sa'îr evâmîr ile merhûm efendimiz Vâlide (3) Sultân hazreleri türbesinde dolaba hıfz olunmuşdur. (4) Bundan sonra yedlerinde olan yigirmiden ziyâde vakfiye ve evâmîr (5) hatt-ı şerîfleri dahi murâfa'a olub atıcıya mahsûs olduğu (6) musarrâh olmağla hâkim ellerinden alub yedimüze virüb mezkûr (7) dolaba vaz' bundan ma'âda merhûm Hamza Efendi vakf (8) eylediği iki yüz guruş murâfa'adan sonra ellerinden alub (9) on beş senede üç yüz guruş murâbahasın ekl ve bey' (10) eylediler alunmayub zimmetlerinde kalmıştır. Atıcıyân-ı selef bunlara (11) rağbet ve ziyâfete da'vet itmeleriyle böyle tугyân itmişlerdir (12) hatta fakîr bir kâunnâme⁴⁹ tahrîr idüb cümle atıcıların (13) reyî iledür ki ve atıcı yaycı yâhûd okçu olub dükkân (14) var ise 'umûr-ı meydâna karuşmayub şeyh ve ihtiyâr (15) tâbir olunmaya. Zîrâ belki bir takrîb ile yine atıcı tâ'ifesine (16) zahmet vire deyû tahrîr olunmuştur. Meydâna garazları (17) mezâr yeri beg' itmek imiş. Tekyenişîne “sen ki tekyenişîn

⁴⁹ Bkz. Kunter, (1942), a.g.m.

6a

(1) sin falan kimesneye falan yirden mezâr ta'yin olunmuştur. Defn (2) idesün” deyû tezkereler virüb ve yazarlardı. Görüb tekye (3) nişinden aldım. Hatta bu da'vâ arasında Gümrük Emîni Osman (4) Ağa'ya yeri yetmiş guruşa beg' itmişler 'arz-ı hâl idüb yaycı (5) başı ve okcı başı hükme varmayub yetmiş guruşu gerüye (6) virdiler. Otuz kırk bin mezâr beg' ve akçasun almışlardır. Bunlardan (7) meydâna ittiğin Timur Sivas'a itmemişdür ve 'âlâ hâzâli'l-llahı'l-hamd (8) hâk yerin bulduğundan nâşi meydân ve tekyenin bahtı küşâde (9) olub evvelâ şevketlû pâdişâhımız hazretleri tekyemize teşrîf (10) ve kendülerin dârb-ı kerâmetlerin tekyemize vaz' ve ihsân (11) buyurub Hak Te'âlâ tûl-ı 'ömr ile mu'ammer iyleye ve sehâvetlû kerimü' (12) t-tab ve vücûd-ı mükerrrem veliyyü'n-nî'âm sa'adatlû Dârü's-sa'âde Ağası (13) efendimiz Yusûf Ağa hazretleri ilkâ' ve murâd eyleyüb bizim câmi' (14) şerîfeden ve Üsküdâr Vâlide'si Câmi'nden kırk akçe ta'âmiye (15) ihsân eyleyüb hâliyâ haftada bir gün atıcı tâ'ifesine (16) ziyâfet olunur. Hak Te'âlâ hazretleri ba'is olan devletlûye (17) murâdın virsün ve tekyede oturacak ve döşeyecek

6b

(1) şey olmayub bi-'inâyeti'llâhi teâlâ tevfi-k-i ilâhi olub bir köşk (2) ve bir kahve odası ve dahi küçük oda gergiği tâmîr ve döşeme (3) lerin mükemmel görüb hâliyâ bi-kusûr olmuştur. mezbûrenin (4) âhvâli budur ki mukaddemâ atıcı tâ'ifesinin fekat bir çar (5) dakı olub ânâ sûr-ı kür çardakı dirler imiş. Tersâne (6) Bağçesi sâhîbi Vezîr İskender Paşa'nın biraz haremine (7) ta'zir olmak ile yıkdırmışlar. Ba'dehû bir gün atıcılar ziyâfetinde vezîr-i (8) mezbûr bağçeye gelmek ile bir sofrâ ta'am gönderüb (9) su'âl buyurdıklarında atıcı tâ'ifesinin mu'tadlarıdır (10) ziyâfetlerinde etrâfına gelenlere bir sofrâ ta'am viregeldiklerinden (11) nâşi göndermişler didekte ol itdiklerine pîşmân olub (12) hâliyâ tekye olan mahale tekye bina buyurmuşlar sonra Sultân (13) Murâd-ı Rabi' silâhdâr Mustafa Paşa tevsi' ve dört (14) divârını binâ buyurub ve afr-ı vakf itmek üzre iken 'ömürleri (15) vefâ itmemiş Rahmetü'l-llâh-ı 'aleyhi ve ol tekyede olan evân ekseri'a (16) Silâhdâr Paşa merhûmun vakfıdır ve köşk altında olan (17) kuyu Ebu'l-Feth Sultân Mehmed Hân'ın olmak üzre nakl

7a

(1) olunub Ak Şemse'd-dîn işâretleriyle kazılmış dirler. Atıcı (2) tâ'ifesi mizâcın şikest eyleseler şîfâ niyetine nûş iderler (3) bi-inayet-i âllâh def' olur fakîr dahi tecrübe itmişdür. Bin (4) seksen yedi tarihinde Okmeydânı'na ordu-ı hümayûn (5) kondukda tekyeye atlar bağlanub şevketlû pâdişâhımıza arz-ı hâl (6) verildikde min-ba'ad kimse at bağlamayalar deyû kat'i hatt-ı hümayûn (7) ihsân buyurmuşlardır ve Okmeydânı için iki cihân güneşi (8) hazret-i risâret-penâh ravzât-ı min-riyâz el-cennet (9) buyurmuşlar iken ve secdegâh-ı müslîmîn iken ba'zı kimesneler (10) meydâna konub kenîfler kazub ve bundan ma'ada ağrebdir ki ol (11) secdegâh-ı mü'mîninde kefere yevm-i küfrlerinde meydâna izin virilüb (12) ol secde olan yerlerde hârâ depüb bâde içerler 'arz-ı hâl (13) olunub men' ve def' için emr-i şerîf alub tekyede korıcılara (14) virilmişdir ve bundan gayrı etrâf-ı meydânın hasmı çok olub (15) çok yerin serkât ü mandıralar yapub hücced-i şer'îye ile hadm (16) olunmuşdur ve alınan yerler tahlîz olunub hudûdu tahrîr ve bir mücessem (17) hartı yapılmıştır. Şart-ı vakf-ı hudûdu ve ber-mûcib-i evâmîr

7b

(1) ga'yet ma'lûmlar olub bir fesâd iden kimesneye mâ'ni olalar. (2) Hak Te'âlâ meydânımızı yaramaz şerr'inden hıfz eyleyüb illâ yevm-i (3) el-kıyâm-ı ma'mûr âbâdan eyleye âmîn. Merhûm Sultân Bâyezîd (4) 'asrında meydânın ekser yerleri sengistân olmak ile (5) donanma-ı hümayûn bir sene 'alî koyub bir zîrâ toprak ile (6) doldurdıkları mesnû ve zâhîrdir. **Bâbî's-Sâni Beyân-ı (7) Fezâ'il-i Esrâr-ı Meydândır** Kostantiniyye hazret-i risâlet- (8) penâhdan mervî'ü-âhâdîs-i nebî-i mentûk olduğu (9) üzredir ki ok atılan yerlerde mübârek na'leylerin (10) çıkarub meş'ü-mâbeyne'l-'arzâyn-ı râvzât-ı min-riyâz-e'l-cennet (11) buyururlar imiş ya'ni iki tâblâ beyni cennetden bir bağçedir (12) der-zamân-ı devletlerinde atıcılar iki taraf oturub bir tarafın (13) halkı okların atûb bir taraf seyr iderler imiş. Anlar temâm (14) oldukda beri taraf dahi atûb anlar dahi seyr iderler (15) sonra iki cihân güneşi 'aleyhi's-salâtü's-selâm iki (16) gürûha dahi gelün iki tabla mâbeyninde meşy idelüm buyurub (17) na'leynlerün çıkarub seyr'ü-hirâmân-ı mâbeyne'l-'arzâyn

8a

(1) ravzât-ı min-riyâze’l-cennet buyururlar imiş. İki table (2) den ‘ibaretdür. Hatta fakîr bu resm üzre Okmeydânı’nda (3) cümle atıcılar ile icrâ eyleyüb beyne’l-‘arzâynda ihrâç-ı (4) nâ’leyn-ı ruh-i pâk-ı resûl-ı levlâk-ı salavât virüb ihyâyı (5) sünnet eyledüm. Okmeydânı’nın cevânin-i erbâ’sından (6) oklar atüb ravzât-ı min-riyâze’l-cennet olduğundan iştibâh (7) olmayub belki bir âdem Okmeydânı’na duhûlünde “bu gün (8) ben cennete girdim”deyû yemîn eyleseler hânis olmayalar. Nitekim (9) ravzâ-i şerîf ile minberi ma’beyn-i ravzat-ı (10) min-riyâze’l-cennet olduğu gibi hülâsâ istâd-ı sahîh (11) ile ahâdis görülmüştür ki ok atılan yirde tâ’zîm (12) olunup câmi’-i şerîfe olan tâ’zîm meydâna dahi olub (13) esrâr-ı meydândan nâs hâbîr olalar ve min-esrârihî ‘asrımızda (14) ordu-ı hümâyûn bin seksen yedi târîhinde devlet-i (15) Edirne’den gelüb meydâna konub ol vakitte Vezîr-i Â’zâm (16) Köprülüzâde Çelebi Ahmed Paşa tâze vezîr esrâr-ı meydândan (17) gâfil musallâ etrâfdan hatta enderûna alub nasb-ı hiyâm

8b

(1) buyurmuşlardı. Sene-i mezbûradan üç sene mukaddem fakîr (2) vakı’anda gördüm ki Vezîr-i merkûm Dâvûd Paşa sahrâsında fermân-ı (3) hümâyûn ile katl olunub fakîr ile üç âdeme virdiler ki (4) “bu maktûlı götürün Okmeydânı Tekyesi minberi suffesine (5) mukâbil köşesinde olan sûrâha endûhte idün” ber-mûceb-i (6) emr-i hümâyûn getirüb hâzır sûrâha koduk üç sene (7) kadar vâkı’ânın tâ’bîr-i hayretinde idim. Bir gün meydâna (8) geldim bir ‘atîk gâyet tasavvûf bilür bir pîr-i rûşen (9) Zamîr Nîg dimekle ma’rûf atıcıya tekye kapusunda rast (10) geldim. Yanına dâ’vet idüp su’âl eyledi ki “kimdür (11) bu musallâda çâdir kurub kenîfler vâz’ iden ta’accüd, bu meydânın (12) kadr-i kıymetin bilmeyüb bu haymelerde hezâr-ı fesâd olub secde (13) gâh-ı müslimîn ve ravzât-ı min-riyâze’l-cennet iken ne gafletdür (14) ‘izâ ca’e’l-kazâ ‘umiye’l-basar mazmûnunda nasb-ı hiyâm ve meydânın (15) zararî ferâmûş olunmuş bu vezîre bir çelenk takayım ki (16) buradan hazret-i sa’din gâ’ib okundan cânın halâs ide” (17) deyû sözün temâm itdükte ol vâkı’a ki üç sene mukaddem

9a

(1) fakîr görmüştüm tâ'bâr-i zâhâr oldu. Vezîr-i merkum Ok (2) meydânı'nda hasta olub Edirne yolunda merhûm oldu. (3) Bu münâsebet ile esrâr-ı gâ'be-i hikmetden bir hikâye dahi (4) îrâd olunur vaktâ-i Vezîr-i Â'zâm yaycıların ve okcılarının tâş (5) dikmekte olan hükmün yaycı başı ve okcu başı hükmüyle (6) Mermer Paşa kuvvetiyle ve virdükleri hedîye lezzetiyle virülen hükm-i (7) hümâyûn atıcı tâ'ifesi istima' ve ba'zıları görmüşler idi (8) cümle tîrendâzân fakîrhâneye cem' olub âhvâl böyle (9) olub "bunlar ile mukâvemet mümkün değil nice olmak gerek" (10) didiklerinde "sabr-ı selâmetdür" deyû her biri teseli üzre âğâza (11) ve tazarru' ve niyâzda mütehâyîr iken budalâdan 'Üryânî nâm bir meczûb (12) fakîrhâne de bulunub intâk-ı ilahî ile "âdemler ne ahmak (13) kavimsüz husûs-ı mezbûrede olan esrâr-ı hafîyyeye niçün (14) mürâca'at eyleyüb iş temâm olmaz" deyüb su'âl (15) olundukta "hazret-i sa'din gâ'ib okuna havâle idin (16) mermeri de delsün hilâfda olanları dahi helâk (17) eylesün" deyüb didim "cümlemizin vekîli ol havâle eyle"

9b

(1) deyüb el kaldırub hazret-i sa'din okuna bir havâle itmiş (2) ki evvelâ mermeri delüb bir senede Mermer Paşa ve ne kaynatası (3) ve ne babalığı okcu başı ve gayrıları mahv-ı vücûd eylediler. İmdî (4) lâyük olan atıcı tâ'ifesine ve meydânına ve âyîn'ü erkânına (5) ta'arruz olunmayub dâhil itmek câ'iz olanlardan değildir. Belki (6) bu sünnet-i seniyye ba'zı'l-e'immeh-i hânefiye-i mertebe farz ve temâmen (7) şâf'îde farz olan evâmîr-i 'azîmenin meydân-ı erbâbına (8) müdâhale kemâl-i hamâkatdur. Yaycıların ve okcılarının âhvâllerin tahrîrinden (9) bir garâz yokdur. Ancak bizden sonra gelenlerin ma'lûmu olub (10) meydân-ı mezbûri bir takrîb ile yaycı ve okcu elinden hıfz (11) ideler zîrâ bir dahi ellerine girerse bütün mezârîstân idüb (12) kâr ideler Hak Te'âlâ hazretleri bir dahi ellerine getirmekten (13) hıfz eyliye âmin. Bi-hakk-ı seyyede'l-mürselîn **Bâbı's-Sâlis Beyân-ı** (14) **Hudûd-ı Meydân-ı Tîr der-Kostantiniyye** Okmeydânı'nın merhûm (15) Sultân Mehmed Hân hudûdun atmasından sonra ve merhûm (16) Sultân Bâyezîd Hân hazretleri zamân-ı devletlerinde (17) ba'zı yirler ilhâk buyurub evvel ve sonra ilhâk olan

10a

(1) meydânın hudûd ve sınırunun ibtidâ'sı Şâh Kulu (2) tarafından yokuş yukarıya Hünkâr Bağçesi kürbinde (3) olan servileri geçdikden sonra tahmînen üç yüz adım (4) yukarı ve tekyeye doğru sıra serviler önünde sandûkun (5) taraf-ı yemîn kıblesine aşağı dere mezâristânı içinde kalan (6) kısa olan sınır tâşıdır. Oradan ibtidâ' olunur (7) ve ol sınır tâşından önünde olan aşağı dereye (8) doğru anca yolun solunda olan sakız ağacından (9) aşağı dereye nihâyet gider. Derede tâşdan suffe nihâyete (10) ki mukâbelesinde tahmînen yigirmi gez kible tarafında güdük (11) servi vardır. Temâmen yüz gezdür. Zikr olunan dere nihâyetinden (12) yokuş yukarıya sağ tarafa meyilli gider Kulaksuz Yolu (13) iki seddür. Mezbele dökerler sed başından olan sınır (14) tâşına yol ile öbür sedde varında yüz on beş gezdür. (15) Zikr olunan sınır tâşı ve sedler nihâyetinden doğru (16) servilerin aşağı başı Kulaksuz Yolu'nda olan sınır (17) tâşına doğru giderken merhûm Sultân Menzili'nin

10b

(1) üst tarafına bedel altmış gez açık mahall yüz gezdür (2) ve zikr olunan Sultân Murâd tâşı bedelinden yine tekye (3) tarafında olan kaba servi önünden mukâddemâ zikr-i sebkât (4) iden Kulaksız Yolun geçtikden sonra iki mezâr seddi (5) olub yanlarında olan sınır tâşı ki tekye şimâl (6) köşesine altmış gez mukâbildir. Zikr olunan sedlerden (7) sınır tâşı yüz on beş gezdür. Zikr olunan sedlere (8) sınır olan tâşlardan Sînân Paşa'ya şimâle gider ince (9) yolda olan önî mezâristân sınır tâşı yüz on gezdür. (10) zikr olunan yüz on gez sınır tâşından dik aşağı (11) Sînân Paşa Kapusun tahmînen yigirmi gez geçer kuyu öte büyük (12) çenâr doksan beş gezdür. Zikr olunan çenârdan yolca (13) gider ufak evler önünden yeniçeri ocâğından Ahmed Efendi (14) Bağçesi ki mandırası dahi vardır. Mezbûr bağçenin (15) kapusu ki cerrâh başı tâşından kırk gez bedeldür. Yüz gezdür. (16) Zikr olunan Ahmed Efendi Kapusu'ndan hendek ve yol sıra (17) aşağı gider ufak evler önünden fazîletlû ders-i 'amm-i Benli

11a

(1) Efendi evinin kapusundan olan sınır tâşından yüz (2) yetmiş gezdür. Zikr olunan Benli Efendi Kapusu'nda olan (3) sınır tâşından otuz gez aşağı hendek sıra gitdikden (4) sonra

köşeye dönüb otuz gez dahi köşede vaz' olunan (5) yassıca sınır tâşına ki cümlesi altmış gez ider (6) zikr olunan köşecük sınır tâşından ba'zen divâr (7) ve mahalle yolu ba'zen tahta havli hendek yol sıra aşağı (8) Piyâle Paşa'ya gider evler kurub hendek ardında olan (9) büyük küfe tâşına yüz on gezdür zikr olan küfeki (10) sınır tâşından yine aşağı Piyâle Paşa'ya gider yol (11) ve hendek ve tahta havli fukârâ evleri yokuş başı dört (12) yol ağzı bu mahalden Piyâle Paşa Câmî' görünen orta (13) küfe ki sınır tâşından yüz kırk gezdür zikr olunan yokuş (14) başında olan sınır tâşlarından dik çenârlar öninde (15) olan dört kapu fukara evleri öninden evlere dört gez (16) karîb olan büyük çenâr ağacına yüz gezdür. Zikr olunan (17) büyük çenârdan evler sıra ortası Piyâle Paşa Câmî'

11b

(1) yolından köşe ev ki Çubukcu Bedhâl 'Osman Çelebi evlerinde nihâyet (2) bulub ândan yine kibleye döner elli gezdür zikr olunan 'Osman (3) Çelebi köşesi evinden kibleye eğrice gider Piyâle Paşa (4) Mahallesi evleri öninden yolca bir tarafı dağ Piyâle Paşa (5) Tekyesi görünce gider köşe karşusunda dere vardır. (6) Köşeye varında iki yüz gezdür zikr olunan dere ki köşe (7) başında yine mahalle sıra gider Piyâle Paşa Câmî' ard kapusu (8) tâş nerdâbândan geçer Piyâle Paşa Tekyesi kapusua varunca (9) yüz kırk gezdür zikr olunan tekye kapusundan tekye ardundan (10) gider dört yol ağzı İncirli Bostan nâm-ı diger (11) Ca'fer Efendi Bağçe köşünesine yüz elli gezdür zikr (12) olunan yol ağzı yine Ca'fer Efendi Bağçesi'nden (13) şimâle döner yokuş yukarıya bağçe'-i mezbûrda hendekî yol (14) sıra on bir serviler içinden on birinci güdük servi cümlesi (15) meydânındur. Zikr olunan İncirli Ca'fer Efendi bağçesi hendek (16) sıra on birinci güdük serviye dört yüz gezdür. Zikr olunan (17) güdük serviden yine bağçe-i mezbûre hendekden dere nihâyeti

12a

(1) ki İncirli Deresi dirler bâlâsında bostan kuyusu vardır (2) nihâyete yüz gezdür. Zikr olunan dereden şimâl yokuşu dik (3) gider biraz sağa gider yokuş başına vaz' olunan sınır (4) tâşına yüz on gezdür. Burada gâyet kiblesi temâm olub (5) Kâğıdhâne şimâli tarafı bed olunur zikr olunan sınır tâşından (6) garbe doğru gider İncirli Depesi nâm mevzî'ide olan (7) küçük sınır tâşından yüz yigirmi gezdür. Zikr olunan küçük (8) sınır tâşından Çoban Çeşmesi mukâbelesinde ve kürbünde (9) olan tepe gibi sınır tâşına üç yüz gezdür zikr olunan (10) Çoban Çeşmesi Tepesi'nde olan sınır tâşından (11) yukarıya gider sınır tâşına

yüz elli gezdür. Zikr olan (12) sınır tâşından yukarıya gider Ca'fer Menzili'nin baş (13) tâşı merhûm Hacı İsmâ'il Şişhâne mermerdür yanında küçük (14) küfegi tâşıdır. Atıcı Menzili'nin ayak tâşıdır yüz gezdür. (15) Zikr olunan Hacı İsmâ'il tâşından yukarıya gider (16) çakıllu dere suyolu kürbüne yüz gez 'Ali Bâlî baş tâşı menzili (17) uzun tâş cenûba mukabil olan sınır tâşı yüz seksen

12b

(1) gezdür. Zikr olunan 'Ali Bâlî'ye mukâbil olan sınır tâşından (2) yukarı durdukda yanında bir küçük kuyuya gider sülük yolcağı (3) olan sınır tâşı iki yüz gezdür. Zikr olunan sınır (4) tâşından uzun serçe gözü siyah mermer Nakkaş Yiri'nin (5) baş tâşı üç yüz gezdür. Zikr olunan Nakkaş baş tâşından (6) yolda mukabelesinde olan sınır tâşına kırk gezdür. Zikr (7) olunan sınır tâşından sülük gölü nihâyete iki yüz (8) doksan gezdür. Zikr olunan sülük gölünden diğer sülük (9) gölüne varınca yüz elli gezdür. Zikr olunan sülük gölünden (10) Yâhûdî mezâr yanında olan dere nihâyetine sınır tâşına (11) şimâl tarafı bu tasta temâm olub cenûb tarafı Yâhûdî (12) mezârı altında hendek sora Yâhûdî olan nasarı ayazmasına (13) gider zikr olunan dere başından nihâyet bulan sınır (14) tâşına iki yüz kırk gezdür. Zikr olunan iki yüz kırk gez (15) sınır tâşından nasır-ı ayazma ki Yâhûdî mezârı (16) altında olub önüne bir 'ac vardur. mezârlık hendek (17) ayazma-i mezbûrun bin yüz elli gezdür. Zikr olunan

13a

(1) ayazmadan aşağı köprüye doğrı mekâbîr-i müslîmine (2) serviler sıra küçük köprü nihâyete üç yüz gezdür. (3) Zikr olunan köprüden kaldırım yolunca sağ tarafına (4) çitli bağçe sırasıyla köprüye doğrı köprüyle aralıkta (5) parça mezârlık kürbünde olan büyük servi tâşına yüz (6) otuz gezdür. Zikr olunan sınır tâşından İmam 'Abd (7) ülbâkî Efendi Bağçesi'ne yukarıya döner bağçe-i mezbûr (8) hendek sıra duvar ile merhûm Yusûf Paşa Bağçesi (9) demekle ma'ruf hâkırın bağçesi tarîk-i 'amma müntehî (10) olur duvar ile iki yüz otuz gezdür. Zikr olunan bizim bağçe (11) ve yoldan bizim bağçenin hendek sıra tarîk ile köşeden (12) döner duvar yüz yigirmi gezdür. Zikr olunan bağçenin (13) köşe duvarında yine köşeye gider bağçe-i mezbûrenin (14) mandıra kuyusu ki önünde bir büyük kara âğaç vardur (15) yüz seksen gezdür. Zikr olunan kapudan bağçe-i mezbûra (16)

nihâyet köşesine doksan gezdür. Zikr olunan bağçe (17) nihâyet divâr köşesinden açık yola benzer arsa hâliyâ

13b

(1) vardur elli gezdür. Zikr olunan yol arsadan tahta divâra (2) mutâssıl olub tahta divârdan köşeye döner diğêr divârdan (3) yetmiş gezdür. Zikr olunan tahta divâr köşesinden yokuş (4) yukarıya Hasköy yoluna müntehî olub Müsâhib (5) Paşa Hazretleri Bağçesi köşesidir. Burada (6) taraf-ı garbîsi temâm olub seksen gezdür. Zikr (7) olunan yol Müsâhib Paşa Hazretleri'nin bağçelerinin (8) ibtidâ' köşelerinden ibtidâ' cenûb tarafı olub bağçe-i (9) mezbûrenin köşenin altından gelür kapuda olan küçük (10) sınır tâşına yüz yigirmi gezdür. Zikr olunan Müsâhib (11) Paşa Hazretleri'nin kapusunda olan sınır tâşından (12) Hasköy yoluna bağçe-i mezbûra nihâyeti güdük serviye (13) yüz gezdür. Zikr olunan güdük serviden ve yoldan bağçede (14) ve evler sıra mukâddemâ hüccet-i şerr'îye ile hedm olunan (15) mandıradan güdük serviye mukâbelesi yine Hasköy (16) yolu sakız ağacı vardur. Uzun sınır tâşına (17) ve kürbüne kuyudur yüz seksen gezdür. Zikr olunan yol

14a

(1) ve kuyu sakız ağacı ve sınır tâşından kapucu bağçesi (2) ki ol dahi mandıra yapub hedm olunmuşdur. Bağçe 'itmâmında (3) olan musallâ mukâbelesi sınır tâşına yüz yigirmi gezdür. (4) Zikr olunan musallâ mukâbelesince olan sınır tâşından (5) ardı beylik tersâne bağçesi sahrâsı ve bostânı (6) menziline mukâbil diğêr sınır tâşına yüz altmış gezdür. Zikr (7) olunan sınır tâşından sıra servilere gider ardı yine (8) bağçe-i mezbûr sahrâsına serviler nihâyet bulub dere aşırı (9) sınır tâşına iki yüz gezdür. Zikr olunan sınır tâşından (10) sıra serviler önünde olan hendek ve sıra serviler (11) sırasıyla Şâh Kulu tekye yolun geçüb mezâristan (12) içinde dere başında olan ibidâ'-bed olunan sınır tâşına (13) yüz altmış gezdür. Zikr olunan tâşın cenûba nihâyeti (14) kibleye bidâ'yetdür dâire-i meydân bunda temâm olub bu fakîr (15) birkaç kere pîşrev geziyle ölçüb mehmâimkân dere depe (16) olmak ile tahkîki mahal-i takrîbe taraf-ı kiblesi incir bayırından (17) iki bin beş yüz altmış gez olub yine incir bayırından

14b

(1) taraf-ı şimâl kâğıdhâne tarafı Yâhûdî mezârında olan sınır (2) tâşına iki yüz yetmiş gez olub taraf-ı garbîsi (3) Yâhûdî mezârı altından ayazmadan bağçeler önünden (4) yokuş yukarıya müsâhib hazretlerinin bağçesi (5) köşesi iki bin dört yüz seksen gez olub (6) taraf-ı garbisi temâm ve yine bağçe-i mezbûrun köşesinden (7) taraf-ı cenûbisi İstanbul tarafına nazar evler ve bağçe (8) ve sıra serviler sınır tâşından temâm olub bin kırk (9) gez olub cem'an dâ'ire-i meydân gez yani orta hesabınca (10) sekiz bin yüz elli gezdür. **El-bâbe'r-Râbi' Beyân-ı Menâzil-i (11) Meydân der-Kostanniyiye** Okmeydânı'nda olan menâzil ki (12) Ebu'l-feth Sultân Mehmed Hân 'aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân (13) zemânından 'asrımızda hâliyâ pâdişâhımız hazret-i Sultân (14) Mehmed Hân halid'âllâh-ı hilâfet hazretlerinin zamân-ı devletlerine (15) gelince olan tâ'ife-i tîrendâzânın menâzil-i ashâbı (16) beyân olunur. Evvelâ Bahtiyârzâde Hasan Çelebi merhûmun (17) kavsnâme risâlesinden ve merhûm 'Alî'nin Kuhnü'l-Ahbâr

15a

(1) nâm târîhinde ve ol tarîkden geçen hâliyâ mevcûd olan (2) ihtiyârlardan ve gayrılarında istima' ve fakîr-i pür-taksîrin (3) dahi 'ilm-i lâyük olduğu üzre bir mu'teber risâle tahmîn (4) olub merhûm Hasan Çelebi'nin risâlesinde olan menâzili (5) dahi idhâl'ü-mehmâ imkân zemânımıza gelince risâle-i mezbûreden (6) sonra olan menzili zeyl idüb nazâr iden yerinden (7) mercûdur ki kusurlarımızı 'afv idüb ma'zur buyuralar. (8) ve ba'de'z-zâlik meydân-ı mezbûre ibtidâ' lodos hevâsiyle (9) seng-i menz-i nasb iden merhûm Sultân Bâyezîd (10) Hân şehzâde iken Amasya'da olan defterdârı (11) pîr-i bigin kulu Bahtiyâr nâm pehluvân olub kamış (12) okun yapub yumruğa kader-sâz itmekde dahi nâzırı (13) olmayanlardur ve hem kırışleri olan devr sâhîbi Molla Hüsrev'in (14) kullarından Kadı Hüsâm dimekle ma'rûf tîrendâz pehluvân (15) dâ'imâ Bahtiyâr ile ok atüb hatta Tozkopara'nın ibtidâ' (16) üstâdı olmak üzredir. 'Âkıbeti pîrliğinde muhâfazada (17) tekâ'ud eyleyüb anda fevt olmuştur. 'aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân

15b

(1) mezbûr Bahtiyâr dereye doğru bir ok atüb tâş dikmişler (2) ânun için ol dereye Bahtiyâr Deresi dirler. Lâkin ol (3) ol tâş zâ'i olmakla yeri olmayub menzil-i mezbûrun (4) ayak

tâşını kim vaz' eyledüğü ma'lûm değildir. Zikr olunan (5) menzilden 'Arab nâm pehluvân gelüb âşûrı atüb tâş (6) diküb hâliyâ Yassıkaya dimekle ma'arruf ana tâş olub (7) bin iki gezdür. Ândan sonra Şîrmend nâm pehluvân on gez (8) âşûrı atüb tâş diküb ol tâşa şimdi Delikli (9) Kaya dirler. Yıldız'da Şüca' ve Tozkoparân menzillerinin ikisinde (10) ayak tâşudur. Mezbûr pehluvân Şîrmend yeniçeri zümresinden (11) olub Ebu'l-Feth Sultân Mehmed Hân ile Arnavûd Seferi'ne (12) gidüb anda şehîd olmuştur. Bu menzile ânun üzerine (13) yüz gez âşûrı nişân nasb iden yeniçeri ocâğından (14) pehluvân tîrendâz Benli Karagöz dimekle ma'rûf-ı â'lemiyandır (15) ve poyrâz ve yıldızda bunun ile üç 'âli meşhur â'lemiyandır (16) atıcılığı sebebiyle ma'şîye sefer itmeği revâ görmeyüb (17) sipâh zümresine ilhak olunmuştur. Ahir pîrlîği zemân

16a

(1) üç menzilin dahi sürüb her menzilde dördüncü olmuştur (2) ve bir atıcının ki bedeni sıhhât üzere ola hiç fârîğ olmasun. (3) Zîr itmiş zarâr virmez imiş. Bu zikr olunan menzili merhûm (4) cennet mekân Firdevs-âşiyân Ebu'l-Feth Sultân (5) Mehmed Hân zemânıdır. Merhûm Sultân Bâyezîd Hân (6) 'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvan hazretlerinin zemânında olan (7) menzil zikr olunur. Pehluvân Deve Kemâl'dür Benli'den kırk (8) gez âşûrı atüb tâş diküb mezbûr Deve Kemân (9) gerçi 'Arab'un kûlu olub Sultân Mehmed Hân hazretlerine (10) 'ittiyâ idüb harem-i hümâyûnuna alub sipâhîlik ile (11) tâşra çıkub yıldız menzilin atüb ve Edirne menzilin (12) dahi atüb bir hûsûs için İpsala'da hâlli fermân (13) olundu. 'Aleyhi'r-rahmetü mezbûr Kemânger 'Arab Sultân (14) Mehmed Hân 'aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân hazretlerinin müsâ (15) hiblerinden bir sâhib-i hüner kimesne olub cümle hünerlerinden (16) bir kemângeresiyle hevâya bir tâş atüb inerken yine (17) tâş ile hevâdan inen tâş urur imiş.

16b

(1) Ândan sonra bir pehluvân dahi zuhur idüb adına Takiyyeci (2) Kulu Bursevi Şüca' dirler idi. Fenn-i keşteğîrlikte pîr-i (3) pîş-kadem post-nîşîn iken 'ilm-i remy dahi dest (4) urub kemâle getirüb pehluvân Deve Kemâl'den otuz beş gez (5) âşûrı 'âlâmet-i menzil ser-efrâzîyle mümtâz oldu tâ (6) merhûm Sultân Süleymân Hân zemânına gelince bu menzilde (7) riyâset-i postunda sandeli-nîşîn olub merhûm pehluvân-ı (8) cihân Tozkoparân menzil-i mezbûr üzerine on sene (9) durub atmak müyesser olmayub "âh lodos" diyerek cihândan

(10) getdü. Mezbûr Şüca' Bosnevîyü'l-asl olub ol zemân (11) bu sene dahi küffâr elinde idi. Tîrendâz-ı fenn-i remy-i kemâle (12) getürmüş mümtâz olub poyrâz, lodos ve yıldızda (13) ser-efrâzdur. Sonra 'asr-ı Süleymânîde merhûm Süleymân Hân (14) 'aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân hazretleri meydâna teşrîf (15) buyurub âhvâl-i menâzilden haberdâr ve Lodos Menzili'nin (16) bu kadar sene atulmayub kaldığun ehlinden su'âl (17) buyurdıklarında Tozkopârân ve gayrılarına müyesser olmayub

Der-kenar:

- 1- Menzil-i mezbûr mukâddemâ Ahmed Aĝa bir gün
- 2- evvel atûb şast tarafına meyîllü
- 3- ve şâhidlerin rabi' olmak ile
- 4- dinlemeĝe rizâ virilmeyüb
- 5- irtesi cümle beyinde
- 6- atûb murâdın yoluyla
- 7- ser-menzil oldı
- 8- mim

17a

(1) kalduĝı ma'lûm-ı şerîfleri olmaĝla Hâs Odalı (2) Bosnevîyü'l-asl 'alem-i sigâlarından berû 'ilm-i remyle meşĝül (3) olan Ahmed Aĝaya Mîr 'âlemlik ile çıkarub menzil (4) mezbûrî bozdukda Gelibolu Kapıdaĝı ihsân olmak (5) şartıyla lâzimesi mîrîden görölüp yedi sene (6) 'ale't-tevâlî say' ve ĝuşîş ile himmet-i Süleymân-ı zımm ve (7) ve 'inâyet-i ra'bbâni munzamm olub Sâhîb-i Risâle Hasan (8) Çelebi okuyla ve Edirneli Usta 'Ali işi bolca yüz (9) on yedi dirhem yayla otuz beş gez âşûrî atûb (10) tâş diküb nâm-i nişânları el-yevm'l-hasr bâkî kaldı (11) hakka ki dakâyık-i remyde kâmil itmişler cümle menzil ol (12) 'asrın geziyle bin iki yüz yigirmi iki gez olub (13) lodos ile poyrâzın farkı üstâdlar kavlinde elli gez (14) olub bu hesâpla bu menzilin kubbe-i lâcîverdîde mîsli (15) yokdur. 'Asr-ı Süleymânî'de kangı iş buna kıyâs degildür (16) ve mezbûr Ahmed Aĝa bu menzilde Deve Kemâl ile Şüca' ortasına (17) âĝâç pîşrev attuĝun Hasan Çelebi risâlesinde Deve

17b

(1) Kemâl'den otuz beş gez âşûrîdur deyû ta'yin ider. Hatta (2) ibtidâ' serâydan çıkdığında Âhî Menzilin atûb Toz (3) koparan merhûm sağ iken lâkin 'asr-ı Tozkoparân'da ol kadar (4) değil idi. Tozkoparân merhûm öldükden sonra ol posta (5) seccade-nişin olub gûni günden ilerü gidüb her (6) menzilde durub atış itdükde Benli Karagöz atmasa (7) bugün hevâ muvâfık degildür deyüb gâhi Benli Karagöz'den (8) âşûrî âğâç pîşrev atarlar imiş ve poyrâz ve yıldızda (9) baş tâşlarına yakın atûb "ah yıldız ve poyrâz" deyû (10) ol dahi cihândan el yûdi. Tozkoparân merhûm bundan (11) gâyet 'elem çeküb "benüm menzillerüm atarsa bu atar" deyû vehm (12) iderler imiş. Bu da nasîbi ancak tîrendâzlığından gayrı (13) biraz dahi vasf olunmağa sezâdır. Sultân Süleymân merhûm (14) Mağnisa'da iken sabâvet 'âleminde bir merkebi odun yüküyle (15) kaldur imiş ve üç yaşında deve küçügin omzuna alub (16) götürür imiş. Şehzâde hazretlerin istima' itdiğünde men' (17) buyurmuşlar ve iki koyunu serce parmağına alub derisin

18a

(1) üzdürürler imiş. Sultân Süleymân merhûm ile (2) Rodos Kal'âsı birer kantar demürden yuvarlak (3) yapdırub kal'âdan içeri atduğun merhûm Hasan Çelebi (4) risâlesinde tahrîr eylemiştir. Bir gün yaycılar çarşısına (5) at ile uğrayub evvel ol dükkânlarda sedler yok imiş (6) dimişler ki pehluvân koca diğer gemi demirünün birine yapışub (7) ayaklarıyla atun karnını sıkub ayaklarıyla onu kaldırdı (8) dirler. El-'uhdat 'âli er-râvî puta okın dahi yere beraber mülâyîm (9) yay ile atarlar imiş. Puta atışın mîslîyle ve her pertâb (10) okından evlâdır dimişler zîrâ hazret-i Sa'ad menzil yoluyla (11) ok atmadılar ibtidâ' menzile ok atan Etba bin 'Abdüsselmî (12) Cenhî hazretlerinin ikisi dahi hûzûr-ı resûl-ı nakline (13) fermân iledür ve mezbûr Ahmed Ağa poyrâz menziline Havândelen (14) Solâk Bâlî'den âşûrî birkaç ok atduğun Hasan (15) Çelebi risâlesinde tahrîr eylemiştir. Hak budur ki 'And (16) el-Hâvâs Ahmed Ağa cümleye tercîh olunur evvelkisi (17) ikincisi 'Arab ana tâşı olub bin iki gezdür.

18b

(1) üçüncüsü Şîrmend on gez âşûrîdur. Dördüncüsü Benli (2) Karagöz yüz gez âşûrîdur. Beşinci Deve Kemâl kırk gez âşûrîdur. (3) Altıncısı Bursevî Şüca' otuzbeş gez âşûrîdur.

Yedinci Mîr (4) ‘âlem Ahmed Ağa otuz beş gez âşûrîdur. Menzil-i mezbûr-ı memnu‘ (5) ol ‘asrın gezi ile bin iki yüz yigirmi ikidir. Mezkûr (6) pehluvânların okları kamış oku olub ol Ahmed Ağa’nın (7) âğâç okunun nişânı pehluvân Deve Kemâl’den otuz beş gez (8) âşûrî degildür deyû merhûm Bahtiyârzâde Hasan Çelebi (9) risâlesinde nakl idüb tahrîr ider lâkin görmedik (10) Bahtiyâr’ın dahi tâşî yokdur. Bu dahi nâ-ma‘lûmdur. Hâliyâ (11) bunlar ardında olan top tâşî dimekle ma‘rûf (12) tâş olub İskander atûb sonra gayr-i menzilde (13) tâş dikmeğin öylece kalmış bu menzilden kıyâs olunmaya (14) zikr olunan top tâşî tekyenin içinde olan menzilin (15) ayak tâşîdur. Bâb-ı der-zikr-i menzil-i Gündoğusu (16) poyrâz nâm-ı diğeri Ârkûrî menzil-i mezbûrun ayak tâşî (17) Piyâle Çeşmesi’nin kible tarafına depe başından yüz

19a

(1) otuz gez gerüyedür. Yanında bir küçük göl şekilli yer vardur (2) ki kırk gezdür. Baş tâşî Müsâhib Mustafa Paşa (3) Hazretleri’nin köşküne iki yüz elli gez yakın vardur. (4) Menzil-i mezbûreden uzak menzil yokdur. Ölçüde cümleden (5) ileridür deyû Hasan Çelebi nakl ider. Zikr olunan menzil (6) ibtidâ‘ ok atan kimesneye Kazzaz Ahmed dirler ana tâşî (7) Kulaksız yolundan elli gezdür. Yere berâberdür. Mezbûr Kazzaz Ahmed (8) ‘asr-ı Ebu’l-Feth’de nişân tâşî dikmiş gâyet eyü pehluvân (9) olub puta dahi gereği gibi atûb tarafeyni ma‘mûr kimesne (10) imiş. Merhûm oldukda sulehâdan biri vakı‘asında (11) görmüş ki mağfûrdur. “ne sebep ile mağfûrsuz” (12) su‘âlinde “niyyet-i gâzâ ile fi-sebîl bir ok atmış idim (13) ânunla mağfûr oldım” demiş. Mâ-yûşâr lehû zikr olunan (14) Kazzaz Ahmed ana tâşî dokuz yüz doksan bir (15) gezdür ve ândan sonra pehluvân Sînân yetmiş gez (16) âşûrî atûb tâş diküb ol tâş dahi (17) yere berâber bir küçük mermerdir. Okcî Sînân Sultân

19b

(1) Mehmed Hân ustalarından olub Ebu’l-Feth ile musâhâlet (2) itmişdür ve ândan sonra sâlifü’z-zikr Benli Karagöz altmış gez (3) âşûrî atûb tâşını dikmişdür. Mezbûrun vasfî lodosda (4) geçmişdür. Sultân Selîm Hân hazretleriyle Tebriz Seferi’nden (5) gelürken Amasya’da rahmet-i hâkka vâsıl olmuşdur ve ândan (6) âşûrî pehluvân Deve Kemâl atûb mülâhaza atar imiş (7) ki ol yeri âğâç okıyla ata. Ânun için nişân nasb (8) itmişler ‘ömrleri vefâ itmeyüb kalmış. Ândan sonra Solâk (9) Sînân Sûbaşı on gez âşûrî atûb tâş dikmek (10) üzere iken Sis Mahmûd gelüb yigirmi gez âşûrî (11) atûb Deve Kemâl yerin atdı ve

lâkin Sînân Sûbaşı'dan (12) gerü idi ve Sînân Sûbaşı dahi dikmemiş idi. (13) Mezbûr Sis Mahmûd bu tâ'ifenin ulûsu ve nâkîbleri (14) şeklinde yeniçeri zümresinde olub ve vâcîbe'r-re'âyâ (15) larından idi. Cümleden recâ idüb egerçi bir pehluvân (16) pîrlerinden âşûrı atdu ve lâkin henüz tâş dikmedi. (17) Bu fakîr bu tarîkde bu kadar zemân sürünüb nâ-murâdım.

20a

(1) evvel ben dikeyim sonra Sînân Sûbaşı diksün iltimâsiyle (2) recâsın kabûl idüb Sis Mahmûd yigirmi gez âşûrı (3) diküb bâ'dehu Sînân Sûbaşı on gez âşûrı dikdi. (4) Bu fasl merhûm Sultân Bâyezîd Hân zemânıdır. (5) Mezkûr Solâk Sînân Sûbaşı gâyet çekici idi. (6) Bir yayın kabzasının ânun destîne gire elbette ol yayı (7) çekerdi. Çekmede ânı basmış yok idi. Beşinci (8) tâş ânundur ve ândan sonra Havândelen Solâk (9) Bâlî otuz gez âşûrı atüb tâş dikmişdür. Merhûm (10) Sultân Bâyezîd Hân hazretleri solağı idi (11) ve 'adet üzre doğru bürk giymezdi cümle pâdişâh (12) önünde yürüyüb solâklardan mümtâz idi ve piyâdelikte (13) şol mertebe idi ki Edirne'den İstanbul'a bir günde (4) gelmiş idi. Altıncı tâş ânundur. Mezkûr tâş bir kaç (15) kere vermişdür. Bursevî üstâd Kolaycı Şems nâm (16) kimesne füsûs 'ilminde yektâ ok atmakta nâzırı olmayub (17) hatta İstanbul'da Sultân Selîm Hân türbesinde müssennâ

20b

(1) olan eczâ sandûkası ânundur. Mutâdî imiş ki (2) gâhice İstanbul'a ok gönderüb koşu itmekçün (3) bir gün birin göndermiş idi. Cumâ günü pehluvân (4) cem' olub zikr olunan menzil üzerine durdular (5) hâliyâ tâş olan mahalle atüb ol okı ol gün (6) 'öndüle alub ve menzil-i mezbûrda karlık altında olan çeşme (7) ânun olmak üzredür. Saka'llahu fi cennet bundan sonra (8) Bursevî üstâd Şüca' dur. Hâliyâ olduğu (9) yirde tâş dikince gavgâlar olmuşdur zikr olunur. (10) Pehluvân-ı cihân Tozkoparân ile mu'asır olmak ile kibâr (11) ve yaycı ve okcı ve ba'zı atıcı tâ'ifesi tarafeyn olub (12) Bursevî Şüca' tarafında hayli âdem hatta dikülü tâş (13) kürbünde olan câmi' sâhîbi 'Ali Paşa merhûm Şüca' (14) tarafında olub ve yeniçeri ocâğı pehluvân-ı cihân Tozkoparân (15) tarafında idiler. Birgün pehluvân Şüca' ol menzile durub (16) karlığı âşûrı dereye bir ok kaçırub menzili bozdı (17) zannı ile cümleden âşûrı hevâ eyledüler gâlibâ destar

21a

(1) dahi bozdılar. Ammâ bu fennde kâmil olanlar okun üzerine (2) varub âşûrı olmayub ve yolunda dahi olmayub şasta (3) olduğu ma'lûmları olmağın pehluvân gelmezden evvel okı (4) çektiler burada tarafeyn söyleşerek azgışdılar hâsılı (5) çekişüb döğüşdüler hatta Mü'ezzinzâde gibi üstâd (6) okcayı döğdüler bu kıssâ İstanbul'a 'azim hâvâdis (7) olub hayli kayl'ü-kâle sebep oldu. Bundan âkdem (8) pehluvân Tozkoparân dahi kabzana açuk bir ok atmış (9) idi. Tarafeyn çünkü Şüca' salkuya şaste diker. Toz (10) koparan dahi salkuya kabzayı diker sözleri (11) mütemâ'di olub âhir ikisi bir yere gelüb Tozkoparân (12) "Şüca' sen şastden geç ben dahi kabzadan geçüb (13) doğrusun hâk te'âlâden tâleb idelim" deyüb (14) ikisi farîğ olub sonra doğrusıyla eğri (15) isbât itdiler. Pehluvân Şüca' nın yeri doğrıldıği (16) beyân olunur. Bunun üzerine bir sene geçdükden sonra (17) pehluvân Şüca' yerin doğrulanub Havândelen Solâk

21b

(1) Bâlî üzerine elli bir gez âşûrı atüb tâş diküb (2) yedinci tâş oldu. Ândan sonra zemânı ma'lûm degil (3) pehluvân-ı cihân Tozkoparân yedi adım âşûrı atüb (4) tâş diküb sonra üç adım dahi sürüb hâliyâ (5) sekizinci baş tâşıdır. Hak Te'âlâ ikisine dahi âhîretde (6) 'âlî menziller ihsân eyleye. Merhûm Tozkoparân İne (7) bahtı ve Mudun seferlerine evvel tâş diküb sonra gitmişdür. (8) Bu zikr olınan vakît 'asr-ı Bâyezîd Hân'dur. Hatta merhûm Toz (9) koparan ol asırda Kapûdân Küçük Dâvûd Paşa ile (10) donanmaya gidüb resm itmüş yeniçeriden tîrendâz olanlardan (11) on kadar âdem baştardaya binüb Kapûdân ile ta'ama otururlar (12) imiş. Ol sene Tozkoparân cümleye baş dikilüb küffâr (13) sefinesine rast gelüb cenk içinde kâfirin biri (14) gemiden baştarda kışına atılıb altûn başlı sancağı (15) kapub giderken pehluvân-ı cihân Tozkoparân kâfiri bir ok (16) ile urub suya düşürüb başın kesüb sancağı (17) alub getirüb Kapûdân Paşa'ya teslîm ider ve ol on

22a

(1) tîrendâzın birkaçı ol cengde şehid olmuşlar Hak Te'âlâ (2) şefâ'atlerin müyesser eyleye merhûm Tozkoparân hüneri (3) mukâbelesinde ol sene ma'âşıyla sefer virmekden (4) râkîben ikrâm ile sipâh zümresine ilhâk olunmuşdur (5) ve merhûm Tozkoparân menzili atmazdan evvel etmekci ocâğında (6) olub menzil mukâbelesinde yeniçeri oldukda yeniçeri

(7) ocâğı “pehluvâna söz yokdur. Âmmâ yoluyla olmadı” (8) deyû hayli söz olmuş ve fih-i nazâr evvelki Kazzaz Ahmed (9) ana tâşî yüz doksan bir gezdür. İkincisi Okcî Sînân (10) âşûrî yetmiş gezdür. Üçüncü Benli Karagöz âşûrî (11) altmış gezdür. Dördüncü Sis Mahmûd âşûrî yigirmi (12) gezdür. Beşinci Solâk Sînân Sûbaşî âşûrî on (13) gezdür. Altıncı Havândelen Solâk Bâlî âşûrî otuz (14) gezdür. Yedinci Birûsevi Şüca‘ âşûrî elli bir gezdür. (15) Sekizinci pehluvân-ı cihân Tozkoparân âşûrî on (16) gezdür. Cem’an ol asır geziyle mezbûr menzil bin iki yüz (17) kırk iki gezdür. Sekiz kıt’a sengdir. Bâb-ı Yıldız

22b

(1) Menzili’nin âhvâli beyân olunur menzil-i mezbûrun (2) ayak tâşî lodos menziline olan Şîrmend’in (3) Deliki Kaya nâm tâşîdır ve biri de tekye önünde olan (4) kalın mermer ki ibtidâ‘ Okmeydânî’nda dikilen ayak tâşî (5) oldur. Mermer-i mezbûrî vâz‘ itdiği ma‘lûm degildir. Lodos (6) menziline ayak tâşîdur dimiş idük. ‘İtibâren ânâ (7) dahi bir destâr gösterdüler ana tâşî sâlîfü’z-zikr lodos (8) menziline Delikli Kaya sâhîbi Şîrmend’dür ki yıldız menziline (9) dahi ana tâş olub bin elli gezdür. Ândan sonra (10) ser-çeşme-i hattatân ve pîr-i pîş-kadem-i râmîyân Hamdullâh (11) el-mâ’rûf bi-ibni‘ş-şeyh hazretleri Şîrmend üzerine âğâç (12) ok ile yigirmi üç gez âşûrî şeyh-i mezbûr atıcıların (13) re’isi ve şeyhi olub ve cümlelerin üstâdı ve Toz (14) koparan’ın kezâlik merhûm Sultân Bâyezîd’in Tozkopara’nı (15) götürüb yay çekdiğünde tozun koparub Sultân (16) Bâyezîd merhûm “bu âdem Tozkoparân ancak” buyurmalarıyla (17) Tozkoparân olmuşdur. Şeyh-i merhûm dahi sa‘yesiyile

23a

(1) cihân pehluvânı olub ve hem gâyet eyü ok yapardı (2) ve hatları ise yâkûtdan ilerü olduğu ma‘lûm (3) â‘lemdür fi zemânına kelâm-ı ‘izzeti bin altûndan ziyâdeye (4) bey‘ olunur sâlihâtdan vâlideleri olub abdestsiz (5) meme virmemişlerdir. Merhûm Sultân Bâyezîd divîdin tutub (6) yazû yazub kendüye birâder deyû ikrâm buyurub ve vâlidesine (7) selâm gönderüb du‘a ‘istimdâd ideler imiş ve merhûm (8) şeyh hazretleri buyururlar imiş ki yazû yazmağla ok (9) atmak gûyâ bir ferâce giymek gibidir. Yazû yazmakda ferâce (10) temâm giydüm ve ok atmakda ferâcenin eteklerine yapuşıbıldüm (11) ma‘-hazâ cümle atıcıların üstâdı idi ok atmak (12) ve tîrendâzlık ne kelîme idü ki fehm olına ve şeyh-i merhûm gâyet (13) şînâver imişler. Menkûldür ki Üsküdâr’dan kendüyi suya (14)

atûb üzerek ve yazarak Serâyburnu'na gelüb (15) merhûm Sultân Bâyezîd'le buluşmuşlardur. Âdemden berû (16) bunun misli sebkât itmemişdür kendüleri Amasyalıdır. (17) Bir Mevlevî şeyhinin oğludur. Sultân Bâyezîd merhûm

23b

(1) Amasya'da şehzâde iken müsâhibleri olub saltanâtlarında (2) yine müsâhibleri idi. Merhûm Sultân Selîm Hân (3) Haleb altında Merc-i Dâbık'da merhûm Sultân Gürâyı (4) bozduğı gün merhûm olub Üsküdâr'da defn (5) olunmuşdur. Hak Te'âlâ ruh-i pâkını münevver eyleyüb didâr-ı ilâhi (6) ile mü'tecellî ola. Ândan sonra Güz Sînân Sûbaşı yigirmi (7) iki gez âşûrı atûb tâş dikmişdür. Ândan sonra Benli (8) Karagöz otuz beş gez âşûrı atûbtâş dikmişdür. (9) Ândan Deve Kemâl on gez âşûrı atûb gâh Deve (10) Kemâl Sînân Sûbaşı'yı geçüb ve gâh Sînân Sûbaşı (11) Deve Kemâl'i birkaç defa' tâşların sürmüşlerdür. (12) Âher Deve Kemâl ilerüde kalüb Sînân Sûbaşı hâriçde (13) kalmışdur. Mezbûr Sînân Sûbaşı Sâhib-i Risâle (14) Hasan Çelebi'nin pederi üstüne Bahtiyâr okıyla atmışdur. (15) Ândan sonra sâlifü'z-zikr Havândelen Solâk Bâlî Deve (16) Kemâl'den on beş gez âşûrı atûb tâş dikmişdür. (17) Merhûm Havândelen Solâk Bâlî'nin menzili ne vechle

Der-kenar:

- 1- zikr olunan Sînân Sûbaşı yaya başlevâzım-ı
- 2- sultâniye dizdârı olub Silifkeli Karaman
- 3- oğlı atûbkabza virenleri Sultân Mehmed
- 4- hân katl itmek mut'âd ider. Zikr olunan
- 5- menzil atûb 'arz olundukda bir mermer tâş
- 6- menziline önden olmuşdur. Bu mahalli Bahtiyâr
- 7- yazar. Risâlesinde lodosda tahrîr eyleyüb
- 8- Sehmizin geren mezbûrun lodos ve gayrıda
- 9- tâşları vardır.

24a

(1) dikildi beyân olunur. Kulağuz okuyla atılmışdur (2) merhûm Bahtiyâr okıyla çok kimseler ber-murâd olmuşdur. (3) Hatta pehluvân Deve Kemâl'in Edirne'de olan müntehî (4) menzili Usta Bahtiyâr okıyla atılmışdur. Bir gün Usta (5) Bahtiyâr Havândelen Solâk Bâlî'ye bir yonulmamış üsti (6) kabuklu bir kamyş ok virüb şol bir okı kendiline (7) kılağuz eyle at inşâ'allâh-ı te'âlâ menziline dahi (8) ber-murâd olsun deyû nefes eyleyüb oldığı olub kandîline (9) komuş idi. Menzil-i mezbûrun cümle eyle yoluyla ve erkânıyla (10) durup hevâ gâyet şedîd eser imiş. Herkes okların (11) atdılar nevbet Havândelen Solâk Bâlî'ye geldükde mezkûr (12) kulağuz koşûb atûb hevâcılarının başlarından aşurub (13) konub kimesne görmemiş etrâfi tecessüs eyleyüb (14) bir kimesne dahi ok atmağı şürû' idecek mezbûr okı (15) bulurlar dahi Havândelen atûb Deve Kemâl'e bedel okı (16) gelüb konub ol menzilden âşûrı ok dururken (17) buna hevâ eyleyüb Deve Kemâl'den âşûrı olan kılağuz

24b

(1) atulan okı çeküb bir dahi atsun deyû buna gönder (2) diler bu ok menzili bozdı ve lâkin konduramadı didiler. (3) Ok varmazdan mukâddem atış temâm olub geldiler bu okı (4) hatâ idüb belki âta mülâhazâsıyla çekildi idi (5) ve bu okı çeken meydânın gâyet ulûlarından idi adına (6) Bekâr Sînân dirlerdi Havândelen Solâk Bâlî ol gün (7) cümle basdı. Nice basdı menzili bozdı. Zirâ Deve (8) Kemâl'e bir okı bedel ve bir okı dahi yakın ve biri hod âşûrı (9) idi. Gavga buna idi herkez ol ok çekilmese biri yakın (10) ve biri dahi bedel olmak idi ilerüde olan kulağuz (11) sabit ve mahal şibh olmayub ve ol ok düşen yirde (12) kimesne yok olsa mümkün değil ve vücûhle iltimâsı (13) tahîrdir deyû tarafeyn olub 'azm-i kayl'ü-kâl olmuşdur. (14) Altı ay mürûrundan sonra merhûm Sultân Bâyezîd'in (15) üstâdı Usta Bâyezîd'in oğlu 'Acem'den gelüb (16) pâdişâha pâdişâhâne hedayerler ile buluşub ok (17) meydânına da'vet ve ziyâfet fermân olub bu âhvâli

Der-kenar:

- 1- Merhûm Bâyezîd üstâd atıcıdır. Oğlu
- 2- hod tîrendâz olub merhûm Sultân
- 3- Bâyezîd hazretlerine kabza virüb bu fenni

- 4- Bâyezîd görüb Bâyezîd oğlu ile Sultân
- 5- Bâyezîd Hân şehzâde iken ok atüb
- 6- kirişdâş dimiş dahi mezbûr Bâyezîd
- 7- Oğlu'nun Amasya'da menzili
- 8- vardır.

25a

(1) Havândelen Solâk Bâlî Bâyezîd oğluna söyleyüb (2) dâ'vâsın dinleyüb vukû' üzre şehâdet itdiler kabûl-ı (3) hükm eyleyüb tâş için 'azîm ziyâfet eyleyüb (4) dikdiler. Zikr olunan Solâk Bâlî meydânın gâyet güzîde (5) lerinden olub bir misâfir gelse ânun huzuruna gelüb (6) bir mükîm âdem idi ve 'ömrün tecerrüd ile geçirüb kuşâğına (7) dolu idi. Merhûm Sultân Selîm Hân ile Mısır'a (8) giderken Şâm-ı Şerîf'de merhûm olub Şeyh Muhyi'd-dîn (9) 'Ârabî hazretlerinin merkâd-ı şerîflerine karîb yirde defn (10) olunub şeyh hazretleriyle haşr olalar ve ândan sonra (11) Bursevî Şüca' yedi gez âşûrı atüb tâş (12) dikmişdür. Mezkûr Bursevî Şüca'dan rivâyet olunur ki (13) "bir gün ben yıldız menzili atarum eger atmaz isem bir dahi elime (14) ok yay almayayım" yalcısı "pehluvân neden hükm (15) eyledün" didikde "ben bu gice vakı'amda gördüm ânun için (16) söyledüm" deyüb meydâna varub şehâdete lâyük olan (17) kimesneler ile şûrûtiyle durub ba'ade's-salavât el-kabzayı

25b

(1) Urûb Tozkoparân ile atmağa başlayub Tozkoparân (2) bir ok atdu Benli Karagöz'den âşûrı kaçüb hevâcılar (3) kâ'idesi üzre beş dülbend eylediler sonra pehluvân (4) Şüca'ya atüb ânı dahi hevâ eylediler yine Tozkoparân (5) atüb âşûrı hevâ atdılar nevbet pehluvân Şüca' (6) gelince gereği gibi salavâtü's-selâm ve kalbin Hak Te'âlâ'den (7) gayrısı ile hâli okın çeküb yumruğun alüb ândan (8) iç kabzayı kirişe getirüb sînâ'i pehluvân ile şaste (9) küşâde virüb okı atüb der-'akab yayın yasdı (10) ve kabzasın öpüb başına kodı hevâcılar "yâ Âllâh" sedâ (11) sınran sonra kulak urub dinlemede beri tarafda olan pehluvân (12) lar su'âl itdiler "pehluvân niçün yayın yasdun" (13) didiklerinde "himmetiniz ile maksûd hâsil oldu" cevâbın (14) virüb gördüler ki hevâcılar segirdüb hevâlardan sonra (15) destar bozdılar. Menzil bozulduğı ma'lûm oldukda Toz (16) koparan gâzâbından kalkub ok atmağa başlayub (17) üstâdlar "pehluvân ka'ideye muhâlifdür" diye gördüler dinlemeyüb

26a

(1) bir ok atûb olduğu menzili bozdı ve lâkin Şüca' nın (2) okı Tozkoparân'ın bir yay boyı âşûrı olmağla (3) tâş diküb sekizinci tâş ta'biriyle baş tâşıdır. (4) pehluvân-ı cihân Tozkoparân'dan rivâyet iderler ki "Birûsa (5) vî Şüca' okına bir yay boyı yakın atmış iken (6) on sene say' eyledim hâliyâ tâşım mahalline atabildim." (7) mezbûr Şüca' Cebecibaşı Usta İbrâhîm yayıyla (8) atmışdur. Evvel küçük mermer 'itibaren asl ana tâş (9) Şîrmend olub bin elli gezdür. İkinci Hattât Şeyh-i merhûm (10) âğaç okıyla âşûrı yigirmi üç gezdür. Üçüncü Gürz Sînân (11) yigirmi iki gez âşûrıdır. Dördüncü Benli Karagöz otuz beş (12) gez âşûrı âşûrıdır. Beşinci Sînân Sûbaşı otuz gez âşûrıdır. (13) Altıncı pehluvân Deve Kemâl on sekiz gez âşûrıdır. Yedinci (14) Havândelen Solâk Bâlî on beş gez âşûrıdır. Sekizinci (15) Bursavî pehluvân Şüca' yedi gez âşûrıdır. Cem'an ol (16) 'asrın geziyle bin iki yüz gezdür. Seng-i kıt'a sekiz (17) bundan sonra menzil-i mezbûrda pehluvân Tozkoparân

26b

(1) nice toz koparub ne gavgalar ile bir kolda okı (2) atduğundan üç sene sonra tâş dikdüğü ve başka (3) menzil üzre sulh oldukları beyân olunur. İstanbul'da (4) yıldız hevâsı az vak'ı olurken hikmeti-i ilâhî ol vakit kırk (5) gün 'ale't-tevâlî yıldız esüb çünki vaktî geldi cümle (6) pehluvânlar ile menzil-i mezbûrun üzerine varılıb (7) hevâda şehâdet yarar lâ-nâzır pehluvân lar ve mahsûs olan (8) hevâcılarını koyub hâricden âdemleri itdükden (9) sonra gözlerin atarak ayak yerine varılıb tâlib-i gayr-ı (10) tâlib pehluvânlar hûzûrunda şûrûtiyle menzile durub (11) ibtidâ' Tozkoparân du'a ve salâtü's-selâm ile na'leynin (12) ihrâç atmağa şuru' eyleyüb okı atûb Deve Kemâl üzerine (13) konub dülbend etdiler. Sa'îrleri dahi atûb yine nevbet (14) Tozkoparân'a geldi yaycısı olan İç Koz Usta (15) yemin virüb pehluvân bu okı şast cânibine at deyüb (16) ol dahi şasta dönüb okı yumruğuna alub ândan (17) kürsüye küşâd virüb şöyle şevkle ism-i celâlî çağrı

27a

(1) dıkım meydânı sadâsıyla doldurub hevâcılar ve pehluvânlar (2) kulak urub ok gelüb menzilden otuz altı gez (3) âşûrı kondı. Üzerine segirdüp temâm dokuz dülbend (4) sonra destarlar bozulub pehluvân Tozkoparân ve ayak (5) yerinde olan pehluvânlar varub okı

kâ'idesi üzre (6) tekbîr ile â'lem olan kimesne çeküb Tozkopara'nın (7) eline virüb cümle ile merhâba idüb merâsim-i pehluvânlığı (8) yerine getürdü. Mü'ezzînzâde usta Zihgirci Sînân (9) okıyla ve İç Koz Usta Ahmed yayıyla atmışdur. (10) Âmmâ ki biraz şast tarafına olmak ile ka'ideye muhâlifdür (11) deyû tâş dikmeğe hasmı ve sa'îr ehil olanlar rızâ (12) virmeyüb merhûm Sultân Bâyezîd Hân'a 'arz olundukda (13) dikilmeğin murâd buyurub hatta menkûldür ki iki kaz'asker (14) üzerine varub faysâl virmeyüb bir rivâyetde üç (15) sene dikilmeyüb âhir sâlifü'z-zikr hattât şeyh merhûm (16) üstâdı ve pîr-i pîşkademleri olub Sultân Bâyezîd (17) merhûm dahi müsâhibi olmağla şeyh hazretlerine "bu âhvâli

27b

(1) sana havâle eyledük ber-üslüb-ı hekîm kimesne rencîde (2) hatrı olmamak üzre bu tâşın dikilmesini senden (3) bilirüm" deyû fermân-ı hümâyun buyurmalarıyla cümle pehluvânlar ok (4) meydânına cem' olub şeyh-i merhûm hazretleri cümle rûy'-i (5) dilden sonra "sa'adedlû pâdişâhımızın murâd-ı şerîfleri (6) bu tâşın dikilmesidir. Sizler ne dirsüz" cümlesi (7) cevâb virdüler ki "pâdişâhlar kimesneye zûlm itmezler her umûrı (8) ehlîne ve ehl-i hibresine havâle buyurub cümlemüzün pîri (9) ve şeyh-i ehl-i hibresisüz. Biz cümlemiz senden râzıyız. Nice (10) murâd iderseniz makbûlümüzdür." deyüb cevâb virilüb şeyh (11) hazretleri bir üslüb-ı hikmet nutka gelüb "pehluvânlar Toz (12) koparan kardaşımızın misli olmaz bir ok atmış âmmâ ki zâ'i (13) olmak revâ degildir. Tozkopara'nın okı başka menzil olmak (14) üzre farz idelüm ve pehluvân Şüca' zikr olunan menzile (15) baş tâş olub oldığı başka menzil olmak üzre (16) farz idelüm bunun üzerine fâtiâ okuyub bu tâşı (17) dikelüm" didikde cümlesi râzı olub başka menzil

28a

(1) olmak üzre şâhidlerü dinlenüb ziyâfetler olunub (2) Tozkoparân'ın tâşı dikildi. Birûsevî Şüca'nın (3) menzili üzerine kim âşûrı atarsa tâş dikilmek (4) üzre karar virildi. Hele bizim bildiğümüz bu dünyâda (5) bu menzillerin ikiside atılmaz illâ inkırâzü'd-devrân (6) menzil-i Tozkoparân ol 'asrın geziyle bin iki yüz (7) otuz altı gezdür. Menzil-i mezbûr poyrâz menzilinden 'aded (8) dedün olmak üzre Hasan Çelebi Risâlesi'nde tahrîr (9) eylemişdür. Bu fakîr ölçdüm ölçüde birebir bunun deresi (10) bir ve yokuşu dahi olmağla bu menzil poyrâzdan 'âlî (11) olduğundan nîzâ' yokdur. Bâb-ı Çizmeci Menzili nâm-i (12) diğêr Çullı dimekle ma'rûf olub ayak tâşı (13) Ca'fer Ağa Menzili'yle 'Ali Bâlî Menzili

arasında bir mermer (14) baş tâşî puta deresinin garb tarafında olub (15) poyrâz ile atılmışdır. Mûntehâ menzildür. Zikr olunan (16) menzilden sonra mu'addaden evvelkisi Yayı Dâvûd (17) ana tâşî olub bin seksen gezdür. Sonra Çizmeçi

28b

(1) Dâvûd on gez âşûrî atûb tâş dikmişdür. Hâricdür. (2) Ândan sonra Karga Mustafa gâyet lagâr olub kollarin (3) actıkda soyulmuş koyun paçası kemiğine benzer iken (4) gâh olur menzilde cümle pehluvânları çullar imiş. Ândan sonra (5) Börgçi Mehmed on gez âşûrî atûb tâş dikmişdür. (6) Ândan sonra Bozdoğançı Mustafa Çelebi otuz gez âşûrî (7) atûb tâş dikmişdür. Mezbûr Deve Kemâl oğlıdur. (8) Ândan sonra Vezir 'Ali Paşa kullarından pehluvân Lendûhâ (9) Ca'fer beş gez âşûrî atûb tâş dikmişdür. Ândan sonra (10) Ahmed Paşa kullarından pehluvân Çullu Ferruh otuz gez âşûrî (11) atûb tâş diküb hâliyâ re'is-i menzildür. Zikr olunan (12) menzil zikr-i sebk iden üç menzilden aşağı budur. Yıldızda (13) ve poyrâzda Deve Kemâl kadar vardur. Evvelki Yayı Dâvûd ana (14) tâşî olub bin seksen gezdür. İkincisi Çizmeçi (15) Dâvûd âşûrî on gezdür. Üçüncü 'Arabzâde âşûrî (16) yedi gezdür. Dördüncü Karga Mustafa âşûrî yedi (17) gezdür. Beşinci Börgçi Mehmed âşûrî on gezdür.

29a

(1) Altıncı Bozdoğançı Mustafa Çelebi âşûrî otuz gezdür. (2) Yedinci pehluvân Lendûhâ Ca'fer âşûrî beş gezdür. (3) Sekizinci pehluvân Çullu Ferruh âşûrî otuz gezdür. Menzil-i (4) mezbûr cümle ol 'asrın geziyle bin yüz seksen (5) gezdür ve cümle muzkur pehluvân Lendûhâ Ca'fer ile pehluvân (6) Çullu Ferruh âğâç pîşrev ile atûb sa'îrleri kemiş (7) ile atmışdır. Seng-i 'aded-i sekiz bâb-ı menzili Âhi (8) nâm-ı diğêr Parpun dimekle ma'rûf olub ayak yeri (9) Kâğıdhâne tarafında Çakullu Depe'de 'Ali Bâlî ile Nakkaş (10) menzili beyninde vâkî' olub ana tâşî Ağalar Menzili'nin (11) altında bir beyazca yerle berâber küçük mermerdür. Poyrâz hevâsıyla (12) atûb ol tâşî diken âdeme Âhi dirlerdi. Bu meydânın (13) kudemâsından olub katl olunmuşdur. İbtidâ bu meydâna mezbûr (14) Âhi defn olunub sonra yayıcı tâ'ifesi kırk bin (15) meyyît hilâf şart-ı vakf beg' ve defn itdürmüşlerdür. (16) Suç hilâf-ı şart vakf bey' ve defn iden yayıcılarındur. (17) Zemânımızda men' olunmuşdur. Mezbûr Âhi'nin tâş

29b

(1) ve nâm-ı güm olub tekrâr ihyâ olundukda ibtidâ' tâş (2) dikene Top İskender deyüler ki Top İskender ol atûb (3) sonra buraya menzil dikmek ile kalmışdır. Şimdi Top (4) tâş tekye ayak yeridür. Zikr olunan Tob İskender (5) ana tâş olub dokuz yüz elli gezdür. Ândan sonra yeniçeri (6) zümresinden Kara Mustafa nâm pehluvân Top İskender' (7) den yüz gez âşûrı atûb tâş dikmişdür. Mezbûr Kara (8) Mustafa Sultân Selîm Hân hazretlerinin avsıbaşısı (9) olub Kemâh Kal'âsın feth itdiğin ibtidâ' kal'âya çıkduğı (10) eelden kırk beş bin akça ze'âmet ihsân olunmuşdur (11) ve mezbûr Kara Mustafa'nın bir hüneri dahi yay ne kadar pek (12) olsa 'adedce iki başın eline alub ve iki dizile (13) kurûb sâğ elinin başparmağıyla kirîşin takûb (14) kurdı. Ol vechle yay kurmağı 'umren görmedüm deyû (15) Hasan Çelebi risâlesinde tahrîr ider ve bundan sonra (16) 'Acemî Şîrmend Oğlı Bâlî Çelebi Sancâk Begi yigirmi gez âşûrı (17) atûb tâş dikmişdür ve ândan sonra zikri sabık iden

30a

(1) Karga Mustafa iki gez âşûrı atûb tâş dikmişdür. (2) Ândan sonra Kemânger Sinoblu Hacı Mustafa beş gez âşûrı (3) atûb tâş dikmişdür. Ândan sonra Silahdâr İshak Beg (4) on beş gez âşûrı atûb tâş dikmişdür. Ândan sonra (5) Kemânger 'Arabzâde otuz iki gez âşûrı atûb tâş (6) dikmişdür. Ândan sonra Haydâr Beg on gez âşûrı (7) atûb tâş dikmişdür. Ândan sonra Mîr 'âlem Ahmed Ağa (8) ibtidâ' Harem-ı Hümâyûn'dan çıkdukda menzil-i mezbûru atûb (9) 'azim ziyâfet ile tâş diküb lodos menzili (10) atduğunda dahi âşûrı atmışken sürmeyüb (11) bana lodos menzili yeter deyû çıkarub atmışlar vakı'en (12) yeter. Ândan sonra 'ulemâdan Parpun nâm Hüseyin Efendi yed'i (13) fâzıl kimesne on dokuz gez âşûrı atûb tâş diküb (14) hâliyâ ser-efrâz menzildir. Evvel Top İskender ana tâş (15) olub dokuz yüz elli yedi gezdür. İkinci Kara Mustafa (16) âşûrı yüz gezdür. Üçüncü 'Acemî Şîrmend Oğlı Sancak (17) Begi Bâlî Çelebi âşûrı yigirmi beş gezdür. Dördüncü Karga

30b

(1) Mustafa âşûrı iki gezdür. Beşinci Sinoblu Kemânger Mustafa (2) âşûrı beş gezdür. Altıncı Silahdâr İshâk Beg âşûrı (3) on beş gezdür. Yedinci Kemânger 'Arabzâde âşûrı otuz iki (4) gezdür. Sekizinci pehluvân Haydâr Beg âşûrı on gezdür. (5) Dokuzuncu

Parpun Hüseyin Efendi on dokuz gezdür. Menzil-i (6) mezbûr cem'an ol 'asrın geziyle bin yüz altmış beş gez (7) olub kamış pîşrev ile atılmışdur. Seng-i kıt'a dokuz (8) bâb-i menzili-i Ayrancı nâm-ı diğêr 'Ali Bâlî Kapûdân menzil-i (9) mezbûrdan ayak tâşî Parpula karîb yirde kalınca kısaca (10) mermer olub baş tâşî Kâğıdhâne tarafında Çakıllu Depe'de (11) uzun mermer çakıllu ayak tâşına karîbdür. Menzil-i mezbûra (12) ibtidâ' batı lodos ile seng-i menzili nasb iden merhûm (13) Sultân Bâyezîd'in 'arabacılarından Bölük Başı'sı Mahmûd (14) ana tâşî olub sekiz yüz yetmiş dokuz gezdür. Mezbûr Mahmûd (15) Bölük Başı sonra sipâhi olub Sultân Süleymân ile (16) Rodos gazâsında bulunub küffâra niyyet-i gazâ ok atar (17) iken kal'âdan küffâr tûfeng ile urûb şehîd

31a

(1) itmişlerdi. Mezbûr gâyet yay çeker kasîre'l-kâime âdem (2) imiş. Ândan sonra yeniçeri ocâğından Zagarıcı Kâsım nâm (3) pehluvân gelüb yigirmi gez âşûrı atûb tâş dikmişdür. (4) Ândan sonra Kemânger Kosta Hüseyin gelüb altmış yedi (5) gez âşûrı atûb tâş dikdikden sonra ol yerlere hayli (6) zemân bağlar olub sonra tâ'ife-i atıcıyân da'vâ (7) eyledüklerinde kal' olmuşdur. Ândan sonra Mîr 'âlem Ahmed Ağa (8) bir gün yay denemek için menzil-i mezbûr üzerine (9) durub âğâç ok ile mübâlağa ile âşûrı atûb (10) tâş dikmişdür. Bu esnâda Kuburcu Hüsrev dahi zâhîr olub (11) âğâç okı ile hayli âşûrı atûb tâş dikmişdür. (12) Ândan sonra sipâh zümresinden Nakkaş Muhammed nâm pehluvân (13) gelüb âğâç okı ile kırk gez âşûrı atûb tâş dikmişdür. (14) Ândan sonra kapûdân olan merhûm Kılıç 'Ali Paşa Çavûş (15) larından Vârdiyân Başı Oğlı 'Ali Bâlî Kapûdân zâhîr olub (16) merhûm Ferhâd Paşa kuluna alub himmet ve ikdâmıyla (17) seksen gez ok ile âşûrı atûb hâliyâ re'îs-i

31b

(1) menzil olub tâş hudûdundan 'âlî bir bâlâ kad dilber (2) yekît gibi dür durâğı cennet 'âlî ola evvel Mahmûd Bölük (3) başî olub sekiz yüz yetmiş sekiz gezdür. (4) İkinci Zâgarıcı Kâsım âşûrı yigirmi gezdür. Üçüncü (5) Kemânger Kosta Hüseyin âşûrı altmış gezdür. (6) Nakkâş Muhâmed Çelebi âşûrı kırk gezdür. Âğâçdur. Beşinci (7) 'Ali Bâlî Kapudân âşûrı seksen gezdür. Âğâçdur. (8) Cem'an ol 'asrın geziyle bin seksen altı gezdür. (9) Seng-i kıt'a bâb-ı tekye içinde olan menzildir. (10) Yıldız hevâsıyla atulub ayak yeri Delikli Kaya berisinde (11) olan yere beâber küçük mermer olub Top Tâşî (12) dimekle

ma'rûfdur. Hekîdür. Âğâç menzillerün âkdemidür. (13) Hekî biraz 'âlî olmağla sonra pîşrev dahi kamış olmuşdur. (14) Mezbûr hekî atûb seng-i menzil nasb iden kimesne (15) usta İbrâhîm şâkirdlerinden Kapû Ağası kulu üstâd (16) Kemânger Ahmed nâm pehluvân ana tâş olub dokuz yüz seksen (17) beş gezdür. Mezbûr ana tâş hâliyâ meydân-ı tekye kapûsına

32a

(1) kırk gez kalur mezbûr içinde büyük mermerdür. Mezbûr Kemânger (2) Ahmed Tırhala'da dahi menzilin ana tâşıdır. Ânun ardınca (3) İshâk Beg dahi hekîyle kırk gez âşûrudur. Atûb tâş (4) dikmişdir. Ol tâş tekye binâ oldukda hâliyâ köşk altında (5) kapûya karîb yirde divâr altında kalmışdur. Ândan sonra 'Arabzâde (6) Kemânger İbrâhîm hîle idüb hekîye pîşrev yuki işleyüb (7) yigirmi gez âşûrı atûb tâş dikmişdür. Mezbûr tâş (8) Hekî Menzili'nin ayak tâş önünde kabza tarafında olan (9) yere berâber küçük tâşdur. Ândan sonra Kemânger Kosta Hüseyîn (10) Sultân Selîm Hân hazretleri Mısır Seferi'nde iken zâhîr (11) olub oldığı hekî ile otuzbeş gez âşûrı atûb (12) tâş diküb ba'ade'l- ziyâfet pîşrev izindür denilüb (13) der-'akab zikr-i sebk iden Kemânger 'Arabzâde atûb (14) tâş sürüb az kaldı ki Kosta Hüseyîn'in (15) tâş mukâbelesinde olan yolda olmağın zâi' olmuşdur. (16) Mezbûr Kosta Hüseyîn yiri otuz yıla karîb mu'attâl (17) kalub sonra Defterdâr İskender Çelebi kullarından Kemhâcı

32b

(1) Dîvâne Kâsım nâm bir tûvâna yiğit zâhîr olub âğâç pîşrev (2) ile otuz gez âşûrı atûb birkaç defa' tâş sürmüşdür. (3) Hâliyâ ol tâş tekye içindedür. Sonra Süleymân Paşa (4) kullarından Çekâkîsiyü'l-asl Haydâr Beg 'Acemî Tosun (5) mülakkab bir pehluvân gelüb âğâç ok ile tekye damının (6) kiremitleri üzerine atûb okı pârelenmiş iken âdem çıkarub (7) okın pâresini bulub Dîvâne Kâsım'dan yigirmi gez âşûrı (8) tekye içine tâş diküb mezbûr Dîvâne Kâsım hâtâ'î bir âdem (9) katl itmişdür. Söz söylemeye tâkâti olmayub meydân-ı mezbûr (10) ihtiyârları böyle dama düşen kırık okın peşinden (11) ölmesin ta'accüb itdiler. Gâlibâ arkası gerekdür. Ok ile (12) dikilen tâş eyü degildür. Pehluvân-ı şık dinlemez mezbûr Haydâr (13) Beg çok çeküb azdan azâr imiş. Ândan sonra Hüsrev (14) nâm bir pehluvân gelüb ol dahi âğâç ok ile üzeri üç (15) gez âşûrı atûb tâş dikmişdür. Ol tâş hâliyâ

(16) tekye içindedür. Ândan sonra pehluvân-ı ‘âlem Lendûhâ (17) Ca‘fer gelüb kamış ok ile yigirmi yedi gez âşûrı

33a

(1) atûb tâş diküb hâliyâ tekye ardında ser-efrâ-i menzildür. (2) Evvel Kemânger Ahmed Ağa ana tâş olub dokuz yüz seksen (3) beş gezdür. Hekîdür. İkinci İshâk Beg âşûrı kırk gezdür. (4) Hekîdür. Üçüncü ‘Arabzâde Kemânger âşûrı yigirmi gezdür. (5) Hekîdür. Dördüncü Kemânger Kosta Hüseyîn âşûrı (6) otuz beş gezdür. Hekîdür. Beşinci Kemhâcı Dîvâne Kâsım (7) âşûrı otuz gezdür. Âğaç pîşrevdür. Altıncı Haydâr Beg (8) âşûrı yigirmi gezdür. Âğaç pîşrevdür. Yedinci Hüsrev (9) âşûrı otuz üç gezdür. Âğaç pîşrevdür. Sekizinci (10) pehluvân-ı ‘âlem Lendûhâ Ca‘fer âşûrı yigirmi yedi gezdür. (11) Kamışdur. Menzil-i mezbûr cem’an ol ‘asrın geziyle bin (12) yüz doksan gezdür. Bâb’ı bu menzil Haydâr Yeri dimekle (13) ma‘rûf olub kible hevâsıyla atılıb ayak tâş (14) Mü‘ezzinler Softası kürbünde küçük mermercikdür. Baş (15) tâş yâhûd mezârı deresiyle yarı yola karîb depe başında (16) menzil-i mezbûrun ibtidâ‘ vaz‘ı Sâhîb-i Risâle Hasan (17) Çelebi merhûm ana tâş olub dokuz yüz altmış gezdür.

33b

(1) Hak Te‘âlâ rûh-ı şerîfin şâd eyleye ânın ardınca (2) Defterdârzâde Mustafa Çelebi otuzbeş gez âşûrı (3) atûb tâş dikmişdür. Ândan sonra zikr-i sâbık iden (4) Dîvâne Kâsım elli gez âşûrı atûb tâş dikmişdür. (5) Ânın ardınca sâlifü’z-zikr Çerâkîsîyül-asl ‘Acemî Tosun (6) Haydâr Beg gelüb on iki gez âşûrı atûb tâş (7) dikmişdür. Ândan sonra sâlifü’z-zikr Vardiyân Başioğlu (8) ‘Ali Bâlî Kapudân on beş gez âşûrı atûb tâş (9) dikmişdür. Ândan sonra Maktûl Ahmed Paşa kullarından pehluvân-ı (10) ‘âlem Lendûhâ âkrânı Çullu Ferrûh dimekle ma‘rûf kimesne (11) gelüb yigirmi bir gez âşûrı atûb ol zirve-i tillde muttâlâ (12) tâş diküb el-an ve sonra dahi kimesne yakın olmamışdur. (13) Mezbûrun üç kendü âkrânı pehluvânların gez-i yayların üçü dahi (14) sinin birden çekdüğü müsbeddür. Hak Te‘âlâ kabrîn müferrâh (15) el-cenân eyleye pehluvân-ı ‘âlem Lendûhâ Ca‘fer Parpul Hüseyîn (16) Efendi menzil-i mezbûrı gerüde atûb tâş dikmişdür. (17) Gâlibâ bu menzil âğaç olmak gerekdür. Evvel Tîrger Hacı Hasan

34a

(1) Ana tâşı dokuz yüz altmış gezdür ikinci Muslı Çelebi (2) âşûrı otuzbeş gezdür. Üçüncü Memî Çelebi âşûrı (3) yetmiş gezdür. Dördüncü Dîvâne Kâsım âşûrı elli (4) gezdür. Beşinci Haydâr Beg âşûrı on iki gezdür. (5) Altıncı ‘Ali Bâlî Kapudân âşûrı on beş gezdür. Yedinci (6) Çullı Ferrûh âşûrı yigirmi bir gezdür. Menzil-i mezbûr cem’an (7) ol ‘asrın geziyle bin yüz altmış beş gezdür. Seng-i (8) kıt‘a-i bâb-ı bu menzil Zihgirci Pîri dirler nâm-ı diger Lokmacı (9) nâm-ı diger Baş Tâşları menzil-i mezbûrun ana tâşı tekye (10) önünde olan depenin puta sepetine karîb yirde olan (11) kible lodosuyla atılıb Çoban Depesi’ne doğrudur. (12) İbtidâ’ bu menzil kul tâ‘ifesinden Ta‘lîmhâneci Zihgirci (13) Kâsım nâm pehluvân atûb ana tâşı olub dokuz yüz (14) on gezdür. Ânun arduca Bahtiyârzâde Sâhib-i Risâle (15) Hasan Çelebi on üç gez âşûrı atûb tâş (16) dikmişdür. Ândan sonra yeniçeri tâ‘ifesinden Ocağcı (17) Hüseyîn nâm pehluvân kırk gez âşûrı atûb tâş

34b

(1) dikmeyüb İç Kal‘âsı’na gidüb anda şehîrde ölmüşdür. (2) Rahmet-i hak’ü-asl oldukdan sonra pehluvânlar tâşını (3) dikmişlerdür. Ândan sonra Kibleli Zagarcı Kâsım gelüb otuz (4) gez âşûrı atûb tâş dikmişdür. Ândan sonra Solâk (5) tâ‘ifesinden Lağımcı ‘Ali Beg on gez âşûrı atûb (6) tâş dikmişdür. Ândan sonra Uncu Mustafa nâm pehluvân (7) otuz gez âşûrı atûb tâş dikmişdür. Ândan sonra sâlifü’ (8) z-zıkr pehluvân-ı ‘âlem Lendûhâ ile Parpul Hasan Efendi (9) hayli âşûrı atûb tâş dikmemüşlerdür. Ândan sonra merhûm (10) Fâtih-i Bağdâd Sultân Murâd Hân hazretlerinin üstâdı (11) ve ol ‘asrın mümtâz ve pîr-i pîşkademi Hacı Süleymân yigirmi (12) gez âşûrı atûb tâş diküb hâliyâ ser-efraz menzildir. (13) Evvel Zihgirci Kâsım ana tâşı dokuz yüz on gezdür. (14) İkinci Tîrger Hüseyin âşûrı kırk gezdür. Dördüncü Kibleli (15) Zihgirci Kasım âşûrı otuz gezdür. Beşinci Lağımcı ‘Ali Beg (16) âşûrı on gezdür. Altıncı Uncu Mustafa âşûrı (17) otuz gezdür. Yedinci Hacı Süleymân âşûrı yigirmi gezdür.

35a

(1) Menzil-i mezbûr cem’an ‘asr-ı mezkûr ile bin elli üç gezdür. (2) Âğâç pîşrev ile atılmışdur. Seng-i kıt‘a bâb-ı menzile (3) Tab Yirleri dirler nâm-ı diger Hasan Tâşı nâm-ı

diger (4) Yıldız Lendufa ve Ca'fer bunun ayak yeri Kâğıdhâne'de (5) bulunan beyazca küçük mermer tâşdur ki Parpul Menzili'nin (6) ana tâşıdır. Tekye dışına atılmışdur. Depe-i mezbûranın (7) dibine evvel atul Sînân Menzili nasb ile sâlifü'z- (8) zikr Sâhîb-i Risâle Hasan Çelebi ana tâşı olub (9) dokuz yüz yetmiş gezdür. Ândan sonra Rûm Yusûf dimekle (10) ma'rûf bir pehluvân gelüb doksan gez âşûrı atüb (11) tâş diküb fevt oldıktan sonra pehluvânlar infâkıyla (12) tâş dikilmişdür. İkinci tâş ânındur merhûm ba'zı (13) yerleri atüb tâş dikmemek mu'tadı itmiş Şam'da (14) ve Haleb'de ve Engürü'de ve Tokat'da yirleri vardur. Merhûm Sultân (15) Süleymân Belgrad seferine giderken Sofya menziline (16) atdukda sipâhlik ihsân olunmuşdur. Ândan sonra Kuburcu (17) Hüsrev nâm civan seksen beş gez âşûrı atüb

35b

(1) tâş diküb sürmeğin çok zemân mâi' ve güşîş idüb (2) yanuna uğrayamadı 'ömründe ancak bu okcağızı atmış 'aleyhi' (3) r-rahmetü ve'l-gufrân. Ândan sonra sâlifü'z-zikr pehluvân-ı 'âlem (4) Lendûhâ yigirmi beş gez âşûrı atüb beğenmeyüb tâş (5) dikmemişdür. Sonra pehluvânlar ittîfâk idüp zâ'i olmasun (6) deyû tâş dikmişdür. Evvelki Tîrger Hasan ana tâşıdır. (7) dokuz yüz yetmiş beş gezdür. İkinci Rûm Yusûf âşûrı (8) doksan gezdür. Üçüncü Kuburcu Hüsrev âşûrı seksen (9) beş gezdür. Dördüncü pehluvân-ı 'âlem Lendûhâ âşûrı (10) yigirmi yedi gez atüb cem'an 'asrımız geziyle bin yüz (11) seksen gezdür. Pîşrev ile atılmışdur. Seng-i kıt'a (12) dördür. Bâb-ı bu menzil Uncu Şüca' Yeri dirler lodos (13) hevâsıyla atılır. Bunun ayak tâşı Haydâr Yeri (14) Depesi dibinde olan hekî yerinin önünde yine yakın kalınca (15) beyaz mermer olub bayağı hekî yerine ana tâşı gibi (16) görünür. Ana tâşı Kâğıdhâne yolunda şaste Ağalar (17) Menzili'nin önündedir. Menzil-i mezbûrun evvel vaz'ı

36a

(1) meydân ihtiyârlarından ve şeyhlerinden Uncu Şüca' nâm pehluvândur (2) ana tâşı olub dokuz yüz otuz dört gezdür. Mezbûr yeniçeri (3) zümresinden iken sipâh zümresine atlanmışdur. Ândan sonra (4) yeniçeri tâ'ifesinden Tîrendâz Cerrâhzâde Mehmed Çelebi nâm (5) pehluvân yigirmi gez âşûrı atüb tâş dikmişdür. Ândan sonra (6) Uncu Mustafa altmış gez âşûrı atüb tâş dikmişdür. (7) Mezbûr çok yay çeker kimesne idi ândan sonra yeniçeri (8) zümresinden Kara Hasan nâm pehluvân yigirmi beş gez âşûrı (9) atüb tâş

dikmişdir. Ândan sonra Harem-i Hümâyûn cerrâhlarından (10) ve tâ'ife-i atıcıyânın ihtiyârlarından ve pîr-i pîş-kademlerinden (11) Usta 'Ali nâm pehluvân ki bedelden atûb tâş dikmişdir. (12) Fakîr ol tâş bulamayub pehluvânlar ma'rifetiyle Kara Hasan'a (13) bedelden kabza tarafına bu tâş konmuşdur. Bundan sonra (14) gelenlere dahi lâyük olan oldur ki düşen tâşları mahaline (15) vaz' idenler selefimiz dahi öylece itmişdir. Hak Te'âlâ rûh-i (16) şerîflerin şâd eyleye. Evvel Uncu Şüca' ana tâşdır. (17) Dokuz yüz otuz dört gezdür. İkinci Cerrâhzâde Mehmed

36b

(1) Çelebi âşûrı yigirmi gezdür. Üçüncü Uncu Mustafa âşûrı (2) altmış gezdür. Dördüncü Kara Hasan âşûrı yigirmi beş (3) gezdür. Beşinci Cerrâh 'Ali Bâlî bedelidir. Mezbûr menzil (4) cem'an ol 'asrın geziyle bin otuz dokuz gez olub (5) âğâç pîşrev ile atılmışdur. Seng-i kît'a-i beşdür. (6) Bâb-ı bu menzil Cerrâh Yeri dirler poyrâz hevâsıyla atılır. (7) Ayak tâş Tozkoparân'ın Arkurî menzili ayak tâş (8) ile lokmacı yerinin mâbeyninde baş tâş Sînân Paşa (9) câmi'i kapusunda olub yeniçeri ocâğından Ahmed Efendi (10) bağçe kapısı bedeldir. Menzil-i mezbûrun ibtidâ' ok atûb (11) seng-i menzil nasb iden kimesneye Solâk Ahmed Beg (12) dirler ana tâş olub sekiz yüz altmış iki gezdür. (13) Ândan sonra Vezir Ferhâd Paşa'nın Re'îs-i Kepenekci Re'îsi (14) dimekle müşerref pehluvân gelüb doksan altı gez (15) âşûrı atûb tâş dikmişdir. Ândan sonra yeniçeri (16) zümresinden Solâk Hamîd gelüb on dokuz gez (17) âşûrı atûb tâş dikmişdir. Ândan sonra zikr olunan

37a

(1) Solâk Mehmed beş gez âşûrı tâşın sürmüşdür. (2) Bu hesâba Kepenekci ana tâş kalub ândan sonra Defterdâr (3) Küçük Oğlu 'Ali Çelebi on dokuz gez âşûrı atûb (4) tâş dikmişdir. Ândan sonra yeniçeri tâ'ifesinden Solâk (5) 'İsa altı gez âşûrı atûb tâş dikmişdir. Bundan sonra (6) Sâlefü'z-zikr Defterdâr'ın büyük oğlı Muhammed Beg kırk iki (7) gez âşûrı atûb tâş dikmişdir. Ândab sonra yine yeniçeri (8) zümresinden Solâk Kara Hasan dört gez âşûrı atûb (9) tâş dikmişdir. Ândan sonra zikr olunan Cerrâh 'Ali Beg (10) dört gez âşûrı atûb tâş dikmişdir. Biga Begi (11) 'Osman Beg Yayı Usta Muhammed'in yayıyla ve Sûkîzâde' (12) nin okıyla üç gez âşûrı atûb tâş dikmişdir. Hâliyâ (13) ser-efraz menzildir. Bunlardan sonra sâlifü'z-zikr Parpul (14) Hüseyin Efendi hayli âşûrı atûb tâş dikmişdir. (15) Evvelki Kepenekci Re'îs ana tâş sekiz yüz altmış iki gezdür. (16) İkinci

Solâk Hamîd âşûrî on dokuz gezdür. Üçüncü (17) Solâk Mehmed âşûrî beş gezdür. Dördüncü Defterdâr

37b

(1) zâde ‘Ali Bâlî âşûrî on dokuz gezdür. Beşinci Solâk (2) ‘İsa Beg âşûrî altı gez altıncı Defterdâr (3) zâde Mehmed Beg âşûrî kırk iki gezdür. Yedinci Kara (4) Hasan âşûrî dört gezdür. Sekizinci Cerrâh ‘Ali Beg (5) âşûrî dört gezdür. Dokuzuncu Biga Begi ‘Osman Beg (6) âşûrî üç gezdür. Cem‘an ol ‘asrın geziyle bin (7) elli altı gezdür. Âğâç okı ile atılmışdur. Seng-i kıt‘a-i (8) dokuz bâb bu ki Helvâ yeri dirler. Bu menzili merhûm Bahtiyâr (9) zâde sâhib-i risâle Hasan Çelebi Mîr-‘âlem Ahmed Ağa (10) peyluvân-ı cihân Tozkoparân iznleriyle ecdâdım Haydâr (11) yerine Memî Çelebi ile Muslu Çelebi yolunda siyahça küfekî (12) tâş ayak yeridir. “Karayel ile Galata Kulesi’nin deresine (13) haftada iki kere atdım. Sa’îr yerlerden bu yer ziyadedir” (14) demiş. Mezbûr ayak tâşî bulunmayub ol mahalde bir küçük (15) mermer vaz‘ olunmuşdur bu da helvâ yeri dimekle sebab (16) budur ki ol ‘asrda Âlâca Hammâm kürbüne Âk-Pâk dimekle (17) ma‘rûf ‘Arab ile gezer bir semîn ‘Arab peydâ olub

38a

(1) gâyet latîf helvâ pişirür imiş ve bir de çakıl perdesi (2) işler ‘Arab var imiş. Pehluvânlar Hasan Çelebi merhûm buyuran (3) ziyâfet ile didiklerinde olduğu öyle etmeği ol sebebdan (4) Helvâ yeri tesmîye olunmuşdur. Ol iki defa‘ atılan (5) yerler dahi nişân tâşî dikmişler ol tâşlar bulamadık. (6) Gâlibâ yeri ana tâşî olmak gerekdür. İstimâ‘ olunur ki Hacı (7) İsmâ‘il menzili yukarıya durmuştukta Helvâ Yeri ol (8) menzilde olanlar ihrâc eylemişdür. Sahîh budur ki zikr olındığı (9) evvelâ bâb-ı bu menzile Nakkâş Menzili dimekle (10) ma‘rûfdur. Lodos hevâsıyla atılır. Merhûm Sultân (11) Süleymân zemânında vaz‘ olınan menzildir. Mezbûrun (12) ayak tâşî Ağalar Menzili’nin kabzasında olan (13) tâşdur. Kâğıdhâne Bayırı’na doğru İmâm ayak yeridir. (14) Şasta atılmışdur ibtidâ‘ bu menzil seng-i nasb iden (15) kimesneye Temürçi Kulı Ca‘fer dirler ana tâşî olub (16) sekiz yüz seksen bir gezdür. Ândan sonra Sekbânkulı (17) ‘Ali Beg nâm pehluvân yetmiş bir gez âşûrî atûb

38b

(1) tâş dikmişdür. Mezbûr gâyet bahâdır pehluvân olub (2) ‘Acem Seferi’nde şehîd olmuşdur. Ândan sonra Ta‘lîmhâneci (3) başı Nakkâşî Mehmed Çelebi yigirmi yedi gez âşûrı atûb (4) tâş dikmişdür. Menzil-i mezbûr solâk iken atmışdır. (5) Gerçi hurdça âdem idi lâkin kabak atıcı idi. İç kabzededen (6) iki yirmek içerüden pîşrev olub mikdârından ziyâde (7) tîrendâz pehluvân idi. Ândan sonra ismî nâ-ma‘lûm kimesne (8) on beş gez âşûrı atûb tâş dikmişdür. Ba‘dehu Sultân (9) Murâd’a gelince kimse atmayub merhûm Hacı Süleymân iki def’a (10) hacca varub Mısır’da müntehî kamış menzilin âğâç okı ile (11) bozmuşdur ve tîrendâz pehluvânlar merhûm Süleymân Murâd’a (12) üstâd olub menzil dikdiği gören götürüb meydânın (13) pîr-i pîş-kademi idi. Birkaç müntehî menzilleri dahi vardır. Mezbûr (14) dan sonra kendi ayârunda kimesne gelmemişdür hatta yay (15) sâzende misli gelmeyenlerdendir. Bundan sonra Ta‘lîmhâneçibaşı (16) Küçük ‘Ali âşûrı atûb bir mukâdder şast olmağla (17) Hacı Süleymân rızâ virmeyüb üzerine doğru at

39a

(1) ve illâ mu‘avvec menzil istemem deyûb sefere gitmekle kaldı. Mezbûr (2) Ta‘lîmhâneçibaşı Kulu Gölkesri nevâhîsinden Zileguş (3) nâm kâryeden olub kârye-i mezbûrede düz yirde lodos hevâsıyla (4) bin gezden ziyâde atûb tâş dikmişdür. Gâyet tîrendâz (5) âdem olub seferlerde ok ile gazâsı meşhurdur. Evvelki (6) Temurci Kulu Ca‘fer ana tâşı sekiz yüz seksen bir gezdür. İkinci (7) Sekbân Kulu ‘Ali Beg âşûrı yetmiş beş gezdür. Üçüncü (8) Nakkâş Mehmed âşûrı yigirmi yedi gezdür. Dördüncü âşûrı (9) on beş gezdür. Beşinci Hacı Süleymân âşûrı altmış gezdür. (10) Cem‘an ‘asr-ı mezkûr ile bin elli beş gezdür. Seng-i ‘aded-i (11) beşdür. Âğâç ile atılmışdur. Bâb-ı bu menzil-i mezbûr Sultân (12) Süleymân ve Selîm zemânlarından bir ok atûb her (13) seferde bulunan güzzât-ı İslâm’ın çalışdığı (14) yirde hâliyâ Hacı Süleymân yıldız yeri dimekle ma‘rûf (15) ayak tâşı merhûm Mîr ‘âlem Ahmed Ağa’dan bu yukarıca (16) yirde olub baş tâşı puta depesinde eski karlıktan (17) yeri tekye köşesine tahmînen üç yüz gez kadar yakın baş

39b

(1) tâşıdır. Yıldız menzildir. Zikr olunan menzilde ibtidâ‘ tâş (2) diken yeniçeri ocâğından bir yer başısı idi. Ehl-i ‘ilm (3) ve ehl-i karân kimesne idi. Yanık Seferi’nden gelürken

merhûm (4) olmuştur. Râhmetu'l-İlah-ı 'aliyye ana tâşî bin üç gezdür. (5) Biri dahi re'îs tâ'ifesinden Feridûn nâm kimesne on (6) gez âşûrî atûb tâş dikdi. Biri dahi Çavuşzâde (7) dimekle ma'rûf Mehmed Çelebi nâm şa'ir sahî ve şecî' (8) kimesne olub yigirmi gez âşûrî atûb tâş dikdikden (9) sonra sancak begi olmuştur. Âmmâ ki dördüncü tâşa (10) bedel sürmüşdür. Ândan sonra Cebeci Dâî Hasan nâm kimesne (11) otuz gez âşûrî atûb tâş dikdi. Latîfe Köy (12) kimesne kemânı çekerken elleri ditrerdi. Görenler bekrî zan (13) iderdi mâ'-hazâ görünmezdi. Budîn Seferi'nde çok (14) bulunub orada cebeciler kethüdası olub çok gazâ (15) itmişdür Peşte evdâsında birkaç menzili vardır. Sonra sonra Budîn (16) Muhâsarâ'sında Peşte Kal'âsı'nda esir olub pehluvânlar 'Ali (17) Sûbaşî ve gayırları akçe cem' idüb hâlis eylediler. Bundan

40a

(1) sonra Sultân Süleymân zemânından berû meydânın ve seferlerde (2) hizmet-i sebk iden Yahyâ Ağa bahçeden hâriç üstâd (3) cündî farsü'l-heyli idi ki nâzırı yokdur. Selefde geçen (4) Ahmed Ağa ve Lendûhâ âkrânı âdem ejderhâsı olub her bir (5) kolı şâh-ı çenâra benzerdi Parpul zemânında kolun (6) yaydan ağrıdub çokluk pîşrev atmaz olmuş idi. 'Acem (7) Seferi'nde gazâlar eyleyüb ikisine zenberekci başı olub (8) Polye Kal'âsı fethinde bulunub merhûm Sînân Paşa (9) Zagarcıbaşılık virüb ol seferden dönüb Kal'â-i (10) Budîn'de nöbetçi kaldılar İstonibelgrad'ın üzerine küffâr (11) gelüb 'asker-i islâm on iki bin kadar olub (12) küffâr ise seksen bin kadar olub 'azim ceng (13) oldukda merhûm Yahya Ağa 8 – 9 yaya başıyla (14) dır. Küffâra tîr ve kemân ile ceng ve bir ok yabâna (15) atmayub temür geyimli küffâra atduğı zemân yeleğine dek (16) gömüb canların cehenneme ısmarladı. Âhir okları döndükten (17) sonra kılıç ve gaddârîyye yapışub 'azim-i ceng idüb

40b

(1) küffâr âlâyı binüb üzerine hücum idüb bir kolun (2) düşürüb âher şehîd itdiler. Kahramân âdem idi hak (3) te'âlâ rûh-ı şerîfin şâd eyleye. Bunlardan sonra Küçük (4) 'Ali Ağa Ta'lîmhâneci başı kırk gez âşûrî atûb tâş (5) dikdi. Bundan sonra Koca Muhammed Paşa hadımlarından Hasan (6) Ağa seng-i Hacı Süleymân yedi gez âşûrî atûb (7) tâş dikdi. Mezbûr Hacı Süleymân âhvâli zikr (8) olunmuşdur. Merhûm Sultân Murâd zemânında pehluvân (9) gedüklü ile 'ulûfe ta'yîn olundu olunmuşdur. Sultân Ahmed merhûm (10) zemânında çavûş olmuştur. Yayî sâz virmede nâzırı (11) olmayub hatta bir yay dört

başken torbaya üç yüz (12) gezden ziyâde ok atar imiş. Sırb âhvâlinde duruşta (13) temâşâ itmiş. Evvelki bir Murâd ana tâşî bin üç (14) gezdür. İkinci Feridun re'îs on gez âşûrî atmışdur. (15) Üçüncü Mehmed Çelebi yigirmi gez âşûrî atmışdur. Dördüncü (16) Cebeci Deli Hasan âşûrî otuz gezdür. Beşinci şehîd merhûm (17) Yahya Ağa beş gez âşûrî atmışdur. Altıncı Ta'limhâneci başı

41a

(1) Küçük 'Ali Ağa kırk gez âşûrî atmışdur. Beşinci Hacı Süleymân (2) yedi gez âşûrî atmışdur. Menzil-i mezbûr cem'an 'asrımız geziyle (3) bin yüz elli beş gezdür. Seng-i kıt'a-i yedidir. Âğaç (4) pîşrev ile atılmışdır. (5) Menzil merhûm ve mağfûr cennet mekân Firdevs âşiyân (6) kahramân-ı zemân Sultân Murâd-ı rabi' feth-i Bağdâd hazretleri (7) mezbûr sâlifü'z-zikr Hacı Süleymân ta'limi ile zemân-ı kabilde (8) hâliyâ depesinde olan Hünkâr Ayağı demekle ma'rûf (9) ayak tâşî olub tekye ardında olan seng-i (10) menzil pâdişah-ı mumâileyh hazretlerindedir. Sa'îr gibi mudâvemet (11) buyursalar şibh yok itmeğe Tozkoparân atardı. (12) Ol menzili dikdikleri vakit yaycısına ve okcısına (13) hil'at giydirüb ihsân buyurub 'âmmaye ziyâfet (14) ve yüz kise kadar meydâna nisâr buyurmuşlar. Hak Te'âlâ (15) civâr-ı resûlu'llahda haşr eyleye. Hakkâ ki kahramân-ı â'lem ve rüsû-ı (16) cihân evsâfî beyândan müberrâdır. Âğaç pîşrev ile atılmışdır. (17) seng-i kıt'a-i bir cem'an 'asrımız geziyle bin elli sekiz

41b

(1) gezdür. (2) menzil-i lodos Lendûhâ ayak tâşî tekye depesinde (3) Rûm Yusûf'dan on gez gerü aşâğica olan küçük (4) küfekî tâşdur. Hünkâr ayağın deresine yoldan kırk (5) gez âşûrî ana tâşî olub altı tâş Birbirine Deresi'ne (6) Lendûhâ Depesi'ne çıkub elli gez düzde baş tâşıdır. (7) Hasan Çelebi risâlesinde ve gayrıda bu menzilin tahrîrini (8) bulmayub böyle yazıldı. Zikr olunan menzilden olmak (9) üzere şasta çeşmeye karîb yüz gez kadar açık bir tâşdan (10) olub gâlibâ sil yuvarlayub ol mahale korucılar dikmişler (11) deyû istima' olunur. Meçhul olmağın hâli üzere kalmışdur. (12) Zikr olunan Lendûhâ Ca'ferin lodos menzili (13) Ahmed Ağa kadar ötededir âmmâ pâdişâhlar himmetine mukârin (14) olsa Ahmed Ağa kadar olacağından şüphe olmayub tekyede (15) ve yıldızda ve lodosda baş tâş olub bu dahi (16) 'asrın Tozkoparân'ı imiş ne kadar evsâv olunsa (17) sezadır. Evvel ana tâşî bin gezdür. İkinci kırk beş

42a

(1) gez âşûrı üçüncü on gez âşûrı dördüncü otuz (2) beş gez âşûrı beşinci otuz gez âşûrı altıncı (3) Lendûhâ doksan gez âşûrı menzil-i mezbûr cem'an (4) ol 'asrın geziyle bin yüz seksen gezdür. Kamış ok (5) ile atılmışdur. Seng-i kıt'a-i altıdır. Bâb-ı menzil-i (6) Sekbânkulı Erkekli - Dişili ta'bîr olunub birinin ayak (7) yeri birinin ana tâşî öbürü kezâlik lodos ile (8) Hasköy Deresi'nden İmâm Menzili'nin ardında olan (9) menzili ana tâşından atılıb dere doruğunda olan (10) tepededir pîşrev ile atılmışdur. Sekbânkulı Menzili demekle (11) ma'rûfdur. Bunun dahi bir yerde mahalleyi görmeden ancak (12) gördüğümüz gibi tahrîr olındı. Birinci tâş sekiz yüz seksen (13) gezdür. İkinci altmış beş gez âşûrıdır. Beşinci altmış (14) gez âşûrıdır. Menzil-i mezbûr cem'an 'asrımız geziyle bin (15) yüz otuz gezdür. Âğâç pîşrev ile atılmışdur. Seng-i (16) kıt'a-i beşdir. (17) zikr olunan menzilin ana tâşından yıldız poyrâz

42b

(1) Hasköy Deresi'ne derinsu vardır. Birinci ana tâşî (2) sekiz yüz seksen dokuz gezdür. İkinci yigirmi gezdür. (3) Üçüncü yüz otuz beş gez âşûrıdır. Dördüncü yigirmi (4) iki gez âşûrıdır. Cem'an ol 'asr geziyle yüz doksan (5) bir gezdür. Hekîdür. Âğâç dur. Zekerdândur seng-i kıt'a-i dört (6) bâb-ı bu menzile Devâtcı Menzili dirler. Yıldız poyrâz ile (7) atılmışdur. Zikr olunan menzilin ayak tâşî Çoban (8) Çeşmesi'nden yukarıya giderken Kolcığöz Başı'nda olan (9) sınıor tâşının yanında küçük köklü tâşdur. Piyâle (10) Paşa Câmi'i mahallesi kürbünde olan menzildir. Bunun (11) dahi yeri yokdur. Gördüğümüz gibi tahrîr olındı. Evvelki (12) ana tâşî sekiz yüz elli sekiz gezdür. İkinci on gez âşûrı (13) dır. Üçüncü elli gez âşûrıdır. Dördüncü on gez âşûrıdır. (14) Beşinci beş gez âşûrıdır. Altıncı yigirmi gez âşûrıdır. (15) Yedinci yigirmi iki gez âşûrıdır. Sekizinci kırk iki (16) gez âşûrıdır. Dokuzuncu yigirmi gez âşûrıdır. Cem'an (17) ol 'asr geziyle dokuz yüz doksan gezdür. Âğâç

43a

(1) pîşrev iledür. Bâb-ı menzil-i Batı Lodos Menzil-i (2) Ca'fer nâm -ı diğêr Hacı İsmâ'il bunun ayak yeri (3) Parpul'a karîb olan putadan elli gez eğrice olub (4) baş tâşî Çoban Çeşmesi sırasında olan (5) karlığı deresidür. Bu menzilin dahi tahrîrin bulamaduk

gördüğümüz (6) gibi tahrîr olındı. Evvelki ana tâş sekiz yüz seksen (7) beş gezdür. İkinci elli gez âşûrıdır. Üçüncü kırk gez (8) âşûrıdır. Dördüncü otuz beş gez âşûrıdır. Beşinci (9) beş gez âşûrıdır. Altıncı yine beş gez âşûrıdır. Yedinci (10) on gez âşûrıdır. Menzil-i mezbûr cem'an 'asrımız geziyle (11) bin altmış beş gezdür. Âğâç pîşrevdür. Bâb-ı (12) menzil-i Hacı İsmâ'il nâm-ı diğêr 'Uşşakî zikr olınan (13) menzil yıldız poyrâz olub ayak tâş Lendûhâ Depe (14) si'nden elli gez gerüye Tozkoparân arkısından ayak (15) tâşından Lendûhâ baş tâş aralarında yirde yakın (16) beyaz mermerdir. Baş tâş tek ye köşkünê karîb yirdedir. (17) Menzil-i mezbûrî ibtidâ' açub tâş diken uzun

43b

(1) çarşıda 'uşşakî dükkânında re'îsin dükkânı 'Uşşakî (2) zâde merhûm Hamid Çelebi der ki kerîm ve sahî ve devletmend kimesne (3) olub Okmeydânı'na ibtidâ' vakf ta'yîn eyleyen ol (4) vücûd-ı mükerremdir. İki yüz gurus vakf eyleyüb nıfısı (5) tek ye mihmânına nıfısı atıcıya ziyâfet için olub (6) on altısını yaycılara kullanub murâbahâsın ekl (7) ve bey' eyleyüb görmediğimiz akçedür. Asıl-ı meblağ iki yüz (8) gurûş teslîm olub mütevellî olmuşdur. Mezkûr Hamid Çelebi (9) ana tâş sekiz yüz seksen beş gezdür. Ândan (10) âşûrî Okçî Selatînî'dir üstâd okcî imiş yigirmi iki (11) gez âşûrî atûb tâş dikmişdür. Ândan âşûrî Hammâmî (12) Ahmed Ağa tîrdârlıktan çıkma oğlı dahi üstâd okcîdur. (13) Zikr olunur. Mezbûr Ahmed Ağa yedi gez âşûrî atûb tâş (14) dikmişdür. Ândan sonra Serây-ı 'Atîk imâmı Muhammed Efendi (15) yigirmi gez âşûrî atûb tâş dikmişdür. Mezbûr imâm (16) üstâd okcî ve ehl-i kur'ân ve hattât olub hâs tarzı (17) okına işîhâr virüb 'asrımızda ândan ilerü okcî gelmedi.

44a

(1) Ândan sonra Serây-ı 'Atîk kapucularından İdris Beg (2) yigirmi beş gez âşûrî atûb tâş dikmişdür. Ândan (3) sonra merhûm Vezîr-i Â'zâm Köprülüzâde Ahmed Paşa (4) mektûbcısı La'lizâde yigirmi beş gez âşûrî atûb (5) tâş dikdi. Merhûm mezbûrun kulları gâyet kısa (6) olmağla dâr yaylar peydâ idüb gezi dahi küçük (7) eyleyüb 'asrımızda olan pîşrev iki gez eksik (8) olub âna La'lizâde boyudur ve adî atışta yektâ (9) nükte şinâs-ı mazmûn-ı perver çelebi âdem idi. Ândan sonra (10) mevkûfatı Mehmed Efendi üç gez âşûrî atûb tâş (11) dikdi. Mezbûr Mehmed Efendi ehl-i 'ilm ve sâhîb-i kalem (12) kimesne olub hatta re'îs dahi olmak zan olunur. Haylî (13) yay çeker imiş. Ândan sonra Edirneli

Kasımzâde Ahmed Efendi (14) otuz gez âşûrı atûb tâş dikdi. Kasımzâde Kadir çok (15) yay çeker kimesne istima' olunmadı. Sıgır kadar çeker imiş. Edirne'de (16) Serây Meydânı'nda Yeksûvâr Menzili'nin baş tâşı ânlarındır. (17) Ândan sonra merhûm Ahmed Efendi elli gez âşûrı atûb

44b

(1) sürmekle tâş dikdi. Mezbûr efendi Sultân Bâyezîd (2) kâtibi olub Bosnevîyül-asldur. Gâyet irî âdem idi. (3) Tîrendâz olub zikr olınan menzili doksan beş dirhem (4) merhûm usta Receb yayıyladur. Ândan sonra Mustafa (5) sı nâm civan iki gez âşûrı atûb ve sürüb tâş (6) dikmişdür. Mezkûr civân bâlâ kadd yigît olub çok yay (7) çeker imiş. Bir bilir atıçı beg var idi. Ânın hizmetinde (8) olub hamîyetle itmişdür. Çokluk mûk-mîr olmayub (9) merhûm olmuşdur. Ândan sonra Serây-ı 'Atîk'de Devâcılar (10) Hâlikâsı el-Hac İsmâ'il Beg zikr olınan Beg Mustafa (11) ötesiye iki gez âşûrı atûb tâş dikdi. (12) Mezbûr Hacı İsmâ'il öte yaka âdemisi olub 'ömrin (13) ok atmağla geçirüb ol dahi 'asrında Hacı İsmâ'il âkrânı (14) bir âdem idi. Hak Te'âlâ cümlesinin rûh-i şerîflerin (15) şâd eyleye. Evvelki ana tâşı 'Uşşâkizâde Hamzâ Efendi (16) sekiz yüz seksen beş gezdür. İkinci Okcî Selâtin ki (17) âşûrı yigirmi iki gezdür. Üçüncü Ahmed Ağa âşûrı

45a

(1) yedi gezdür. Dördüncü Serây-ı 'Atîk İmâmı Mehmed Efendi (2) yigirmi gezdür. Beşinci İdrîs Beg yigirmi beş gez (3) âşûrıdur. Altıncı Mektûbi La'lizâde yigirmi beş gez âşûrıdur. (4) Yedinci Mevkûfâtî Mehmed Efendi üç gez âşûrıdır. Sekizinci Kâsım (5) zâde Ahmed Efendi otuz gez âşûrıdur. Dokuzuncu Sultân (6) Bâyezîd Kâtibi Ahmed Efendi otuz gez âşûrıdur. Onuncu Beg (7) Mustafası iki gez âşûrıdur. On birinci Hacı İsmâ'il (8) iki gez âşûrıdur. Âğâç pîşrev ile atılıb cem'an 'asrımız (9) geziyle bin yetmiş gezdür. Seng-i kıt'a-i on birdir. (10) Bâb-ı bu menzil Bostancı dimekle ma'rûf hekîdür. (11) Ayak tâşı Puta Depesi'nden başında Uncu Şüca' (12) ayak tâşından yukaruca yere yakın mermerdür. Baş (13) tâşı Tersâne Bağçesi ötesine doğrudur. Yıldız ile (14) dir. Zirk olınan menzile ibtidâ' tâş diken Can Hacı (15) Hüseyin Efendi balık kâtibidir. Ana tâşı olub (16) sekiz yüz otuz dört gezdür. Ândan sonra kırk (17) yedi gez âşûrı Kalıbcı Yusûf atûb tâş dikdi.

45b

(1) Ândan sonra Kandilli Usta Piyâle otuz beş gez âşûrî (2) atûb tâş dikdi. Ândan sonra İbrâhîm Ağa nâm kimesne (3) kabzaya yigirmi bir gez âşûrî atûb tâş dikdi. (4) Ândan sonra nâ-ma'lûm kimesne beş gez âşûrî atûb (5) atûb tâş dikdi. Bunlardan sonra beşinci tâş Ferhâd nâm (6) pehluvân kırk dört gez âşûrî atûb tâş dikdi. (7) Bu kabzaya olan tâşdır. Gayrı baş tâşı Birbirin (8) Deresi'dir. Ferhâd merhûm sonra atulanlar için bizim menzilden (9) değildür dir imiş. Kem söz değildür. Şimdi vasf olunub (10) ehîl olanlar bilür. Ândan sonra kabza tarafına tekyenîşin (11) Hüseyîn Çelebi bir gez âşûrî atûb tâş dikdi. Ândan (12) sonra bostancı ocâğından Mustafa Beg nâm pehluvân (13) sekiz gez âşûrî kabza tarafına atûb tâş dikdi. (14) Mezbûr Mustafa Beg Hotin Seferi'nde şehîd olmuştur. (15) Mezbûr Ferhâd Vezîr-i Â'zâm Kara Mustafa Paşa'nın üstâdı (16) imiş meydân şeyhlerinden olub çok âdeme kabza (17) virmişdür. Evvelki Hüseyîn Efendi ana tâşı sekiz

Der-kenar

- 1- zirk
- 2- Olunan Hekî Yeri'nde
- 3- Merhûm Sultân Murâd Hân ve merhûm
- 4- Sultân İbrâhîm Hân vezîr-i â'zâmı olan
- 5- Kara Mustafa Paşa merhûm âşûrî karlık tarafına
- 6- atûb tâş dikmeyüb Merhûm Sultân Murâd'ın
- 7- Su'âl buruydukları tahrîr olunduğu üzre
- 8- Atdukları tahrîr olundukda altına tâş dik
- 9- Hatt-ı hümâyûn vireyim deyû buyurmağla muâvvec menzil
- 10- Dikim hilâfdur deyû cevâb
- 11- Virmişler. Bu ile gerekdür merdâne
- 12- Vezir imiş. Rahmetu'l-İlâh-ı 'aleyhî
- 13- Mim

46a

(1) yüz otuz dört gezdür. İkinci Falcı Yusûf âşûrî (2) otuz beş gezdür. Dördüncü İbrâhîm Ağa âşûrî yigirmi bir (3) gezdür. Beşinci ismi nâ-ma'lûm âşûrî beş gezdür. Altıncı (4)

Ferhad âşûrî kırk dört gezdür. Yedinci Tekye-nişin (5) Hüseyîn Çelebi âşûrî bir gezdür. Sekizinci Bostanî Mustafa (6) Beg âşûrî sekiz gezdür. Cem'an 'asrımız geziyle bin (7) gezdür. Seng-i kıt'a-i sekizdür. Âğaç temirlü hekîdür. (8) Bâb-ı menzil-i Ağalar zikr olunur. Menzil harem-i hümâyûn (9) ağalarının olub ayak tâşî Hasköy tarafında (10) yeniçeri ağası karlığı kürbünde olan küçük mermer (11) tâşdur. Baş tâşî Kâğıdhâne'ye doğru yol (12) üstüne vâkî'dur. Kaba lodos menzildir. İbtida-i vaz'-ı (13) Hevâcî-i Şehrîyârî merhûm Reyhân Ağa hazretleri ma'an (14) Hacc-ı şerîfe gitmiş idi. Sâhî kâmil âdem idi. Ana tâşî (15) olub sekiz yüz eli beş gezdür. Ândan sonra merhûm (16) Haznînedâr Şehrîyârî 'Ali Ağa hazretlerindedir. Reyhân Ağa (17) ile ol sene Hacc-ı şerîfe anlar dahi bile idi oldığı

46b

(1) ber-vücûd-ı mükerrerem âdem idi. Yigirmi beş gez âşûrî atûb (2) tâş dikmişdür. Bundan sonra merhûm Bilal Ağa Müsâhî (3) şehrîyârî idi. Gavgada şehîd olmuşdur. Merhûm (4) sehâvetde hâtîm itdiler. Bu cehle ağalar du'â ve senâ ile seksen (5) dirhem yay ile atmışlardur. Yayıları Usta Receb idi. (6) Otuz sekiz gez âşûrî atûb tâş dikmişdür. Bundan (7) sonra Evlîyâ nâm pehluvân üç gez âşûrî câbîlerindedür. (8) Dervîş Çelebi beş gez âşûrî atûb tâş dikmişdür. (9) Ândan sonra eski serây tîrdârlarından Hacı Bâkî merhûmun (10) tâşın ba'de'mevt doğrultmak şartıyla hilâf dikilen (11) tâşın çıkarub kimse sened virmeyüb ve bid'at (12) olmamak için dikilen mahalde olmak isbât olunub cümle (13) atıcılar ma'rifetiyle altı gez âşûrî dikilmişdür. Ândan sonra yine (14) serây-ı 'âtik tîrdârlarından el-Hac Mustafa Batmân nâm (15) pehluvân yigirmi bir gez âşûrî atûb tâş dikdi. (16) Hakka ki pehluvân ândan sonra yine serây-ı attikde Helvâcılar (17) Halîfesi Feridünzâde Mustafa Çelebi yigirmi yedi gez

47a

(1) âşûrî atûb tâş dikdi. Yayıcı tâ'ifesinin (2) bizim hükümetimiz ile dikilür niza' bu tâş üzerine olub (3) na'ibîyü'l-şerr' diküb dikildiği yer şer'le tâş dikildiğün (4) görmedik deyû istedikleri tâşdır. Bu meydânda şer'le (5) dikilen tâş budur. Gâyet tîrendâz olub bin atmış (6) pehluvânlardandur. Ândan sonra yine sarây-ı 'âtik tîrdârlarından (7) Ahmed Beg atûb tâş eğni vardur deyû tahmînen yarım gez (8) âşûrî tâş dikildi. Mezbûr Ahmed Beg bin gezden (9) ziyâde ok atmış pehluvândur. Edirne'deki menzili 'asrımızda (10) müntehîdir.

Düz yirde bin on altı gezdür. Fakîr hevâda bulunub (11) mu‘ârefâtımız ile dikilmiştir. Bundan sonra Arnabûd Hüseyîn Beg on (12) altı gez âşûrî şast tarafına atûb hilâfça olmağla (13) hasmı tâş dikmeğe rızâ virmeyüb doğrultmaya kalmışdur. (14) Mezbûr Hüseyîn Beg kerâren bin gezdür. Âşûrî ok atûb (15) ‘asrımızın yegânelelerinden putası dahi ma‘mûrdur. Yeniçeri (16) zümresinden iken bir takrîb ile esâmesi şevketlû (17) pâdişâhımız ‘arz-ı hâlin fakîr virüb yigirmi akçe ile

47b

(1) sipâhi olmuştur. Evvelki Reyhân Aga hacc-ı Şehrîyârî (2) ana tâşî sekiz yüz doksan beş gezdür. İkinci Hazînedâr (3) Şeyriyârî ‘Ali Ağa âşûrî yigirmi beş gezdür. Üçüncü (4) müsâhib Şehrîyârî Bilâl Ağa âşûrî otuz sekiz (5) gezdür. Somâkîdür. Dördüncü merhûm Evliyâ âşûrî üç gezdür. (6) Beşinci Dervîş Çelebi âşûrî beş gezdür. Altıncı (7) merhûm tîrdâr ‘Abdülbâkî âşûrî âşûrî elli gezdür. Yedinci (8) Batmân Hacı Mustafa âşûrî yigirmi bir gezdür. Sekizinci (9) Feridunzâde âşûrî yigirmi yedi gezdür. Dokuzuncu (10) Tirdâr Ahmed Beg âşûrî nıfs gezdür. Cem‘an ‘asrımız (11) geziyle dokuzyüz seksen buçuk gezdür. Seng-i kıt‘a-i (12) dokuz. Bâb-ı menzili-i poyrâz ayak tâşî Kâğıdhâne (13) tarafında depede nakkaş başî tâşına kârib yirde (14) dür Hasköy’e doğru atılır. Deredür. Ekşi menzilin (15) mukâbelesindedür. Zikr olunan menzili ibtidâ‘ bünyâd eyleyen (16) sâlifü’z-zikr sarây-ı ‘atîk imâmıdır. Okı meşhurdur. (17) Atıcı tâ‘ifesine inkırâz gelmekle rağbet eylesünler deyû

Der-kenar

- 1- mezbûr
- 2- Ahmed Beg iki
- 3- Buçuk gez sürüb âşûrî
- 4- atûb hâliyâ baş tâşdur.
- 5- Bu hesaba dokuz yüz
- 6- Seksen üç
- 7- Gez olur

48a

(1) yedi yüz otuz dokuz gezden menzil açub ana tâş (2) olmuşdur. Ândan sonra yeniçeri ocâğından ‘Abdülbâkî (3) nâm kimesne doksan beş gez âşûrı atûb tâş (4) dikmişdür. Ândan sonra deryâ beglerinden Hasan Beg nâm (5) kimesne on sekiz gez âşûrı atûb tâş dikdi. (6) Ândan sonra yeniçeri ocâğından Mîrâhor Yusûf Beşe (7) beş gez âşûrı atmışdur. Ânın üzerine eski (8) serây tîrdârlarından Berber Kadri Beg kırk gez âşûrı (9) atûb tâş dikmişdür. Bundan sonra Hasko nâm (10) kimesne beş gez âşûrı atmışdur. Bundan sonra (11) nâkîb Mustafası on iki gez âşûrı atmışdur (12) ve tâş dikmişdür. Mezbûr Ayvackı’dır. Bundan sonra (13) meydânda ihtiyâr olmuş tersâne kâtiplerinden meydân (14) mütevellîsi Ahmed Efendi dokuz gez âşûrı atûb (15) tâş dikmişdür. Zikr olunan Ahmed Efendi’ye gelince girü (16) atılana ‘itibâr olunmayub menzile duruldukda ana tâş (17) Ahmed Efendi’den ad olunmak üzere kânunnâme tahrîr

48b

(1) olunmuşdur. Mezkûr Ahmed Efendi tâş dokuz yüz ancak (2) tutâru hem hevâcılara on beş destar güçdür ve dokuz (3) yüz aşâğı ana tâş mu‘teber dikildi. Ândan sonra İbrâhîm (4) Hânzâde ‘Ali Beg hazretleri otuz gez âşûrı atûb (5) tâş dikilmişdür. Bundan sonra Uzun İbrâhîm Aga (6) Kaddî mahlâsı ile âşûrı olandır. Yigirmi gez âşûrı (7) atûb tâş dikmişler farîğ olmazlar ise eyü atıcıdır. Ândan (8) Feridûnzâde ki sâlifü’z-zikrdir on bir gez âşûrı (9) atûb tâş dikmişdür. Ândan sonra Dârü’s-s‘ade Ağası (10) Yusûf Ağa hazretleri kethüdâsı diğêr Yusûf Ağa on (11) dört gez âşûrı atûb tâş dikmişdür. Mezbûr Yusûf (12) Ağa menzil atdıkdâ İsmâ‘il voyvodası olub Beç Senesi (13) müctemi‘ olanla tabûrın bozan kahramândur. Yararlılığı birkaç (14) dürlü sâbitdür. Ândan sonra Tîrdâr Ahmed Beg sâlifü’z-zikr (15) on üç âşûrı atûb tâş dikmişdür. Ândan sonra (16) merhûm Samsoncı Başı Süleymân Ağa’nın gulamı Koko (17) Mustafa nâm civân on gez âşûrı atûb tâş

49a

(1) dikmişdür. Mezbûr Koko Mustafa Beç Seferi’nde kal‘a altında (2) şehîd olmuşdur. Ândan sonra Siyâvûş Paşa hazretleri (3) hizmetdârı ‘Osman Beg on üç gez âşûrı atûb (4) hâliyâ baş tâşdır. Beç Seferi’nde vâfir gazâ eyleyüb kendüye (5) ze‘âmet ihsân olunmuşdur. Mezbûr ‘Osman Beg âyâne (6) tâ‘ifesinden olub binden ziyâde ok atduğun

(7) bilirüz. Putası dahi ma'mûrdur. Evvelki Serây-ı 'Atîk imâmı (8) ana tâşı yedi yüz otuz dokuz gezdür. İkinci 'Abdülbâkî (9) Beşe âşûrı doksan beş gezdür. Üçüncü Hasan Beg (10) âşûrı on gezdür. Dördüncü Yusûf Beşe âşûrı (11) beş gezdür. Beşinci Tîrdâr Berber Kadri Beg âşûrı (12) kırk gezdür. Altıncı Hasko âşûrı beş gezdür. Yedinci (13) Nâkib Mustafası âşûrı on iki gezdür. Sekizinci (14) meydân mütevellîsi merhûm Ahmed Efendi âşûrı dokuz (15) gezdür Dokuzuncu 'Ali Beg Hânzâde âşûrı otuz (16) gezdür. Onuncu Kudsi İbrâhîm Ağa âşûrı yigirmi gezdür. (17) On birinci Feridûnzâde âşûrı on bir gezdür.

49b

(1) On ikinci Yusûf Ağa âşûrı on dört gezdür. (2) On üçüncü Tîrdâr Ahmed Beg âşûrı on beş gezdür. (3) On dördüncü Koko Mustafa âşûrı on gezdür. On beşinci (4) Âyâne 'Osman âşûrı on üç gezdür. Cem'an 'asrımız geziyle (5) bin doksan gezdür. Seng-i kıt'a-i on beşdür. Menzil-i (6) mezbûr çok tâş olmağın usûle muhâlif olub çok (7) tâş hilâfda bulunmağın ve bâlâsında Haydâr Menzili olmağın (8) ba'ade'l-yevm menzil atılır ise dik yirde usret olmağın (9) tarih-i tahrîrde cümle ihtiyârlar ve atıcılar ile üzerine (10) varılıb baş tâşı olan Âyâne 'Osman Beg'den seksen (11) gez kabza tarafına atan diküb tâşraya dikmemek üzre (12) fâtihâ-i kerîme okınub kûl olunmuşdur. 'Osman Beg'den (13) tâşra tâşı Koko merhûm tâşından yukarıya (14) kabzaya 'Osman Beg'in tâşından seksen gezden (15) dikilir. Ahmed Efendi'den ibtidâ' olunub 'itibar ana tâşıdır. (16) Bâb-ı menzil-i Hekî Yeri bunun ayak tâşı tekyenin (17) köşkü sağında bir uzun suyolu gibi yirdedir. Bir gez kadar

Der-kenar

- 1- Zikr olınan Ahmed Beg 'Osman
- 2- Beg'den elli yedi gez âşûrı
- 3- Sürüb hâliyâ baş
- 4- tâşdur
- 5- Mim

50a

(1) dolı olan beyaz mermerdür. Kible keşîşleme yönünde atılıb (2) baş tâşı yeniçeri ağası karlığı sağında Haydâr Depe (3) si'nin solundadır. Zikr olunan menzilde ibtidâ' ok atûb (4) Nakkâş Paşazâde ki Muhammed Beg dimekle ma'rûfdur. Sînân (5) Paşa Câmî'i kürbünde olurdu. mezbûr gâyet eyü puta atardı (6) çakırcı başı olmuşdur. Sahî vucûd-ı mükerrerem idi ana tâş (7) olub sekiz yüz otuz gezdür. Ândan sonra meydânımızın (8) ihtiyârlarından olub pîr-i pîşkademlerinden Hünkâr Bağçesi (9) Ustası Receb Ağa on iki gez âşûrı şasta atûb (10) tâş dikmişdür. Anın ardınca sâlifü'z-zikr ağalarda (11) menzili olan Bilâl Ağa on dokuz gez âşûrı atûb (12) şehîd olduktan sonra atıcılar tâşın dikmişlerdür. Bundan (13) sonra merhûm tîrdâr sâlifü'z-zikr ağalarda menzili olan (14) el-Hac 'Abdûlbâki Ağa bir gez âşûrı atûb tâş dikmişdür. (15) Ândan sonra Hamâmmîzâde Mehmed Ağa sürüb yigirmi beş (16) gez âşûrı atûb tâş dikmişdür. Mezbûr Mehmed Ağa (17) sâhib-i menzil Hamâmmî Ahmed Ağa'nın oğlu olub durışı

50b

(1) ve atışı güzel bir kâ'ide bin gez atmış pehluvândur. Ândan (2) âşûrı yeniçeri ocâğından Şâhîn Odabaşı altı (3) gez âşûrı atûb tâş dikmişdür. Mezbûr Şâhîn (4) Gürciyül-asl olub Odabaşılıktan çıkmadur. (5) Tahrîr günü Odabaşı Vekîli idi. Mezbûr okcıdur (6) ve Okcılar Çarşusu'nda dükkânı dahi vardur. Ândan sonra (7) Kalyonlar Nâzırı olub atıcı tâ'ifesinde Mustafa (8) Efendi Hazînedârı İbrâhîm Ağa nâm pehluvân dört gez (9) âşûrı atûb sürüb tâş dikdi. mezbûr İbrâhîm (10) Ağa yanmazda bin gezden ziyâdece atmış putası (11) ve atışı ma'mûr pehluvândur. Gürciyü'l-asldur. Ândan sonra (12) Gınâî nâm çelebi şa'ir on beş gez âşûrı atûb (13) tâş dikdi. Mezbûr Gınâî ma'ârif ile âlûde (14) ibtidâ' okcı pehluvândur. Kamış ok yapub atmışdur. (15) Yigirmi beş yaşında bu menzili atmışdur. Ândan sonra râhikî-i (16) dekanîn-i pîşkârı 'Ali Ağa on altı gez âşûrı (17) atûb ve sürüb hâliyâ ser-efrâz ve reîs-i menzildür.

51a

(1) Mezbûr 'Ali 'Ağa mâ'rif-i aşînâ ve üstâd-ı tîrger ve yatmazda (2) bin otuz gez pîşrev atmış tarafeyni ma'mûr pehluvândur. (3) Babası Abaza vâlidesi Çerkes hemcinsimizdür. Mezbûr (4) 'Ali Ağa hâliyâ 'asrımızda zihgîr yapmada cümleden (5) mümtâz ve

müsellemdir. Üstâd-ı küll olub ve kâmiş okı (6) dahi yapduğı ma'lûmumuzdur. Evvelki Nakkâşzâde Muhammed (7) Beg ana tâşu sekiz yüz otuz gezdür. İkinci Receb Ağa (8) âşûrı on iki gezdür. Üçüncü Bilal Ağa âşûrı (9) on dokuz gezdür. Dördüncü Tirdâr 'Abdülbâki Ağa (10) âşûrı bir gezdür. Beşinci Hammâmîzâde âşûrı yigirmi beş (11) gezdür. Altıncı Şâhîn Odabaşı âşûrı altı gezdür. (12) Yedinci Hazinedâr İbrâhîm Ağa âşûrı dört gezdür. (13) Sekizinci Gınâ Ahmed Çelebi âşûrı on beş gezdür. (14) Dokuzuncu Râhikîzâde 'Ali Ağa âşûrı on altı (15) gezdür. Cem'an 'asrımız geziyle dokuz yüz yigirmi beş gezdür. (16) Seng-i kıt'a-i dokuz bâb-ı menzil-i 'Abdullâh Efendi (17) el-katib bi-câmi'i Vâlide Sultân'dur. İstanbul

51b

(1) mü'ellif-i evrâk-ı bu menzilin vasfı hâkir-i pür-taksîr (2) dür. Tekye Bayırı'nın Hasan Tâşu'ndan elli beş gez (3) gerü ayak tâşu diküb batı lodos ile seksen (4) dördür. Hem yayla atüb hem menzil tâşından atıldıkça (5) ikişerdür. Hem yay ziyâdesiyle dikilmek şartıyla (6) tîrendâz menzili olmak üzere puta seferinin üstünden (7) Piyâle Paşa Deresi'nde olan Çeşme Deresi'yle ince (8) yoldan yigirmi üç gez âşûrı atılıb ana tâşu (9) dikilmişdür. Dokuz yüz gezden ziyâdedür. (10) Hazret-i Eyyüb'de İdrîs Köşkü'nde olan menzildir. (11) Ecmâlen tahrîr olunub tafsîlî mülebbeser olursa (12) mufassâlen beyân olunur

(13)	poyrâz	pîşrev		poyrâz	pîşrev
(14)	Ahmed Efendi	Solâk Kâtib		menzil-i Hacı İsmâ'il salif	
(15)	Sultân Bâyezîd			el-zikr tekye yanında re'îs-i menzildir.	
(16)	seng	gez		seng	gez
(17)	kıt'a	'aded		kıt'a	'aded
(18)	10	1070		4	1047

52a

(1)	gün doğusu	poyrâz	pîşrev		lodos	pîşrev
(2)	menzil-i Nakkaş Odabaşı Mehmed Beg				menzil-i Uncu Şüc'a	
(3)	seng		gez		seng	gez
(4)	Kıt'a		'aded		Kıt'a	'aded
(5)	4		900		1048	3
(6)	poyrâz pîşrev menzili merhûm Hattat Hasan Paşa					
(7)	Hazretleri Dâvûd Paşa'da olmak üzredür					
(8)	seng		gez			
(9)	Kıt'a		'aded			
(10)	8		1000			
(11)	menzil Üsküdâr 'Aliyü'l-Cemîl					
(12)	yıldız	poyrâz	pîşrev		karayel	pîşrev
(13)	menzil-i Mustafa Ağa				menzil-i Hüsrev Paşa-i	
(14)	kapu ağası				'atîk	
(15)	seng		gez		seng	gez
(16)	Kıt'a		'aded		Kıt'a	'aded
(17)	2		1100		4	1000

(18) merhûm mezbûrun mezârı ayak tâşındadır. Öyle vasîyyet (19) eylemiş menzirim beglerim kimesne atmasun dimiş. Gûyâ öyle (20) dir. Her kim yakın atsa yayı fırlayub yâhûd bir bahâne olur.

52b

(1)	meşhurdur.	Menzil-i batı lodos		menzil-i Ağalar baş tâş pîşrev	
(2)	'Ömer Efendi Rrdebil			deryâya atılmışdur	
(3)	seng	gez		seng	gez
(4)	Kıt'a	'aded		Kıt'a	'aded
(5)	1	1000		4	1111
(6)	menzil-i karayel	Sultân Murâd			
(7)	seng	gez			
(8)	1	1007			

(9) menzil-i yıldız poyrâz dur. Kâğıdhâne (10) zıkr olunan menzil Kâğıdhâne kürbünde Hindîler Tekyesi (11) mezârlığa karîb yirde ayak tâşu olub Barûthâne (12) Seyîrciler Tekyesi'ne hâliyâ câmi'i kârib baş tâşudur. (13) Eski menzil olub kimin olduğı ma'lûm değildir. (14) **Bâb-ı Hâmis Beyân-ı Menâzil-i Edirne** (15) bâb-ı Edirne'de musallâda olan menzil hevâsıyla atlıb (16) ibtidâ' ol menzili bünyâd iden kimesnenin ismine Gür Kemâl (17) dirler Birûsa'da dahi yerleri vardır. Ândan sonra Üsküfci (18) nâm pehluvân-ı 'âlem ve hem yaycı ve okcı olmağla kamış okları (19) yapmakda lâ-nâzır olub Usta Sînân'ın şâkirdlerindendir.

53a

(1) bu 'âlemde yaycılıkda bunlar nâmdâr kimesneler idi. Ândan âşûrı (2) Sînân yeniçeri sonra sipâhi olmuşdur. Ândan âşûrı (3) Yanmaz Âğaç Oğlı el-Hac 'Ali âşûrı atmışdur. Pehluvân-ı (4) cihândur. Rivâyet olunur ki birin yaydan anca ok atar (5) ancılâyn cihâna âdem gelmişdür. Üskübî menzili dahi ânındur. (6) Evsâfı çokdur cümleden birisi budur ki at üzerinde (7) ok atardı ve ol birin yayı at üzerinde kurardı (8) ve okların kubûr ile eger kaşına asardı ol 'âli (9) menzilleri putaya atar gibi atardı. İstanbul'a gelüb menzilleri (10) Deryâya atdura ve pehluvânların iki yay kuvveti kadar çekerdü (11) ve kendisi bezirgân olub uc beglerle mu'âmele itdirse (12) 'ömrin mücerrid geçirmişdür. İnfâk-ı bir zemânda İskender Paşa (13) Bosna Sancağı Begi iken küffâr tarafına okın eyleyüb ve Yanmaz (14) Âğaç Oğlı bile gitmişdür. Kat'î çok kimesnenin gitmedüğü (15) yire varıb rivâyet olunur ki âvdetlerinde yollarında (16) derbend var imiş. Küffâr ol derbendi bekleyüb 'askeri (17) geçirmeyüb ve 'avdet dahi mümkün olmayub Hâce 'Ali

53b

(1) gazâ niyetine getürdüğü okları çıkarub derbend tarafına (2) küffâra at üzerinden bir ok atüb küffârın âlâyına (3) düşüb zıkr olunan ok üç küffâr delüb küffâr (4) bu işi görüb "savb irmez yirden ok gelmek bu kazâ-i (5) âsmânîdür beşer işi degildir ol yirden ok gelmez" dirler (6) iken birini dahi okın atüb dokunan ok ne at (7) ve ne âdemde durmayub bir nîcesin dahi helâk (8) eylediği küffâr havflarından karâr ve ehl-i İslâm ol yirden (9) mürûr eyleyüb selâmet buldular ve ol okların (10) uzunluğu birer buçuk karış idi ve üçer köşeli demrenleri (11) var idi. Bilekleri üçer parmak idi ve demren ve okı geçmiş (12) değildi. Ok demrene geçmiş bu âhvâli merhûm kendüleri (13) hikâye ider idi. Edirne'de merhûm

oldukda bizim birâder (14) bu okları ve yayları cümlesin alub teberrüken bizde yâdigâr (15) dururdu. Deyû Hasan Çelebi nakl ider. Hak Te‘âlâ (16) rûz-ı mâhşerde menzil-i ‘âlî ihsân eyleye. Mezbûr Hâce (17) ‘Ali’nin tâşî sürdüğü beyân olunur. Deve Kemâl

54a

(1) her zemân Hâce ‘Âli “okı isbât ile ve illâ tâşî (2) atarum” dir imiş. Hâce ‘Âli’nin bu sözi gücine (3) gelüb yaycı usta ‘Âli nakl ider. Pehluvânlar bir gün gelüb (4) hâzır olub “yayım yokdur yohsa ben dahi atarub” deyüb (5) Usta ‘Âli “bende bir yay var bol yaydur. Hâmı altmışdur. (6) Bakın kolunuz münâsîb olursa atınız” deyüb bir iki (7) gez atüb neyleyüm bolcadur deyû şikâyet eyledi ol ‘asrda (8) dâr yay ile atış olurdu. Hele söz kabûl eyleyüb (9) koluna sâz ve atış eyleyüb ekserî hevânda kalub (10) bir sınanmış okı olub pehluvânlardan Hamît recâ eyleyüb (11) salâtü’s-selâm ile takub gerisiye getirüb küşâde (12) virdi. Hevâcılar üzerine segirdüb dülbend bozdılar (13) ol ve gün hem tâşın sürüb menzili dahi bozdı. (14) Okın üzerine varılıb cümlesi görüb Deve Kemâl (15) şartıyla ve tekbr ile çıkarub ‘Âli Hâce’ye teslîm (16) ve yayı bakub gördüler ki bol yaydur. Cümlesi bol (17) yay rağbet eyleyüb dâr yaydan ferâğ oldılar. Ândan sonra

54b

(1) Deve Kemâl dahi Hâce ‘Âli âşûrı atüb tâş sürdi. (2) Ândan sonra Sultân Bâyezîd ile Amasya’dan gelmiş siyâh (3) oğlanı ağası ve pâdişâhın dâyesi kulu idi bir kulda (4) dâyesi oğlu idi ismî Bâlî Beg Daye Kulu dirlere idi. (5) Bir zemândan sonra Daye Kulu Bâlî Beg Deve Kemâl’den âşûrı (6) atdı. Ammâ birbirinden fark olunmazdı. Ehîl olanlar bilürlerdi. (7) Üzerinde nice gavgalar olub Deve Kemâl rızâ virmedi hilâf (8) tarafıda oldılar ki dikilmek üzere kemi değil âher sözi çok (9) Sultân Bâyezîd’e ‘arz olındıkda dâyesi kulu olmağla (10) dikilmesine rağbet buyurmaları zâhir olub pâdişâh dahi (11) bu tarîkin ehli Kaz‘asker Efendi’ler ve Vezîr-i Â‘zâm ve sa’îr (12) erkân-ı devlet bi’l-cümle hasmını cem‘ ve muhâkeme fermân buyurub (13) cümle ehl-i kabza ile ok yerinin üzerine varılıb (14) ol okun oraya düşdüğü isbât için şâhidlerin (15) dinleyüb ziyâde noxsân nizâ‘ın yine ehline havâle (16) buyurdılar bir cânibe hükm eylemeyüb fasl virmediler cümle (17) pehluvânlar Deve Kemâl pâdişâhın dâye kulu cânibine rağbeti

55a

(1) olduğun ve cümlesi rıza virmegüz mâ'kuldur diyeler (2) ehli bilürler dahi âşûrı atarsan deyû mâ'kul görülmeye (3) rızâ virüb 'azim ziyâfetler ve cümle-i kibâr gelüb bölük (4) ağaları ve ocak halkı hil'atlar giyüb tâş dikediler (5) ammâ bu gavga üç sene mütemâdî olmuşdur. Bir zemândan sonra (6) Deve Kemâl gelüb on beş gez âşûrı atüb tâşın (7) sürdi. Bundan sonra Tozkoparân zuhûr eyleyüb İstanbul'da (8) ki ol iki 'âlî menzilleri bozub ve Bursa'da Şücâ'ğî dahi (9) bozdı. Pâdişâha 'arz olındukda hüneri var ise (10) Edirne'de Deve Kemâl Menzili'n atsun buyurmalarıyla Tozkoparân (11) ol menzili nice atmışdur. Beyân olunur merhûm Sultân (12) Bâyezîd'in atıcı tâ'ifesinde gâyet râğbetleri olub (13) salyâneler ta'yîn buyurub kışın idmân idüb yazın (14) gâh Edirne'de gâh İstanbul'da atışlar iderdi. Tozkoparân (15) ve Birûsalı Şücâ' ve gayrılar cümlesi "âh Deve Kemâl Menzili" (16) deyüb bellerün bükmüş idi. Hatta pîrler bunda kışın meşk (17) idüb yazın oraya varınca idmânımız bozulur deyû bir kış

55b

(1) Edirne'de kışlayub yaza idmân için çalışub yine (2) ha'ibân döndiler bu minvâl üzre nice müddet geçmişti. Tâ şu (3) zemâna gelinceye değin târîh dokuz yüz on dörte geldiğin (4) ol sene İstanbul'da büyük zelzele vakı' olub çok (5) yirler harâb olub ve minâreler meyleri kalmadı ki yıkılmaya o sene (6) Sultân Bâyezîd merhûm cümlesine "elbette atılmak gerekdür" deyüb (7) yaycılarına ve okcılarına 'azîm ihsânlar olub dahi ihsânlar (8) ve 'ad buyurub kemâl mertebe râğbet buyurdular kimesneye mütesîr (9) olmazdı. El-umûru merhûnetun bi-evkâtihâ mazmunı üzre vakti (10) gelüb nice atıldığı beyân olunur ol 'asrda her bölükden (11) âdem bulunub her atıcıya taraftâr olurlardı. Pâdişâhın (12) iki etmekci başısı olub ikisi dahi kabza (13) 'âşıklarından idiler ol gürûh cümle ehl-i kabza olub (14) merhûm Tozkoparân etmekci başılara karâbeti olmağla kendüsi (15) ol zemân geçinürdi ve iç ağaları her biri bir pehluvâna (16) tarafdâr olub dürlü dürlüye gelir ve oklar virirlerdi. (17) Haydâr Beg tarafına Hazinedâr Paşa 'Âli Ağa içerüden

56a

(1) çıkağla güyâ âdemisi idiler. Bozdoğanlı Mustafa Çelebi'ye (2) Kapu Ağası mu'âvenet iderdi ve Tozkoparân dahi Kilârcı Baş (3) Mustafa Ağa mu'âvenet iderdi ve

her birine birer okcu ile (4) birer yaycı hizmet iderdi. Etmekci tâ'ifesi Tozkoparân'ın (5) hevâdârlarıdır. Ok aşlârlar deyû tarâf-ı devletden men' olındı. (6) Mü'ezzinzâde Usta Sînân Bozdoğanlı Mustafa Çelebi'ye (7) hizmet iderdi ve ânın murâdı Tozkoparân'ın iş görmesi (8) idi. Kendinin okıyla âmid iderdi. İstanbul'da Yıldız (9) Menzilin ve haftasında Birûsa'da Şüca' Menzilin Mü'ezzin (10) zâde'nin bir okıyla bozmuş idi. Merhûm Mü'ezzinzâde (11) kangı taraf gâlib ise ok virirdi. Merhûm Hasan Çelebi (12) Tozkoparân'a altı ok tutmuş idi. Birbirine yakın gâh Mustafa (13) Çelebi ve gâh Haydâr Beg atûb kimesneye müyesser olmadı. Bir gün (14) Yanmaz Âğâç Oğlu dükkânında bu menzil müzâkere olunub Yanmaz Âğâç Oğlu (15) dir ki “ bu sene dahi olmadı ancak bir ümîd vardır ol dahi olmazsa (16) olur” demiş. Su'âl olundukta “Hasan Çelebi altı ok yaptı (17) ümîd ânlardandır ol dahi olmaz ise olmaz” deyüb bu haber Tozkoparân

56b

(1) ve Hasan Çelebi'ye vâsıl olub Hasan Çelebi gayret itmişdür. (2) Şehr-i yüklerin 'Âcem'den birikdirüb yükleyüb hevâ beklerdü (3) ve İçkoz Ahmed nâmında bir üstâd yaycı olub Haydâr Beg'e (4) hizmet iderdi İçkoz Ahmed Tozkoparân yanına gelmek (5) ile ve yay virmeğe hazînedâr başından havf iderdi. (6) Tozkoparân Nişâncı Ca'fer Çelebi'den recâ eyleyüb “bana (7) Usta Ahmed'in bir yay alıvir diyüb ol dahi çağırdub akçe (8) sin virdim bana bir yay vir” didikde “cânûma minnet ve lâkin (9) hazînedâr başından haft eylerim ve lâkin ben bir yay öndül (10) koyayım hevâ kimde kalur ise ânın olsun” bu lâkin (11) hevâ kendüde kalub âlâ idi öyle eylediler hevâ Tozkoparân'da (12) yay alub bu sebeple okcu ve yaycılar mâbeyninde (13) güftü gû düşdü ve söz çoğaldı ol yay ile okları (14) tecrübe ile menzil atmak ümîdin eyledi bir gün pehluvânlar (15) ile meydâna varılab seyr için 'ulemâ efendilerden (16) vafr âdem gelmişdi. Ânlardan Âşık Kâsım dimekle ma'rûf (17) bir kimesne gelüb pehluvân bir du'â idelim sen âmin di

57a

(1) ola ki cenâb-ı rabbe'l-â'lemîn seni maksûdun menziline (2) na'il eyleye deyüb öyle itdiler çünkü pehluvân-ı 'âlem-i (3) pehluvânlar ânlar ile ayak yerine basub salavâtü's-salât ve fâti'hâ-i (4) kerîme okuyub tekbîrlerle okun takub üçer ok (5) atdılar dörüncü ok ki Tozkoparân'a geldi yine ayak (6) yerine varub kalbîn sâf teveccüh ve hulûs ile (7) okı gezleyüb bir ka'ide cümle ma'lûmatın icrâ iderek (8) iç kabzaya ândan gerüsiye çeküb saf

kalbiyle (9) şasta küşâd ve yerinden sıçrayub “Yâ Âllâh” sedâsından (10) bir çağırdı ki ‘âleme velvele oldu. Bu kadar çığırdığın (11) kimesne bilmedi hevâcılar segirdüb ok üzerine vardular. (12) Menzil bozulduğun bilüb destâr bozdılar cümle pehluvânlar (13) ok üzerine geldiler ok Hasan Çelebi’den olmağla ve dahi (14) pehluvânlıkda ehl olmağın âna teklîf olındıkda âyîn (15) ve erkân ile çeküb Tozkoparân’a teslim eyledi cümle (16) ile merhâbâlaştı mübârek ola denilüb pâdişâh (17) hazretlerine ve sa’îr vüzera-i vükelâyâ müjdeler giydirüb

57b

(1) ihsânlar oldu sezâ mı degil pâdişâh â’lem penâh hazretleri (2) ziyâfetin memâk beglerinden eyleyüb vükelâ-i devlet ve bölük (3) ağaları ve yeniçeri ağası ve sa’îrleri ve Tozkoparân hil’at (4) giydirüb murâd-ı dünyevîsi ne ise ânla ikrâm olunub (5) temâm olındukda âyîn ve erkân üzre tâş dikkiler. Ehl-i (6) kabzaya bu ri’âyet çok degildir. Hazret-i risâlet penâh (7) sall’allah-i ‘âlîyhe ve’s-sellem hazretleri ok yay hakkında sekiz yüz (8) kadar hadîs-i şerîf buyurub âyet-i kerîme hod ma’lûmdur. (9) Hazret-i Sa’de fidâke ebî ve ümmî buyurduğu meşhurdur. (10) Bu ümmete silâh bu tâ’yin olmuştur. Cümle fütûh bunun (11) ile oldu. Ok ve yay terk edile ne iş görüldi. (12) Hâliyâ Tatar tâ’ifesi ne top ve ne tûfenge mâlikdür. Bir ok (13) ile geçinür. Dâ’ima mansûr ve muzafferdür. Resûl-i Ekrem sall’allah-i (14) ‘âlîyhe ve’s-sellemden bir hadis-i şerîf vakı’adır ki “kanda (15) çok atıcı ola ol mülk düşmândan ve belâdan emîn (16) dür.” buyurmuşlar. Sâdik-ı resûllullâh Tatar ve Özbek tâ’ifesi (17) böyle değil mi ‘Osmânîyân ebdehûmullah te’âlâ tûfenge rağbet

58a

(1) buyurub ok atmağı terk iderli bir şey hâsıl ide (2) memişdür. Bunda söz çokdur. Hak Te’âlâ muvaffâk iderse (3) ‘Arabî kitâblardan Türkiyye tercüme olunmak tasmîm itdiğimizüz (4) kitâbe tafsîl olunur hikaye-i garîbe-i tevârihde gördüm ki (5) merhûm Sultân Murâd-ı Sâni ebu’l-feth Sultân Mehmed’in (6) pederidür. Çok gazâ eyleyüb tahtın Sultân Mehmed’e (7) farâğ olub Mağnisa’da inzivâ buyurmuşlardır. Küffâr (8) bu hayrı işidüb yerine geçen üç yaşındadır (9) firsâddur deyüb Beç Kralı ve Leh Kralı ve Ceh Kralı ve Budin (10) ve Bosna Kralı ve sa’îrleri kavı-ı odâda cem’ olub ‘Osmâ (11) niyânı aradan kaldurmak için Ramazânoğlına haber (12) gönderüb öte yaka senin Rûmili bizüm deyüb

kavl' (13) ü-karâların ebu'l-feth istima' eyleyüb pederini serdâr (14) olmağçün âdem gönderüb icâbet itmedi hâceti ise (15) ol dahi çalıssûn deyüb tekrar âdem gönderdiler kabûl (16) eyleyüb serdâr olub kavs-ı odâda cem' oldılar seksen (17) bin 'askere mâlik idiler. On iki bini tîrendâz idiler

58b

(1) küffâr üç yüz bin temüre müstâğrik idiler. Evvel (2) mezkûrda ağırlığına arka virüb Lâlâ Şâhîn Paşa'lı (3) beş bin âdem ile dîvandâr eyleyüb dest-i hât virdiler. (4) Ben dahi düşmândan yüz dönersem beni dahi katl deyüb üç (5) gün üç gice meş'âle ile döğüşüb âher küffâr bütün (6) 'asker ile hücum eyleyüb seksen bin 'askeri (7) iki şık ve tarâfa altışâr bin tîrendâz koyub küffâr (8) ara yire girüb deryâ misli sâğa meyl itdikçe ok (9) ile döndürüb sola getdükde yine ok yağdırub (10) nâ-çâr ilersün isteyüb ağırlığa dayanmayub firârdan (11) gayrı çâre bulmayub dâ'ireye alınub ok ile zebûn ve seyf (12) ile tâ'mî şimşîr olub bozdılar ve bu devletin cebehânesi (13) ol kırılan kâfirenin geyimleri şol kadar mâl-ı ganîmet (14) olmuşdur ki devr-i Âdem'den berû olmayub Devlet-i 'Osmânîye (15) ebedehumu'llâh-ı teâlâ hazretlerinin kemâl-i devletleri bu mâl-ı (16) ganîmet iledür. Sultân Murâd merhûm buyurmuşlar ki (17) küffârı bi-'inâyet-i te'âla on iki bin tîrendâz ile

59a

(1) bozdum. Ol âdeme vasîyet olsun bolây ki yigirmi dört (2) bin tîrendâz yetiştirelerdi. 'Asrımızda tîrendâz dimeğe (3) lâyıık on beş âdeme çıkmaz. Ol seferde top ve tüfenk (4) yok idi küffâr top ve tüfenk ile idi. Silâh-ı (5) İslâm okdur ve tüfenk olsun âmmâ bunı terk (6) bir vechle mâ'nâsı yokdur. Devlet-i 'Osmânîye'de at (7) üzerinde ok gezlemeği ve mızrak tutmağı bilür âdem görmedüm (8) ve mızrak yüz yigirmi bin cümle bendler ashâb-ı kirâm (9) rıdvânu'llâh-ı 'âleyhim ecma'in hazretlerinden kalmışdur (10) Hak Te'âlâ üslûb-ı kadîme tahvîl eyleye âmîn evvelki (11) Gür Kemâl ikinci Üsküfi üçüncü Balcı Karaca dördüncü (12) Sînân Yeniçeri beşinci Yanmaz Âğâç Oğlu altıncı Dâye Kulu (13) Bâlî Beg yedinci Deve Kemâl sekizinci pehluvân Tozkoparân (14) bâb-ı Edirne'de ovâya gider yolda iki cânîbi su alub (15) sonra merhûm Tozkoparân ve İshâk Beg ve Haydâr Beg (16) ve Sâhîb-i Risâle Tîrger Hasan Çelebi cümlenin (17) ittîfâklarıyla musallâ meydânına kaldırub zikr olunan menzil-i

59b

(1) kadîm olub yedi tâşdur. İki ma'lûm beşi meçhûl (2) gâlibâ bu menzil Murâd-ı Sâni'de atılmak gerekdür. Merhûm Tozkoparân (3) durub bedel atmışdur. Evvelki ikinci üçüncü dördüncü (4) beşinci meçhûldür. Altıncı Mütevellî Kulı yedinci Zihgîrcidir. (5) Bâb-ı bu menzil Mütevellî merhûm ebu'l-feth Sultân Mehmed Hân (6) zemânındadır. Yıldız hevâsıyla atılmışdur. Bu menzilde (7) Deve Kemâl çok durub hevâsına rast gelmeyüb (8) düz yirde olunmağla 'aksine durub atmışdur. 'Âlî (9) menzildir. Bu hesâba düz yirde 'aksine durulsa olur (10) evvelki Sînân Mütevellî ikinci Deve Kemâl Bâb-ı bu menzil (11) Edirne'de bağlar yolında olan pınarda ayak tâşı (12) olub Birûsa Kapu Yiri dirler poyrâz hevâsıyla atmışdur. (13) evvelkisi Papas Oğlı Kulı ikinci Kocaeli Begi (14) Dede dirler üçüncü Sultân Bâyezîd kullarından Geyvân (15) Beg sonra Kefe Begi olmuşdur. Ahmed Ağa Kulı ikinci (16) bu menzilden âşûrı kabze atarak Âğaç okı ile atûb (17) nişân eyleyüb başka olmak üzre dikmişdür deyû

60a

(1) Sâhîb-i Risâle Hasan Çelebi nakl ider. Bâb-ı Edirne'de (2) Serây Ovası'nda olan âğaç menzili lodos hevâsıyla (3) atılmışdur. Beyân olunur. Mamâk Pınârı'na karşı atılır evvel (4) kimesneye Na'leynî Kara Göz dirler ikinci Kassâb Bâlî üçüncü (5) Bozdoğanlı Sû'fî üstâd yaycı imiş. Dördüncü Molla 'Osman (6) beşinci Gulâm 'Ali altıncı Nasûh Gulâm Çubıkcı yedinci Mîr (7) 'âlem Ahmed Ağa İstanbul'da menzilin atduktan sonra tâş (8) çıkarub atmış sebebi bu oluş ki merhûm Tozkoparân'ın (9) Mısır'da olan menzilin İstanbul'dan bir kimesne varub (10) şâhid-zûr ile ve bigâne ile âşardum deyû şâhid gelüb (11) Vâlî çıkarub tâşın atûb nefy buyurduklarından sonra (12) İstanbul'a gelüb evvelden bildükleri sonradan yine evvelki (13) mertebe olmağla bu menzile yakın atmak mukâdder olmayub (14) kizb-i zâhîr oldukda Ahmed Ağa ol tâşı çıkarub (15) atmışlardır. Hilâf şart âyîn ve erkân bu ile dikilen (16) menzilleri atıcı tâ'ifesine vâcibdir ki ihrâc ideler (17) ve selef böyle bir böyle birkaç menzil ihrâc itmişler Sâhîb-i

Der-kenâr

- 1- menkûldür ki merhûm menzilin atûb şâhid
- 2- zoru ile dikilen tâş Mısır Vâlisi

- 3- istima‘ eylediği gibi şehir-i Sûbaşısına
- 4- fermân idüb ol tâş ihrâç
- 5- ve hârifî salb eyleye tâş ve hârifî
- 6- hâbir olub firâr eyleyüb künnânperde
- 7- siyle Polağa(?) gelüb gemiye koyub
- 8- birkaç meyl irdikden sonra künnân
- 9- perdesiyle çakıyüb hayâtın hâlâs
- 10- eyledi. Eğri yolda yürüyenin
- 11- hâli budur
- 12- mim

60b

(1) Risâle Hasan Çelebi tahrîr itmişdür. Bu fakîr-i pür-taksîr (2) Edirne’de böyle hilâf kânûn birkaç tâş ihrâç (3) eyleyüb atmışındur ve hilâf kanun tâş dikenler der-‘ukb-ı (4) cezâsın buldı. Eyü degildür ihtîrâz ideler. Bâb-ı Edirne’de (5) Namazgâh Ovası’nda âğâç okla poyrâz hevâsıyla atılmışdur. (6) Evvelki Sâhib-i Risâle Hasan Çelebi ikinci Kadı ‘Ömer Halife (7) Bâb-ı bu dahi Tîrger Hasan Çelebi merhûmundur. Musallâ (8) meydânında lodos hevâsıyla atılmışdur. Karındaşı Hüseyîn (9) nâm kimesne recâ eyleyüb ol atüb tâş dikmişdür. (10) Ayak tâşı Hasan Çelebi ana tâşı birâderi Hüseyîn (11) Çelebi’dür. İkinci Filibeli Sakâ Hüseyîn’dir. Edirne’de menzillerinin (12) bu zikr olunan menzillerin yirleri ma‘lûm olmakdan kalmışdur (13) su‘âl olundukda bunları meydânın sınır tâşlarıdır (14) deyû cevâb virdiler Tozkoparân ile biri dahi musallânın (15) sağ tarafında zikr-i sebk iden eski menzil mermer tâş (16) olmağla mâ‘lumdur. Bu fakîr sonra olan menzilleri (17) tahrîr eyledim. Bâb-ı menzil-i lodos yeksûvâr-ı zir-gerdân

61a

(1) altı tâş olub dördü ma‘lûm değil ikisi ma‘lûm (2) beşinci ‘Ömer Efendi altıncısı Kayyumzâde Ahmed Efendi İstanbul’da (3) menzili olandur. Ayak yiri meydânda çeşmenin solunda (4) olan küfekî tâşdur. Dokuz yüz altı gezdür. Bâb-ı Edirne’de (5) musalla’da Birûsalı Kapısı dibinde ayak tâşı olan (6) yıldız menzili Yayıcı Hüseyîn menzildir. Evvel Hüseyîn Kemânger (7) ikinci Süleymân Ağa merhûm Samsoncı Başı üçüncü (8) Haffâf Hacı Mustafa dördüncü Murâdiye Kâtibi İbrâhîm (9) Çelebi beşinci

Tobcî Hüseyîn Tîrdâr-ı sâbık altıncı Lâlâ (10) Ebûbekir Ağa merhûme' Vâlide Sultân yedinci Tîrdâr (11) Ahmed Beg cem'an 'asrımız geziyle bin on altı gezdür. (12) Zikr olunan menzilin baş tâşı musallânın (13) solunda çeşme depesiyledür. Tîrdâr Sâlih Efendi (14) altıncı tâş olmak üzere yetmiş gez kabzaya (15) bir tâş diküb doğrılmak şartıyla olmazsa (16) çıkarmak üzere dikmiş 'itibâr olunmadı hatta Ahmed (17) Beg menzili atduğı gün âna destâr olmayub

61b

(1) sâhibine "ya atarsun ya tâşı çıkaruruz" denildükde (2) bir seneye mühl taleb eyledi. Öyle kaldı çıkarub (3) atmak gerekdür. Hilâf şart ve kânündür. Bâb-ı menzil-i (4) kıbledir. Meydân-ı musallâ Edirne'de ayak yiri musallâ (5) ardında olan çeşmenin sağ tarafına bedeldür. Bağ (6) yolunda olan yeksûvârdur. Soyası kemükdür. 'Âli Efendi (7) ve 'Âli Ağa ve Filibeli Çukadâr Muhammed ve Tavlacı Hacı Hüseyin (8) Tîrdâr cem'an dokuz yüz altmış gezdür. Bâb-ı Edirne'de (9) musallâda olan poyrâz menzildir. Sâlifü'z-zikr Birûsavî (10) Kapûsı'nın sağ tarafına bir küçük mermer ayak tâşudur. (11) Ana tâşı Samsoncî Başı olan Süleymân Ağa'nındur. (12) İkinci sâlifü'z-zikr Lâlâ Bekîr Ağa üçüncü Şâhîn Ağa (13) Şatır Başı Şehriyârî dördüncü Müsâhib Şehriyârî (14) 'Abdülkerim Ağa cem'an dokuz yüz otuz iki gezdür (15) ve pîşrevdür. Bâb-ı menzil-i gündeğüsü ayak yeri (16) dağ dibinde depede olan küçük mermerdür. Kahveci (17) Yiri dimekle ma'rûfdur. Ana tâşı yedi yüz gez

62a

(1) ancak olur pîr olub yetmiş dirhem yay ile atmağın (2) ihrâc olunmadı. İkinci Süleymân Ağadur. Bir fevt olmuş âdem (3) olmağla müsâmahâ olundu bunlara menzil denilmez bu ma'kule (4) lerin menzilleri masharalıkdur. Selefden hicâb itmeyüb neçe (5) dikkiler Bâb-ı menzil-i Timur Tâş yeksuvâr ayak tâşı köyde (6) Durmuş Ağa Bağçesi hendek itmiş hâliyâ yokdur. Evvelki (7) nâ-ma'lûm sâni kezâlik üçüncü Hacı Mustafa Batmân seksen (8) gez âşûridur. Dördüncü olmak üzere merhûm Hacı Bâkî (9) bir 'arabacının yolda bulduğı okı ile dikmiş merhûmun (10) sahîh okı yokdur. 'Âkıbeti haydûdlar katl eyledi. Şurûta (11) muhâlif tâş dikenün mu'ammer olduğun görmedüm. Gâyet (12) ihtîrâz oluna bu kanda yalan söyleyenin ve doğru yürümeyenin (13) hakkında râzı olmıyanın elbet bir kazâdan hâli olmayub (14) gâyet ihtîrâz lâzımdur. Edirne'de Veli Çelebi nâm Solâk (15) fekat

Okmeydânı'na gelüb bizim ile görüşmekle solâklar (16) gûni cümle cümle solâklardan ıslâh puta atüb kusûruna (17) nâzır olunmayub solâklar maddesine fakîr mûmeyyil olmamla meydâna

62b

(1) gelür ancak solâklardan bu vardur deyû ta'rif ile rikâb (2) solağı olmağın kendüye zı'm gelüb Edirne'de cem'iyet eyleyüb (3) vâfir masrûfa girüb hekî menzilin için güçle yedi yüz (4) elli geze tâş dikmişdür. Bundan akdem beynimizde dokuz yüz (5) gez pîşrev ve sekiz yüz elli gez yeksûvâr ve sekiz yüz otuz (6) hekî olmayunca menzil dikilmesün deyû cümle rumât kavlı (7) ve karar itdikten sonra diküb Hacı 'Osman nâm yaycı puta (8) okıyla âşûrı atüb arz-ı rumâtı tekmîl için ayak ve ana (9) tâşların çıkarub atmış idim. Edirne atıcılarıyla (10) rikâba da'vet olduğumuzda huzûr-ı hümâyûnda fakîr meydâna (11) okuyub meydâna çıkub iki ok ile boyundan ziyâde (12) çul giyüb iskât olundu. Hatta bizi huzûr-ı hümâyûnda (13) meydâna okudıkda şevketlû pâdişâhımız hâlîdullah-ı hilâfet (14) hazretleri "seni veli-i meydâna okudı çıkasun" buyurdukda (15) bu kulları "kimesneyi meydâna okumam âmmâ okur var ise (16) evvelâ per-tâb okıla sonra ip altına puta okıla (17) sonra at üzerinde yigirmi dört bend ok atar" deyüb

63a

(1) fermân olundukda bi-'inâyet-i Âllâh Te'âlâ at üzerinde dahi (2) huzûr-ı humâyûnda ibtidâ' çıkışa table yelesinden bir ok (3) urub hatta Solâk Veli karâr-ı firâra tebdîl eyledi. (4) **Bâb-ı Sâdis der-Beyân-ı Menzil-i Birûsa** menzil-i poyrâz (5) Yusûf Yiri dimekle ma'rûfdur evvel tâşı dikene (6) Yusûf dirler ikinci kimesne Cem Sultân kullarından (7) Katır Karagöz dirler Cem Sultân ile Frengistân'a gitmiş (8) ve hem okcıdur. Ba'dehu üstâd-ı Şemse'd-dîn ki fusûsgârîde (9) yegâne okcıdur. Sultân Selîm'de olan eczâ sandûkası (10) ânındur meşâhiye hizmet itmiş Sofya'dan imişler (11) 'âleyhe'r-rahmet ândan âşûrı üstâd-ı Cemşîd'dür ki hayli (12) kelîmat bilüb lâf ve güzâf eyleyüb "eger bu lâcivert kaya (13) altında ok yapmada müsellemler olduğın bilsem bu san'âtda (14) geçirdüm" dir imiş okıyla Şüca' merhûm İstanbul'da lodos (15) menzilin atmışdur. Bundan sonra beşinci tâş 'İttâ Ahmed (16) Çelebi'nindir. Altıncı tâş Nakkâş Mehmed'indür. Yedinci merhûm (17) Birûsavî Şüca' Rahmetu'l-İllâh-ı merhûm Tozkoparân

63b

(1) İstanbul'da yıldız menzilin atduğu hafta Sâhib-i Risâle (2) Hasan Çelebi ile Birûsa'ya varub Şüca' üzerine (3) atduğu hikâyedür. Vaktâ ki Birûsa'ya varub Katır Kara (4) gözün hânesine nuzûl eylediler irtesi 'âle's-şehir (5) varub meydâna bir iki menzile bedel atûb gözüne kestürdi (6) vilâyeti vâfir söz söyleyüb çok pehluvân hâ'ib geldi (7) ve gitdiler bu dahi öyle olur deyüb haylice güft'ü ve gu (8) eylediler bedel atduğundan haberdâr değiller idi vilâyetli gelüb (9) pehluvân safâ geldinüz kadîm getirdinüz buyurunuz şeref (10) kodumuz ile meydâna teşrîf edin deyû da'vet olunub (11) vakt-i zûhûrda varılıb salavât-ı 'âsr-ı edâdan sonra recâ (12) itdiler ki latîf itdigiz birkaç okcağız atınız temâşa (13) idelüm didiler. Pehluvân bâş üzerine biz dahi bura ok (14) atmağa geldük ve lâkin bir iki gün dinlenelüm deyüb ziyâde (15) ibrâm olunub "elbette bu gün atmak gereksüz deyû recâda" (16) oldılar. Bâş üzerine deyüb yayların kurub meydâna âdem (17) gönderdiler ol gün meydâna mübâlağa âdem gelmişdi temâşaya

64a

(1) durdılar pehluvân Tozkoparân İskender yirinden kalkub kolun (2) alışdırub du'a ve sedâsın şurûtuyla ve salavâtü's-selâmın (3) temâm idüb cümleden icâzed taleb eyleyüb atmağa mübâşeret (4) eyledi ol gün fi'l-cümle menzile yakın itdiler rivâyet olunur ki (5) zikr olunan menzilde yedi gün aş eyleyüb her gün terakki (6) kodı Selahâddîn Ahmed Beg nâm kimesne gün gelüb ok (7) karşısına oturub her gün birkaç adım gerü oturub (8) ol oturduğu yire irtesi ok gelürdi ve hiç söylemezdi (9) güyâ okı filân yire gel deyû da'vet iderdi sekiz gün (10) böyle olub bir gün şehîr halkı cem' idüb ziyâfet eylediler (11) sonra kalkub ok atmağa şürû' idince eline bir lerze geldi ki (12) yayı düşe yazdı biraz tevâkuf eyleyüb yirine geldi yine (13) atmağa şürû'eyleyüb ol 'azîz ol gün menzilin seksen (14) adım gerü durmuşdur ok önüne gelüb konub menzil (15) yetmiş adım atılıb bir kâ'ide okı çıkarub eline (16) virdiler ve ol 'azîz Tozkoparân'a gelüb menzilin mübârek (17) olsun maksûdna na'il oldın deyüb gitdiler. Gayrı

64b

(1) dahi gelmedi fakîr virmeğe okın esrârı çokdur ve ricâli (2) kesirdür bu makûle 'aceb degildür. Evvelki Yusûf ikinci (3) Katır Karagöz üçüncü Şemse'd-dîn Sûfî okcı dördüncü

(4) cemşîd okcî beşinci ‘Attar Ahmed Çelebi altıncı Sis Mahmûd (5) yedinci Şüca’ sekizinci pehluvân-ı ‘âlem Tozkoparân Bâb-ı bu (6) menzil Birûsa’da yıldız hevâsıyla evvelki makremeci ikinci (7) Gür Kemâl eski âdem olub pîr-i pîş-kademdir. Üçüncü (8) Üstâd Yayı Karaca’dur dördüncü ‘Abdurrahman beşinci (9) Hayreddin altıncı pehluvân Şüca’ yedinci pehluvân -ı ‘âlem (10) Tozkoparân Bâb-ı Birûsa’da gün doğusuyla atılan (11) menzildir. ‘Attar Çelebi yiri demekle ma’rûfdur Tozkoparân (12) bu menzile rağbet itmemişti evvel Şîrmend ikinci Sirkeci (13) zâde üçüncü ‘Attar Ahmed Çelebi dördüncü Birûsalı Şüca’ (14) Bâb-ı Birûsa’da bu yıldız hevâsıyla atılır evvel Katır (15) Karagöz ikinci Çil Hamza okcî şâkird Şemseddin (16) üçüncü Takiyyeci dördüncü İshakzâde Takiyyeci Bâb-ı (17) Birûsa’da âğaç menzilleridir. Lodos hevâsıyla

65a

(1) atılır evvel Yayı ‘Âli sonra Hallâc-ı Şüca’dur sonra (2) pehluvân Kevser Karamanlı’dur hayli lâf ve güzâf sâhîbi (3) okcî ve atıcı ve hammâmcıdur hûb puta atardı “üç yüz gez ok (4) atanın okunun gezi üç parmak yirden yukarıya gerekdür (5) dört yüz geze dört parmak gerekdür” dirdi. Sa’ad Vakkâs (6) dan sonra ok atmak benüm hakkımdur deyû iddiâ’ idirdi. Evvelki (7) Hallâc-ı Şüca’ ikinci Kevser Karamanlıdur. Üçüncü ‘Abd Çelebi’dür. (8) Bâb-ı Birûsa’da tahte’l-kal’â (9) imâm gâyet ile sulehâdan olub yaz ve kış meydândan (10) eksük olmazdu bu menzil ânundur. Evvel İmâm Efendi sâni (11) Kâsım sâlis Kara Ahmed **Bâb-ı Seba’ der-Beyân-ı Menâzil-i Sa’îr** (12) **el-Memâlik el-Mahrûsa** Bâb-ı Gelibolu’da olan menâzildir. (13) Poyrâz hevâsıyla atılır diken kenarından bu menzili vaz’ (14) iden kimesneye Baş Ahmed dirlerdi. İkinci Mahmûd Paşa kullarından (15) Zihgirci’dür sonra merhûm Tozkoparân’dur. Sonra Mîr ‘âlem (16) Ahmed Ağa Gelibolu Kapûdan iken kabza tarafına atûb (17) dahi atmak ümîdiyle dikmeyüb sonra bir nişân konmuşdur

65b

(1) mezkûr Zihgirci gâyet berk yay çeker imiş sebab-i (2) bu ki Arnabûd İskenderîye kal’a’sın döğerken bir küffâr çok (3) Müslümân tüfenk ile şehîd eyleyüb mezkûr Zihgirci (4) okıyla katl eylediği gibi cümle metrislerde olanlar koluna kuvvet (5) deyû çağırıkları gündün berû gâyet berk yay çekdüm (6) deyû nakl iderler imiş ve tûfengi ol zemânda ehl-i islâma (7) bir kâfir gelüb işleyüb şühû’ bulduktan sonra ol kâfir (8) Müslümân olmuş

sağlıkda öğretmesün eyü itmemiş (9) evvelki Başcı Ahmed ikinci Mahmûd Paşa Kuli Zihgîrci (10) üçüncü Tozkoparân dördüncü Mîr 'âlem Ahmed Ağa'nın (11) nişânı şürûta muhâlif olmağla dikdirmemiştir. (12) Bâb-1 Sofya menzilleridir ki kible hevâsıdır. (13) Evvel Hüsâm Çelebi ikinci Takiyyeci Sûfî üçüncü (14) Hüsâm Beg'dür. Dördüncü diğeri Hüsâm Çelebi'dir. Bâb-1 (15) Sofya'da batı hevâsıyla atılır Mü'ellif-i Risâle (16) Hasan Çelebi yiridir. Evvel Hasan Çelebi ikinci Rûm Yusûf (17) el- ma'rûf Sultân Süleymân ile Belgrad Seferi'ne giderken

66a

(1) atmıştır. Bâb-1 bu dahi Sofya'dadır. Evvelki Kürekci Hacı (2) 'Âli ikinci Nâ'ib-i Kadı Kara 'Âli üçüncü Kemânger Ahmed (3) dördüncü sipâhîden Mustafa Beg'dir. Bâb-1 Üsküb (4) menzilleri beyân olunur batı hevâsıyla altı tâşdır. (5) Sultân Mehmed zemânında atılıb sâhibleri ma'lûm degildir. (6) Baş tâşı meşhûr Yanmaz Âğaç Oğlu Hâce 'Âli'dir. Müntehâ (7) menzildir. Bâb-1 bu dahi Üsküb menzildir. Lodos (8) ve poyrâz hevâsıyla atılır düz yir olmağla tarafından (9) atmışlardır. Şeyhzâde 'Âli Çelebi Tîrger Hacı Hasan'dır. (10) Bâb-1 bu dahi Üsküb menzildir. (11) Poyrâz hevâsıyla atılır evvel Hasan Çelebi Tîrger üçüncü (12) Hacı Yunûs Üçüncü Tozkoparân Bâb-1 Vardâr Yenicesi'nde (13) lodos hevâsıdır. Kuyûcu Mustafa ikinci Voyvoda (14) Bâb-1 Usturumca'da (15) lodos hevâsıdır. Evvel Hacı 'Âli ikinci Çilingir Mehmed (16) Bâb-1 İpsala'da lodos hevâsıdır (17) evvel Hacı Bâlî ikinci Mevlâna Mehmed üçüncü Mevlâna

66b

(1) Nûre'd-dîn ezdervişân Bâb-1 yine İpsala'da yıldız (2) hevâsıdır. Evvel Hacı Hamzâ ikinci Cemâl Efendi üçüncü Mesîh (3) Beg Bâb-1 Belgrad menâzili beyân olunur bu menzil lodos (4) hevâsıdır. Evvel Kâtib ikinci Semendire'de şehîd Yahya Ağa (5) üçüncü Çavûş dördüncü Kazzâz Ahmed beşinci Çizmeci (6) altıncı Ta'lîmhâneci Küçük 'Âli Ağa yüz gez âşûrı (7) atılıb İstanbul'da olan menzilden 'âlidir Bâb-1 (8) bu dahi Belgrad'da karayel ile. Evvel Halîl Ağa ikinci (9) ikinci Okcı Kâsım üçüncü yine Tâlimhâneci Küçük 'Âli (10) Ağa Bâb-1 bu dahi kezâlik Belgrad'da lodos hevâsıdır (11) evvel Yeniçeri Deli Bacak ikinci Ta'lîmhâneci 'Âli Ağa elli (12) gez âşûrı tâş diküb mezârlığa varmıştır. Bâb-1 (13) yine Belgrad'da lodos hevâsıdır. Evvel Hüseyin Beg (14) ikinci Necâti Şâ'ir Bâb-1 bu Dem'de lodos hevâsıdır (15) evvel Yeniçeri Deli Bacak karayelde durub sonra

Ta'lim (16) hânci 'Âli Ağa Yanık seferinde atûb tâş dikdi (17) Bâb-ı kal'a-i Peşte'de poyrâz hevâsıyladur evvel 'Âşık

67a

(1) Deli Şâ'ban şehîd ikinci Muharrem Ağa Üçüncü Deli Muharrem (2) Tobcı dördüncü Ta'limhânci 'Âli Ağa Bâb-ı Vezdeçe'de (3) yıldız hevâsıyladır evvel Mevlâna Hâce Murâd ikinci (4) Tırger Hüseyîn Bâb-ı Avlonya'da musallada yıldız hevâsıyladır (5) evvel Kâtib Mahmûd ikinci Haydâr âşiyâz üçüncü Hüseyîn (6) Hilâlzâde dördüncü Murâd sipâhî beşinci Mevlânâ (7) Nûreddîn Derviş altıncı Cemâl Efendi Bâb-ı Mar'aş'da (8) lodos hevâsıyla evvel Hasan ikinci Parlak Hasan (9) üçüncü Mustafa dördüncü Dîvânî Bâb-ı Konya'da (10) lodos hevâsıyla evvel Kilârcı Başı Sînân ikinci (11) Hilâlzâde üçüncü Burhân Bâb-ı yine Konya'da evvel (12) akıncı dimekle ma'rûf Kadir ikinci Akucakoca Oğlı'dur (13) üçüncü Sakalı Kesik Oğlı'dur dördüncü Hoşkadem Ağa (14) beşinci Mahmûd Zihgîrci altıncı Sînân Mahmûd Yayabaşı'dur (15) mezbûr Sînân Mahmûd celâlîde şehîd oluşdur. Bâb-ı Bergama'da (16) lodos menzili evvel Re'is ikinci Küçük Memî üçüncü (17) meçhûl bir şahıs dördüncü Mehmed Yeniçeri beşinci Seyyid 'Ali bâb-ı

67b

(1) yine Bergama'da poyrâz hevâsıyla evvel Seyyîdî Halîfe (2) ikinci Emrullah Halîfe üçüncü Hacı Bostan (3) Bâb-ı Balıkesir'de (4) poyrâz hevâsıyladur Sultân Bâyezîd Defterdârı (5) Oğlı Zaganos Paşa Oğlı Mehmed Çelebi 'ilm-i tıbbda mâhir (6) idi. İkinci Benli 'İsa'dur. Bâb-ı yine Balıkesir'de (7) poyrâz ile evvel Hacı Dursun ikinci Köle Hamza (8) üçüncü Karaca Muhyiddîn dördüncü 'Âli beşinci Mustafa (9) Seyyâh altıncı Benli 'İsa yedinci Kara 'Âli Bâb-ı Ayazmend'de (10) poyrâz hevâsıyla evvel Karaca Halîfe Bâb-ı bu dahi (11) Ayazmend'de poyrâz iledür. Evvel Karaca 'Âli ikinci Muhammed (12) bin Beni Hâlîfe üçüncü Muhammed bin 'Abdülbâki Bâb-ı (13) bu dahi Ayazmend'de yıldız ile evvel meçhûl ikinci Karcı (14) zâde Bâb-ı Akhisar'da lodos ile evvel meçhûl ikinci (15) Karcızâde Bâb-ı Magnîsâ'da poyrâz ile Mahmûd bin Mahmûd (16) Bâb-ı bu dahi Magnîsâ'da batı hevâsıyla evvel meçhûl (17) ikinci Sultân Mehmed şehzâde iken Kapûcılar Kethüdâsı idi

68a

(1) Bâb-1 bu dahi Magnîsâ'da yıldız hevâsıyla Mevlâna Muhammed (2) Çelebi Bâb-1 Tire'de lodos ile Mevlâna Sînân Sûbaşı (3) Bâb-1 menzil-i Kûtâhya merhûm Sultân Bâyezîd zemânında (4) Anadolu Beglerbegi'si iken Karagöz Paşan'ın kulu idi (5) menzili üzerinde Mîr -'âlem Ahmed Ağa Sultân Süleymân ile (6) Rodos fethine giderken durub hayli âşûrî atûb (7) nişân dikdi. Bâb-1 Ankara'da evvel İshâk Beg ikinci (8) Bozdoğanlı üçüncü Rûm Yusûf dördüncü Haydâr (9) Çerkes beşinci Muhammed Bâb-1 Âmâsya'da menzili kible ile (10) evvel 'Âcem Şâhîn ikinci İsmâ'il Şehrî üçüncü Kemânkeş (11) dördüncü İskender Beg beşinci Bâli Beg altıncı 'Âcem 'Âli (12) Oğlı yedinci Sarrâc Şüca' sekizinci Birûsavî Şüca' (13) dokuzuncu pehluvân Tozkoparân (14) menzil-i Lazkîye (15) kible hevâsıyla evvel Sarrâc Şüca' ikinci 'Âcem 'İsa (16) Oğlı üçüncü Bâli Beg dördüncü Kemânkeş Ahmed Beg (17) Bâb-1 Tokat menzildir. Evvel 'Âcem Kulu dirler ikinci

68b

(1) Tüfengizâde üçüncü Ahmed'dür. Bâb-1 Cidde menzil-i Mekke-i (2) Mükerrreme Şerîfu'llah-ı Te'âlâ İskelesidir. Evvel Sıdkı (3) ikinci Gazi Mustafa üçüncü Hoşkadem dördüncü Cidde (4) Begi Arnabûd Hasan Beg beşinci Mumcı Yunûs Bâb-1 (5) Mekke-i Mükerrreme'de Mînâ yolında Üstâd 'Âli yay ile bir kimesne (6) atûb nişân dikmiş ma'lûmum degildir. Cümlesinin rûh-i (7) şerîfleri şâd olsun. Bâb-1 Mısır Kâhired'e ki menzillerin (8) beyânıdır. Çerâkise zemânında atılmışdur. Evvel Küçük Hekîm (9) sâni Büyük Hekîm üçüncü Sultân zemânında Soydân (10) Beg dördüncü Uzun Hasan beşinci pehluvân Tozkoparân (11) hikâye-i garîbe Tozkoparân merhûm oldukda Sultân Süleymân (12) devrinde Süleymân Paşa Mısır Vâlisi iken Okcı Ahmed nâm (13) bir ednâ atıcı şâhidzûr ile Tozkoparân atdum deyû tâş (14) diküb paşa-i âdâlet şî'âr istima' buyurdıklarında (15) tâşın ihrâç ve kendisün salât için fermân (16) buyurmağın karâr eyleyüb âher nâm'ü-nişânı kem olmuşdur (17) bu tarîkde doğru yürümeenin çok geçmeyüb cezâsın

69a

(1) bulduğun gördük gâyet ihtirâz oluna Bâb-1 bu dahi (2) Mısır'da yıldız hevâsıyladır. Evvel Kemâl ikinci Kemânger üçüncü (3) Muhammed Kemânger dördüncü Baba

Hürsân(?) Yeniçeri sonra Mısır Begi (4) olmuştur. Beşinci Oruc altıncı ‘Âli Sûbaşı yedinci Câ‘fer (5) Gulam Paşa sekizinci Hüseyîn Bölükbaşı zikr olınan (6) menâziller kırka karîbdür. Bâb-1 yine Mısır’da poyrâz iledür. (7) Evvel Oruc ikinci Hüseyîn üçüncü Pervâne Kemânger meşhûrdur. (8) Bâb-Bâb-1 bu dahi batı hevâsıyladur. Evvel Kemânger İskender ikinci (9) Rıdvân Ağa Gulam Paşa Bâb-1 bu dahi Mısır’da lodos (10) iledür. Evvel Seyyid Mehmed ikinci Zagarcı üçüncü Ahmed dördüncü (11) İbrâhîm Kâşif beşinci Câ‘fer Gulam Paşa altıncı Rıdvân (12) Bâb-1 bu dahi Mısır’da batı hevâsıyladır. Evvel İskender (13) Kemânger Bâb-1 menzili pîşrev âğâç okla Mısır’da Kadem-i Nebîyde (14) Begi menzildür. Kaç tâş olduğu ma‘lûm degildür. Baş tâşı (15) Hâneci Mustafa Taberdâr haber alınur ise kenârına mîne iderüz (16) Bâb-1 İskenderîye’de karayel iledür. İki nâ-ma‘lûm (17) üçüncü Hacı Süleymân Bâb-1 Şâm-1 Şerîf’de menziller evvelkileri

69b

(1) meçhûl ba‘dehu Mısır fethinden sonra Şâm-1 Şerîf kışlasında (2) Rûm Yusûf atûb Tozkoparân mevcûd imiş. Tozkoparân (3) gelüb atından inüb okın çekmeğe murâd itdikde “dur (4) pehluvân biz böyle yirde tâş dikmezüz” diyüb okın alub (5) gitdükde Tozkoparân bî-huzûr olub bir kaç gün sonra (6) Tozkoparân gelüb Rûm Yusûf dan âşûrî tâş (7) dikdi. Sonra Hasan Çelebi Rûm Yusûf’a dahi tâş (8) dikmişdür. Tozkoparân Mısır Seferi’nde bile imiş. Bâb-1 Haleb’de (9) olan menzil lodos hevâsıyladur. Yedi ‘aded tâş (10) na-ma‘lûm sekizinci Yayabaşı Hasan Sûbaşı dirler (11) Kemânger İçkoz Usta Ahmeddür. Pehluvân (12) Tozkoparân yaycısıdır. Bâb-1 yine Haleb’de evvel Pîr ‘Âli (13) ikinci Sûbaşı üçüncü Sunkur Paşa dördüncü (14) Muhammed Şuca‘ Bâb-1 bu dahi Haleb’de batı iledür. Altı ‘aded (15) tâşdur. Evvel Koca tâşı ikinci ‘Arab üçüncü İshâk (16) dördüncü Süleymân beşinci Bakırcı dirler altıncı meşhûr (17) Sînân Mahmûd Yayabaşı yedinci meşhurdür. Cümlesinin

70a

(1) rûh-i şerîfleri şâd ola Bâb-1 Diyâr-1 Birk’de batı lodosuyla (2) Vezîr-i mükerrerem İstanbul Kâ‘immakâm’ı olan merhûm Mahmûd Paşa (3) Diyar-1 Bıkr Vâlisi iken Seyrân Depesi’nde yüz aşağı bin gez (4) olmak üzere menzil atûb hatta hüccet itdürüb fakîre (5) göndermişler idi. Düz hesâbında dokuz yüze karîb (6) olmak gerekdür. Merhûm-ı mezbûr İstanbul Kâ‘immakâm’ı iken (7) Parpol Menzili’ne karîb yirde yıldız ile poyrâz beyni (8)

kerte ayak tâşı diküb bizüm ayak yirin aşurdukda (9) menzili dikilmek üzre birkaç kerre durub atılmayub Kamâniçe'ye (10) me'mûr olub anda merhûm olmuştur. Hasan el-hulk ve ok (11) atmağı sever idi. Darb yolında mâhir idi. Hak Te'âlâ cennet-i (12) 'Âliyye'de 'Âli menziller ihsân ide Bâb-ı vüzerâdan merhûm (13) Murtazâ Paşa Bağdâd Vâlisi iken puta yayı ve puta (14) okıyla menzil atûb ayar yirine ve ok düşdiğı yire birer 'azîm (15) meyl-i nişân eylemişler istima' olunub Bağdâd Müftisi 'Arab (16) zâdeye ve gayrı dostlara mektûb gönderüb ölçüb (17) ölçüsüyle göndermişler temâmı bin altı yüz on altı gez

70b

(1) olmak üzere nişân diküb hatt-ı tarihinde yemîn (2) eylemiş ki buna hîle itmedüm dimişler. Sözi dahi vâka' (3) kendüsi bilmezler hizmedkâr işidür. Mezbûr Murtazâ Paşa (4) Âze Hasan Paşa ile muhârebe eyleyüb bozulub sonra (5) Haleb'e emân ile Hasan Paşa'yı getirüb katl eyleyüb (6) sonra kendüsin fermân ile Gürci Mehmed Paşa katl eyledi (7) **el-Bâb es-Semân** (8) mahmîye-i İstanbul'da ashâb-ı menâzilden olmayub sa'îr (9) memâlikde ba'zen menzili olub meydânımız müdâvîmlerinden (10) kâ'ide-i kadîm üzre şûruta ri'âyet itmiş pehluvân-ı (11) güzîn zikr olunur evvel yeniçeri ocâğından Ta'limhâneci (12) Üstâd-ı Küll Şâhîn Ağa meydânımızın ihtiyârları (13) ve hâliyâ mütevellisi olub dakâyık-ı remyde kâmil bin (14) gezden ziyâde kürâr ok atmış tarafeyni ma'mûr müntehâ (15) pehluvândur. Mezbûr Şâhîn Ağa Küçük âdemdür âmmâ (16) tîrendâzide dahi şâhîn olduğun beyne'r-rumâd müsbet (17) olub Ta'limhânelerde dahi mahbûbân ile ok atmağa nâ'il

71a

(1) bir sûfi âdem oldığı meşhûr-ı â'lem-i ârâdur. Ândan sonra (2) Kemânger Hacı 'Osman sulehâdan âdem olub 'asrın Muhyiddîn'i (3) ve cümle atıcıyânın serfirâz-ı müsellemi olduğundan mâ'ada fenn-i (4) tîrendâzda dahi tarafeyni ma'mûr bin gez âşûrı atmış (5) müntehî pehluvânlardandır. Mezbûr Hacı 'Osmanın Murâd Paşa türbesi (6) kürbünde dükkânı olub hâlâ meydânımızın nemekîdür. Ândan sonra (7) Tîrdâr-ı Sâbık Hacı Mustafa 'ilm-i remy kemâle getürmüş (8) tarafeyni ma'mûr bin gezden ziyâde ok atmış pehluvândur. (9) Mısır'da Kadem-i Nebîyde menzil-i cedîdede bin on iki gez (10) menzil atûb hâlîya serefrâz menzildür. Yeni şehirde dahi müntehî (11) menzil olduğu zâhir ve sâbitdür mezbûr Hacı Mustafa serây-ı (12) 'âtik-i Sultâniye'de tîrdârân ocâğında meşhûr

ve muhârîfdür. (13) Müteferrikalıkla çıkub imâm çırağı dimekle meşhûr ve mûn'ârîfdür (14) ândan sonra küçük rûznâmçe halifesi iken tekâ'id-i (15) ihtiyâr iden Seyyîd 'Âli Efendi tarîk-i remyde dakîka şînâs (16) serâmed-i müselleme tîrendâz-ı pehluvân olduğundan ma'âda ashâb-ı (17) kitâbe oldığı meşhûr-ı â'lem-i ârâdur. Ândan sonra Mustafa Efendi

71b

(1) eş-şehri bi-kadı-i meydân nice eyyâm'ü-â'vâm tîrendâz-ı (2) rasîne'l-erkâne müdâvemetde tekâsül eyleyüb hâliyâ meydânımızın (3) 'atıklarından olub fenn-i tîrendâzîde fâ'ike'l-âkrân tarafeyni (4) ma'mûr azdan çok atar mümtâz pehluvândur. Mezbûr Mustafa Efendi (5) kendü için ok dahi yapardı ândan sonra Muhammed Efendi (6) ibn Eyyüb remyin dakâyıkında kâmil bin gez atmış müntehâ (7) pehluvânlar olduğundan mâ'ada hüsn-i hatda dahi mâliklerdür. (8) Tahrîr-i risâleden üç sene mukaddem 'ilm-i şerîfi tekâmîl için (9) 'Arz-ı Rûm'a gitmişlerdür. mezbûr Muhammed Efendi İstanbul hâkî (10) sâhib-i fazîlet bir vücûd-ı mükerrerdür. Ândan sonra sâbıkâ (11) tophâne nâzırı olub hâliyâ şehremîni başkâtibi (12) olan 'Ömer Efendi meydânımızın 'atık tîrendâzlarından olub (13) sekiz yüz âzmâyîş ve dokuz yüz gez pîşrev atûb tarafeyni (14) ma'mûr fâ'ike'l-âkrân dimeğe vechlemiz ihsâne'l-halk (15) bir mükerrerrem âdemdür. Ândan sonra zümre-i sipâhiyândan Kâsım Ağa (16) ibn Behrâm Ağa meydânımız 'atıklarından olub âzmâyîş atmada (17) akrânından mümtâz üstâd-ı remydür. Ândan sonra Ta'lîmhâneci

72a

(1) Başı Sıgır Çorbacı bin gez atmış pehluvânlardan olub (2) hûzûr-ı hümâyun-ı şehînşâhda tîrendâzlığı sebebiyle fakîrin (3) tâ'rifiyle Ta'lîmhâneci başı olub Buduu Kal'âsını küffâr (4) muhâsara eylediğünde mahzûren kal'âya kapanub küffâr kal'âdan (5) gedik açdukda vakt-i 'asrdan âhşama dek tevâbî'yle (6) sekiz yüz bin ok atûb küffârı bir karış yürütmeyüb (7) âhşam oldukda mezbûr gediği kapadub irtesi gün (8) küffârların tâkât getürmeyüb karar-ı firâra tabdîl itmişdür. (9) Hâsılı mezbûrun okıyla itdüğü gazânın tâ'biri kâbil-i tahrîr (10) degildir. Mezbûr Çerâkîsiyü'l-asl olub bu bâbda kahramânlık (11) eylemiş bir gâzî dilber olduğu menkûl ve müşebbetdür. Ândan sonra (12) Bosnevîyü'l-asl İbrâhîm Ağa meydânımızda nice eyyâm-ı say' (13) ü-guşîş itmiş pehluvânlardan olduğundan ma'âda tûfeng (14) endâzîde dahi mümtâz ve müsellemdür. Ândan sonra Sâlih Efendi (15)

rûznâmceci tersâne-i ‘âmîri fakîrden kabza tutub (16) çekdüğünden ziyâde ok atar lâ-nâzır pehluvândır. Ândan sonra (17) yeniçeri ocâğından Filibeli Çukadâr Muhammed Paşa üstâd-ı

72b

(1) tîrendâzlardan olub Edirne’de yeksuvâr menziline mümtâz (2) menzili olduğundan ma’âda fenn-i tîrgerîde dahi mümtâz-ı müselleme (3) dür. Ândan sonra İbrâhîm Efendi Du’âcı-i meydân-ı musalla başı (4) hevâcı-i meydân-ı mezbûrlar ‘atîk-i tîrendâzlardan olub (5) azmâyiş atmada lâ-nâzırlardur. Gezîde-i hüffâz-ı ‘ilm-i kıra’ât (6) pesendîde tekâ’ü-fazl’ü-tarîkat vâsıl-ı sermenzil-i kerâmet (7) ve sa’âdet nâ’il-i menkıbe-i takvâ-i hakîkat merhûm Ahmed (8) Efendi mahdûmu ahfâz-ı hâfizân-ı kıra’ât intîmâ ve ecved-i mecûdân (9) bi-heynî’l-edâ imâm hüceste-i makâm-ı Sîm Paşa ve muktedâ-i mihrâb (10) meydân-ı tîrendâzân hüner-i peymâ İbrâhîm Çelebi ki nice şühûr-ı eyyâm (11) ve sînûn ve â’vâm bu fakîr ile ya’ni pehluvânân-ı sâf-ı zamîr ile (12) tîrendâzân-ı râşînü’l-erkân mülâzemet ve müdâvemetde tehâvün (13) ve tekâsüle meydân virüb ictihâd ve müvâzebetde rütbe-i (14) kemâlde ve iştigâl-i kabzegîr-i tîrendâzîde hayırpesend ‘itidâlde (15) olub rüstemânegîr ve dârî ve behrman-ı iktidâr-ı dilpesend (16) ve bi-nihâye olmağın ve bu cerîde pesendideyi râkım ve ol dest-i (17) perdâhde-i iktidârımız olan harîta-i mücesseme-i güzîde târîhi

73a

(1) dahi nâzım olmağa sezâ-i silk-i tahrîre karîn oldı. (2) Ândan sonra ‘İbâdullâh Efendi eş-sehri bî-hazâ tarafeyni ma’mûr (3) bin geze karîb pîşrev atmış pehluvândur. Mezbûr ‘İbâdullâh (4) Efendi sulehâdan mücerrîd-i pâk tâlib-i ‘ilm-i âdemdür. Ândan sonra (5) Mehmed Beg mumâileyh ‘İbâdullâh Efendi akrânı pehluvân (6) olub tarîk-i levandâtdan gelme Küçük Arnabûd dimekle (7) beyne’r-rumât meşhûr ve müte’ârikdür. Ândan sonra Mumcu (8) Usta Mehmed üstâd tîrendâz olduğundan gayrı (9) fenn-i tîrgerîde dahi üstâddur. Mezbûr usta Mehmed’in Murâd (10) Paşa Türbesi kürbünde dükkânı olub tâ’ife-i etrâkdandır. (11) Ândan sonra Mehmed Ağa ibn Emin-i Gânem Ağa çekdüğünden ziyâde (12) ok atar fâ’ike’l-akrân mümtâz ve müselleme pehluvândur. Ândan sonra (13) muhâddîm-i kîrâmdan Hasan el-halk Kırk Çeşmeli ‘Abdelhalîm (14) Çelebi ‘ilm-i remyün dakâyıkında kâmil mümtâz ve müselleme pehluvân (15) olub çekdüğünden ziyâde ok

atduğundan ziyâde fenn-i (16) tîrgerîde dahi üstâd-ı ‘âlim ve hâliyâ ‘asrun cemşîdi olub (17) yüz seneden berû ferâmûş olınan kemiş okın ibtidâ’

73b

(1) fethi müyesser olub işlemeğın mucîd-i sâni olduğı (2) meşhur-ı ‘â’lem-i ârâdur. Ândan sonra bizim Hazînedâr Yusûf (3) Beg tarîk-i remyün dakâyıkında dakîka şînâs ma’mûr (4) tîrendâz olub bin geze karîb ok atmış pehluvândur. (5) Mezbûr Yusûf Beg fenn-i tîrgerîde dahi üstâd olub (6) hatta kemiş okın işleyüb fakîr atduğumda âğâç (7) okların kırk elli gez basduğı beyne’r-rumâd müsbeddür (8) adan sonra bizim Mehmed Çelebi tahrîr-i risâle günlerinde dokuz (9) yüz otuz gez pîşrev ve sekiz yüz otuz gez âzmâyîş atûb (10) ka’ide-i kadîm üzre erkânına ri’âyet ve ziyâfet idüb (11) koşılar koyub üstâdından el öpüp kolçak geyüb ve kabza-i (12) kebîr alub kemâl mertebe şurûta ri’âyet itmiş pehluvândur. Ândan (13) bizim Çukadâr Ahmed fenn-i tîrendâzîde icrâsı kusurdan müberrâ (14) fâ’ike’l-akrân mümtâz pehluvân olduğundan ma’âda süvâren dahi (15) tîrendâzlığı olub ve tarîk-i cündîyeyi fakîrden ta’lîm idüb (16) kemâle karîblerdür. Mezbûr Ahmed tahrîr-i risâle günlerinde dokuz yüz (17) otuz beş pîşrev ve sekiz yüz âzmâyîş atûb hazret-i

74a

(1) Sa’ad’ın ebu’l-Hâşim el-Yâverdî hazretlerine virdiğı kabza (2) ve bi’at-ı şed ve İmâm Hüseyîn hazretlerinin kabza alan (3) rumâta giydirdüğü kolçak Diyâr-ı Rûm’da ve meydânımızda kütüb-i (4) kadîme-i sihâhun tahrîr itdüğü üzre mezbûra fakîr tarafından (5) virüb ve bu ferâmûş olınan sünneti ihyâ idüb ba’adehu el-yevm (6) rumâd beyninde icrâ olunmak üzre karâr virildi ve bu âyîn-i (7) kadîmin tafsil-i risâlenin bâlâsında ahâdis-i nebevîyye (8) nin altında tahrîr olunmuşdur. Mezbûr Ahmed kendü için ok (9) dahi yapardı ândan sonra bizim İbrâhîm ‘âlem sîgârından berû (10) tarîk-i remyde say’ idüb mümtâz ve müselleme pehluvândur. (11) Ândan sonra bizim Yusûf âkrânından mümtâz olub çektiğinden (12) ziyâde ok atar üstâd-ı tîrendâzdur ve kîs-ı ‘âli-hazâ kudemâ-i (13) atıcıyândan olub mahmûyye-i İstanbul’da sâhib-i menzil (14) olmayub sa’îr memâlikde ba’zan menzil olub ve ba’zan (15) olmayub pehluvânân zikr olunur sâbika Baş Muhâsebe (16) olub hâliyâ Küçük Defterdâr olan Kalyonlar Nâzırı (17) dimekle ma’ârruf Mustafa Efendi hazretleri â’lem-i

74b

(1) sîgâlarından berû meydân-ı irem nazîre müdâvemed idüb (2) ‘ilm-i remyün dakâyıkında kâmil tîrendâzlarından ma‘âda olunub (3) Mısır’da kadem-i nebîyyde menzil-i cedîdede mümtâz menzili olub (4) pehluvân dimeğe vücûhla sezâdur. Kudemâ-i atıcıyândan (5) Tâşzâde Mehmed Beg tarîk-i remyde ‘ömrin ifnâ eylemiş müntehâ (6) pehluvânlardan olub hazret-i Eyyüb’de sâhib-i menzil olduğu (7) meşhur-ı â‘lem ârâdur. Kara ‘Âli Hâce ‘atîk-i üstâd-ı pehluvânlardan (8) olub depe başında bağçe içine âzmâyış atduğu rumâd (9) beyninde menkûl ve müsbeddür. Girid Cezîresi’nde çok kimesneye (10) kabza virüb hâliyâ İzmir sâkinlerinden bir pîr-i âdemdür. (11) Edirnevî Dervîş İbrâhîm ‘Ömer Efendi ve Kayyumzâde (12) ayakdaşlarından olub Edirne’de Temürtâş Karyesi’nde (13) Batmân menziline nice eyyâm say‘ü-güşş idüb mahall-i (14) mezkûrede bir rast ve dürüst menzil atmışdır. Merhûm (15) Samsoncıbaşı Süleymân Ağa’nın üstâdı olub doksan (16) yaşını mütecâviz bir pîr-i âdemdür. Tîrderân ocâğından (17) Tavlacı Hüseyîn Ağa üstâd-ı tîrendâz olub Edirne

75a

(1) musallasında Yeksûvâr Menzili’nden hâliyâ ser-efrâz menzildür. (2) Hâniye imâmı Yusûf Efendi üstâd-ı tîrendâzlardan olub (3) Hâniye’de sâhib-i menzildür. Muhammed Ağa Çorbacı yigirmi sekiz (4) üstâd pehluvân olub Cezire-i Girid’de sâhib-i menzildür. (5) Bostancı ocâğından Kemânkeş başılıktan çıkma Ta‘lîm (6) hâneci Hüseyîn Beg üstâd-ı pehluvân olduğundan ma‘âdâ (7) tarîk-i cezîrede dahi yegânedür. Muhammed Efendi eş-şehr-i bi-imâm (8) Makaracı ‘âtîk tîrendâzlardan olub nice eyyâm’ü-â‘vâm (9) meydâna aşmış ma‘mûr râmîlerdendir. Sabıka Arpa êmîni (10) olub hâliyâ Âsîtâne-i Devlet-i Âşiyân’da Kâ’immakâm-ı Defterdâr-ı (11) şikk evvel olan ‘Âli Efendi nice eyyâm meydân aşmış (12) tîrendâzlardandır. Sâbıka yeniçeri kaleminden ser-hâlîfe olan (13) Yenibağçeli İsmâ‘il Efendi meydâna aşmış tarîk-i (14) remyden habîr ‘atîk râmîlerdendir. Sâbıka Silahdâr Kâtîbi (15) olub hâliyâ haraç-ı muhâsebe olan Ramazan Efendi (16) mahdûm-ı mükerrerleri ‘Abdülkadir Efendi ‘ilm-i remyden (17) habîr üstâd-ı lâ-nâzır râmîlerdür. Yayabaşı halîfesi

75b

(1) olan ‘Âli Efendi üstâd tîrendâzlardan hâliyâ Tersâne (2) êmîni ‘Âli Efendi puta döğmede lâ-nâzır tîrendâzlardandır. Haremeyn (3) el-Şerefeynde ser-halîfe olan merhûm Muhammed Efendizâde (4) Haremeyn Halîfesi ‘Abdülhalîk Çelebi fakîrden kabza tutub (5) nice eyyâm’ü-â‘vâm meydân-ı râşine’l-erkâna mudâvemetde (6) tekâsül itmeyüb bu fenn-i celîl-i lâ-nâzırım dakâyıkında dakîka (7) şînâs olub çekdükden ziyâde ok atar mümtâz -ı müselleme (8) râmîlerdür. Hâliyâ Mi‘mâr Hasan Ağa fenn-i puta endâzîde ma‘mûr (9) râmîlerdür. Bostancı ocâğından Köşk Beciliği’nden gelme (10) Feridûn Bağçesi Ustası Mustafa Usta merhûm (11) kethüdâ ile kırışdâş olub hayli zemân meydâna aşmış (12) pehluvânlardandır. Mezbûr Mustafa Usta solğâna atar (13) lâ-nâzır tîrendâzdur. Dâre’s-sâ‘ade Ağası Efendimiz (14) hazretlerinin hıdmet-i ‘âlîyyeleriyle şeref-bâb olub hâliyâ (15) Üsküdâr’da vakı‘ Merhûme Vâlide Sultân Câmi‘-i şerîfinün (16) mütevellîsi olan Ahmed Ağa nice eyyâm-ı say‘ü-güşîş idüb (17) tarîk-i remyde fâ‘ike’l-akrân olub gâyet küşâde mâlik

76a

(1) aşmış râmîlerdendir. Eger meşk iderler ise bin geze karîb (2) atmalarına iştibâh olunmaya pehluvân dime karînlerdür. Hâliyâ (3) Sultân Selîm mütevellîsi olan Kara Hasan Ağa nice zemân (4) meydân-ı tîrendâzân-ı behîştâsâya müdâvemetde tekâsül (5) itmeyüb fenn-i bertâb-ı devr ve puta endâzîde icrâlarında kusûrdan (6) müberrâ faike’l-akrân-ı müselleme râmîlerdür. Hânci ‘Ömer resmi nice eyyâm (7) pehluvânlar ile meydânı müdâvemet idüb rüsûm-ı meydândan (8) hâbir olub ba‘zı mertebe za‘âf isâbet itmekle tarîk-i hat (9) ile me’lûf olub yine ‘ilm-i remy zamir-i pür-şevklerinden mahrec (10) olmayub her subh ve müsellehânelerinde zeyrân ile sandûka döküb (11) meşk ve ta‘lîmden hâli olmayub puta endâzîde tablâzen (12) oldığı elsine-i pehluvânanda mezkûr olmamağla kendilerinden (13) mektûlen sebk olındı. Beyrâm Ağazâde Mustafa Ağa ve birâderleri (14) Mehmed Ağa nice eyyâm-ı meydâna aşmış tîrendâzlardan olub (15) çekdüğünden ziyâde ok atar ma‘mûr ramîlerdr. Kâsım Ağa (16) tabi‘-i Çalık Ahmed Ağa nâm gâzî sipâh zümresinden olub (17) gâyet berk yay çeküb çekdüğü yayın hükmîn virür

76b

(1) binden ziyâde remye kâdir olurdu. Dokuz yüz gez pîşrev (2) atûb henüz dâhil-i defter degildir. Hamza Ağa müteveli-i Sultân (3) Murâd'dur. Birûsa'da meydân aşmış tîrendâzlardan (4) olub tarafeyni ma'mûr mümtâz râmîlerdür. Kadri Beg (5) tab'i-i Silahdâr Paşa meydân aşmış üstâd-ı tarafeyni (6) ma'mûr ve müselleme tîrendâzdur. Kadınzâde Çukadârı Mustafa (7) Paşa meydâna aşmış rumâtdan 'ad olinub râmîlerdendir. (8) Hasköy sâkininden Şaba Beg 'atîk-i tîrendâzlardan (9) olub ma'mûr râmîdür. Sâbıka Gümrük Emîni olan (10) Mahmûd Kethudâ-i Merhûm Hazînedârı Hacı Dilâver Ağa nice (11) eyyâm'ü-â'vâm merhûm-ı mezkûr ile maydâna aşub ma'mûr (12) râmîlerdür. Hâliyâ Hasköy Sultân Kethudâsı Hasan (13) Efendi'nin kethudâsı Ahmed Ağa bu fenn-i celîl-i lâ-nâzır tâlib (14) ve râğib olub dakâyıkına say'ü-güşîş idüb (15) ve ta'lîmden hâli degillerdür. Sâbıka Sekbânbaşı olan (16) Hasan Paşa Hazretleri'nin etbâğından 'Ali Çavuş nice eyyâm-ı (17) meydân aşub 'ilm-i remyün tarîkinden hâbir olub çekdüği

77a

(1) yayın hükmîn verir atıcıdur. Sâlifü'z-zıkr sâhib-i menzil (2) Ahmed Efendizâde Halîl Çelebi pehluvânoğlı pehluvân olub (3) bu fenn-i 'uzmânın dakâyıkından dakka şinâs olduğundan (4) ma'âda şa'ir-i ser-amed-i mevsîm oldukları meşhur-ı â'lem-i ârâdur. (5) Sâbıka Vâlide Sultân Kethudâsı olub Vezîr-i mükerrerem olan (6) Hüseyin Paşa'nın kethudâsı 'Ali Ağa fakîrden kabza alub (7) fenn-i puta endâzîde icrâları kusurdan mübarrâ mümtâz râmîlerdür. (8) Yine paşa-i müşârü'l-ileyhin etbâğından zümre-i sipâhiyândan (9) Fındıklı Mehmed Beg ve Mıftâğ Ağası Sâlih ve Enderân Ağaları'ndan (10) Çerkes Muhammed ve Çerkes İbrâhîm ve Çerkes Rahtvân Mustafa (11) ve Mühürdâr Siyâvuş mezbûrlar fakîrden kabza tutub (12) puta endâzîde âkrânlarından fâ'ikler olub Leh Seferi'nde (13) itdükleri gazâ ma'lûmdür. 'Ali Bâli semtinde atış itmeğe (14) me'mûr olan tîrendâzlar zıkr olunur Mahmûd Odabaşı (15) kudemâ-i atıcıyândan olub çekdüği yayın hükmîn virir (16) fâ'ike'l-âkrân âzmâyîşcidür. Mezbûr solâk atar bir pîrdür. (17) Katâni Hacı 'Abdülbâki meydân 'âtiklerinden olub

77b

(1) yaz ve kış meydân-ı tîrendâzân hüner-peymâya mülâzemetde (2) tekâsül itmeyüb depe başından Hasan Tâşî'na âzmâyış (3) atmış mümtâz tîrendâzdur. Egerçi yetmiş dirhem yay çeküb (4) eksükcilikden farîğ olub kabzadan atsa yedi yüz (5) gez âzmâyış atmalarına niz'a yokdur. Mezbûr Hacı Bâkî'nün (6) birâderi Ketânî Mustafa Çelebi meydân eskilerinden olub (7) çekdüği yayın hakkın virür solağına atar lâ-nâzır (8) atıcıdur. Kalıbcı Hacı Muhammed nice eyyâm'ü-enn-i dermiyân (9) güşîş ve idmân itmiş tîrendâzlardan bir âdemdür. (10) 'Attâr Receb Efendi nice eyyâm-ı meydân aşarlardan tîrendâz (11) olub gürûh-ı mezkûrun mümtâz ve müsellemidür. Keserci (12) Usta Muhammed meydân eskilerinden olub çekdüği (13) yayın hükmîn virir mümtâz atıcıdur. Na'lbur Hacı Ahmed (14) meydân müdâvimlerinden olub çekdüğünden ziyâde ok (15) atar fâ'ike'l-âkrân mümtâz atıcıdur. Tireli Hâneci 'Ömer meydân (16) eskilerinden olub çekdüğünden ziyâde remye kâdir (17) atıcıdur. Tirger 'Abdullâh Çelebi meydân aşar tîrendâzlardan

78a

(1) olub çekdüğünden ziyâde atıcıdur. Mezbûr 'Abdullâh (2) fenn-i tîrgerîde mümtâzdur. Mezbûrlar 'Ali Bâli semtinde me'mur (3) olub ve hatîb-i suffesinden gayrı suffelerde oturub (4) puta atmağa me'zun olub hatîp suffesinden (5) ve atış yirlerinden men' olunmuşdur mezbûr hatîp suffesinde (6) fakîr iki kimesne boyı gerüye oturub sebetten âşûrı (7) puta menzilin atûb lâyük olan oldur bu minvâl üzre (8) atan kimesne ötede sibâyândan olub meydâna müdâvemet (9) idenler zikr olunur. Sâlifü'z-zikr kadı-i meydân Mustafa (10) Efendi Mahdâmu Hüseyîn Çelebi tarîk-i remyden hâbir olub (11) pederleriyle meydân aşub fâ'ike'l-âkrân râmîlerdür. (12) Bizim Büyük Hasan çekdüğünden ziyâde remye kadir (13) mümtâz râmîdür. Bizim Küçük Muhammed çekdüği yayın hükmîn (14) virir atıcıdur. Mü'ezzinzâde Muhammed Çelebi 'indinde ok atma (15) dan lezîz bir nesne olmayub pehluvânân ile meydâna (16) müdâvemet ider atıcıdur. Bağdâdlı Mehmed tab'i-i 'Ömer Efendi (17) meydân mülâzimlerinden olub çekdüği mertebe remye

78b

(1) kâdir atıcıdur. Sâlifü'z-zikr Hacı Dilâver Ağa'nın mahdûmu (2) meydâna mülâzemet idüb tâlib-i remyün Kırk Çeşmeli (3) 'Abdûhalîm Çelebi'nin şâkirdleri Mustafa çekdüği

(4) mertebe remye kâdir atıcıdır. Der-zikr-i vüzerâ-i gûzîştegân (5) ‘azîme’ş-şân ve ba‘zı ‘iyân-ı merhûm Sûdegân-ı Cennet Mekân (6) Firdevs Âşiyân (7) Fâtih-i Bağdâd Hayre’l-Bilâd Sultân Murâd Hân-ı Gâzi ‘aleyhi’ (8) r-rahmetü ve’l-gufrân zemân-ı sa‘âdetlerinde Vezîr-i Â‘zâmları (9) hatme’l-vezîr Kara Mustafa Paşa yeniçeri ocâğında (10) Ta‘lîmhâncibaşı iken fenn-i tîrendâzîde mümtâz ve müselleme (11) olmağın meşhûr ve mute‘ârif olub vezâret-i ‘uzmâya (12) na’il olmuşlardır. Muma’ileyh hazretleri nice eyyâm’ü-â‘vâm (13) ve emîn der-miyân gûşîş ve idmân idüb meydâna (14) aşub bin gez atmış müntehî pehluvânlardan olub hatta (15) Bostancı Menzili’nde cümleden âşûrı atûb hilâf (16) olmağın insâf idüb mu’âvvec menzil istemem deyüb (17) tâş dikmemişlerdür. Hak Te‘âlâ cennet-i ‘âliyyesinde ‘Âlî

79a

(1) menziller ihsân eyleye. Vezîr-i cennet mekân Silahdâr (2) Mustafa Paşa ‘ilm-i remyde dakâyık şînâs ve nice eyyâm (3) meydân aşmış üstâd-ı râmîlerden olub tekyemizün (4) dört divârın tevsi‘ ve binâ buyurub vâfir vakf itmek (5) üzre iken rahmet-i hakka revâne olmuşlar ekseriyâ mevcûd (6) olan ol Vezîr-i merhûmun vakfidur. Rahmetü’l-llâh-ı ‘aleyhi (7) ve vâsi‘e fâtih-i Kandıye Köprülü Fâzıl Ahmed Paşa (8) nûru’llâh merkade Girid Ceziresi’nde üstâd-ı küll La‘lizâde merhûmdan (9) kabza tutub ‘ilm-i remyi kemâle götürmüş kibârın müsennef (10) tîrendâzlardan olub hatta hevâcılarının mübâlağa itdüklerin (11) bilüb dârb-ı şedîdle men‘ ve def‘ buyurmuşlardır. Rahmetü’l-llâh-ı (12) ‘aleyhi sabıka defterdâr olub Beç Seferi’nde merhûm olan (13) Vezir Defterdâr Ahmed Paşa ‘ilm-i remyden haberdâr olub (14) puta endâzide bir Vezîr-i şân idi. Rahmetü’l-llâh-ı ‘aleyhi (15) Şâm Eyâleti’nde mutasarrıf iken Budun’da merhûm olan (16) Siyâvûş Paşa birâderi Vezîr-i mükerrrem Hüseyin Paşa (17) puta endâzide âkrânlarından mümtâz olub Beç Seferi’nde ok

79b

(1) ile itdükleri gazâ meşhûr-ı â‘lemiyândur. Defterdâr-ı esbâk (2) Vezîr-i mükerrrem Hacı Hüseyin Paşa fenn-i putada Kâmil mümtâz (3) ve müselleme vezir idi. Rahmetü’l-llâh-ı ‘aleyhi Başyaka Kulı iken (4) Mora muhafazasına me‘mûr olub vezâret ile (5) serdârlık ihsân olunub kible’l-vûsûl şehîd olan (6) Siyâvûş Paşa puta döğmede mümtâz olub icrâları (7) kusurdan müberrâ bir devletlû idi. Temeşvâr Beglerbegi’si (8) iken Beç Seferi’nde ok ile rüstemâne itdikleri (9) gazâ meşhâr-ı ‘â‘lem-i ârâ olub evsâf-ı tahrîrden müstagnî (10)

bir kahramân idi. Sâbıkâ Arpa Emîni olan Süleymân (11) Süleymân Paşa ‘ilm-i remyde kâmil Yenişehirde sâhib-i menzil (12) tarafeyni ma‘mûr tîrendâzlardan olub Hotun (13) senesi şehîd olmuştur. Ok ile itdükleri (14) gazâ müstağnî ‘anne’l-beyândur. Merhûme efendimiz Vâlide (15) Sultân hazretlerinin kethüdâsı Mustafa Efendi (16) ‘indinde ‘ilm-i remyden gayrı bir zevk olmayub şol kadar (17) heveskâr idi ki her kanda gitseler birkaç yüz puta atmağa

80a

(1) kan‘â olmazlardı. Vâkû ma‘mûr tîrendâz dimeğe lâyük (2) bir devletlû idi. Kapûcılar kethüdâsı Ahmed Ağa âyâğân-ı cedd-i (3) pehluvân oğlu pehluvân olub puta endâzide gâyet (4) kâmil devletlû idi. Müsâhib şehriyârî İshâk Efendi (5) tarafeyni ma‘mûr kabza âşiklerinden olub ok atmadan (6) lezîz ‘indinde bir nesne olmayub sahî ve şeca‘-ı tahrîrden (7) musfagni bir devletlû idi. Rahmetu’l-İllâh-ı ‘aleyhi Köprülüzâde (8) Fâzıl Ahmed Paşa merhûmun kethüdâsı Mahmûd kethüdâ ‘ilm-i (9) remyde dakîka şînâs olub nice eyyâm meydân aşmış (10) tarafeyni ma‘mûr üstâd-ı tîrendâzlardan olub ‘indinde (11) ok atmadan lezîz bir zevk olmayub Girid Ceziresi’ne (12) geçdükde Ahmed Paşa’ya kethüdâ olub Kandiyeye Keferesin (13) ok ile zebûn idüb ba‘ade’l-‘azl hacc-ı şerîfe gidüb (14) ‘avdetlerinde Şâm-ı cennet-i misâlde merhûm olub hazret-i (15) Bilâl’in merkâd-ı münevveri kürbünde defn olunmuştur. (16) ‘Âsırımızda yetişüb rahmet’-i hakka revâne olan pehluvânân-ı (17) güzîn zikr olunur. Evvel Ağmed Ağa Sultân Murâd-ı

80b

(1) Râbî zemân-ı sa‘adedlerinde olub Sultân Bâyezîd’de (2) tâlimhâne işledüb bir giriz mankâle pehluvân-ı ‘âlidür ki (3) meydâna keskin oklar atüb hatta Sultân Murâd merhûmun (4) huzur-ı hümayûnlarında pehluvân-ı cihân Tozkoparân İskender’in (5) Eğri Yiri’nde durub Benli Karagöz’den ve pehluvân-ı â’lem Lendûhâ (6) Ca‘ferin Lodos Menzili’nde Divâne Kasım’dan ağaç pîşrev (7) ile âşûrı atdukları rumât beyninde menkûl ve müsbeddür. (8) Rahmetu’l-İllâh-ı ‘aleyhi Ebezâde Müfti kapûsında müsevvid olub (9) sâhibe’l-fenn ve ‘ilm-i hey’etden ve sa‘îr ‘ulumdan sonra ‘ulum-ı (10) garîbeler bilüb cüzî’yatda dahi ehl-i kemâl olub sına’i (11) garîbeler ile ma‘rûf olduktan sonra ‘ilm-i remyde dahi (12) sâhib-i dakâyık müntehâ pehluvân olub dârbzendelikde (13) dahi yegâne idi. Edirnevî ‘Ömer Efendi Sultân Murâd (14) tîrendâzlarından olub ‘ilm-i remyde dakâyık

şînâs (15) müntehî pehluvân olub mahrûse-i Edirne'de Sırık (16) Meydânı'nda yeksûvâr menziline ser-efrâz menzil olan Kayyûm (17) zâde Ahmed Efendi'ye kârib mümtâz menzili vardur. Rahmetu'l-llâh-ı

81a

(1) 'aleyhi Rüstem Paşa evkâfî câbilerinden 'Ali Hâce (2) meydân ihtiyârlarından pîr-i pîşkademlerinden olub (3) 'ilm-i remyde sâhîb-i kemâl-i üstâd-l küll mankâle pehluvân (4) olub meydân-ı tîrendâz irem nâzırda bin yetmiş ve bin (5) seksen gez ok atûb hazret-i Eyyüb dahi müntehî (6) menzili olub bu fenn-i 'uzmâyı nice âdeme ta'lîm idüb (7) kabza virmişdür. Mezbûr 'Ali Hâce fenn-i tîrendâzide ve zihgir (8) düz yerde dahi 'adîme'l-misl oldığı meşhûr-ı â'lem ârâdur. (9) Üveys Beg üstâd tîrendâz olub Yedikule'de (10) bin altmış gez menzili oldığı meşhûrdur. Feridûn (11) zâde Mahmûd Bey kudemâ-i atıcıyândan olub 'ilm-i remyde (12) sâhîb-i kemâl ve hazret-i Eyyüb'de bin gezden ziyâde (13) menzili oldığı meşhûrdur. Mezbûr Muhammed Bey sulehâdan (14) olub 'ilm-i tasavvûfda yegâne bir pîr-i rûşen idi. Rahmetu'l-llâh-ı 'aleyhi (15) puta suffelerinden Edirne'de olan suffice vaz' iden (16) üstâd-ı küll Piyâle Paşa hatîbi puta endâzide (17) yegâne olub mezbûr suffede olan iki dirah

81b

(1) bir kemend boyu bülend ip çeküb ve bir buçuk kemend boyu (2) geriye urûb mezbûr ipin altına üç yüz gez (3) bu'dî olan mahallede sepete ok attıkları meşhur-ı (4) 'â'lemîyândur. mezbûr Hatîp Efendi merkûm suffede (5) zikr olunduğu minvâl üzre puta atmağa iktidârı (6) olan pehluvân oturmak üzre şart eyleyüb (7) vaz' eylemişdür. Savûk Kuyu İmâmı 'Ali Efendi (8) kudemâ-i atıcıyândan olduğundan ma'âda tarîk-i (9) dârbda kâmil mümtâz ve müselleme üstâd olub tekyemizde (10) müsennâ dârbaları vardur. Rahmetu'l-llâh-ı 'aleyhi. Hâce (11) Hamit Efendi 'atîk tîrendâz olub yaz ve kış (12) haftada iki gün meydâna mülâzemet idüb (13) meşk atmadan hâli değil idi. Rahmetu'l-llâh-ı 'aleyhi. (14) Selanîkî Ayrûş Alâybeyi gâyet tîrendâz âdem olub (15) Selanîk'de bin seksen gez bir müntehî menzilin (16) üzerine on iki sene say' idüb âhir fethi (17) müyesser olmuşdur. Mezbûr Alâybeyi Girid Cezîresi'nde

82a

(1) yigirmi beş sene mevcûd olub her sene nice kerre (2) gazâ eyleyüb yigirmi otuz yirde zahmî olub küffâr (3) haksâr tarafına yek-e-yek cenge çıkûb mansûr ve (4) muzaffer selâmete gelüb hânesinde merhûm olmuştur. (5) Mısır tîrendâzlarından Cündî Bekçi ‘Osman Ağa fenn-i (6) tîrendâzîde üstâd-ı küll olduktan sonra tarîk-i cündîyye-i (7) silâhşöride yegâne olub şevketlû pâdişâhımız (8) Enderûn Ağaları’na cündîlik ve silahşörlük ta‘limine (9) Cündî Başı ta‘yîn buyurub ‘Ummân Senesi bilâd-ı (10) Çin’de meterisinde misket ile urûlub şehîd (11) oldukta ağavâtından bir kimesne ol gece vakı‘asın (12) görmüş ki hazret-i risâlet penâh İmâm ‘Ali hazretlerine (13) mezbûrun gusl ve salavâtın tenbîh buyurmuşlar. Rahmetu’l-İllâh-ı (14) ‘aleyhi. Hâneci Bâlî Serây-ı ‘Atîk atıcılarından olub (15) ‘ömrü oldukça meydâna aşub pehluvân âdem idi. Mezbûr (16) Hacı Bâlî kiriş düşmez olub Mısır’da merhûm olmuştur. (17) Topal Yusûf Ağa pehluvân-ı ‘âlem olub Vezîr-i

82b

(1) Â‘zâm Köprülüzâde Ahmed Paşa merhûmun içerisinden (2) çıkub Girid Cezîresi’nde Serdengeçti Ağası olub (3) itdüğü gazâ tahrîrden müstağnîdir. Mezbûr kul cinsi (4) idi. Rahmetu’l-İllâh-ı ‘aleyhi. Ak Yaylak ‘Osman Ağa üstâd-ı (5) tîrendâzlardan olduğundan ma‘ada tarîk-i dârbda üstâd-ı (6) küll tekyemizde olan müntehî tuc dârb ol pehlivânındur. (7) Mezbûr Hînd’e gidüb pâdişâh-ı Hînd tîrendâzlığı (8) sebebiyle ‘îtibâr idüb eyâlet ihsân eylemişdür. (9) Fevt-i hayâtı ma‘lûm değıldür. Birûsavî Muslu Efendi (10) ‘atîk pehluvânlardan olub mahrûse-i Rodos’da müntehî (11) menzili olduğu meşhûrdur. Mezbûr Sultân İbrâhîm’de (12) tîrendâzlığı sebebiyle müderrîsîn-i kirâma ilhâk olunmuştur. (13) ‘İsâzâde Ağa müntehî pehluvânlardan olub ‘ilm-i remyin (14) dakâyıkında dakîka şînâs tarafeyni ma‘mûr üstâd-ı küll (15) âdem idi. Rahmetu’l-İllâh-ı ‘aleyhi. Samsoncubaşı Süleymân (16) Ağa mümtâz ve müsellemler tîrendâzlardan olub Edirne’de (17) bir iki menzili olduğu meşhur â‘lem ârâdur. Mezbûr

83a

(1) Süleymân Ağa ‘ömrü oldukça ok atmış pehluvân (2) olub Beç Senesi Estergon muhafazâsında (3) bulunub kal‘ayı küffâr aldudka Maktûl Mustafa Paşa (4) katl

eylemişdir. Sunkûr Hasan Ağa üstâd-ı tîrendâzlardan (5) olub Filibe'de ve Hayne'de mümtâz menzilleri olub 'Umman (6) Kal'ası'nda şehîd olmuşdur. Derdlî Ahmed tâb'i-i (7) Siyâvûş Paşa mezbûr üstâd-ı tîrendâz olub ok (8) atmak derdlisi dimekle rumâd beyninde meşhûr idi. (9) Donanma Ağası Deveci Hasan Ağa donanmada ve gayrı (10) mevz'ilerde çok gazâsı olub şehîd olmuşdur. (11) Yunûs Çelebi mümtâz râmîlerden olub tarafeyni ma'mûr (12) olduktan sonra fenn-i tîrendâzide lâ-nâzır olub (13) bir husûs için Diyâr-ı Bîkr'e gidüb merhûm olmuşdur. (14) Mezbûr Yusûf Çelebi mizâne'l-hamd mü'ellîfi olan 'âlim (15) ve fâzıl Kâtib Çelebi'nin oğludur. Yeniçeri ocâğından (16) Ta'limhâ necibaşı 'Abdülbâkî Ağa mümtâz râmîlerden (17) olub Cehrin Seferi'nde şehîd olmuşdur. Yeniçeri

83b

(1) ocâğından Uyvar Ağası Ahmed Ağa ve Hazînedârı (2) 'Abullah Çelebi üstâd-ı tîrendâzlardan olub Uyvar'ı (3) küffâr aldıkda şehîd olmuşdur. Meşhûr-ı â'lem Tîrger Ahmed (4) Çelebi 'ilm-i remyin dakâyıkında hâbir mümtâz ve müsellemler tîr (5) endâz âdem idi. Rahmetu'l-llâh-ı 'aleyhi. Köprülüzâde Ahmed (6) Paşa'nın kethüdâsı Kaplan Ağa puta endâzi (7) olub süvvâren dahi ok atûb ve silâh (8) kullanmağla meşhûr âdem idi. Maktûl Mustafa (9) Paşa'nın Mektûbcisi Ahmed Efendi kabzadan (10) putasın ayırmış gâyet ma'kûl puta döğerler (11) idi. Mezbûr Beç Seferi'nde küffâr ile ceng iderken (12) şehîd olmuşdur. Yine Vezîr-i merkûmun Çeşnici (13) başısı 'Ali Ağa nice eyyâm-ı meydân aşmış tîrendâzlardan (14) olub Beç Seferi'nde şehîd olmuştur. Vâlîde Kethüdası (15) Mustafa Efendi merhûmun gulamı Kenân mümtâz tîrendâzlardan (16) olub İmâm Yeri'nde menzil bozub tâş dikmeyüb (17) bir sevdâyâ düşmekle merhûm olmuşdur. Tersâne

84a

(1) kâtiblerinden 'Ömer Efendi tarafeyni ma'mûr tîrendâz (2) olduğundan ma'âda tüfenkendâzide dahi gâyet (3) mahîr idi. Mezbûr 'Ömer Efendi Akdenizde donanma-i (4) hümâyûn ile bulunub cengde şehîd olmuşdur. Çor (5) bacı Muhammed Ağa kudemâ-i atıcıyândan olub hazret-i Eyyüb'de (6) sâhib-i menzildir. Rahmetu'l-llâh-ı 'aleyhi. Mahmûd Efendi (7) eş-şehriyâri bi-emn-i matbâh-ı mezbûr 'atîk tîrendâz olub (8) nice eyyâm-ı meydâna aşmış Edirne'de Burnıpamuklu'da (9) sâhib-i menzîl âdem idi. Rahmetu'l-llâh-ı 'aleyhi. Tob (10) kapûlu İbrâhîm Ağa fenn-i puta endâzide fâ'ike'l-erkân (11) âdem idi. Rahmetu'l-llâh-ı 'aleyhi. Dülgerzâde Ahmed Ağa (12) eş-şehri bi-emn-i

ganem nice eyyâm'ü-â'vâm meydân (13) aşmış tîrendâzlardan idi. Rahmetu'l-llâh-ı 'aleyhi. (14) Kiremitçizâde İbrâhîm Ağa puta endâzide ve pertâb-ı düzîne (15) mümtâz ve müsellemler olup çektiği yayın hükmîn verir (16) âdem idi. Rahmetu'l-llâh-ı 'aleyhi. Yenibağçe İsmâ'il (17) Halîfezâde tarafeyni ma'mûr tîrendâzlardan olup

84b

(1) çektiği mertebe remye kâdir atıcı idi. Rahmetu'l-llâh-ı (2) 'aleyhi. Mücellidzâde Mustafa Çelebi çektiği yayın (3) hükmîn verir atıcı idi. Rahmetu'l-llâh-ı 'aleyhi. Şâ'ir (4) Şermi Çelebi meydân aşmış râmîlerden olup (5) çektiği mertebe remye kâdir atıcı idi. (6) Rahmetu'l-llâh-ı 'aleyhi. Nakkaşzâde (7) İsmâ'il tâze nevcivân (8) olup tîrendâzide (9) müsellemler (10) ve mümtâz (11) idi. (12) Hatme-i Risâle

3. BÖLÜM

TEZKİRE-İ RUMAT ADLI ESERİN DEĞERLENDİRMESİ

Kâtip Abdullah Efendi'nin Tezkire-i Rumat adlı eseri XVII. yüzyıl İstanbul sınırları içinde ki Okmeydanı'nın sınırlarını belirlememektedir. Ayrıca Osmanlı sınırlarında sair bölgelerde bulunan Okmeydanları'ndan ve burada faaliyet gösteren kemânkeşlerden bahsetmesi bakımından da büyük bir öneme haizdir. Bunun yanı sıra XVII. yüzyılda Osmanlı kurumlarında yaşanan yozlaşmayı gözler önüne sermektedir. Ancak eser, bu yozlaşmalara bir takım çözümler sunması bakımından da ayrı bir öneme sahiptir. Esere göre, Osmanlı Devleti'nin bu dönemde yaşadığı askeri başarısızlıkların birinci sebebi, Türk-İslam devletlerinin tarihleri boyunca oka ve yaya atfetkilleri kutsiyetin ve önemin azalmasıdır. Kâtip Abdullah Efendi savaş alanlarında oka ve yaya nazaran ateşli silahların daha fazla kullanılmasını eleştirmekte ve savaşlarda okun ve yayın eski itibarının geri verilmesini önermektedir. XVII yüzyıl ıslahat layihalarına bakıldığında Osmanlı Devleti'nin kânûn-i kadim üzere nasıl gelmişse öyle devam etmesi gerektiğini öne sürdüğünü görülmektedir.⁵⁰ Kâtip Abdullah Efendi'nin, okun ve yayın savaş alanlarında tekrar faal olarak kullanılması gerektiğini savunması bakımından bu eser, aynı zamanda bir ıslahat layihası özelliği de taşımaktadır.

3.1. Esere Göre Okmeydanı'nın Kuruluşu ve Sınırları

Osmanlı Dönemi'ne gelindiğinde atıcılığa verilen önem ve atfedilen kutsiyet kurumsallaştığından yukarıda bahsedilmişti. Bu kurumsallaşmanın bir tezahürü olarak Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Rumeli bulunan topraklarında pek çok Okmeydanı kurulmuştur. Bu Okmeydanları'ndan ilki Yıldırım Bâyezîd zamanında Bursa'da kurulmuştur.⁵¹ Sultan I. Ahmed'in celali isyanları üzerine yaptığı sefer sırasında Bursa'da bulunan Okmeydanı'nda konakladığı bilinmektedir.⁵²

⁵⁰ Öz, M. (2015), *Kanun-ı Kadimin Peşinde Osmanlı'da Çözülme ve Gelenekçi Yorumcuları*, Ankara Dergâh Yayınları, 60

⁵¹ Kunter, (1942), a.g.m.

⁵² Abdülkadir Efendi, *a.g.e.426*

Fatih Sultan Mehmed zamanında ise, İstanbul kuşatması sırasında padişah otağının kurulduğu yer, fetih sonrası gaziler ve kemankeşler için vakfedilmiştir.⁵³ Evliya Çelebi ise Okmeydanı ile ilgili şunları aktarmaktadır;

“Mehmed Hân bütün Müslümân gazilere bütün ganimet mallarını yükleyip Ayasofya içindeki mücevher putlardan Vüdd, Yağus, Ya'uk, Süvva' ve Nesir gibi putlarla Tersane Bahçesi'ne varıp ondan putları Okmeydanı'nda nişângâh edip bütün Müslüman gaziler putlara oklar attılar. Hâliyâ kemankeşler arasında puta oku dedikleri ok o hadengdir ki hâlâ Puta Oku derler. Hatta o putun parçalarının Sultan Ahmed Hân 'asrına kadar durduğu muhakkaktır. Bir putun ismine âzmâyiş dediler ki lodos yönüne koyup yıldız rüzgârıyla ona ok atarlardı. Hâliyâ o yere Tozkoparân Ayağı derler. Bir puta Hekî dediler. Hasköy tarafına koyup kuzeyden ok attılar. Hâliyâ o oka Hekî derler. Bir puta pîşrev dediler, yıldız tarafına koyup kıbleden ok atarlardı. Hâliyâ o puta pîşrev derler. Beş dirhemi 800 gez menzil seğirdir. Bir puta Pelenk dediler, batı tarafına konulup doğu tarafından Moğol sufarı atılırdı. Hâliyâ bütün ok atıcıların arasında o oka Pelenk derler. Sözün özü Okmeydanı'nın dört tarafında on iki tür putları koyup on iki tür zenbur oku ile anılan putlara ok atıp bütün dost gaziler atıcılar pîri Hz. Sa'd oğlu Vakkas ruhunu şad eylediler. Hâlen tatil günleri İstanbul halkı o tören üzere Okmeydanı'na giderler. Sonra Sultan Mehmed Hân Tersane Bahçesi'ne gelip üç gün üç gece bütün Müslüman gazilere ziyâfetler verip bizzat kendileri hizmet edip çeşnicibaşı gibi kemerinde peştemal ile bütün gazilere ekmek, tuz, yemek gerek dahi ne gerek diye beyaz ekmek dağıtıp yemekten sonra işbaşında olan bilginlerin ellerine ibrik ile su döktü. Ta bu derece nefsinin kırıp üç gün üç gece hizmet eyledi.”⁵⁴

Evliya Çelebi, Okmeydanı'nın kuruluşu ile ilgili bilgi verdikten sonra, belirli bir hedefe ok atışı yapmak olarak tanımlanan “puta atışı” tabirinin nasıl ortaya çıktığını anlatmaktadır. Ancak Evliya Çelebi'nin “Azmayiş”, “Heki”, “Pîşrev” olarak verdiği isimler, fetih sonrası Ayasofya'dan çıkartılan putlara (haçlara) Türkler'in verdiği isimler değildir. Azmayiş, Heki ve Pîşrev isimleri Osmanlı'da kullanılan menzil oklarına verilen isimlerdir. Azmayiş oku zeytuni demir temrenli (Okun sivri uçlu kısmı) oklardır. 900 gez (549 metre) altında yapılan atışlar için kullanılırdı.⁵⁵ Yirmi bir parmak boyundadır.⁵⁶ Heki oku ise sadece puta atışlarında kullanılan bir ok çeşidiydi.⁵⁷ Menzil yarışlarında da nadiren kullanılırdı ancak 830 gezin (506 metre) altında heki oku ile atış yapılırsa o atış kabul görmezdi.⁵⁸ Pîşrev oku ise menzil atışlarında en yaygın kullanılan ok çeşidiydi. 900 gez

⁵³ Gelibolulu Ali, M. (2003), *Kuhnü'l-Ahbar*, (Yay. Haz. M. H. Şentürk), Ankara: TTK Yayınevi, 203.

⁵⁴ Evliya Çelebi, *Seyahatname - İstanbul*, (Yay. Haz. S. A. Kahraman, Y. Dağlı), (2006), İstanbul: YKY Yayınları, 73.

⁵⁵ Yücel, (1999), a.g.e. 394

⁵⁶ Mustafa Kani Bey, (1836), *Telhis-i Risaliat-ı Rumat (Okçuluk Kitabı)*, (Yay. Haz. K. Yavuz, M. Canatar, İ.A. Yüksel), (2010) İstanbul: Fetih Cemiyeti Yayınları, 128

⁵⁷ Yücel, (1999), a.g.e. 402

⁵⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 62b

(549 metre) ve üzerine yapılan atışlar için bu ok tipi kullanılırdı.⁵⁹ Kamıştan, ağaçtan ya da bakkam ağacından yapılırdı.⁶⁰ Pişrev okları diğer oklara nazaran, yapısı itibariyle daha uzağa gidebildiği için bu adı almıştır.⁶¹

Evliya Çelebi'nin aktardıkları Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşiv kayıtları ile de örtüşmektedir;

"Ebul Feth vel Gâzi Sultan Mehmed Hân tâbe serâhu Hazretleri İstanbul Muhasarası'na şuru'larında Okmeydanı tarafından gelüb feth ve teşhir etmeleriyle teberrüken ve teyemmünen Okmeydanı olmak ve Seferi Hümâyün vakitlerinde du'a meydanı olmak üzere ittihaz ve sofa ve minber binâ ve vakfedüb ve hudûd ve sınori tahdid ve tebyin ve gerek rimat yedlerine hattı hümâyün ile muanven evâmîr-aliyye ihsân idüb aslâ ve kat'a meydanı mezbûrda bağ ve bahçe ve mandıra ve bir türlü sa'îr şeyler bina olunmayub ve kuyular hafr olunmayub ve koyun ve sığır ve şâir hayvanat ray olunmayub ve yehûd ve nasârâ ve müşrikini ayak bastırmayub mümkün olur ise meydan üzerinde kuş dahi uçurmayalar deyû tasrih buyrulmuştur."⁶²

Fatih'ten sonra Osmanlı tahtına oturan oğlu II. Bâyezîd'de okçuluğa gerekli önemi vermiş ve yeni bağlar ve yerleri satın alarak Okmeydanı arazisine katmıştır.⁶³ Ayrıca bu dönemde tekkenin yanına birde cami yaptırılmıştır.⁶⁴ Okmeydanı Tekkesi'nin etrâfi geniş duvarlarla çevrilidir. Avlunun ortasında cami ile bitişik ahşaptan yapılmış iki kapılı bir bina bulunmaktadır.⁶⁵ Daha sonra devlet erkânının ok atışlarını daha rahat izleyebilmesi için Mimar Sinan tarafından küçük bir köşk yapılmıştır.⁶⁶ Ancak zamanla bakımsızlıklardan dolayı tekke binası ve cami zarar görmüş, IV. Murad'ın emriyle⁶⁷ Silahdar Mustafa Paşa tarafından tamir edilmiştir. Ayrıca III. Mustafa'nın da vakıf gelirlerinin bir kısmını okçular tekkesi giderleri için ayırdığı da bilinmektedir.⁶⁸ Sadece pâdişâhlar değil pek çok bürokrat dahi okçular tekkesi ve Okmeydanı'na bir takım mallarını vakfetmiştir.⁶⁹

⁵⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 62b

⁶⁰ Yücel, (1999), a.g.e. 419

⁶¹ Mustafa Kani Bey, (1836), a.g.e. 126

⁶² Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi. Defter nu: 954/1

⁶³ Güven, Ö. (1999), *Türklerde Spor Kültürü*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, 129

⁶⁴ Ayvansarayî Hüsetin Efendi, *Hadikatü'l-Cevami*, (Yay. Haz. A. N. Galitekin), İstanbul: İşaret Yayınları, 413

⁶⁵ İşli, H.N. (1994), *Okçular Tekkesi*, Düünden Bu Güne İstanbul Ansiklopedisi, 6(124)

⁶⁶ Arabacı, C. (1999)26-27(Mayıs), *Osmanlı Spor Kuruluşları-Vakıf İlişkisi*, Osmanlı'da Spor Sempozyumunda Sunuldu, Konya

⁶⁷ Evliya Çelebi, a.g.e.

⁶⁸ VGMA. Defter nu: 113/95

⁶⁹ VGMA. BOA_EV_HMH_SRG_85_292

Yukarıda bahsedilen kayıтта Fatih Sultan Mehmed'in Okmeydanı'nın sınırlarını belirttiğinden bahsetmektedir. Bu sınırlar günümüze üç tanesi ulaşabilmiş on dokuz sınır taşının içinde kalan alanı ihtiva etmektedir.⁷⁰ Bu alanın sınırların en eski kayıtları Kanuni Sultan Süleyman Devri'ne rastlamaktadır. Bu devirde bahsi geçen Okmeydanı sınırlarını Evâil Cemayize'l-â'hir 929 / 17 – 27 Nisan 1523 tarihli bir fermanda açıkça belirtilmiştir;

“...bundan evvel tîrendâzlar için meydân ta'yin olunub hudûd ve sınıor-ı mahdûd ve mümtâz olan mevzî'i dâhilinde ba'zı kimesneler bağ diküb meydân-ı mezkûr tazyîk olunub ol ecluden tâ'ife-i mezbûreye zarâr ve ziyân müterettîb olub bu husûsu merhûm dedem Sultân Bâyezîd ta'be serâhu 'arz olıncak mahal-i mezkûr teftîş olunub görülmek hakikat hâl ne ise ma'lûm ve münkeşif olmasını eyleyüb sabıkâ Keşan Kadısı olan Mevlânâ Muslihiddîn müfettîş nasb idüb ol dahi emr-i muktezâsınca zikr olunan mahallin üzerine durub tîrendâzlardan ve gayrı ehl-i vukûfun ol meydânın aslını ve tafsilini bilür mu'teber ve haberdâr kimesne cem' ve ihzâr idüb teftîş ve tafahhûs eyledükde merhûm ceddîm-i 'âlâm Sultan Mehmed Hân 'aleyhi'r-rahmet ve'l-gufrân zemânında Fâik Paşa ve Midüllü Dâvûd dimekle ma'rûf bir Sûbaşı'sı Emr-i Pâdişâhî ile ta'âyyûn ve temâyûz itdükleri hudûdun ibtidâ'sı Sivrikoz Çardaklı Yiri'nden şimâl tarafına doğru büyük böğürtlen ve ândan İncirlüyozlukdan Karagöz Ağa ile Galata Kadısı dikdikleri tâşlara varınca ve ândan poyrâz menzili kürbünde Mâtûl nâm kâfirin bağı köşesine ve ândan Büyük Karlık'dan Çakıllı Depe'ye ve ândan şarkî cânibine doğru Helvacı Karlığı ve ândan kible tarafa doğru kıdvetü'l-ulemâ merhûm Nişancı Mevlâna Ca'fer Bağçesi hendekine ve ândan Atıcılar Pınarı Ayağı'na ve ândan Atıcılar Tekyesi kürbüne burnunda olan incir ağacına ve ândan mezkûr Sivrikoz Çardaklı Yiri karşusunda olan tarîk 'âmme müntehî bulunub...’’⁷¹

Okmeydanı'nın sınırları daha sonra IV. Mehmed zamanında yeniden ölçülmüş ve Kâtip Abdullah Efendi Tezkire-i Rumat adlı eserinde mezkûr meydanın sınırlarını belirtmiştir.⁷² Buna göre Okmeydanı'nın sınırları, Şah Kulu Yokuşu'ndan Hünkâr Bahçesine doğru giderken yolun kenarında olan servileri Okmeydanı Tekkesine doğru üç yüz adım geçtikten sonra, kible tarafında olan mezârlık içinde kalan sınır taşından başlar.⁷³ Yâhûdî mezârlığı içinde kalan sınır taşından Okmeydanı Tekkesi arasında olan sıra serviler önünde de biter.⁷⁴ Kâtip Abdullah Efendi'nin belirttiği sınırlar çerçevesinde, XVII. yüzyılın ortalarında Okmeydanı o zamanın ölçüsüyle ortalama 8150 gezdirdir.⁷⁵ Gez, Osmanlı Devletinde kullanılan bir uzunluk ölçüsüdür. Osmanlı Devri'nde beş ayak iki adım ve beş adım üç gez olarak hesaplanmaktadır.⁷⁶ Bir gez ise orta boylu bir adamın

⁷⁰ Gündüz, F. “Okmeydanı” *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, c. 33, 339 - 334.

⁷¹ VGMA. Defter nu. 950/248

⁷² Kâtip Abdullah Efendi, 9b – 14b

⁷³ Kâtip Abdullah Efendi, 9b

⁷⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 14b

⁷⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 14b

⁷⁶ İrtem, S.K. (2005), *Sultan İkinci Mahmud Devri ve Türk Kemankeşleri*, İstanbul: Temel Yayınları, 171

yarım adımı olarak kabul edilir. Günümüzde bir gez 66 cm olarak kullanılmaktadır. Ancak M. Şinasi Acar'ın yaptığı ölçümler bir gezin 60,74 yani 61 geze denk olduğunu ortaya koymuştur.⁷⁷ Buna göre, Kâtip Abdullah Efendi'nin 8150 gez olarak verdiği Okmeydanı'nın kapladığı alan günümüzde toplamda 4,9 km²'ye tekabül etmektedir.

Fatih Sultan Mehmed bu alanı kemankeşlerin kullanımını için vakfettiğinde mezkûr alanda bulunan bazı bağların harap olmasını istemeyerek, Okmeydanı'nda sadece bu bağların kalmasını ve bu bağlar dışında Okmeydanı'nda hiçbir müdahalenin yapılmamasını emretmiştir. Bahsi geçen bağlar ve bağ sahipleri Kanuni Sultan Süleyman'ın yukarıda işaret edilen fermanında belirtilmiştir.

“...üyük böğürtlen yanında Hamza nâm Müslümân'ın bir dönüm bağı bulunub ve İncirli Bozluk kürbünde Elagöz nâm kâfirin bir dönüm bağı bulunub ve ândan civârında Paşalı nâm Yâhûdî nin dahi bir buçuk dönüm bağı bulunub Paşacı nâm Yâhûdî nin dahi bir buçuk dönümden ziyâdece bağı ve Çakıllu Depe kürbünde ve Dimitri nâm kâfirin bir dönüm bağı bulunub ve'l-hâsıl zikr olunan yedi neferin elinde yedi dönüm mikdârı bağları bulunub öyle olsa Mevlânâ-i mezkûr dahi kadı-i vech-i meşrûh üzere aslı ve tafsîl ile yazub 'arz idince merhûm babam tabe serâhu dahi şimdiye değin dikilen bağlardur harâb ve bîbâb olmasun lâyük ve mustâhsen görilüb 'alâ hâlihâ 'ibka olmasın emr eyleyüb ba'âde'l-yevm zikr olunan meydânın hudûdu mu'ayyene-i mezbûrenin dâhilinde olub mevcûd bağlardan gayrı kat'â bir fert yir tutmasın ve yir tutub bağ ve bağçe idinüb tasarrûf itmeye...’’⁷⁸

Fermanda da belirtildiği üzere Okmeydanı sınırları dâhilinde toplam yedi dönüm civarında bağ ve bahçeler bulunmaktadır. Kâtip Abdullah Efendi Okmeydanı sınırlarını gösterirken bu bağ ve bahçelerden hiç bahsetmemektedir. Ancak İstanbul'da açılan bir menzili anlatırken buraların hep bağ olduğunu sonradan kemankeşlerin dava açıp bu bağları yıktırdıklarını anlatmaktadır.⁷⁹ Kanuni Devri'nden XVII. yüzyıl ortalarına gelene kadar Kâtip Abdullah Efendi'nin bahsettiği dava görülmüş olmalıdır. III. Mehmed Dönemi'nde H. 1003 – M 1595-1596, Okmeydanı ile ilgili başka bir fermanda Okmeydanı'nın sınırları verilirken bu bağ ve bahçelerden bahsedilmemesi bu görüşü desteklemektedir.⁸⁰

⁷⁷ Acar, M.Ş. *Osmanlı'da Sportif Atıcılık ve Nişan Taşları*, İstanbul: Yem Yayınevi, 75

⁷⁸ VGMA Defter nu: 950/248

⁷⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 30b

⁸⁰ VGMA Defter nu: 950/250

3.2. Esere Göre Okmeydanı'na Yapılan Gayr-i Meşru Müdahaleler

Yukarıda bahsedilen fermanda da belirtildiği üzere Okmeydanı'nda merkum yedi dönüm arazi haricinde herhangi bir müdahaleye izin verilmemesi emredilmiştir. Bu emrin sebebi İslam vakıf hukukundan ileri gelmektedir. Vakıf, hukuki anlamda, bir şeyin intifa hakkının ve ya mülkiyetinin kamu yararına tahsis edilerek devamlı olarak başkalarının temellükünü engellemek, durdurmaştır.⁸¹ Ebu Yusuf ve İmam Muhammed vakfı, “menfaati insanlara ait olmak üzere mülk, Allah'ın mülkü olarak temlik ve temellükten ebediyen alıkoymak” şeklinde tanımlar. Ebu Hanife'ye göre ise vakıf işlemi bir tür ariyet niteliğindedir ve vakfedilen malın mülkiyeti hükmen vakıf yapanda kalmaktadır. İmameyn'e göre de bunlar vakfedenin mülkiyetinden çıkıp Allah'ın mülkü haline gelmektedir. Hanefî doktrininde ve Osmanlı uygulamasında doğurduğu sonuçlar bakımından daha çok İmameyn'in tarifi benimsenmiştir.⁸² Dolayısıyla da vakıf hukuku uyarınca vakfedilen mal vâkıfın koyduğu şartların dışında kullanılamaz.

Hal böyle iken Okmeydanı'na sık sık taarruzlarda ve müdahalelerde bulunulduğu, gerek Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi gerekse de Başbakanlık Osmanlı Arşivi belgelerince sabittir. Örneğin Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'ne ait H. 934 – M. 1527-1528 tarihli başka bir ferman-ı hümayuna göre Okmeydanı'nda kiremitçilerin kiremit toprağı kazdıkları ve bunun engellenmesi emredilmiştir.⁸³ Tarihi belli olmayan başka bir arz-ı halde ise Okmeydanı'nda atış yapan kemankeşler, bazı kişilerin, Okmeydanı'nda kendileri için yapılan çeşmeden evlerine su taşıdıklarını saraya bildirmektedir.⁸⁴ Okmeydanı'na yapılan bu taarruz ve müdahalelerin en yıkıcı olanı IV. Mehmed Dönemi'nde okçu ve yaycı esnafının Okmeydanı'na yaptığı müdahaledir.

1600 tarihli İstanbul Vakıf Tahrir Defteri'ne göre İstanbul'da sadece Mustafa Çelebi Oğlu Musa Vakfına ait 63 tane okçu dükkânı bulunmaktaydı.⁸⁵ Evliya Çelebi XVII. yüzyılda İstanbul'da 200 okçu dükkânında çalışan 300 ok ustası olduğundan ve 200 yaycı dükkânında çalışan 500 yay ustası olduğundan bahseder.⁸⁶ Evliya Çelebi'nin verdiği

⁸¹ Akgündüz, A. (2013), **İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Osmanlı Müessesesi**, İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, 80

⁸² Günay, H. M. “*Vakıf*” **Diyanet İslam Ansiklopedisi**, c. 42, 475 – 479.

⁸³ VGMA. Defter nu: 950/249

⁸⁴ VGMA. Defter nu: 950/249/7363

⁸⁵ Canatar, M. (2004), **İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri 1009 (1600) Tarihli**, İstanbul: Fetih Cemiyeti Yayınları, 204

⁸⁶ Evliya Çelebi, (2003), a.g.e. 1. Cilt 2. Kitap, 584

rakamlar doğru ise toplamda 800 kişilik bir esnaf topluluğundan söz etmek mümkündür. Bu esnaf grubu içinde okçuların liderine okçubaşı ve yaycılarının liderine ise yaycıbaşı denilmektedir. Okçubaşının ve yaycıbaşının görevi loncalarında bulunan dükkân sahibi esnaflara ok ve yay yapımı için gerekli malzemeleri temin etmektir. Lonca lideri bu görevi yerine getirmediği takdirde esnaflar durumu saraya bildirip yeni bir lonca lideri talebinde bulunabilmektedirler.⁸⁷

IV. Mehmed Dönemi'ne gelindiğinde, okçu ve yaycı esnafı liderleri yetkileri olmadığı halde menzil taşlarının dikilip dikilemeyeceğine karar vermeye başlamışlardır. Ayrıca; Okmeydanı'nda mezâr yerleri satmaya başlamışlardır. Okçu ve yaycı esnafı ileri gelenlerinin bu gayr-ı meşru müdahalelerini, dönemin Okmeydanı Şeyhi olan Kâtip Abdullah Efendi, Tezkire-i Rumat adlı eserinde anlatmaktadır.⁸⁸

Buna göre İstanbul'daki okçu ve yaycı esnafı, Fatih Sultan Mehmed'in koyduğu vakıf şartına ve pek çok hükme rağmen, Okmeydanı'na gayr-i meşru bir müdahalede bulunmuşlardır.⁸⁹ Ayrıca Okmeydanı'nda II. Bâyezîd zamanında atıcılar için yapılan tekkeye⁹⁰ de el koyarak, buranın adını “Yaycı ve Okçu Tekkesi” olarak değiştirip kaydettirmişlerdir.⁹¹ Bunun yanı sıra otuz kırk bin kadar mezâr yeri satmışlardır.⁹² Durum dönemin Vezir-i Azamı Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'ya şikâyet edilmiştir. Ancak Vezir-i Azam, Avusturya seferi hazırlıkları ile meşgul olduğundan konuyu İstanbul Efendisi'ne devretmiştir.⁹³ Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın konu ile ilgilenmesi için İstanbul Efendisi'ni görevlendirmesi şaşılacak bir durum olarak görülmemelidir. Zira belgelerden edindiğimiz bilgilere göre Okmeydanı'ndan Galata Kadısı ve İstanbul Efendisi olan Yeniçeri Ağası ya da Sekbanbaşı sorumludur.⁹⁴ Kâtip Abdullah Efendi'ye göre, Okmeydanı için görülen bu dava sırasında okçu ve yaycı esnafı liderleri, İstanbul Efendisi'ne “hediye” adı altında rüşvet vererek, kendi lehlerine bir karar çıkartmışlardır. Ayrıca dönemin okçubaşının, Vezir-i Azam Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın damadı Mermer Paşa'nın babalığı olması hasebiyle de İstanbul Efendisi, okçu ve yaycı esnafı lehine hüküm vererek, Okmeydanı'na yapılan bu gayr-i meşru müdahaleyi

⁸⁷ BOA, C_BLD_00133_06634_001

⁸⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 2b – 7b

⁸⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 3a

⁹⁰ Ayvansarayi, a.g.e. 413

⁹¹ Kâtip Abdullah Efendi, 3a

⁹² Kâtip Abdullah Efendi, 6a

⁹³ Kâtip Abdullah Efendi, 4a

⁹⁴ VGMA. Defter nu: 950/249; Defter nu: 950/250; Defter nu: 951/251

meşrulaştırmıştır.⁹⁵ Bunun üzerine Kâtip Abdullah Efendi doğrudan dönemin padişahı IV. Mehmed'e bir arz-ı hal yazarak durumu bildirmiştir. Okmeydanı'nda atış yapan kemankeşlere de sabırlı olmayı ve bir müddet meydana uğramamalarını öğütlemiştir.⁹⁶ Bu arz-ı hal üzerine dönemin Galata Kadısı olan Mahmud'a ve Sekbanbaşı olan Murtaza'ya, bir H.1103 – M. 1692 tarihli bir Divan-ı Hümayun kararı ile okçu ve yaycı esnafının yaptığı bu gayr-ı meşru uygulamaya derhal bir son verilmesi emredilmiştir.⁹⁷ Belgede Kâtip Abdullah Efendi'nin eserinde belirttiği sekiz bin yüz elli gezlik Okmeydanı sınırının aynen Hük-m-i Şerîf'e yansması, bu hükmün Kâtip Abdullah Efendi'nin yazdığı arz-ı üzerine çıkartıldığı iddiasını güçlendirmektedir.

Divan-ı Hümayun, devlet işlerinin görüşüldüğü bir meclis olmasının yanında, Osmanlı Devleti'nde hangi din, mezhep ya da etnik gruba dâhil olursa olsun herkesin başvurabileceği en yüksek mahkeme olarak da görev yapıyordu. Dolayısıyla Divan-ı Hümayun'da alınan kararlar kesindi ve temyize götürme ihtimali de yoktu. Ancak Divan-ı Hümayun'dan çıkan bu karar, uygulanmamış olacak ki, H. 1107 - M. 1696 tarihinde bir Hük-m-i Şerîf daha çıkartılmış ve Galata Kadısı ile vekâleten Yeniçeri Ağası olarak görev yapan Sekbanbaşı'ya, Okmeydanı'na yapılan bu müdahalenin derhal durdurulması emri verilmiştir.⁹⁸

Bu Hük-m-i Şerîf üzerine Okmeydanı derhal gerçek sahiplerine teslim edilmiş ve el konulan vakıf malları geri alınmıştır. Daha sonra bu Hük-m-i Şerîf ile vakıf mallarının geri alındığına havi belgeler, Haseki Emetullah Rabia Gülnuş Valide Sultan'ın türbesinde bulunan bir dolaba kaldırılmıştır.⁹⁹

3.3. Eserde Adı Geçen Menziller ve Menzil Sahibi Kemankeşler

Menzil atışı, en uzağa ok atma yarışması olarak tabir edilebilir. Okun düştüğü yere oku atan kişi hakkında bilgilerin yazılı olduğu bir menzil taşı dikilirdi. Ayrıca bazı menzil taşlarına dönemin şairleri tarafından şiirlerde yazılırdı. Osmanlı Devleti'nde XIX. yüzyıla kadar binlerce menzil taşı dikildiği bir gerçektir. Ancak bunların çok çok azı günümüze ulaşabilmiştir.

⁹⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 4b

⁹⁶ Tezkiret-i Rumat, 5a

⁹⁷ BOA, A.{DVNSMHHM.d.._103_139

⁹⁸ BOA, A.{DVNSMHHM.d.._108-545

⁹⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 6a

Osmanlı toplumunda her sosyal sınıftan insan menzil taşı dikebilirdi. Halktan pek çok meşhur kemankeşin yanısıra, pek çok kadı, şeyhülislam, vezir, vezir-i azam hatta padişahların bile menzil taşları bulunmaktadır.

Menzil atışı yapılırken, havanın durumu, güneşin gökyüzündeki konumu, rüzgârın esiş yönü gibi pekçok değişken dikkate alınırdı. Menzil atışları genellikle havanın güzel olduğu yaz günlerinde düzenlenirdi. Ancak eğer güzel esen bir karayel rüzgârına denk gelirse dört mevsimin en iyi atış havası olduğuna inanılırdı.¹⁰⁰ Bu değişkenlere göre pek çok farklı ok türü geliştirilmişti ve o an en uygun ok türü hangisi ise o ok ile atış yapılırdı. Burada konu sınırlamaları gereği ok türleri ile ilgili teknik bilgiden kaçınılacaktır. Ancak şunu söylemek gerekmektedir ki Osmanlı Devleti'nde her ok, farklı uzunlukta ve farklı genişlikte yapılıyordu. Oklar günümüz füzelerine benzetilirse, baş kısımları ince, ortaya doğru daha kalın ve sonra doğru biraz daha ince olacak şekilde yapılıyordu ve bu değişkenlere göre de oka farklı isimler veriliyordu. Hatta okların arkasına denge kazanması için eklenen tüylerin, hangi kuştan alınıp nasıl oka eklendiğine göre ok çeşidi artmaktadır.

Osmanlı Devleti'nde yapılan yarışmalarda kullanılan ok tiplerinden üçünü (Azmayış oku, Pişrev Oku ve Heki Oku) yukarıda açıklamıştık. Burada Kâtip Abdullah Efendi'nin risalesinde geçen ve menzil atışlarında kullanılan diğer ok türlerine yer verilecektir. Buna göre;

Ağaç Ok: Çam ağacından yapılan ve her türlü idmanın yanında puta ya da menzil atışı da yapılan ok çeşididir.¹⁰¹ Ağaç okları yapmak için kesilecek çam ağaçları, genellikle sonbaharın son günlerinde, ağaç suyunu iyice çektiği vakit kesilirdi.¹⁰²

Çavuş Oku / Klavuz oku / İbriş Oku: Çavuş oku ya da ibriş oku denilen bu ok çok yavaş ve hantal hareket ettiği için, ok atan kişinin okun hareketinden hangi hatayı yaptığını anlaması için icat edilmiştir.¹⁰³ Ayrıca havanın nasıl olduğunu ve havaya göre hangi ok türünün kullanılması gerektiğini anlamak için de kullanılırdı.¹⁰⁴

¹⁰⁰ Mustafa Kani Bey, (1836), a.g.e. 94

¹⁰¹ Yücel, (1999), a.g.e. 391

¹⁰² Mustafa Kani Bey, (1836), a.g.e. 120

¹⁰³ Mustafa Kani Bey, (1836), a.g.e. 124

¹⁰⁴ Yücel, (1999), a.g.e. 407

Kamış ok / Mücevvef Ok: Kamıştan yapılan oklardır. Kamış ok yapmak için gerekli malzeme Hindistan'dan getirildiği için, çok pahalıya mâl oluyordu. Bu nedenle kamış ok nadir görülmekte daha çok çam ağacından yapılan oklar kullanılmaktaydı.¹⁰⁵

Yeksuvar oku: Tek parça kamıştan yapılan menzil okudur.¹⁰⁶

Menzil yarışı yapılacağı zaman, ok atmak için basılan taşa *ayak taşı* ya da *ayak yeri* adı verilmiştir. Okun düştüğü yere dikilen taşa ise *menzil taşı* ya da *nişan taşı* adı verilmektedir. Eğer bir menzilde birden fazla menzil taşı var ise, menzilde dikilen ilk nişan taşına *ana taşı*, en uzağa atılan oku belirten son menzil taşına ise *ser-efraz menzil taşı* ya da *reis-i menzil* adı verildiği görülmektedir. Atılan menzil oku, ayak yerinin tam arkasına gelmek zorundaydı. Eğer atılan ok, ayak yerinin sağ tarafına düşerse “*şasta salkı attı*” sol tarafına düşerse “*kabza salkı attı*” denilerek menzil taşı dikilmesine izin verilmezdi.¹⁰⁷ Menzil atıldığı sırada menzilde bulunan diğer nişan taşlarının yanında “*hava şahitleri*” ya da “*hâce*” denen meydan görevlileri bulunurdu. Bu hava şahitleri ellerinde renkli tülband tutar ve atılan ok, yanında durdukları menzil taşını geçerse, ellerindeki tülmebdi havaya atarlardı. Buna “*destur bozmak*” ya da “*destar bozmak*” adı verilirdi. Daha sonra menzile ulaşan ok herkesin gözü önünde fâtihâ okunarak çıkartılır ve sahibine teslîm edilirdi. Hava şahitleri oku düştüğü yerden asla çıkartamazlardı. Oku çıkartma yetkisi sadece meydanın yaşlı kemankeşlerine aitti. Sultan Abdülmecid’in menzil atışı sırasında kendisine, ikisi padişahın yanında bulunup ayak yeri şâhidi olarak, ikisi okun atılacağı mahalde bulunup hava şâhidi olarak ve biri oku çıkartmak için görevlendirilen beş kemankeş eşlik etmiştir.¹⁰⁸

Osmanlı Devleti’nin çeşitli şehirlerinde çok sayıda menzil bulunmaktadır. Sadece İstanbul’da XIX. yüzyıla kadar elli adet menzil açılmış ve üç yüz civarı menzil taşı dikilmiştir.¹⁰⁹ Kâtip Abdullah Efendi eserinde, XVI. yüzyılın meşhur okçularından Bahtiyârzâde Hacı Hasan Çelebi’nin yazdığı okçuluk risalesinde¹¹⁰ yer verdiği menzilleri ve kendi zamanında atılan menzilleri eserinde belirtmiştir. Bunun yanı sıra Fatih Sultan

¹⁰⁵ Yücel, (1999), a.g.e. 405

¹⁰⁶ Yücel, (1999), a.g.e. 429

¹⁰⁷ İrtem, (2005), a.g.e. 167

¹⁰⁸ BOA, TSMA.E. 511/1

¹⁰⁹ Yücel, (1999), a.g.e. 123

¹¹⁰ Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi Risalesi, İstanbul Fetih Cemiyeti tarafından 2017 tarihinde Latin Harflerine transkribe edilmiş ve yayınlanmıştır. Bkz. Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi, *Bahtiyarzade Okçuluk Risalesi*, (Yay. Haz. İ. A. Yüksel), (2017), İstanbul: Fetih Cemiyeti

Mehmed'ten IV. Mehmed'e kadar menzil sahibi kemankeşleri tek tek belirterek bu kemankeşlerin kısa biyografilerine yer vermiştir. Eserde, İstanbul'da otuz dokuz, Edirne'de on üç, Bursa'da altı ve diğer bölgelerde elli altı adet menzilin bulunduğu bahsedilmektedir. Bu menzillerde; İstanbul'da, iki yüz yirmi dokuz, Edirne'de elli sekiz ve Bursa'da otuz iki adet nişan taşı bulunmaktadır.

Diğer bölgelerde ise, Gelibolu Sancağı'nda açılan bir menzilde dört nişan taşı bulunmaktadır. Sofya'da açılan iki menzilde altı nişan taşı bulunmaktadır. Üsküp'de açılan üç menzilde toplam on bir nişan taşı ve Vardar Yenicesi'nde açılan bir menzilde bulunan iki nişan taşı vardır. Ustrumca'da ise bir menzilde iki nişan taşı bulunmaktadır. İpsala'da bulunan iki menzilde ise toplam altı nişan taşı vardır. Belgrad'da ise toplamda dört menzil açılmıştır ve bu menzillerde toplam on üç nişan taşı dikilmiştir. Dem Sancağı'nda ise bir menzilde iki nişan taşı bulunmaktadır. Peşte'de bir menzilde dört, Vezçe'de ise bir menzilde iki nişan taşı dikilmiştir. Avlonya'da da bir menzilde altı menzil taşı bulunmaktadır. Maraş'da bir menzilde dört, Konya'da ise iki menzilde dokuz menzil taşı bulunmaktadır. Bergama'da açılan iki menzilde toplam sekiz nişan taşı dikilmiştir. Balıkesir'de iki menzilde dokuz nişan taşı vardır. Ayazmend'de ise üç adet menzil açılmış ve bu menzillerde toplam altı nişan taşı dikilmiştir. Akhisar'da açılan bir menzilde iki menzil taşı vardır. Manisa'da ise üç menzilde toplam dört menzil taşı bulunmaktadır. Tire'de bir Kütahya'da iki Ankara'da beş menzil taşı bulunmaktadır. Amasya'da ise bir menzilde dokuz nişan taşı bulunmaktadır. Tokat'da bir menzilde üç nişan taşı dikilmiştir. Ayrıca Cidde'de beş Mekke'de bir menzil taşı vardır. Mısır Eyaleti'nde ise toplamda sekiz adet menzil açılmıştır. Bu menzillerin biri İskenderiye'de bulunmaktadır ve bu menzilde üç adet menzil taşı dikilmiştir. Mısır'da bulunan bir diğer menzil ise Kahire'de bulunmaktadır ve beş adet nişan taşı dikilmiştir. Mısır'da açılan diğer altı menzil Mısır'ın farklı bölgelerinde açılmıştır ve toplam yirmi bir menzil taşı dikilmiştir. Şam'da bulunan bir menzilde üç nişan taşı vardır. Halep'de ise açılan üç menzilde toplam on sekiz menzil taşı bulunmaktadır. Diyarbakır'da bir menzil bulunmaktadır ve bu menzilde bir adet menzil taşı dikilmiştir. Kâtip Abdullah Efendi'nin son olarak belirttiği menzil Bağdad Menzili'dir ve bu menzilde bir adet nişan taşı dikilmiştir. Toplamda Tezkire-i Rumat adlı eserde yüz on dört menzil açıldığı ve bu menzillerde beş yüz beş adet nişan taşı dikildiği anlatılmaktadır.

Kâtip Abdullah Efendi'nin İstanbul'da belirttiği menzil taşlarının hepsini bizzat ölçtüğü anlaşılmaktadır. Edirne'de yapılan menzil atışlarının dabazılarında bizzat bulunduğu anlaşılmaktadır. Osmanlı Devleti'nin diğer şehirlerinde bulunan menziller için ise buralarda bulunan kadılara ya da tanıdıklarına mektup yazarak bilgi istemektedir ve gelen birliğe göre malumat vermektedir. Demekki Osmanlı Devleti'nin her hangi bir yerinde atılan oklardan ve ya açılan menzillerden, diğer kemankeşlerde bilgilendirilmekteydi. Buradan Okmeydanları'nda yapılan bu faaliyetin müstakil bir faaliyet olmadığı anlaşılmaktadır. Osmanlı Devleti'nde okmeydanları arasında belli bir iletişim vardı ve bu sayede, gelişmelerden herkes mümkün mertebe haberdar olabiliyordu. Ancak Kâtip Abdullah Efendi, inanmadığı ya da mektup gönderenin bizzat gidip görmediğine kanaat getirdiği menziller hakkında, eserde neşretse dahi, bu bilgilerin güvenilir olmadığına ve tekrar bilgi alınması gerektiğine dair küçük notlar düşmüştür. Kâtip Abdullah Efendi'nin bu tutumu son derece bilimsel bir bilgi edinme yöntemi olduğunu burada dile getirmek gerekmektedir.

3.3.1. İstanbul'da Bulunan Menziller ve Menzil Sahibi Kemankeşler

Çizelge 3.1. İstanbul Bahtiyar Menzili

1	Bahtiyâr Menzili ¹¹¹			
	Lodos Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Fatih Sultan Mehmed	Bahtiyar	-	-	Kamış Oku
	Arap	1002	611,22	Kamış Oku
	Şirmend	1012	617,32	Kamış Oku
	Benli Karagöz	1112	678,32	Kamış Oku
	Deve Kemal	1152	702,72	Kamış Oku
	Bursalı Şüca	1187	724,07	Kamış Oku
Kanuni Sultan Süleyman	Mirâlem Ahmed Ağa	1222	745,42	Ağaç Pişrev

Kâtip Abdullah Efendi'nin, Tezkire-i Rumat adlı eserinde ilk belirttiği menzil Bahtiyar Menzili'dir. Lodos rüzgârı ile atılmıştır. Menzilin ayak taşını kimin belirlediği belli değildir. Ana taşı ise Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi'nin babası Bahtiyar adında çok

¹¹¹ Kâtip Abdullah Efendi, 15b – 18b

meşhur bir kemankeş ve ok ustası tarafından dikilmiştir. Ancak bu zatın menzil taşı bulunamamıştır. Kâtip Abdullah Efendi bu menzilin ana taşının Bahtiyarzade'ye ait olduğunu Bahtiyarzade risalesinden aktarmaktadır.

Menzilin ikinci taşı Arap adında bir kişi tarafından dikilmiştir. Mezbur Bahtiyar'ın menzil taşı kaybolduğundan, bu menzilin ana taşı budur. Arap tarafından dikilen bu taşta Yassıkaya da denilmektedir. Kâtip Abdullah Efendi, Arap adlı bu kişinin ok atmaktan başka çeşitli hünerleri olduğu bildirmektedir. Buna göre yayı ile havaya bir taş atıp, havadayken başka bir taşla bu taşı birkaç kere daha vurabilmektedir.

Menzilin üçüncü taşı Şirmend adında bir kişiye aittir. Arap'tan on gez fazla atarak menzil taşını dikmiştir. Şirmend'in diktiği bu taşta Deliklikaya adı verilmiştir. Bir yeniçeri olan Şirmend, Fatih Sultan Mehmed'in Arnavutluk Seferi'nde şehid düşmüştür.

Menzilin dördüncü taşı Benli Karagöz adında bir kişi tarafından dikilmiştir. Bu menzilden sonra Arkurı menziline ve Yıldız Menzili'nde de dördüncü taşlar yine bu zata aittir. Atıcılığından dolayı kendisine sipâhilik verilmiştir. Yavuz Sultan Selim'in Tebriz Seferi'nde Şehit düşmüştür. Mezarı Amasyada'dır.

Benli Karagöz'den sonra menzilin beşinci taşı, yukarda adı verilen Arap'ın kölelerinden biri olan Deve Kemal adında bir kişiye aittir. Deve Kemal daha sonra Yıldız menzili'nde ve Edirne Menzili'nde taşlar dikmiştir. Fatih Sultan Mehmed bu kişiye özgürlüğünü bahşetmiş ve sipahilik vermiştir. Daha sonra bilinmeyen bir nedenden dolayı hakkında idamına karar verilmiş ve öldürülmüştür.

Menzilin altıncı taşı Osmanlı Devleti'nin en ünlü kemankeşlerinden biri olan Bursalı Şüca adında bir kişiye aittir. Okçuluğunun yanısıra gemi yapımı ve tamirinde de usta bir zattır. Meşhur kemankeş Tozkoparan İskender'in en büyük rakibidir. İkinci Bayezid zamanında atılan bu menzil, Kanuni Sultan Süleyman zamanına kadar bir daha geçilememiştir.

Menzilin yedinci ve ser-efraz menzil taşı olan taş, Mirâlem Ahmed Ağa tarafından dikilmiştir. Kanuni Sultan Süleyman bir gün Okmeydanı Tekkesi'ni ziyaret ettiğinde bu menzilin dedesi II. Bayezid zamanından beri aşılamadığını öğrenince, Manisa'da

şehzadeliğinden beri yanında olan¹¹² olan Ahmed Ağa'yı çağırarak, bütün ihtiyaçlarının devlet hazinesinden karşılanacağını ve bu menzili geçmesini emretmiştir. Ayrıca eğer bu menzili geçerse kendisine Gelibolu Kapıdağı'nı ihsan edeceğini de müjdeledi. Mirâlem Ahmed Ağa, aslen Bosnalı olup, okçuluğa olan merakı padişah tarafından biliniyordu. Padişah'tan aldığı emir üzerine yedi sene bu menzil üzerinde taim yaptı. Yedi senenin sonunda, Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi'nin yaptığı ok ve Edirneli Usta Ali'nin yaptığı yüz on yedi dirhem yay ile Bursalı Şüca'nın rekorunu kırarak 1222 gez yani 754 metreye okunu atmayı başardı. Mirâlem Ahmed Ağa'nın bu rekoru kırmak için attığı okun, yaydan çıkış hızı ise 309 km/h'dir.¹¹³ Bu rekoru üzerine Kanuni Sultan Süleyman Ahmed Ağa'ya Mirâlem'lik vererek Gelibolu Kapıdağı'nı kendisine ihsan etmiştir.

Mirâlem Ahmed Ağa'nın döneminin en güçlü kişisi olduğu çeşitli hikâyelerle Tezkire-i Rumat'ta rivayet edilir. Bu rivayetlerden birinde Mirâlem Ahmed Ağa Kanuni Sultan Süleyman ile beraber çıktığı Rodos seferinde bir demir gülleyi tek eliyle kale duvarından içeri fırlattığı anlatılır. Bir diğer rivayette ise Mirâlem Ahmed Ağa'nın yaşlılığı sırasında atı ile yaycılar çarşısından geçerken, esnafın "kocadın pehlivan" sözlerine alınıp, çarşı kapısında asılı olan demirlere tutunmuş ve ayaklarıyla atın karnını sıkarak havaya kaldırmıştır.

Çizelge 3.2. İstanbul Arkurı/Gündoğusu Menzili

2	Arkurı/Gündoğusu Menzili ¹¹⁴			
	Poyraz Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Fatih Sultan Mehmed	Kazzaz Ahmed	991	604,51	Bilinmiyor
	Okcu Sinan	1061	647,21	
	Benli Karagöz	1121	683,81	
	Sis Mahmud	1141	969,01	
	Solak Sinan Subaşı	1151	702,11	
	Havandelen Solak Bali	1181	720,41	
	Bursalı Şüca	1232	751,52	
	Tozkoparan İskender	1242	757,62	

¹¹² Yücel, (1999), a.g.e. 163

¹¹³ Okun yaydan çıkış hızı için gerekli formüller için bkz. Acar, a.g.e. 32

¹¹⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 19a – 22a

Kâtip Abdullah Efendi'nin eserinde belirttiği ikinci İstanbul Menzili, Arkuru Menzili'dir. Gündoğusu yönüne doğru, poyraz rüzgârı eserken atılmıştır.

Menzilin ayak taşı, Piyâle Çeşmesi'nin güney doğu tarafında kalan tepenin yüz otuz gez gerisindedir. Taşın yanında göle benzer küçük bir su birikintisi vardır.

Menzilin ana taşını atan Kazzaz Ahmed adında bir kemankeştir. Bugün Yunanistan sınırları içinde kalan Drama adında küçük bir şehirde doğmuştur.¹¹⁵ Fatih Sultan Mehmed Dönemi'nde pek çok nişan taşı diken bu zat puta okunda da hayli mahirdir. Attığı menzil taşı kulaksız yokuluna elli gez, Müsahip Mustafa Paşa Köşkü'ne iki yüz elli gez uzaklıktadır.

Menzilin Kazzaz Ahmed'ten sonra ikinci taşını diken kişi Okçu Sinan adında bir kemankeştir. Okçu Sinan, Fatih Sultan Mehmed zamanında kendisinin beğenisini kazanmış, İstanbul Okmeydanı'nın en eski kemakeşlerinden birisidir.

Menzilin üçüncü taşı Bahtiyar menziline dördüncü sırada olan Benli Karagöz tarafından dikilmiştir.

Menzilin dördüncü taşı meydanın pirlilerinden ve yaşlılarından olan Sis Mahmud adında bir kemankeşe aittir. Aslında Solak Sinan Subaşı adında bir yeniçerinin dördüncü taşı dikmesi gerekirken, Solak Sinan Subaşı menzil okunu atıp taşı dikmeyi geciktirince, Sis Mahmud, meydan reislerinden rica ederek dördüncü taşı dikmiştir. Solak Sinan Subaşı da kendisinden sonra beşinci taşı dikmiştir.

Menzilin altıncı taşı Yeniçeri Ocağı'ndan Havandelen Solak Bali adında bir kemankeştir. Havandelen Solak Bali, II. Bayezid'in solaklarından birisidir ve padişahın yanından hiç ayrılmadığı anlatılmaktadır. Edirne'den İstanbul'a kadar bir günde yürüdüğü rivayet edilir.

Menzilin yedinci taşı Bahtiyar Menzili'nde uzun zaman geçilemeyen Bursalı Şüca'ya aittir. Sekizinci taş ise Tozkoparan İskender tarafından dikilmiştir. Ancak bu iki

¹¹⁵ Yücel, (1999), a.g.e. 162

rakip kemankeşten hangisinin diktiği taşın, ser-efraz menzil taşı olacağı konusu çok ciddi kavgalara sebep olmuştur.

Bursalı Şüca ile Tozkoparan İskender XVI. yüzyılın en büyük iki kemankeşidir. Bursalı Şüca, okunu attığında okun, ayak yerinin sağ tarafına kaçtığını anlamayan bazı kişiler, kendisi okun başına gelmeden, oku yerinden çıkarmışlardır. Bu da menzilin bozulup bozulmadığı ile ilgili ciddi tartışmalara neden olmuştur. Daha sonra Tozkoparan İskender'in attığı ok sol tarafa kaçınca, iki pehlivan oturup anlaşmaya varmışlar ve ikisi de attığı menzilden vazgeçip yeniden ok atmaya karar vermişlerdir. Önce Bursalı Şüca Havandelen Solak Bali'yi geçerek menzil taşı dikmiş, bir sene sonra da Tozkoparan İskender Bursalı Şüca'yı geçerek ser-efraz menzil olarak taşını dikmiştir. Tozkoparan İskender'in bu rekoru kırarken attığı ok saatte 313 km hızla ilerlemiştir. İkinci Mahmud Devri'nde hala ayakta olduğunu bildiğimiz taş şuan mevcut değildir.¹¹⁶

Bursalı Şüca ile Tozkoparan İskender arasındaki rekabet İstanbul halkına da yansımıştır. Bursalı Şüca, ulema tarafından desteklenilen, Tozkoparan Yeniçeri Ocağı'nda ekmekçi olarak görev yaptığı için yeniçeriler tarafından destek görmektedir. Ancak Tozkoparan usule aykırı bir şekilde II. Bayezid tarafından Yeniçeri Ocağı'na alındığı için, yeniçeriler arasında çokça münakaşa geçtiğini Kâtip Abdullah Efendi, Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi'den nakille rivayet eder. Tozkoparan İskender, Bursalı Şüca'nın bütün menzillerini geçmiş hatta Edirne ve Bursa'da bulunan menzillerini bile geçmek için büyük çaba sarfetmiştir. Tozkoparan daha sonra II. Bayezid Dönemi'nde İnebahtı ve Modon Seferleri'ne katılmış ve buralarda büyük kahramanlıklar göstermiştir. Bu kahramanlıkları karşılığında Tozkoparan İskender'e sipahilik verilmiştir. Hatta Yavuz Sultan Selim ile birlikte Mısır seferine katılmış ve Halep ve Mısır da menzil taşları dikmiştir.

¹¹⁶ Mustafa Kani Bey, (1836) a.g.e. 156

Çizelge 3.3. İstanbul Yıldız Menzili

3	Yılsız Menzili ¹¹⁷			
	Yıldız Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez		Ok Tipi
Fatih Sultan Mehmed	Şirmend	1050	640,5	Bilinmiyor
	Şeyh Hamdullah	1073	654,53	
	Gürz Sinan	1095	667,95	
	Benli Karagöz	1130	689,3	
	Sinan Subaşı	1160	707,6	
	Deve Kemal	1178	718,58	
	Havandelen Solak Bali	1193	727,73	
	Bursalı Şüca	1200	732	

Tezkire-i Rumat adlı eserde belirtilen üçüncü menzil adını atıldığı rüzgârdan alan Yıldız Menzili'dir. Ünsal Yücel, eserinde bu menzile Tozkoparan (Deliklikaya) Menzili adı vermiştir.¹¹⁸ Ancak Tozkoparan'ın bu menzilde taşı yoktur. Onun taşı aşağıda da belirtileceği üzere ayrı bir menzilin ana taşı olarak belirlenmiştir. Osmanlı'da atış yapılan menzile, ya ana taşın sahibinin adı verilirdi ya da hangi rüzgârla atıldıysa o rüzgârın adı verilirdi.

Yıldız Menzili'nin ayak taşı, Okmeydanı Tekkesi önünde bulunan kalın mermer taştır. Ana taşı Bahtiyar Menzili'nde üçüncü menzilin sahibi olan Şirmend'in Deliklikaya adındaki menzil taşıdır.

Deliklikaya'dan sonra menzilin ikinci taşını Şeyh Hamdullah dikmiştir. Şeyh Hamdullah II. Bayezid Dönemi'nde yaşamış ve bütün okçuların şeyhi olarak kabul edilen bir kişidir. Amasyalı'dır ve bir Mevlevi şeyhinin oğludur. Döneminin ünlü hattatlarından. Hatta II. Bayezid'e yazı yazmayı Şeyh Hamdullah öğrettiği rivayet edilir. II. Bayezid Amasya'da iken kendisinin müsahipliğini üstlenmiştir. Padişah olduğunda da bu görevi devam ettirmiştir. Hattatlığının yanı sıra çok iyi bir yüzücü olduğu belirtilmektedir. Üsküdar'dan denize girip, boğazı hem yüzerek hemde yazı yazarak geçtiği

¹¹⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 22b – 26a

¹¹⁸ Ünsal (1999), a.g.e. 126

ve Sarayburnu'nda padişah II. Bayezid ile buluştuğu rivayet edilmektedir. Yavuz Sultan Selim'in Memlûkleri yendiği Mercidabık Savaşı'nda şehid düşmüş ve Üsküdar'a defnedilmiştir. Şeyh Hamdullah'ın menzil taşı günümüzde Kasımpaşa'da yer alan Kulaksız mezârlığı'nın yanında bulunan Okçular Vakfı'nda sergilenmektedir.

Şeyh Hamdullah'dan sonra Gürz Sinan adında bir kemankeş üçüncü taşı dikmiştir.

Menzilin dördüncü taşı ise Bahtiyar ve Arkurı menzillerinde taş dikmiş olan Benli Karagöz'e aittir.

Menzilin beşinci ve altıncı taşları için Deve Kemal ile Sinan Subaşı adında bir yeniçeri hayli çekişmiştir. Sonunda Deve Kemal Sinan Subaşı'yı geçmiş ve beşinci taşı Sinan Subaşı, altıncı taşı Deve Kemal dikmiştir.

Menzilin yedinci taşı hayli tartışmalardan sonra Havandelen Solak Bali tarafından dikilmiştir. Havandelen Solak Bali Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi'nin babası meşhur ok ustası olan Bahtiyar'ın oku ile bu menzili atmıştır. Ancak Havandelen Solak Bali'nin attığı ok kılavuz oku ile atmıştır. Kılavuz okları ağır ve hantal olduğu için diğer kemankeşler Havandelen Solak Bali'ye II. Bayezid'in yakın korumalarından biri olduğu için iltimas geçildiğini düşünmüşler ve bu menzil taşının normal bir menzil oku ile atılmasını istemişlerdir. Olay üzerinden altı ay geçtikten sonra İran'dan meşhur yaycı ustası Bayezid oğlu Bayezid adında bir kişi İstanbul'a gelmiştir. Bayezid adında bu yaycı ustası, II. Bayezid'in de üstâdıdır. II. Bayezid'e yay yapmayı öğretmiş ve kendisine kabza tutturmuştur. Usta Bayezid'in oğlu ile Sultan Bayezid Amasya'da şehzade iken çok yakın arkadaş olduklarını Kâtip Abdullah Efendi, Bahtiyarzade'den nakille bildirmektedir. Daha sonra Havandelen Solak, durumu Usta Bayezid Oğlu'na bildirdikten sonra, taş dikmesine izin verilmiştir. Havandelen Solak Bali, Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi'nde şehit düşerek, Şam'da Şeyh Muhyiddin ibn Arabi mezârının yakınlarına defnedilmiştir.

Sekizinci taş ser-efraz menzil taşı olarak Bursalı Şüca'nın taşıdır. Bir gün Bursalı Şüca rüyasında yıldız menzilinini attığını görerek, okmeydanına gelir ve Tozkoparan İskender ile beraber menzil atışı yapmaya başlarlar. Sonunda Bursalı Şüca'nın oku en uzakta kalır ve Tozkoparan bunu hazmedemeyip arka arkaya ok atmaya başlar. Ancak

gene de Bursalı Şüca'nın okunu geçemez ve baş taşı olarak Bursalı Şüca'nın menzil taşı dikilir. Bursalı Şüca bu menzili attığında oku saatte 302 km hızla ilerlemiştir.

Çizelge 3.4. İstanbul Tozkoparan İskender Menzili

4	Tozkoparan İskender Menzili ¹¹⁹			
	Yıldız Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
II. Bayezid ¹²⁰	Tozkoparan İskender	1236	753,96	Bilinmiyor

Tozkoparan İskender, Bursalı Şüca'nın Yıldız Menzili'ni bozmak için üç sene uğraştıysa da muvaffak olamamıştır. Sonunda menzili bozmuş ancak attığı ok, ayak yerinin sol tarafına kaçtığı için, menzil taşı dikmek kaideye uygun olmadığı için, durum Sultan II. Bayezid'e bildirilmiştir. II. Bayezid'de Şeyh Hamdullah'ı durumu halletmesi için görevlendirmiştir. Buradan Şeyh Hamdullah'ın II. Bayezid zamanında Okmeydanı Şeyhi olduğu anlaşılıyor. Daha sonra Şeyh Hamdullah, Bursalı Şüca'nın Yıldız Menzili'nin ser-efraz menzil olarak kalmasına ve Tozkoparan İskender'in attığı okun yeni bir menzil olarak açılmasına hüküm vermiştir. Böylece Tozkoparan İskender kendi adıyla anılan bu menzili açmış ve hem ana taşı hem de ser-efraz menzil taşı olarak taş dikmiştir. Tozkoparan İskender bu menzili açtığında oku saatte 309 km ile hareket etmiştir. Tozkoparan İskender'in bu menzilde attığı oku Mü'ezzinzade tarafından yapılmıştır.

¹¹⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 28a

¹²⁰ Yücel, (1999), a.g.e. 126

Çizelge 3.5. İstanbul Çizmeci/Çullu Menzili

5	Çizmeci/Çullu Menzili ¹²¹			
	Poyraz Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
II. Bayezid - Yavuz Sultan Selim - Kanuni Sultan	Yaycı Davud	1080	658,8	Kamış Oku
	Çizmeci Davud	1090	664,9	
	Arabzade	1097	669,17	
	Karga Mustafa	1104	673,44	
Süleyman	Boz Doğancı Mustafa Çelebi	1144	697,84	Ağaç Pişrev
	Lenduha Cafer	1149	700,89	
	Çullu Ferruh	1179	719,19	

Kâtip Abdullah Efendi'nin belirttiği beşinci menzilin hangi padişah dönemine rasladığını söylemek güçtür. Ancak Ünsal Yücel yaptığı araştırmalar sonucunda menzilin ana taşı diken Yaycı Davut'un, XV. yüzyıl sonu ile XVI. yüzyıl başı arasında yaşadığı anlaşılmaktadır.¹²² Dolayısıyla Çizmeci/Çullu Menzili için kabaca II. Bayezid sonu, Yavuz Sultan Selim Dönemi tamamı ve Kanuni Sultan Süleyman dervinin bir kısmı boyunca atıldığını söyleyebiliriz.

Çizmeci, bir diğer adıyla Çullu menzili olarak adlandırılan bu menzilin ayak yeri, Puta Deresi'nin batı tarafında yer alan ve Cafer Ağa Menzili ile Ali Bali Menzili arasında kalan mermer bir taştır. Menzil poyraz rüzgârı ile birlikte atılmaktadır.

Menzilin ana taşı Yaycı Davut adında bir yay ustası tarafından dikilmiştir.

Menzilin ikinci taşı ise Çizmeci Davut adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir. Ayrıca Çizmeci Davut saraya çizme ve ayakkabı gibi bir takım ürünler satmaktadır.¹²³

Menzilin üçüncü taşı, Arapzade adlı bir şahsa aittir.

Menzilin dördüncü taşı ise, Karga Mustafa adında bir pehlivan tarafından dikilmiştir.

¹²¹ Kâtip Abdullah Efendi, 28b – 29a

¹²² Yücel, (1999), a.g.e. 178

¹²³ Yücel, (1999), a.g.e. 178

Daha sonra menzilin beşinci taşı Börkçü Mehmed adında bir esnaf tarafından dikilmiştir.

Menzilin altıncı taşı ise Bahtiyar Menzili'nde ve Yıldız Menzili'nde menzil taşları olan Deve Keman'in oğlu Bozdoğan Mustafa Çelebi'ye aittir. Deve Kemal'in Fatih Sultan Mehmed zamanında öldüğü bilindiğine göre, Bozdoğan Mustafa Çelebi'nin bu menzili II. Bayezid zamanında attığı ihtimali kuvvetlenmektedir.

Daha sonra menzilin yedinci taşını Lenduha Cafer adında bir kemankeş dikmiştir. Lenduha bu menzili M. 1550'li yıllarda atmıştır.¹²⁴

Çullu Ferruh adında bir şahıs ise, okunu saatte 302 km hızla atarak ser-efraz menzil taşını olan sekizinci taşı dikmiştir. Çullu Ferruh bu menzili M. 1554 yılından önceki bir tarihte atmış olmalıdır.¹²⁵

Çizelge 3.6. İstanbul Ahi/Parpul Menzili

6	Ahi/Parpul Menzili ¹²⁶			
	Poyraz			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
II. Bayezid	Top İskender	957	583,77	Bilinmiyor
Yavuz Sultan Selim	Kara Mustafa	1057	644,77	
Yavuz Sultan Selim - Kanuni Sultan Süleyman	Acemi Şirmend Oğlu Bali Çelebi	1082	660,02	
	Karga Mustafa	1084	661,24	
	Kemanger Sinoplu Hacı Mustafa	1089	664,29	
Kanuni Sultan Süleyman ¹²⁷	Silahtar İshak Bey	1104	673,44	
	Kemanger Arapzade	1136	692,96	
	Haydar Bey	1146	699,06	
	Parpol Hüseyin	1165	710,65	

¹²⁴ Yücel, (1999), a.g.e. 139

¹²⁵ Yücel, (1999), a.g.e. 139

¹²⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 29b – 30a

¹²⁷ Yücel, (1999), a.g.e. 130

Ahi/Parpul Menzili, Kâtip Abdullah Efendi'nin İstanbul'da belirttiği menzillerin altıncısıdır. Mezbur menzilin ayak taşı, Kâğıthane tarafında olan Çakıllı Tepe'nin üzerindeki Ali Bali Menzili ile Nakkaş Menzili arasındaki yerle beraber duran küçük bir mermer taşıdır. Bu mermer taşı poyraz rüzgârı ile birlikte XV. yüzyılın ilk yarısında¹²⁸ Ahi adında bir kimsenin attığı tahmin edilmektedir. Bu Ahi adındaki şahıs Okmeydanı'nın en eskilerinden biridir ve Okmeydanı'na ilk gömülen kişidir.

Ahi'nin menzil taşını ayak taşı olarak kullanıp menzilin ana taşını diken kişi Top İskender adında bir kemankeştir.

Top İskender'den sonra Yeniçeri Ocağı'nda Avcıbaşı olan¹²⁹, Kara Mustafa adlı bir yeniçeri Ahi Menzili'nin ikinci taşını dikmiştir. Bu atışı tahminen M. 1515 tarihinde yapmış olmalıdır.¹³⁰ Kara Mustafa Yavuz Sultan Selim ile beraber Kemah Kalesi'ni kuşatmış ve kale burcundan içeri giren ilk askerler arasında olduğu için padişah tarafından kırk beş bin akçe verilerek ze'amet ihsan edilmiştir. Ayrıca Kara Mustafa'nın, bir yay ne kadar sert olursa olsun hiç zorlanmadan iki eli ve dizleriyle yayı büküp sağ başparmağı ile kirişi takmak suretiyle yay kurmak gibi bir hüneri olduğunu, Kâtip Abdullah Efendi, Bahtiyarzaade Hacı Hasan Çelebi'den rivayetle aktarmaktadır.

Kara Mustafa'dan sonra Sancak Beyi olan Acemi Şirmend Oğlu Bali Çelebi adında bir kişi menzilin üçüncü taşını dikmiştir.

Daha sonra Karga Mustafa adında bir kemankeş menzilin dördüncü taşını dikmiştir.

Ahi/Parpul Menzili'nin beşinci taşı Sinoplu Kemanger Hacı Mustafa adında bir zat tarafından dikilmiştir.

Silahdar İshak Bey Ahi/Parpul Menzili'nin altıncı menzil taşının sahibidir.

Yedinci menzil taşı ise kemanger Arapzade adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

¹²⁸ Yücel, (1999), a.g.e. 162

¹²⁹ Mustafa Kani Bey, (1836), a.g.e. 179

¹³⁰ Yücel, (1999), a.g.e. 130

Ahi/Parpul Menzili'nde sekizinci menzil taşının sahibi, Haydar Bey adında bir kemankeştir.

Parpul Hüseyin Efendi adında bir kemankeş ise saatte 302 km hızla ok atarak, Ahi/Parpul Menzili'nin dokuzuncu ve ser-efraz menzil taşını dikmiştir. Ser-efraz menzil taşını dikmesinden dolayı, Ahi Menzili bu adla da anılmaktadır.

Çizelge 3.7. İstanbul Ayrancı/Ali Bali Kapudan Menzili

7	Ayrancı/Ali Bali Kapudan Menzili ¹³¹			
	Batı Lodos Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
II. Bayezid - Yavuz Sultan	Bölük Başı Mahmud	879	536,19	Bilinmiyor
	Zagarcı Kasım	899	548,39	
Selim - Kanuni Sultan	Kemanger Kosta Hüseyin	966	589,26	
Süleyman	Nakkaş Muhammed Çelebi	1006	613,66	Ağaç Oku
	Ali Bali Kapudan	1086	662,46	Ağaç Oku

Kâtip Abdullah Efendi'nin Tezkire-i Rumat adlı risalesinde yer verdiği İstanbul'da bulunan menzillerin yedincisi, Ayrancı Menzili, bir diğer adıyla Ali Bali Kapudan Menzili'dir. Batı lodos rüzgârı ile birlikte atılmıştır. Ayak Taşı, Ahi/Parpul Menzili ile Çakıllı Tepe'de bulunan menzilin ayak taşına yakın bir yerdedir. Kısa ve kalın bir mermer taştır.

Menzilin ana taşı Sultan II. Bayezid'in sarayında arabacı olarak görev yapan Mahmud Bölükbaşı adında bir zat tarafından dikilmiştir. Mahmud Bölükbaşı Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'ne kadar yaşamış ve M. 1522 yılındaki Rodos seferine katılarak burada şehit düşmüştür. Dolayısı ile bu menzili Rodos Seferi'nden önce bir tarihte atmış olmalıdır.

Menzilin ikinci taşı Yeniçeri Ocağı'ndan Zagarcı Kasım adında bir pehlivana aittir.

Üçüncü menzil taşı Kemanger Kosta Hüseyin tarafından dikilmiştir.

¹³¹ Kâtip Abdullah Efendi, 31a – 31b

Dördüncü menzil taşının sahibi Nakkaş Muhammed Çelebi adında bir kemankeştir.

Ali Bali Kapudan ser-efraz menzil taşının sahibidir. Kendisi Kılıç Ali Paşa'nın Çavuşları arasındadır. Oku saatte 288 km hızla yaydan çıkmıştır. Menzil taşı bugün hala mevcuttur.¹³²

Çizelge 3.8. İstanbul Tekye İçi Menzili

8	Tekye İçi Menzili ¹³³			
	Yıldız Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Kemanger Ahmed	985	600,85	Heki
II. Bayezid ¹³⁴	İshak Bey	1025	625,25	Heki
II. Bayezid – Yavuz Sultan Selim	Kemanger İbrahim	1045	637,45	Heki
Yavuz Sultan Selim	Kemanger Kosta Hüseyin	1080	658,8	Heki
Yavuz Sultan Selim –	Kemhacı Divane Kasım	1110	677,1	Ağaç Pişrev
	Haydar Bey	1130	689,3	Ağaç Pişrev
Kanuni Sultan	Hüsrev	1163	709,43	Ağaç Pişrev
Süleyman	Lenduha Cafer	1190	725,9	Kamış Oku

Kâtip Abdullah Efendi'nin eserinde belirttiği İstanbul menzillerinden sekizinci sırada gelen menzil Tekye İçi Menzili'dir. Yıldız rüzgârı ile birlikte atılmıştır. Ayak taşı Bahtiyar Menzili'nin ana taşı olan ve Şirmend tarafından atılan Deliklikaya adındaki taşın berisinde olan küçük mermer taştır.

Ana taşı Kemanger Ahmed adında bir kemankeşe aittir. Menzilin ana taşı olan bu menzil taşı, Okmeydanı Tekkesi'ne yakın olduğu için, menzile Tekke İçi Menzili denilmiştir. Kemanger Ahmed Tırhala'da atılan menzilin de ana taşını dikmiştir.

¹³² Yücel, (1999), a.g.e. 171

¹³³ Kâtip Abdullah Efendi, 31b – 32b

¹³⁴ Yücel, (1999), a.g.e. 127

Kemanger Ahmed'ten sonra menzilin ikinci taşı İshak Bey adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir. Bu menzil taşı da tekke içinde kalmıştır.

Menzilin üçüncü taşını Arapzade Kemanger İbrahim adında bir kemankeş dikmiştir. Ancak usule aykırı olarak heki okuna pişrev okunda kullanan tüylerden takarak bu rekoru kırdığı belirtilmektedir.

Menzilin dördüncü taşı, Yavuz Sultan Selim Mısır Seferi'nde iken Kemanger Kosta Hüseyin adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

Beşinci taşı Defterdar İskender Çelebi'nin kölelerinden biri olan Kemhacı Divane Kasım Bey adında bir kemankeş dikmiştir.

Altıncı taş Süleyman Paşa kölelerinden Çerkez asıllı Haydar Bey adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir. Haydar Bey'in lakabı Acemi Tosun'dur. Attığı ok tekke damına düşüp parçalandığı için tekkenin içine menzil taşı dikilmiştir.

Yedinci taş Hüsrev adında bir kemankeşe aittir.

Sekizinci ve ser-efraz menzil taşı, Lenduha Cafer adında bir kemankeşe aittir. Lenduha Cafer, Tozkoparan İskender ve Bursalı Şüca'dan sonraki dönemde yetişmiş en ünlü kemankeşlerden birisidir. Bu rekoru saatte 302 km hızla ilerleyen oku sayesinde elde etmiştir. Kâtip Abdullah Efendi, Tozkoparan İskender ile Lenduha Cafer'i eşdeğer tuttuğu anlaşılmaktadır. Tozkoparan İskender için *Pehlivan-ı Cihan*, Lenduha Cafer için *Pehlivan-ı Âlem* yakıştırmalarını kullanmaktadır.

Çizelge 3.9. İstanbul Haydar Yeri Menzili

9	Haydar Yeri Menzili ¹³⁵			
	Kible Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Kanuni Sultan Süleyman ¹³⁶	Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi	960	585,6	Bilinmiyor
	Defterdarzade Mustafa Çelebi	995	606,95	Bilinmiyor
	Memi Çelebi	1065	649,65	Bilinmiyor
	Divane Kasım	1115	680,15	Bilinmiyor
	Haydar Bey	1127	687,47	Bilinmiyor
	Ali Bali Kapudan	1142	696,62	Bilinmiyor
II. Selim ¹³⁷	Çullu Ferruh	1165	710,65	Ağaç Pişrev ¹³⁸

Kâtip Abdullah Efendi'nin İstanbul Okmeydanı'nda ki anlattığı dokuzuncu menzil Haydar Yeri Menzili'dir. Ayak taşı Müezzinler Softası yakınlarında bulunan küçük mermer taştır. Güney Doğu'dan esen kible rüzgârı ile atılmıştır.

Birinci taş olan ana taşı, Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi'ye aittir.

İkinci taş Defterdarzade Mustafa Çelebi'ye aittir.

Üçüncü taş, Tekye İçi Menzili'nde beşinci taşın sahibi olan Kemhacı Divane Kasım'a aittir.

Dördüncü taş ise yine Tekye İçi Menzili'nde altıncı taşın sahibi olan Çerkez asıllı Acemi Tosun Haydar Bey tarafından dikilmiştir.

Beşinci taş Ayrancı Menzili'nde ser-efraz menzil taşının sahibi Ali Bali Kapudan'a aittir.

¹³⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 33a – 34b

¹³⁶ Yücel, (1999), a.g.e. 147

¹³⁷ Yücel, (1999), a.g.e. 147

¹³⁸ Mustafa Kani Bey, (1836), a.g.e. 169

Altıncı taş ise Çullu Ferruh'a aittir. Çullu Ferruh Lenduha Cafer ile aynı dönemde kabza almış kemankeşlerdendir. Çullu Ferruh üç yayı aynı anda çekmesi ile ün kazanmıştır. Bu menzili 298 km/h hızla ilerleyen oku ile elde etmiştir.

Çizelge 3.10. İstanbul Zihgirci Piri Menzili

10	Zihgirci Piri Menzili ¹³⁹			
	Kible Lodosu Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
II. Bayezid - Yavuz Sultan Selim - Kanuni Sultan Süleyman	Talimhaneci Zihgirci Kasım	910	555,1	Bilinmiyor
	Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi	923	563,03	
	Ocakçı Hüseyin	963	587,43	
	Kibleli Zagarıcı Kasım	993	605,73	
	Lağımcı Ali Bali	1003	611,83	
	Mustafa	1033	630,13	
IV. Murad	Hacı Süleyman	1053	642,33	Ağaç Pişrev

Kâtip Abdullah Efendi'nin anlattığına göre İstanbul'da bulunan onuncu menzil Zihgirci Piri Menzili'dir. Zihgir, yay çekmek için kullanılan baş barmağın iç kısmına takılan bir tür yüzüğe verilen isimdir. Kemankeşlerin bu yüzüğü takmalarındaki amaç, yay kirişinin başparmaklarına zarar vermesini önlemektir. Zihgirler genellikle manda boynuzundan yapılırdı. Zihgir yapan kişilere *zihgir ustası* ya da *zihgirci* adı verilirdi.

Zihgirci Piri Menzili'nin ayak yeri Okmeydanı Tekkesi'nin önünde bulunan tepenin puta sepetine yakın tarafında olan yerde bulunan taştır. Güney doğudan esen kible lodosu ile beraber atılmaktadır.

Zihgirci Piri Menzili'nin ilk taşı olan ana taşı, kapıkulu ocağı mensuplarından Talimhaneci Zihgirci Kasım adında bir kemankeştir.

Talimhaneci Zihgirci Kasım'dan sonra Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi ikinci taşı dikmeye muvaffak olmuştur.

¹³⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 34a – 34b

Üçüncü taşı diken kişi ise Yeniçeri Ocağı mensuplarından Ocaqçı Hüseyin adında bir kemankeştir. Rekoru kırmış ancak taş dikmeden vefat etmiştir. Onun adına Okmeydanı'ndaki kemankeşler menzil taşı dikmişlerdir.

Menzilin dördüncü taşı Kibleli Zagarıcı Kasım adlı kemankeş tarafından dikilmiştir.

Beşinci taş ise Solak taifesinden Lağımçı Ali Bey adında bir kemankeştir tarafından dikilmiştir.

Menzilin altıncı taşının sahibi ise Ucu Mustafa adında bir kemankeştir.

Ser-efraz menzil taşı olan yedinci menzil taşı, Sultan IV. Murad'ın üstadı olan ve döneminin en ünlü kemankeşlerinden biri olan Hacı Süleyman Efendi, saatte 284 km hızla giden bir ok atarak dikmiştir. Hacı Süleyman Efendi, IV. Murad zamanında Çavuşbaşı ve Deavi Nazırı gibi görevlerde bulunmuştur.¹⁴⁰

Çizelge 3.11. İstanbul Tab Yerleri/Hasan Menzili

11	Tab Yerleri / Hasan Menzili ¹⁴¹			
	Yıldız Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
II. Bayezid	Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi	975	594,75	Ağaç Pişrev
Kanuni Sultan Süleyman ¹⁴²	Rum Yusuf	1065	649,65	Ağaç Pişrev
	Kuburcu Hüsrev	1150	701,5	Ağaç Pişrev
	Lenduha Cafer	1180	719,8	Ağaç Pişrev

Kâtip Abdullah Efendi'nin eserinde verdiği İstanbul menzillerinin on birincisi Tab Yerleri Menzili, bir başka deyişle, Hasan Menzili'dir. Mezbur menzilin ayak yeri Kâğıthane'de bulunan küçük beyaz mermer taşıdır. Aynı zamanda beşinci menzil olarak yukarıda zikredilen Ahi Menzili'nin de ana taşını teşkil etmektedir. Yıldız havası ile atılmıştır.

¹⁴⁰ Mustafa Kani Bey, (1836), a.g.e. 171

¹⁴¹ Kâtip Abdullah Efendi, 35a – 35b

¹⁴² Yücel, (1999), a.g.e. 128

Ana taşı olan ilk menzil taşımlı Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi dikmiştir.

İkinci taş Rum Yusuf adında bir kemankeşe aittir. Rum Yusuf, bu menzili Kanuni Sultan Süleyman Devri'nin ilk zamankarında atmıştır. Ancak menzil taşımlı dikemededen vefat ettiğinden dolayı Okmeydanı kemankeşleri daha sonra kendisinin adına taş dikmişlerdir. Hatta Şam, Halep, Ankara ve Tokat'ta menzilleri olduğu halde buralarda da taş dikmemiştir. Bu kadar çok yerde menzil atışı yapıp taş dikmemesinin sebebi, bütün kemankeşlere yemek dağıtacak parasının olmayışı olabilir. Yukarıda da bahsedildiği üzere, kabza alma törenlerinde ve menzil taşı dikme törenlerinde o gün meydana olan herkese yemek dağıtmak adettendi. Ancak yemek dağıtmak için yeterli parası olmayanlar, devlet büyüklerinden birinin kabza almasını ya da menzil taşı dikmesini beklerlerdi. Rum Yusuf'da bu sebepten dolayı menzil taşı dikmemiş olabilir. Kanuni Sultan Süleyman zamanında çıkılan Belgrad Seferi sırasında Sofya Menzili'ni atınca kendisine sipahilik verilmiştir.

Üçüncü taş Kuburcu Hüsrev adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir. Daha sonra kendi rekorunu geçmek için çok defa denemeler yaptıysa da başarılı olamamıştır.

Kuburcu Hüsrev'in rekorunu, saatte 302 km hızla attığı ok ile geçen Lenduha Cafer ser-efraz menzil taşı olan dördüncü taşı dikmeye hak kazanmıştır. Lenduha Cafer'in bu menzil taşımlı XVI. yüzyılın üçüncü çeyreğinde atıldığı düşünülmektedir.¹⁴³

Çizelge 3.12. İstanbul Uncu Şüca Menzili

12	Uncu Şüca Menzili ¹⁴⁴			
	Lodos Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
II. Bayezid - Yavuz Sultan Selim - Kanuni Sultan Süleyman	Uncu Şüca	934	569,74	Ağaç Pişrev
	Cerrahzade Mehmed Çelebi	954	581,94	Ağaç Pişrev
	Uncu Mustafa	1014	618,54	Ağaç Pişrev
	Kara Hasan	1039	633,79	Ağaç Pişrev
	Usta Ali	1000 Geze Bedeldir		Ağaç Pişrev

¹⁴³ Yücel, (1999), a.g.e. 128

¹⁴⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 35b – 36b

Kâtip Abdullah Efendi'nin İstanbul'da belirttiği on ikinci menzil Uncu Şüca Menzildir. Lodos rüzgârı ile birlikte atılmıştır. Bu menzilin ayak taşı Haydar Yeri Tepesi dibinde bulunan Heki Yeri'nin önünde kalan kalın beyaz mermer taştır.

Menzilin ana taşı, Okmeydanı Tekkesi'nin eski şeyhlerinden biri olan Uncu Şüca tarafından dikilmiştir. Uncu Şüca Ünsal Yücel'in verdiği Okmeydanı Şeyhleri listesinin başında gelmektedir.¹⁴⁵ Yeniçeri Ocağı'nda iken sipahilik verilmiştir.

Uncu Şüca'dan sonra Yeniçeri Ocağı mensubu Tirendaz Cerrahzade Mehmed Çelebi adında bir kemankeş Uncu Şüca Menzili'nin ikinci menzil taşını dikmiştir.

Menzilin üçüncü taşını Uncu Mustafa adında bir kemankeş dikmiştir.

Dördüncü taş yine Yeniçeri Ocağı mensuplarından Kara Hasan adında bir kemankeşe aittir.

Menzilin beşinci ve ser-efraz menzil taşı olan menzil taşını Usta Ali adında okmeydanı'nın en eskilerinden ve ulularından olan bir kişi dikmiştir. Ayrıca Usta Ali, Harem-i Hümayun cerrahlarından'dır.¹⁴⁶

Çizelge 3.13. İstanbul Cerrah Yeri Menzili

13	Cerrah Yeri Menzili ¹⁴⁷			
	Poyraz Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
II. Bayezid - Yavuz Sultan Selim - Kanuni Sultan Süleyman	Kepenekçi Reis	862	525,82	Ağaç Oku
	Solak Hamid	881	537,41	Ağaç Oku
	Solak Mehmed	886	540,46	Ağaç Oku
	Defterdarzade Ali Bali	905	552,05	Ağaç Oku
	Solak İsa	911	555,71	Ağaç Oku
	Defterdarzade Mehmed Beg	953	581,33	Ağaç Oku
	Kara Hasan	957	583,77	Ağaç Oku
	Cerrah Ali	961	586,21	Ağaç Oku
	Osman Bey	1056	644,16	Ağaç Oku

¹⁴⁵ Yücel, (1999), a.g.e. 90

¹⁴⁶ Mustafa Kani Bey, (1836), a.g.e. 173

¹⁴⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 36b – 37b

Tezkire-i Rumat adlı eserde belirtilen İstanbul menzillerinin on üçüncüsü Cerrah Yeri Menzili'dir. Menzilin ayak taşı Tozkoparan İskender'in Arkuru Menzili'nde diktiği menzil taşı ile Lokmacı Yeri arasında kalan taştır. Poyraz rüzgârı esdiği sırada atılmıştır.

Ana taşını Vezir Ferhat Paşa'nın Kepenekçi Reisi dikmiştir. Sinan Paşa Camii'nin kapısının önündedir.

İkinci taş Yeniçeri Ocağı'ndan Solak Hamit adında bir yeniçeri tarafından dikilmiştir.

Üçüncü taş yine Yeniçeri Ocağı'ndan Solak Mehmed adlı bir kemankeşe aittir.

Daha sonra menzilin dördüncü taşını Defterdarzade Küçük Ali Çelebi adında bir kemankeş dikmiştir.

Beşinci taş yine Yeniçeri Ocağı mensubu bir solak olan, Solak İsa adında bir yeniçeri kemankeş tarafından dikilmiştir.

Altıncı taş ise Defterdarzade Büyük Muhammed Bey'e aittir. Büyük Muhammed Bey dördüncü taşın sahibi Küçük Ali Çelebi'nin ağabeyidir.

Yedinci taşı diken kişi ise yine Yeniçeri Ocağı mensubu Solak Kara Hasan'dır.

Sekizinci menzil taşı da Cerrah Ali Bey dikmiştir.

Dokuzuncu taş olan ser-efraz menzil taşı ise Osman Bey tarafından dikilmiştir. Osman Bey, Biga Beyi olarak görev yapmaktadır. Menzil rekorunu Yayı Usta Muhammed'ten aldığı yay ve Okçu Usta Sukizade'den aldığı ok ile kırmıştır. Okçu Usta Sukizade'den aldığı oku, saatte 288 km hızla atmıştır.

Biga Beyi Osman Bey'in bu menzili attığı gün, hava gayet uygun olduğu için Parpul Hüseyin Efendi'de atış yapmış ve Osman Beyi geçmiştir. Ancak o sırada menzilde havacılar başka şahit olmadığı için taş dikilmemiştir.¹⁴⁸

¹⁴⁸ Mustafa Kani Bey, (1836), a.g.e. 177

Çizelge 3.14. İstanbul Helvacı Yeri Menzili

14	Helvacı Yeri ¹⁴⁹			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Helvacı yerinde bulunan iki nişan taşı da Kâtip Abdullah Efendi tarafından bulunamamıştır. İhrac edildiği düşünülüyor.				

Helva yerinin ayak taşının Haydar yerinde Memi Çelebi ile Muslu Çelebi menzilleri arasında kalan siyah küfek taş olduğunu Kâtip Abdullah Efendi, Bahtiyarzade Hasan Çelebi'den naklederek anlatmaktadır. Ancak Kâtip Abdullah Efendi ne ayak taşını ne de atılan menzil taşlarını bulmuştur. Bu taşların bulunamamasını Kâtip Abdullah Efendi, kendinden önceki meydan şeyhlerinden Hacı İsmail'in bu taşları ihrâç etmiş olabileceğine bağlamaktadır.

Buraya Helvacı Yeri ismini ise Bahtiyarzade'nin koyduğu anlaşılmaktadır. Burada çok lezzetli helva yapan, beyaz tenli bir Arap ile şişman bir Arap'dan esinlenerek bu menzile Helvacı Yeri adı verilmiştir.

Çizelge 3.15. İstanbul Nakkaş Yeri Menzili

15	Nakkaş Menzili ¹⁵⁰			
	Lodos Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Kanuni Sultan Süleyman	Demirci Kulu Cafer	881	537,41	Ağaç Oku
	Sekban Kulu Ali Bey	952	580,72	Ağaç Oku
	Nakkaş Mehmed	979	597,19	Ağaç Oku
	Na-Malum	994	606,34	Ağaç Oku
IV. Murad	Hacı Süleyman	1055	643,55	Ağaç Oku

Tezkire-i Rumat adlı eserde on beşinci sırada anlatılan menzil Nakkaş Menzili'dir. Lodos rüzgârı ile birlikte atılır. Ayak yeri Kağıthaneye doğru giderken Ağalar Menzili'nin¹⁵¹ ayak yerinin sol tarafında kalan taştır.

¹⁴⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 37b – 38a

¹⁵⁰ Kâtip Abdullah Efendi, 38a – 39a

Ana taşı Demirci Kulu Cafer adlı bir kemankeş dikmiştir.

İkinci menzil taşının sahibi Sekban Kulu Ali Bey adında bir kemankeştir. Kanuni Sultan Süleyman'ın Acem Seferi'nde şehit düşmüştür. Mezkûr seferin hangi Acem Seferi olduğu bilinmemektedir.

Menzilin üçüncü taşını Talimhanecibaşı Nakkaşi Mehmed adında bir yeniçeri, henüz solakken dikmiştir. Kabak atışları yaptığı da bilinmektedir.¹⁵²

Menzilin dördüncü taşının sahibinin kim olduğu bilinmemektedir.

Menzilin beşinci ve ser-efraz menzil taşının sahibi IV. Murad zamanının en büyük üstadlarından Hacı Süleyman'dır. Bu menzili, hacdan ikinci dönüşünden sonra atmıştır. Hacı Süleyman'dan sonra Talimhanecibaşı olan Küçük Ali adında bir yeniçeri, daha uzağa ok attıysada ayak yerinin sol tarafına düştüğü için, Hacı Süleyman kanunlara aykırı olduğu için menzil taşı dikilmesine izin vermemiştir. Küçük Ali sefere gitmek zorunda kalınca Hacı Süleyman'ın atığı ok, ser-efraz menzil olarak kalmıştır. Hacı Süleyman bu menzili saatte, 284 km hızla attığı ok sayesinde elde etmiştir.

Çizelge 3.16. İstanbul Hacı Süleyman Yeri Menzili

16	Hacı Süleyman Yeri Menzili ¹⁵³			
	Yıldız Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Kanuni Sultan Süleyman - II. Selim - III. Murad	Yeniçeri Murad	1003	611,83	Pişrev Oku
	Feridun Reis	1013	617,93	Pişrev Oku
	Mehmed Çelebi	1033	630,13	Pişrev Oku
	Cebeci Deli Hasan	1063	648,43	Pişrev Oku
	Yahya Ağa	1068	651,48	Pişrev Oku
	Küçük Ali Ağa	1108	675,88	Pişrev Oku
IV. Murad	Hacı Süleyman	1155	704,55	Pişrev Oku

¹⁵¹ 25. sırada olan menzil

¹⁵² Kabak atışı, Osmanlı Devleti'nde gösteri amaçlı düzenlenen bir müsabakadır. Uzunca bir direğin tepesine bir kabak ya da tepsi yerleştirilir ve atla dörtlüye direğin yanında geçerken bu kabak ya da ok ile vurulmaya çalışılır.

¹⁵³ Kâtip Abdullah Efendi, 39a – 41a

İstanbul içindeki menzillerin on altıncısı olan Hacı Süleyman Menzili'nin ayak yeri, Mirâlem Ahmed Ağa'nın menzil taşından biraz yukardadır.

Menzilin ana taşı Yeniçeri Ocağı'na mensub Murad adlı bir Yayabaşı tarafından dikilmiştir. Yanık Seferi dönüşü ölmüştür.

İkinci taş Feridun Reis adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

Üçüncü taşın sahibi Çavuşzade Mehmed Çelebi'dir. Kâtip Abdullah Efendi kendisinin çok cömert ve cesur olduğundan bahsetmektedir. Daha sonra sancak beyi olarak görev yapmıştır.

Menzilin dördüncü taşı, Yeniçeri Ocağı mensuplarından Cebeci Deli Hasan adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir. Ok atarken elleri çok titrediği için onu sarhoş zannedildiği belirtilmektedir. Kanuni Sultan Süleyman ile Macaristan Seferleri'ne katılmış, Peşte ve Budin kuşatmalarında bulunmuştur. Budin kuşatması sırasında Cebeciler Kethüdalığı'na terfi edilmiştir. Peşte'de menzilleri bulunmaktadır. Avusturyalılar Peşte Kalesi'ni geri almak için kaleyi kuşattıklarında, esir düşmüş, o sırada orduda bulunan kemankeş yeniçeriler aralarında para toplayarak Cebeci Deli Hasan'ı özgürlüğüne kavuşturmuşlardır.

Menzilin altıncı taşı Kanuni Sultan Süleyman zamanını görmüş, meydanın yaşlılarından olan Yahya Ağadır. Atlı okçulukta oldukça ustadır. Kanuni Sultan Süleyman ile Acem Seferi'ne katılmış ve bu seferden sonra Zenberekçibaşı'lığa terfi edilmiştir. Daha sonra Vezir Sinan Paşa Yahya Ağa'yı Polye Kalesi fethinde gösterdiği başarılarından dolayı Zagarcıbaşı'ğa atamıştır. Daha sonra Budin muhafazası için burada bırakılmış ve Budin Kalesi'ni muhafaza ederken şehit düşmüştür.

Menzilin yedinci taşını Yeniçeri Ocağı mensuplarından Talimhanecibaşı Küçük Ali Ağa dikmiştir. Talimhanecibaşı Küçük Ali Ağa Gölkesri Karyesi'nin Zilegüş Köyü'nde doğmuştur.¹⁵⁴ Katıldığı her seferde menil atması ile bilinir. Balkankar'da pek çok yerde menzil taşı dikmiştir.

¹⁵⁴ Yücel, (1999), a.g.e. 169

Hacı Süleyman ise saatte 298 km hızla giden bir ok atarak menzilin sekizinci ve ser-efraz menzil taşını dikmeye hak kazanmıştır. Hacı Süleyman Ağa'nın IV. Murad Dönemi'nin en meşhur kemankeşlerinden hatta IV. Murad'ın bizzat ustası olduğundan yukarıda bahsetmiştik. Hacı Süleyman'a IV. Murad Dönemi'nde ulufe bağlanmıştır. Sultan Ahmed zamanında ise Çavuşluk vazifesi verilmiştir.

Çizelge 3.17. İstanbul Hünkâr Ayağı Yeri Menzili

17	Hünkâr Ayağı Yeri ¹⁵⁵			
	Bilinmiyor			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
IV. Murad	IV. Murad	1058	645,38	Ağaç Pişrev

Tezkire-i Rumat adlı eserin İstanbul menzillerini anlattığı kısım içinde verilen on yedinci menzil Hünkâr Ayağı Yeri Menzili'dir. Menzilin ayak yeri tekke arkasında bulunmaktadır. Bizzat IV. Murad tarafından atılmıştır. IV. Murad'ın oku saatte 288 km hızla yaydan çıkmıştır. IV. Murad bu menzili attıktan sonra okçusuna ve yaucısına hilat giydirmiş, halka yemek dağıtmış ve meydana da yüz kise altın ihsan etmiştir. Silahtar Mustafa Paşa'ya Okmeydanı Camii'nin minaresini tamir emrini de burada vermiş olmalıdır.

Çizelge 3.18. İstanbul Lenduha Menzili

18	Lenduha Menzili ¹⁵⁶			
	Lodos Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Na-Malum	1000	610	Kamış Oku
	Na-Malum	1045	637,45	Kamış Oku
	Na-Malum	1055	643,55	Kamış Oku
	Na-Malum	1090	664,9	Kamış Oku
	Na-Malum	1120	683,2	Kamış Oku
Yavuz Sultan Selim - Kanuni Sultan Süleyman	Lenduha Cafer	1180	719,8	Kamış Oku

¹⁵⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 41a

¹⁵⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 41b

Tezkire-i Rumat'da geçen ve on sekizinci menzil olan Lenduha Menzili'nin ilk beş taşını kimin diktiği belli değildir. Kâtip Abdullah Efendi bu menzil ile ilgili her hangi bir kayda rastlamadığını dile getirmektedir. Ser-efraz menzil taşı Lenduha Cafer'e ait olduğu için menzile Lenduha adı verilmiş olmalıdır. Menzilin ayak yeri Rum Yusuf'un Tab Yerleri Menzili'nde bulunan taşından on gez aşağıda kalan küçük küfeki taşıdır. Lodos rüzgârı ile beraber atılmıştır. Lenduha Cafer bu menzilde okunu saatte 302 km hızla uçurmuştur.

Çizelge 3.19. İstanbul Sekban Kulu Menzili

19	Sekban Kulu Menzili ¹⁵⁷			
	Bilinmiyor			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Na-Malum	880	536,8	Bilinmiyor
	Na-Malum	945	576,45	
	Na-Malum	***	***	
	Na-Malum	***	***	
	Na-Malum	1130	689,3	

Kâtip Abdullah Efendi, Sekban Kulu Menzili'nde de Lenduha Menzili'nde olduğu gibi hiçbir kayıt bulamadığından bahseder. Bu sebeple menzilin ayak yeri ya da hangi rüzgâr ile atıldığı hakkında hiçbir malumat vermez. Sadece gördüğü taşları eserine kaydetmekle yetinir. Ancak ser-efraz menzil taşının kaç gez uzunlukta olduğu bilindiği için, bu menzil için atılan okun saatte kaç km hızla yaydan çıktığına ulaşabiliriz. Buna göre ser-efraz menzil taşını dikebilmek için atılan ok, saatte 295 km hızla yaydan çıkmıştır.

Çizelge 3.20. İstanbul Derinsu Menzili

20	Derinsu Menzili ¹⁵⁸			
	Yıldız-Poyraz Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Na-Malum	889	542,29	Ağaç-Heki
	Na-Malum	909	554,49	Ağaç-Heki
	Na-Malum	944	575,84	Ağaç-Heki
	Na-Malum	991	604,51	Ağaç-Heki

¹⁵⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 42a

¹⁵⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 42b

Kâtip Abdullah Efendi bu menzilde de pek fazla bilgi veremez. Ancak bir kayıt bulmuş olacak ki menzilin atıldığı hava ve atıldığı ok hakkında bilgiler verebilmektedir. Buna göre menzil yıldız-poyraz havasında, ağaçtan yapılmış heki cinsi oklarla atılmıştır. Ser-efraz menzil için atılan ok ise saatte 277 km hızla hareket etmiştir.

Çizelge 3.21. İstanbul Divitçi Menzili

21	Divitçi Menzili ¹⁵⁹			
	Yıldız-Poyraz Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Na-Malum	858	523,38	Ağaç-Pişrev
	Na-Malum	868	529,48	Ağaç-Pişrev
	Na-Malum	918	559,98	Ağaç-Pişrev
	Na-Malum	928	566,08	Ağaç-Pişrev
	Na-Malum	933	569,13	Ağaç-Pişrev
	Na-Malum	953	581,33	Ağaç-Pişrev
	Na-Malum	975	594,75	Ağaç-Pişrev
	Na-Malum	1017	620,37	Ağaç-Pişrev
	Na-Malum	1037	632,57	Ağaç-Pişrev

Divitçi Menzili'nin de atıcıları belli değildir. Ancak ayak taşının Çoban Çeşmesi'nden yukarı giderken Kolcugöz yanında kalan ve Okmeydanı'nın sınırını belirleyen taşın yanındaki küçük köklü taş olduğu bilinmektedir. Ser-efraz menzil için atılan ok, yaydan 284 km/h hızla çıkmıştır.

¹⁵⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 42b

Çizelge 3.22. İstanbul Cafer/Hacı İsmail Menzili

22	Cafer/Hacı İsmail Menzili ¹⁶⁰			
	Batı Lodos Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Na-Malum	885	539,85	Ağaç-Pişrev
	Na-Malum	935	570,35	Ağaç-Pişrev
	Na-Malum	975	594,75	Ağaç-Pişrev
	Na-Malum	1010	616,1	Ağaç-Pişrev
	Na-Malum	1015	619,15	Ağaç-Pişrev
	Na-Malum	1020	622,2	Ağaç-Pişrev
	Na-Malum	1065	649,65	Ağaç-Pişrev

Kâtip Abdullah Efendi'nin İstanbul'da belirttiği menzillerin yirmi ikincisi olan Cafer Menzili ya da Hacı İsmail Menzili, batı lodos rüzgârı estiği sırada atılmıştır. Menzilde menzil sahibi kemankeşlerin isimlerinin ne olduğu bilinmemektedir. Ayak yeri Ahi Menzili yakınlarında bulunan putanın yanındadır. Ser-efraz menzil için atılan ok saatte 288 km hızla yaydan çıkmıştır.

Çizelge 3.23. İstanbul Uşşaki/Hacı İsmail Menzili

23	Uşşaki/Hacı İsmail Menzili ¹⁶¹			
	Yıldız - Poyraz Menzili			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Uşşakizade Hamza Efendi	885	539,85	Bilinmiyor
	Okçu Sela	907	553,27	
	Ahmed Ağa	914	557,54	
	Muhammed Efendi	934	569,74	
	İdris Bey	959	584,99	
	Mektubi Lalizade	984	600,24	
	Mevkufati Mehmed Efendi	987	602,07	
	Kasımzade Ahmed Efendi	1017	620,37	
	Kâtip Ahmed Efendi	1047	638,67	
	Bey Mustafası	1049	639,89	
	Hacı İsmail	1070	652,7	

¹⁶⁰ Kâtip Abdullah Efendi, 43a

¹⁶¹ Kâtip Abdullah Efendi, 43b – 44b

Kâtip Abdullah Efendi'nin eserinde belirttiği yirmi üçüncü menzil Uşşaki Menzili/Hacı İsmail Menzili'dir. Lenduha Tepesi ile Tozkoparan Menzili'nin ayak taşı arasında olan küçük beyaz mermer, Uşşaki/Hacı İsmail Menzili'nin ayak taşıdır. Menzil yıldız-poyraz havası ile atılmıştır.

Ana taşı Uşşakizade Hamza Efendi tarafından XVII. yüzyılda¹⁶² dikilmiştir. Hamza Efendi Okmeydanı'na iki yüz guruş vakfetmiş cömert kemakeşlerden birisidir.

Menzilin ikinci taşını Okçu Usta Selatini adında bir ok ustası dikmiştir.

Okçu Usta Selatini'den sonra, Uşşaki/Hacı İsmail Menzili'nin üçüncü taşı Hammâmî Ahmed Ağa adında bir ok ustası tarafından dikilmiştir. Kendisi sarayda ehl-i hiref cemaatinde okçu ustası olarak çalışmaktadır. Oğlu da kendi gibi başarılı bir ok ustasıdır.

Dördüncü taş Eski Saray İmamı Muhammed Efendi tarafından dikilmiştir. Muhammed Efendi yaptığı tarz-ı has tipi oklar ile meşhurdur. Ayrıca ok ustalığının yanı sıra kuran ve hat konularında da oldukça yeteneklidir.

Beşinci taşın sahibi Esk Saray Kapıcılarından İdris Bey'dir.

İdris Bey'den sonra Vezir-i Azam Köprülü Fazıl Ahmed Paşa'nın mektupçusu olarak görev yapan Lalizade adında bir yay ustası, menzilin altıncı taşını dikmiştir. Ayrıca Girit Seferi'nde iken Vezir-i Azam Fazıl Ahmed Paşa'ya ok atmayı öğretmiş ve kabza vermiştir. Eserde, Lalizade oldukça kısa boylu bir adam olarak betimlenmektedir. Dar yay imal etmekle ün kazanmıştır. Bunun yanı sıra şairdir.¹⁶³

Yedinci taş, Mevkufati Mehmed Efendi adına bir kemankeş tarafından dikilmiştir. Kendisi ilim irfan sahibi bilgili bir kemankeş olarak tanınmaktadır.

Sekizinci taş Edirneli Kasımzade Ahmed Efendi tarafından dikilmiştir. Kendisinin ayrıca Edirne'de de menzili bulunmaktadır.

¹⁶² Yücel, (1999), a.g.e. 136

¹⁶³ Yücel, (1999), a.g.e. 168

Dokuzuncu taş Sultan Bayezid Kâtipleri'nden Ahmed Efendi adında bir şahıdır. Aslen Bosnalıdır. Aynı zamanda meydan mütevellilerindendir.¹⁶⁴

Menzilin onuncu taşı Bey Mustafası adlı bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

Menzilin ser-efraz menzil taşını teşkil eden on birinci taşı dikmeye nail olan kemankeş, menzile de adını veren Hacı İsmail olmuştur. Hacı İsmail bu rekoru kırabilmek için okunu saatte 288 km hızla atmıştır.

Çizelge 3.24. İstanbul Bostancı Menzili

24	Bostancı Menzili ¹⁶⁵			
	Yıldız Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Hacı Hüseyin Efendi	834	508,74	Ağaç - Heki - Demirli
	Kalıpçı Yusuf	881	537,41	Ağaç - Heki - Demirli
	Kandilli Usta Piyale	916	558,76	Ağaç - Heki - Demirli
	İbrahim Ağa	936	570,96	Ağaç - Heki - Demirli
	Na-Malum	941	574,01	Ağaç - Heki - Demirli
Genç Osman	Ferhad	985	600,85	Ağaç - Heki - Demirli
Bilinmiyor	Hüseyin Çelebi	986	601,46	Ağaç - Heki - Demirli
	Bostani Mustafa Bey	1000	610	Ağaç - Heki - Demirli

Kâtip Abdullah Efendi'nin Tezkire-i Rumat adlı eserinde, İstanbul menzillerini anlatırken, yirmi dördüncü sırada Bostancı Menzili'ne yer verilmiştir. Yıldız rüzgârı ile birlikte atılan bu menzilin ayak taşı, Puta Tepesi'de, Uncu Şüca Menzili'nin ayak taşından biraz daha yukarısında kalan kısa boylu mermer taştır.

Menzilin ana taşını Can Hacı Hüseyin Efendi dikmiştir.

Daha sonra menzilin ikinci taşı Kalıpcı Yusuf tarafından dikilmiştir.

Üçüncü menzil taşı Kandilli Usta Piyale adında bir kişi tarafından dikilmiştir.

¹⁶⁴ Yücel, (1999), a.g.e. 166

¹⁶⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 45a – 46a

Dördüncü menzil taşı İbrahim Ağa adında bir kemankeşe aittir. Ok kabza salkı düşmesine rağmen bu menzil taşı dikilmiştir.

Beşinci menzil taşı kimin diktiği belli değildir.

Altıncı taş, eski meydan şeyhlerinden biri olan Ferhad adında bir kemankeşe aittir. Kabza tarafına atmış olmasına rağmen taş dikilmiştir. Ancak soranlara attığı menzilin tıpkı Tozkoparan menzili gibi ayrı bir menzil olduğunu söylemiş. Vezir-i Azam Kemankeş Kara Mustafa'ya kabza tutturmuş usta kemankeşler arasındadır. Hotin Seferi'ne katılmış ve burada şehit olmuştur.

Yedinci menzil taşı Hüseyin Çelebi adında bir kemankeşe aittir. Mustafa Kani Bey Hüseyin Çelebi'den Tekyenişin olarak bahsetmektedir.¹⁶⁶ Dolayısıyla Hüseyin Çelebi Kâtip Abdullah Efendi'den önceki bir zamanda Okmeydanı Şeyhliği yapmış olabilir.

Sekizinci ve ser-efraz menzil taşı, bostancı ocağına mensup Mustafa Bey adında bir kemankeş tarafından, saatte 277 km hızla bir ok atmak suretiyle dikilmiştir.

Daha sonra Sultan IV. Murad ve Sultan İbrahim zamanlarında Vezir-i Azam'lık yapan Kemankeş Kara Mustafa Paşa, Bostancı Mustafa Bey'den aşırı ok atmış ancak oku kabza salkı kaydığı için taş dikmemiştir. Bu durum IV. Murad'ın kulağına geldiğinde, IV. Murad isterse bu konuda bir emr-i hümayun çıkartabileceğini ve taşı dikmesi gerektiğini söylemiştir. Ancak Kemankeş Kara Mustafa Paşa, meydan kaidelerine aykırı olduğunu belirterek padişah'tan emr-i hümayun çıkartmamasını rica etmiştir.¹⁶⁷

¹⁶⁶ Mustafa Kani Bey, (1836), a.g.e. 185

¹⁶⁷ Kâtip Abdullah Efendi, *Tezkire-i Rumat*, 45b derkenar

Çizelge 3.25. İstanbul Ağalar Menzili

25	Ağalar Menzili ¹⁶⁸			
	Kaba Lodos Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Reyhan Ağa	895	545,95	Bilinmiyor
	Ali Ağa	920	561,2	
	Bilal Ağa	958	584,38	
	Evliya	961	586,21	
	Derviş Çelebi	966	589,26	
IV. Mehmed	Tirdar Baki	1016	619,76	
	Batman Mustafa	1036	631,96	
	Feridunzade	1063	648,43	
	Tirdar Ahmed	1063,5	648,735	

Ağalar Menzili'ne bu adın verilmesi, menzil taşı dikenlerin çoğunun ya Harem-i Hümayun ya da Enderun-i Hümayun ağaları olmasından ileri gelmektedir. Ayak taşı Hasköy yakınlarında bulunan Yeniçeri Ağası karlığı kürbündeki küçük mermer taşıdır.

Ana taşı merhum Havacı Şehriyari Reyhan Ağa tarafından XVII. yüzyılın ilk yarısında¹⁶⁹ dikilmiştir.

İkinci taşın sahibi ise Hazinedar Şehriyari Ali Ağa'dır. Reyhan Ağa ve Ali Ağa bu menzilleri attıktan sonra hacca gidip gelmişlerdir. M. 1689 yılında Darüssade ağası olmuş, aynı yol görevinden alınarak Mısır'a sürülmüş ve orada vefat etmiştir.¹⁷⁰

Üçüncü menzil taşı Müsahi Şehriyari Bilal Ağadır. Gavga da şehit düşmüştür.

Dördüncü menzil taşını diken kemankeş, Evliya adında bir kimsedir.

Beşinci menzil taşını ise, Derviş adında bir kemankeş dikmiştir. Derviş Çelebi Rüstem Paşa Vakfi'nin tahsildarı olarak görev yapmaktadır.¹⁷¹

¹⁶⁸ Kâtip Abdullah Efendi, *Tezkire-i Rumat*, 46a – 46b

¹⁶⁹ Yücel, (1999), a.g.e. 153

¹⁷⁰ Yücel, (1999), a.g.e. 170

Ağalar Menzili'nin altıncı menzil taşını Eski Saray okçularından Hacı Baki adında bir ok ustası dikmiştir.

Menzilin yedinci taşı ise yine Eski Saray okçularından Hacı Mustafa Batman adında bir ok ustası tarafından dikilmiştir.

Menzilin sekizinci taşı Eski Saray Helvacılar Halifesi olarak görev yapan Feridunzade Mustafa Çelebi adında bir kemankeştir. Okçu ve yaycı esnafı liderlerinin üzerlerine vazife olmadığı halde kendilerinden izin alınarak dikilmesini istedikleri taş işte bu taşıdır. Feridunzade Mustafa Çelebi bu menzili attıktan sonra taş dikmek istemiş ancak okçu ve yaycı esnafı liderleri kendilerinden izin alınması gerektiğini ileri sürerek taşın dikilmesine müsaade etmemişlerdir. Bunun üzerine yukarıda daha önce bahsedildiği gibi, Kâtip Abdullah Efendi saraya bir arz-ı hal yazarak durumu iletmış ve saraydan iki adet Divan-ı Hümayun kararı çıkararak okçu ve yaycı esnafının Okmeydanı'na yaptıkları bu gayr-ı meşru müdahale önlenerek, Feridunzade Mustafa Çelebi'nin menzil taşı dikilmiştir.¹⁷²

Daha sonra yine Eski Saray okçularından Tirdar Mehmed Ağa adında bir okçu ustası, saatte 288 km hızla okunu atarak menzilin ser-efraz menzil taşı olan dokuzuncu taşını dikmeye hak kazanmıştır.

¹⁷¹ Mustafa Kani Bey, (1836), a.g.e. 169

¹⁷² Konunun tafsilatı, “*Esere Göre Okmeydanı'na Yapılan Gayr-i Meşru Müdahaleler*” başlığı altında anlatılmıştır.

Çizelge 3.26. İstanbul Poyraz Menzili

26	Poyraz Menzili ¹⁷³			
	Poyraz Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Saray-1 Atık İmamı	739	450,79	Bilinmiyor
	Yeniçeri Abdülbaki	834	508,74	
	Hasan Bey	844	514,84	
	Mirahor Yusuf Beşe	849	517,89	
	Tirdar Berber Kadri	889	542,29	
	Hasko	894	545,34	
	Nakip Mustafası	906	552,66	
	Ahmed Efendi	915	558,15	
	İbrahim Hanzade	945	576,45	
	Uzun İbrahim	965	588,65	
	Feridunzade	976	595,36	
	Yusuf Ağa	990	603,9	
	Tirdar Ahmed Bey	1005	613,05	
	Koko	1015	619,15	
Osman Bey	1090	664,9		

Poyraz Menzili, poyraz rüzgârı estiği sırada ok atıldığı için bu adı almıştır. Ayak taşı, Kâğıthane tarafında tepede Nakkaş Menzili'nde Hacı Süleyman'ın attığı ser-efraz menzil taşı yakınlarında bulunmaktadır. Menzil buradan Hasköy'e doğru atılmıştır. Kâtip Abdullah Efendi'nin eserinde belirttiği menziller için içinde en fazla taşla sahip olan menzil bu menzildir.

XVII. yüzyılın başında,¹⁷⁴ Poyraz Menzili'ni açıp, ana taşını diken, Uşşaki Menzili'nde dördüncü taşı diken, Eski Saray İmamı Muhammed Efendi'dir.

İkinci menzil taşı, XVII. yüzyılda¹⁷⁵ Yeniçeri Ocağı mensublarından olan, Abdülbaki adlı bir yeniçeri tarafından dikilmiştir.

¹⁷³ Kâtip Abdullah Efendi, 47b – 49b

¹⁷⁴ Yücel, (1999), a.g.e. 134

Üçüncü menzil taşının sahibi donanma kaptanlarından Hasan Bey'dir.

Dördüncü menzil taşını diken kişi ise yine Yeniçeri Ocağı mensuplarından Mirahor Yusuf Beşe'dir. Yusuf Beşe'nin 1705 yılına ait tereke kaydından kendisinin bir yay ustası olduğu anlaşılıyor.¹⁷⁶

Mirahor Yusuf Beşe'den sonra Eski Saray okçularından Berber Kadri Bey adında bir ok ustası Poyraz Menzili'nin beşinci taşını dikmiştir.

Menzilin altıncı taşı ise Hasko adında bir kemankeşe aittir.

Yedinci taşı diken kemankeş Nakip Mustafası adında bir şahıstır.

Sekizinci taş ise Okmeydanı Mütevellesi Ahmed Efendi tarafından dikilmiştir. Ahmed Efendi'nin bu taşı menzil içinde ki ikinci ana taşı olarak kaydedilmiştir. Bunun sebebi menzilde çok fazla taşın dikilmiş olunmasıdır. Meznil atşılarında okun düştüğü yeri takip eden meydan havacılarının zorluk çekmemesi için bu şekilde bir önlem alınmıştır.

Menzilin ikinci ana taşından sonraki ilk taş olan ve genelde Poyraz Menzili'nin dokuzuncu menzil taşını teşkil eden menzil taşı, İbrahim Hanzade Ali Bey tarafından dikilmiştir.

Daha sonra menzilin onuncu taşı Uzun İbrahim Ağa tarafından dikilmiştir.

Uzun İbrahim Ağa'dan sonra Feridunzade on birinci taşı dikmiştir.

On ikinci taş ise Darüssade ağası Yusuf Ağa'nın kethüdası olan Yusuf Ağa tarafından dikilmiştir.

On üçüncü menzil taşı Tirdar Ahmed Bey tarafından dikilmiştir. Bu menzili attıktan sonra hacca gitmiş, dönerken Mısır'da vefat etmiştir.¹⁷⁷

¹⁷⁵ Yücel, (1999), a.g.e. 161

¹⁷⁶ Acar, (2013), a.g.e. 41

¹⁷⁷ Yücel, (1999), a.g.e. 165

Daha sonra menzilin on dördüncü taşı Samsoncu Başî Süleyman Ağa'nın kölelerinden Koko Mustafa adlı bir kemankeş dikmiştir. Koko Mustafa II. Viyana Kuşatması sırasında şehit düşmüştür.

Menzilin ser-efraz menzil taşı olan on beşinci menzil taşı ise Siyavuş Paşa hizmetkârlarından Osman Bey adında bir kemankeş dikmiştir. Osman Bey bu rekoru saatte 291 km hızla attığı ok ile elde etmiştir. II. Viyana Kuşatması'nda gösterdiği kahramanlıklar sonucu kendisine zeamet bağışlanmıştır.

Çizelge 3.27. İstanbul Heki Yeri Menzili

27	Heki Yeri Menzili ¹⁷⁸			
	Kible-Keşileme			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Nakkaş Paşazade Muhammed Bey	830	506,3	Heki oku
	Recep Ağa	842	513,62	Heki oku
	Bilal Ağa	861	525,21	Heki oku
	Abdülbaki Ağa	862	525,82	Heki oku
	Hamamizade Mehmed Ağa	887	541,07	Heki oku
	Şahin Odabaşı	891	543,51	Heki oku
	İbrahim Ağa	895	545,95	Heki oku
	Ahmed Çelebi	910	555,1	Heki oku
	Ali Ağa	925	564,25	Heki oku

Kâtip Abdullah Efendi'nin İstanbul'da belirttiği yirmi yedincimenzil Heki Yeri Menzili'dir. Bütün menzil atışları heki oku ile atıldığı için bu adı almıştır. Kible yönünden esen keşileme rüzgârı estiği sırada atılmıştır. Menzilin ayak taşı Okmeydanı Tekkesi Köşkü'nün sağ tarafındaki suyolunun üzerinde olan beyaz mermer taşıdır.

Menzilin ana taşını, Nakkaş Paşazade Muhammed Bey adında bir kemankeş dikmiştir.

¹⁷⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 49b – 53a

Daha sonra Okmeydanı ihtiyarlarından Recep Ağa, menzilin ikinci taşını dikmiştir. Recep Ağa saray bahçivanı olarak görev yapmaktadır.

Menzilin üçüncü taşını Ağalar menziline de taşı olan Bilal Ağa dikmiştir.

Dördüncü taş Abdülbaki Ağa tarafından dikilmiştir.

Beşinci taşı diken kemankeş ise Hammâmîzâde Mehmed Ağa'dır. Mehmed Ağa, Uşşaki Menzili'nde üçüncü menzil taşının sahibi olan Hammâmî Ahmed Ağa'nın oğludur.

Altıncı taş, Yeniçeri Ocağı'ndan Şahin Odabaşı'ya aittir. Şahin Odabaşı Gürcü asıllı olup Okçular Çarşısı'nda okçu dükkânı vardır.

Yedinci menzil taşı yine Gürcü asıllı olan Kalyonlar Nazırı İbrahim Ağa dikmiştir.

Daha sonra, Gınayi mahlaslı Ahmed Çelebi adında bir şair, yirmi beş yaşında Heki Yeri Menzili'nin sekizinci taşını dikmiştir. Gınayi Ahmed Çelebi şairliğinin yanında çok iyi ok yapması ile de ünlüdür. Bu menzili de kamıştan yaptığı heki oku ile atmıştır.

Menzilin dokuzuncu ve ser-efraz menzil taşını Ali Ağa adında bir kemankeş saatte 266 km hızla attığı ok sayesinde dikmiştir. Ali Ağa başarılı bir ok ve yay ustası olmakla birlikte zihgir yapımında da oldukça maharetlidir. Mustafa Kani Bey'in anlattıklarına göre, Kâtip Abdullah Efendi'den sonra Ali Ağa Okmeydanı Şeyhi olmuştur.¹⁷⁹

Çizelge 3.28. İstanbul Kâtip Abdullah Efendi Menzili

28	Kâtip Abdullah Efendi Menzili
	Batı Lodos Havası
	Ana Taşı, Kâtip Abdullah Efendi tarafından atılmıştır ve 900 gezden (549 metre) fazladır.

Bu menzilin ayak taşı ve ana taşı Kâtip Abdullah Efendi tarafından dikilmiştir. Ayak taşı, Hasan Taşı'ndan 50 gez (30,5 metre) geridedir.

¹⁷⁹ Mustafa Kani Bey, (1836), a.g.e. 174

Kâtip Abdullah Efendi Okmeydanı dışında bulunan İstanbul Menzillleri hakkında pek fazla bilgi vermez. Sadece menzillerin İstanbul'un hangi semtinde olduğu, menzilde kaç taş olduğu gibi teknik bilgilere yer verir ancak tek tek her menzil taşını ve menzil sahibini açıklamaz. Buna göre Eyyüb Semti'nde bulunan menziler şunlardır;

Çizelge 3.29. İstanbul Eyyüb Menzilleri

29	Sultan Bayezid Kâtibi Solak Ahmed Efendi Menzili
	Poyraz Havası
	Toplam 10 menzil taşından oluşmaktadır. Ser-efraz taşı 1070 gezdır (652,7 metre). Pişrev oku ile atılmıştır
30	Hacı İsmail Menzili
	Poyraz Havası
	Toplam 4 nişan taşından oluşmaktadır. Ser-efraz taşı 1047 gezdır (638,67 metre). Pişrev oku ile atılmıştır.
31	Nakkaş Odabaşı Mehmed Bey Menzili
	Gündoğusu - Poyraz Havası
	Toplam 4 nişan taşından oluşmaktadır. Ser-efraz taşı 900 gezdır (549 metre). Pişrev oku ile atılmıştır.
32	Uncu Şüca Menzili
	Lodos Havası
	Toplam 3 menzil taşından oluşmaktadır. Ser-efraz taşı 1048 gezdır (639,28 metre). Pişrev oku ile atılmıştır.
33	Hattat Hasan Paşa Menzili
	Poyraz Havası
	Toplam 8 menzil taşından oluşmaktadır. Ser-efraz taşı 1000 gezdır (610 metre). Pişrev oku ile atılmıştır.

Kâtip Abdullah Efendi Eyyüb Semti'nde bulunan menzilleri verdikten sonra Üsküdar'da bulunan menzillerden bahseder. Buna göre Üsküdar'da bulunan menziler şunlardır;

Çizelge 3.30. İstanbul Üsküdar Menzilleri

34	Kapıağası Mustafa Ağa Menzili
	Yıldız - Poyraz Menzili
	Toplam 2 menzil taşından oluşmaktadır. Ser-efraz menzil 1100 gezdır (671 metre). Pişrev oku ile atılmıştır
35	Atık Hüsrev Paşa Menzili
	Karayel Havası
	Toplam 4 menzil taşı vardır. Ser-efraz taşı 1000 gezdır (610 metre). Pişrev oku ile atılmıştır.
36	Batı Lodos Menzili
	Batı Lodos Havası
	1 menzil taşı vardır. 1000 gezdır (610 metre). ‘Ömer Efendi tarafından atılmıştır
37	Ağalar Menzili
	Denizden karaya doğru atılmıştır.
	Toplam 4 menzil taşından oluşur. Ser-efraz taşı 1111 gezdır (667,71 metre). Pişrev oku ile atılmıştır.
38	Karayel Menzili
	Karayel Havası
	1 menzil taşı vardır. Dördüncü Murad tarafından atılmıştır. 1007 gezdır (614,27 metre)

Kâtip Abdullah Efendi en son Kâğıthane’de bulunan menzilleriden bahseder ve İstanbul’da bulunan menziller faslını kapatır. Buna göre Kâğıthane’de bulunan menziller şunlardır;

Çizelge 3.31. İstanbul Kağıthane Menzili

39	Yıldız - Poyraz Menzili
	Yıldız - Poyraz Havası
	Ayak Taşı Hindiler Tekkesi Mezârlığı yakınında bulunmaktadır.

3.3.2. Edirne’de Bulunan Menziller ve Menzil Sahibi Kemankeşler

Kâtip Abdullah Efendi İstanbul dışında bulunan menzillere pek ehemmiyet vermemiş gibi görülmektedir. Zira Edirne’de bulunan menziller de sadece menzil sahibi kemankeşlere yer vermiştir. Hangi kemankeşin kaç gez ok attığı bilinmemektedir. Sadece birkaç tane kemankeşin kaç geze ok ettiği ile ilgili bilgi vermektedir. Bunun sebebi Kâtip Abdullah Efendi’nin bilgi toplama metodu ile ilgili olabilir. Kâtip Abdullah Efendi sadece bizzat gidip gördüğü ve tek tek adımlayarak ölçtüğü menzillerde kesin bilgi vermektedir. Mektupla gelen bilgilerde, eğer aklında soru işareti varsa bunu belirtmekten çekinmediğini yukarıda belirtilmişti. Edirne’de de aynı durum söz konusu olduğundan Kâtip Abdullah Efendi ya atışında bulunduğu ya da bizzat gidip ölçtüğü menziller hakkında kesin bilgi vermiş, diğer menziller için aynı hassasiyeti göstermemiştir.

Çizelge 3.32. Edirne Deve Kemal Menzili

1	Deve Kemal Menzili ¹⁸⁰			
	Padişah	Kemankeş	Gez	Metre
Bilinmiyor	Gür Kemal	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Üsküfi			
	Balcı Karaca			
	Sinan Yeniçeri			
II. Bayezid	Yanmaz Ağaç Oğlu	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Daye Kulu Bali Bey			
	Deve Kemal			
	Tozkoparan İskender			

Menzilin Ana Taşı Gür Kemal adında bir kemankeşe aittir. Gür Kemal’in Bursa’da da bazı menzilleri olduğu bilinmektedir.

¹⁸⁰ Kâtip Abdullah Efendi, 52b – 59a

Menzilin ikinci taşı, Üsküfi denen bir kemankeş tarafından dikilmiştir. Üsküfi hem yay hem de ok yapmakta usta olduğu kaydedilmektedir. Usta Sinan'ın öğrencilerinden birisidir.

Menzilin üçüncü taşı Balcı Karaca adında bir kemankeşe aittir.

Menzilin dördüncü taşı Yeniçeri Ocağı'na mensub Sinan adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

Deve Kemal Menzili'nde dönemin en usta üç kemankeşi arasında kıyasıya bir rekabet olduğu anlaşılmaktadır. Yanmaz Ağaç Oğlu Hâce Ali, Daye Kulu Bali Bey ve Deve Kemal ser-efraz menzil taşı için kıyasıya bir yarışa girmişlerdir. Önce Yanmaz Ağaç Oğlu Hâce Ali menzilin beşinci taşını dikmiş sonra, Usta Ali işi bir bol yay kullanarak attığı ok sayesinde taşını daha uzağa sürmüştür. Yanmaz Ağaç Oğlu'nun bol yay kullandığını gören ve o zamana kadar dar yay kullanan diğer kemankeşler de bol yay kullanmaya başlamışlardır. Daha sonra Deve Kemal Yanmaz Ağaç Oğlu'nu geçerek taşını dikmiştir. Deve Kemal'den sonra Daye Kulu Bali Bey gelip Deve Kemal ile aynı geze ok atmıştır. Daye Kulu Bali Bey menzil taşı dikmek istemiş ancak Deve Kemal buna müsaade etmemiştir. Daye Kulu Bali Bey, Sultan II. Bayezid Amasya'da Şehzâde iken, kendisinin Siyah Oğlanı Ağası ve Dayesi olan kişinin oğludur. Bu anlaşmazlığın ortadan kaldırılması için II. Bayezid'e arz-ı hal verilmiş ancak, II. Bayezid, tarafsız bir karar veremeyeceği ve bu konuda daha ehil olduğunu düşündüğü için konuyu dönemin kazaskerine iletmiştir. Bunun üzerine menzillin son sırası şu haldedir;

Altıncı menzil taşı Daye Kulu Bali Bey tarafından dikilmiştir.

Yedinci menzil taşı Deve Kemal tarafından dikilmiştir.

Ser-efraz menzil taşı ise Tozkoparan tarafından dikilmiştir. Tozkoparan bu menzili İstanbul ve Bursa'da attığı menzillerden sonra atmıştır.

Çizelge 3.33. Edirne Ova Tarafına Giden İki Yanı Su Olan Menzil

2	Ova Tarafına Giden İki Yanı Su Olan Menzil ¹⁸¹			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
II. Murad	Na-Malum	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
II. Murad	Na-Malum			
II. Murad	Na-Malum			
II. Murad	Na-Malum			
II. Murad	Na-Malum			
Bilinmiyor	Mütevelli Kulu			
	Zihgirci			

Edirne’de bulunan ikinci menzilin ilk beş taşı kayıp olduğundan kim tarafından atıldığı bilinmemektedir. Ancak Kâtip Abdullah Efendi altıncı taşın Mütevelli Kulu’na yedinci ser-efraz menzil taşının da Zihgirci adında bir kişiye ait olduğunu anlatmaktadır.

Çizelge 3.34. Edirne Mütevelli Menzili

3	Mütevelli Menzili ¹⁸²			
	Yıldız Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Fatih Sultan	Sinan Mütevelli	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
Mehmed	Deve Kemal	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor

Mütevelli Menzili Kâtip Abdullah Efendi’nin Tezkire-i Rumat adlı eserinde belirttiği Edirne menzilleri içindeki üçüncü menzildir. Yıldız havasıyla atılmıştır.

Ana taşı Sinan Mütevelli tarafından dikilmiştir.

Ser-efraz Menzil taşı Deve Kemal tarafından dikilmiştir.

¹⁸¹ Kâtip Abdullah Efendi, 59a – 59b

¹⁸² Kâtip Abdullah Efendi, 59b

Çizelge 3.35. Edirne Bursa Kapı Yeri Menzili

4	Bursa Kapı Yeri Menzili ¹⁸³			
	Poyraz Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Papaz Oğlu Kulu	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Kocaeli Beyi Dede			
II. Bayezid	Geyvan Bey			

Edirne de Bursa Yolu üzerinde olan bu menzilin ana taşı Papaz Oğlu Kulu adında bir kemankeşe aittir.

İkinci menzil taşı ise Kocaeli Beyi Dede tarafından dikilmiştir.

Üçüncü menzil taşı olan ser-efraz menzil taşını Sultan II. Bayezid kullarından Geyvan adlı bir kemankeş dikmiştir. Adı geçen Geyvan daha sonra Kefe Beyi olmuştur.

Daha sona Ahmed Ağa Kulu adında bir kemankeşin bu menzili ağaç oku ile en uzağa çektiğini ancak oku sol tarafa kaydığı için ayrı bir menzil olarak geçtiğini, Kâtip Abdullah Efendi, Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi'den rivayetle aktarır.

Çizelge 3.36. Edirne Ağaç Menzili

5	Ağaç Menzili ¹⁸⁴			
	Lodos Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Naleyini Karagöz	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Kassab Bali			
	Bozdoğanlı Sufi			
	Molla Osman			
	Gulam Ali			
	Nasuh Gulam Çubukçu			
Kanuni Sultan Süleyman	Mirâlem Ahmed Ağa			

¹⁸³ Kâtip Abdullah Efendi, 59b

¹⁸⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 60a

Edirne’de Saray Ovası’ndan Mamak Deresi’ne doğru atılan menzil Ağaç Menzili’dir. Menzilin ana taşı Naleyini Karagöz tarafından dikilmiştir.

İkinci menzik taşını diken kemankeş Kassab Bali adında bir şahustur.

Üçüncü menzil taşı Bozdoğanlı Sufi tarafından dikilmiştir.

Dördüncü menzil taşının sahibi Molla Osman adında bir kemankeşdir.

Beşinci menzil taşı Gulam Ali adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

Altıncı menzil taşını diken kemankeş ise Nasuh Gulam Çubukçu’dur.

Ser-efraz menzil taşı olan yedinci taş ise Mirâlem Ahmed Ağa tarafından dikilmiştir. Mirâlem Ahmed Ağa, İstanbul’da Bahtiyar Menzili’ni attıktan sonra bu menzile meyl edip menzili atmıştır.

Çizelge 3.37. Edirne Namazgâh Menzili

6	Namazgâh Menzili ¹⁸⁵			
	Poyraz Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
II. Bayezid	Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Ağaç Oku
	Kadı Ömer Halife			Ağaç Oku

Bu menzil, Edirne’de Namazgâh Ovası adında bir yerde atıldığından dolayı bu adı almıştır. Menzilin ana taşı Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi tarafından dikilmiştir.

Menzilin Ser-efraz menzil taşı ise Kadı Ömer Halife tarafından dikilmiştir.

¹⁸⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 60b

Çizelge 3.38. Edirne Tirger Hasan Çelebi Menzili

7	Tirger Hasan Çelebi Menzili ¹⁸⁶			
	Lodos Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Hüseyin Çelebi	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Filibeli Saka Hüseyin			

Tirger Hasan Çelebi Menzili'nin ayak taşı Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi tarafından dikilmiştir. Bahtiyarzade'de bir ok ustası olduğundan menzile Tirger Hasan Çelebi Menzili denmiştir. Menzilin ana taşını atan kemankeş, Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi'nin kardeşi Hüseyin Çelebi'dir.

Menzilin ser-efraz Menzil taşını ise Filibeli Saka Hüseyin adında bir kemankeş dikmiştir.

Çizelge 3.39. Edirne Yeksuvar Menzili

8	Yeksuvar Menzili ¹⁸⁷			
	Lodos Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Na-Malum	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Yeksuvar Oku
	Na-Malum			Yeksuvar Oku
	Na-Malum			Yeksuvar Oku
	Na-Malum			Yeksuvar Oku
	Ömer Efendi			Yeksuvar Oku
	Kayyumzade Ahmed Efendi			Yeksuvar Oku

Yeksuvar Menzili'nin ayak yeri meydana bulunan çemenin sol tarafında kalan küçük küfeki taştır. Altı taştan oluşan menzilin ilk dört taşın kim tarafından dikildiği bilinmemektedir.

Beşinci menzil taşı Ömer Efendi adında bir kemankeşe aittir.

¹⁸⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 60b

¹⁸⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 61a

Ser-efraz menzil taşı ise Kayyumzade Ahmed Efendi tarafından dikilmiştir. Kayyumzade Ahmed Efendi aslen Edirneli'dir.¹⁸⁸

Çizelge 3.40. Edirne Yayıcı Hüseyin Menzili

9	Yayıcı Hüseyin Menzili ¹⁸⁹			
	Yıldız Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Hüseyin Kemanger	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Süleyman Ağa			
	Haffaf Hacı Mustafa			
	Murâdiye Kâtibi İbrahim			
	Topçu Hüseyin			
	Lala Ebubekir Ağa			
IV. Mehmed	Tirdar Ahmed Bey	1016	619,76	

Yayıcı Hüseyin Menzili'nin ayak taşı Bursa Kapısı'nın dibindedir. Ana taşı Hüseyin Kemanger tarafından dikilmiştir.

İkinci taş Samsoncubaşı Süleyman Ağa'nındır.

Menzilin üçüncü menzil taşı Haffaf Hacı Mustafa adında bir kemankeş dikmiştir.

Daha sonra Murâdiye Kâtibi İbrahim Efendi dördüncü taşı dikmiştir.

İbrahim Efendi'den sonra beşinci taşı Topçu Hüseyin adında bir kemankeş dikmiştir.

Altıncı taş ise Lala Ebubekir Ağa adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

Yedinci taş ise Tirdar Ahmed Bey adında bir ok ustası tarafından dikilmiştir. Ahmed Bey'in bu rekoru kırmak için attığı ok saatte 280 km hızla yaydan çıkmıştır. Kâtip Abdullah Efendi diğer menzillerin kaç gez olduğunu bildirmezken bu menzilin uzunluğunu

¹⁸⁸ Yücel, (1999), a.g.e. 168

¹⁸⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 61a

bildirmektedir. Menzilin uzunluğunu bizzat ölçmüş ya da çok güvendiği birine ölçtürmüş olmalıdır.

Menzilde, Topçu Hüseyin'den sonra altıncı taş olarak Tirdar Sâlih adında bir ok ustasının taşı bulunmaktadır. Ancak Kâtip Abdullah Efendi, oku kabza salkı kaçıdığı için bu dikilen taşa itibar etmemiştir. Tirdar Salih Efendi'nin bu diktiği taşı da düzeltmesi şartıyla bırakmış ve bir sene mühdet vermiştir.

Kâtip Abdullah Efendi, kaideye uygun olmayan bir durumu bu şekilde tespit ettiğine göre, bu Tirdar Ahmed Bey'in atışında bizzat bulunduğu tezini kuvvetlenmektedir. Ayrıca İstanbul Okmeydanı Tekkesi Şeyhi Edirne'de bulunan bir taşa müdahale edebiliyorsa, İstanbul Okmeydanı Tekkesi Şeyhi, Osmanlı Devleti sınırları içinde kalan bütün Okmeydanları'nın lideri olabilir. Ancak bu durum, Kâtip Abdullah Efendi'nin saraya yakınlığından dolayı şahsına özel bir nüfuz alanının yarattığı bir etki de olabilir. İstanbul Okmeydanı'nın liderinin bütün Okmeydanları'nın lideri olup olmadığını anlayabilmenin tek yolu, başka bir Okmeydanı Tekkesi Şeyhi'nin yazdığı risalenin incelenmesi ve başka bir benzer durum ile bağlantı kurmaktır.

Çizelge 3.41. Edirne Kible Menzili

10	Kible Menzili ¹⁹⁰			
	Kible Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Ali Efendi	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Ali Ağa			
	Filibeli Çukadar Muhammed			
IV. Mehmed	Tavlacı Hüseyin	960	585,6	

Kible Menzili'nin ayak yeri olarak Musalla'da olan çeşmenin sağ tarafında olan taş belirlenmiştir.

Menzil taşlarından ana taşı Ali Efendi dikmiştir.

İkinci menzil taşını Ali Ağa dikmiştir.

¹⁹⁰ Kâtip Abdullah Efendi, 61b

Üçüncü Menzil taşını Filibeli Çukadar Muhammed dikmiştir.

Ser-efraz menzil taşı olan dördüncü taş ise Tavlacı Hüseyin adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir. Kâtip Abdullah Efendi bu menzilin kaç gez uzunluğunda olduğunu verdiği göre bu menzilin atılışında da bizzat bulunmuş olmalıdır. Bu atış sırasında Tavlacı Hüseyin'in oku saatte 277 km hızla yaydan çıkmıştır.

Çizelge 3.42. Edirne Poyraz Menzili

11	Poyraz Menzili ¹⁹¹			
	Poyraz Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Samsoncubaşı Süleyman Ağa	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Pişrev Oku
	Lala Bekir Ağa			Pişrev Oku
	Şahin Ağa			Pişrev Oku
IV. Mehmed	Müşahip Şehriyari Abdülkerim Ağa	932	568,52	Pişrev Oku

Poyraz Menzili Bursa Kapısı'nın sağ tarafında olan küçük mermer taş üzerinden, poyraz rüzgârı estiği vakit atılırdı.

Ana taşı Samsoncu Süleyman Ağa dikmiştir.

İkinci taş Lala Bekir Ağa tarafından dikilmiştir.

Üçüncü taşın sahibi Şahin Ağa'dır.

Dördüncü taş olan Ser-efraz menzil taşını diken kemankeş ise, saatte 270 km hızla okunu atan Müsahip Şehriyari Abdülkerim Ağa'dır.

¹⁹¹ Kâtip Abdullah Efendi, 61b

Çizelge 3.43. Edirne Kahveci Yeri Menzili

12	Kahveci Yeri Menzili ¹⁹²			
	Gündoğusu Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Na-Malum	700	427	Bilinmiyor
	Süleyman Ağa	Bilinmiyor	Bilinmiyor	

Kahveci Yeri Menzili'nin ayak taşı Dağ dibinde olan tepenin kenarındaki küçük mermer taştır. Ana taşın sahibi bilinmemektedir. Ancak ser-efraz menzil taşının sahibi Süleyman Ağa adında bir kişidir. Kâtip Abdullah Efendi bu menzilde atılan okları menzil olarak değil maskaralık olarak tabir etmektedir.

Çizelge 3.44. Edirne Demirtaş Menzili

13	Demirtaş Menzili ¹⁹³			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Na-Malum	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Na-Malum			
	Mustafa Batman			
IV. Mehmed	Hacı Baki			

Demirtaş Menzili'nin ilk iki taşının sahibi bilinmemektedir. Ancak üçüncü taş Mustafa Batman, dördüncü olan ser-efraz menzil taşı ise Hacı Baki tarafından dikilmiştir. Ancak daha sonradan Hacı Baki'nin hile yaparak menzili elde ettiği ortaya çıkmıştır. Buna göre Hacı Baki kendi oku ile değil yolsa bulduğu oklarla menzil atışına girmiş ve kazanmıştır. Daha sonra da haydutlar tarafından öldürülmüştür.

¹⁹² Kâtip Abdullah Efendi, 61b – 62a

¹⁹³ Kâtip Abdullah Efendi, 62a

3.3.3. Bursa’da Bulunan Menziller ve Menzil Sahibi Kemankeşler

Kâtip Abdullah Efendi’nin Edirne menzillerindeki problemi Bursa menzileri için de geçerlidir. Gelip gözü ile görmediği ya da güvendiği bir adamına ölçtürmediği için menziller ile ayrıntılı bilgi vermekten kaçınır. Bu sebeple aynı Edirne menzillerinde olduğu gibi Bursa menzillerinde de sadece kemankeş isimlerini yazmakla yetinir. Buna göre Kâtip Abdullah Efendi Bursa’da toplam altı tane menzil ismi sayar. Bu menzillerin ilki Yusuf Yeri Menzildir;

Çizelge 3.45. Bursa Yusuf Yeri Menzili

1	Yusuf Yeri Menzili ¹⁹⁴			
	Poyraz Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Yusuf	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
Fatih Sultan Mehmed	Katır Karagöz			
	Üstad Şemseddin			
	Üstad Cemşid			
	Attar Ahmed Çelebi			
	Nakkaş Mehmed			
	Bursalı Şüca			
	Tozkoparan İskender			

Yusuf Yeri Menzili’nin adı, menzilin ana taşını diken Yusuf adında bir kemankeşten gelmektedir.

Menzilin ikinci taşını Cem Sultan kullarından Katır Karagöz adında bir kemankeş atmıştır. Katır Karagöz Cem Sultan ile II. Bayezid arasında cereyan eden taht mücadelesinde Cem Sultan’ı desteklemiş ve Cem Sultan ile birlikte Avrupa’ya kaçmıştır.

Menzilin üçüncü taşı Üstat Şemseddin tarafından dikilmiştir.

¹⁹⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 63a

Dördüncü menzil taşını diken kemankeş ise Üstad Cemşid adında bir şahıdır. Üstad Cemşid hem iyi bir şair hemde iyi bir ok ustasıdır. Bursalı Şüca, İstanbul'daki Lodos Menzili'ni Üstad Cemşid oku ile atmıştır.

Menzilin meşinci nişan taşı Attar Ahmed Çelebi tarafından dikilmiştir.

Altıncı taş Nakkaş Mehmed'e aittir.

Yedinci taş Bursalı Şüca tarafından dikilmiştir.

Sekizinci taş ise Tozkoparan İskender'e aittir. Tozkoparan İskender, bu ser-efraz menzil taşını, İstanbul'da ki Yıldız Menzili'ni attığı hafta, Bursa'ya gelip dikmiştir. Yanında Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi'de vardır. Zaten Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi'nin Tozkoparan İskender'in okçusu olduğundan yukarıda bahsetmiştir.

Tozkoparan İskender açık açık Bursalı Şüca'yı kendisine rakip olarak görmektedir. Bu rekabete kendisini o kadar kaptırmıştır ki, Bursalı Şüca'nın bütün menzillerini tek tek takip etmiş ve hepsini de geçebilmek için çok uğraşmıştır. Tozkoparan İskender, sadece Bursalı Şüca'nın İstanbul'da bulunan Yıldız Menzili'ni geçememiş ve sonradan kendi adına anılan yeni bir menzil açmıştır.

Tozkoparan İskender ve Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi Bursa'ya geldiklerinde Katır Karagöz onları evinde misafir eder. Bu Katır Karagöz, Cem Sultan, ağabeyi II. Bayezid ile girdiği taht mücadelesini kaybedip, Cem Sultan ile birlikte Avrupa'ya kaçmadan önce olmalıdır. Aksi halde Katır Karagöz'ün, efendisi taht kavgası içindeyken, evinde II. Bayezid'in en sevdiği okçulardan birini misafir etmesi pek akla yatkın gelmemektedir. Demek ki Bursalı Şüca'nın İstanbul'da attığı menziller ve Tozkoparan İskender'in İstanbul ve Bursa'da attığı menziller Fatih Sultan Mehmed Dönemi'nde atılmış olmalıdır.

Çizelge 3.46. Bursa Yıldız Menzili

2	Yıldız Menzili ¹⁹⁵			
	Yıldız Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
II. Bayezid	Makremeci	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
II. Bayezid	Gür Kemal			
II. Bayezid	Yaycı Karaca			
II. Bayezid	Abdurrahman			
II. Bayezid	Hayrettin			
II. Bayezid	Bursalı Şüca			
II. Bayezid	Tozkoparan			

Kâtip Abrullah Efendi'nin Bursa'da belirttiği altı menzilin ikincisi olan menzil yıldız havası ile atılan Yıldız Menzili'dir. Menzilin ana taşı Makremeci adında bir kemanke aittir.

İkinci taşın sahibi Gür Kemal'dir.

Üçüncü taş Yaycı Karaca Usta tarafından dikilmiştir.

Dördüncü taş Abdurrahman adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

Beşinci taşın sahibi ise Hayrettin adlı bir kemankeştir.

Altıncı taş Bursalı Şüca tarafından dikilmiştir.

Yedinci taş olan ser-efraz menzil taşı ise yine Tozkoparan İskender'e aittir.

¹⁹⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 64b

Çizelge 3.47. Bursa Attar Çelebi Menzili

3	Attar Çelebi Menzili ¹⁹⁶			
	Gündoğusu Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Fatih Sultan Mehmed	Şirmend	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
Fatih Sultan Mehmed	Sirkevizade			
- II. Bayezid	Attar Ahmed Çelebi			
II. Bayezid	Bursalı Şüca			

Attar Çelebi menzili Gündoğusu Rüzgârı eserken atılmıştır. Tozkoparan İskender'in bu menzili önemsemediği düşünülür. Menzilin ana taşı şirmend tarafından dikilmiştir.

İkinci taşın sahibi Sirkevizade Adında bir kemankeştir.

Üçüncü taş attar Ahmed Çelebi'ye aittir.

Dördüncü taş Bursalı Şüca'nın ser-efraz menzil taşıdır.

Çizelge 3.48. Bursa 2. Yıldız Menzili

4	Yıldız Menzili ¹⁹⁷			
	Yıldız Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
II. Bayezid	Katır Karagöz	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
Bilinmiyor	Hamza Okçu Şakirdi Şemseddin			
	Takiyyeci			
	İshakzade			

Yıldız menzili adını, ok atılan rüzgârından alır. İlk menzil taşı olan ana taşı Katır Karagöz tarafından atılmıştır.

¹⁹⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 64b

¹⁹⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 64b

İkinci taş Şemseddin adında bir kemankeşe aittir.

Üçüncü menzil taşının sahibi Takıyyeci adlı kemankeştir.

Ser-efraz menzil taşı ise İshaksade tarafından dikilmiştir.

Çizelge 3.49. Bursa Ağaç Menzili

5	Ağaç Menzili ¹⁹⁸			
	Padışah	Kemankeş	Gez	Metre
Bilinmiyor	Yaycı Ali	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
Bilinmiyor	Hallac-Şüca	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
Bilinmiyor	Kevser Karamani	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor

Ağaç menzili'nin ana taşı Yaycı Ali tarafından dikilmiştir.

İkinci menzil taşı ise Hallac-1 Şüca adında bir kemankeşe aittir.

Ser-efraz menzil taşı ise Kevser Karamani'ye aittir. Kevser Karamani hem iyi bir emankeş hemde iyi bir ok ustasıdır. Puta okları yapmakta döneminin en iyilerindedir. Ayrıca oldukça özgüvenli olduğu da aşikârdır. Kâtip Abdullah Efendi'nin anlattığına göre, Saad bin Ebi Vakkas'dan sonra ok atmanın kendi hakkı olduğunu iddia edermiş.¹⁹⁹

Çizelge 3.50. Bursa İmam Menzili

6	İmam Menzili ²⁰⁰			
	Padışah	Kemankeş	Gez	Metre
Bilinmiyor	Kale Altı İmamı	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Kasım			
	Kara Ahmed			

¹⁹⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 65a

¹⁹⁹ Saad bin Ebi Vakkas Osmanlı okçuluk camiası içinde okçuların piri olarak kabul edilen bir sahabedir.

²⁰⁰ Kâtip Abdullah Efendi, 65a

Kale altında bulunan caminin imamı sürekli buraya gelip ok attığı için, menzili İmam menzili adı verilmiştir. Menzilin ana taşı Kale Altı İmamı'na aittir.

İkinci taşı diken kemankeşin adı Kasım'dır.

Kara Ahmed adında bir kemankeş ise ser-efraz menzil taşı olan üçüncü menzil taşını dikmiştir.

3.3.4. Diğer Menziller ve Menzil Sahibi Kemankeşler

Osmanlı Devleti'nin hemen her yerinde Okmeydanları bulunmaktaydı. Anadolu, Balkanlar, Suriye ve Mısır gibi yerlerde olan şehirlerden sürekli Kâtip Abdullah Efendi'ye bilgi geldiği anlaşılmaktadır. Ancak Kâtip Abdullah Efendi Edirne ve Bursa menzillerinde yaptığı gibi, gelen bilgilere son derece şüpheci yaklaşmış ve burada da sadece kemankeş isimlerini yazmakla yetinmiştir. Burada önemli olan Osmanlı Devleti içerisinde yaşayan kemankeşlerin arasında bir iletişim ağı kurmaları ve birbirlerini sürekli bilgilendirmeleridir. Kâtip Abdullah Efendi bu iletişim ağı içerisinde farklı şehirlerden toplam elli altı tane Okmeydanı sıralamaktadır. Bu elli altı menzil içinden sadece sonuncu menzil olan Bağdat Menzili'nin gez uzunluğunu vermiştir. Ancak bu menzil hakkında kendine bilgi veren kişi gidip bizzat menzili görmediği için, verilen bilgilere ihtiyatlı yaklaşılması gerektiğini anlatmaktadır.

Buna göre, Kâtip Abdullah Efendi'nin Osmanlı Devleti bünyesinde bulunan okmeydanları ve bu meydanlarda ok atan kemankeşler aşağıdaki gibidir.

Çizelge 3.51. Gelibolu Menzili

1	Gelibolu Menzili ²⁰¹			
	Poyraz Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Başî Ahmed	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Zihgirci			
Fatih Sultan Mehmed - II. Bayezid	Tozkoparan İskender			
Kanuni Sultan Süleyman	Mirâlem Ahmed Ağa			

Kâtip Abdullah Efendi Gelibolu'da bir menzilden söz eder. Bu menzilin ana taşı Başî Ahmed adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

İkinci taş Mahmud Paşa kullarından Zihgirci adında bir kemankeşe aittir.

Üçüncü taş Tozkoparan İskender'e aittir

Daha sonra, Kanuni Sultan Süleyman tarafından, Bahtiyar Menzili'ni atması karşılığında Gelibolu Kağıdağı kendisine verilen, Mirâlem Ahmed Ağa, Tozkoparan İskender'den ileri atmış ancak salkıya kaçtığı için, taş diktirmemiştir.

Kemankeş Abdullah Efendi Gelibolu Menzili'ni anlattıktan sonra Softa Menzilleri'nden bahseder ve Sofya'da üç adet menzil yeri olduğunu anlatır. Buna göre Sofya'da bulunan ilk menzil, kıble havası ile atılan menzildir;

²⁰¹ Kâtip Abdullah Efendi, 65a

Çizelge 3.52. Sofya Menzili Kible Havası

2	Sofya Menzili ²⁰²			
	Kible Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Hüsam Çelebi	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Takiyyeci Sufi			
	Hüsam Bey			
	Diğer Hüsam Bey			

Sofya menzillerinin kible havası ile atılan ilkinde, ana taşı Hüsam Çelebi tarafından dikilmiştir.

Daha sonra Takiyyeci Sufi adında bir kemankeş ikinci taşı dikmeye hak kazanmıştır.

Üçüncü taş ise Hüsam Bey adında bir kemankeşe aittir.

Dördüncü taş ise bir baş Hüsam Bey tarafından dikilmiştir.

Çizelge 3.53. Sofya Menzili Batı Lodos Havası

3	Sofya Menzili ²⁰³			
	Batı Lodos Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
Kanuni Sultan Süleyman	Rum Yusuf			

Sofya Menzilleri'nin ikincisi batı lodos rüzgârı ile birlikte atılan menzildir. Menzilin ana taşı Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi'ye aittir.

²⁰² Kâtip Abdullah Efendi, 65b

²⁰³ Kâtip Abdullah Efendi, 65b

Daha sonra İstanbul'da ki Tab Yerleri Menzili'nde ikinci taşın sahibi olan Rum Yusuf, Kanuni Sultan Süleyman'ın H. 927 – M. 1521 tarihindeki Belgrad Seferi sırasında, Bahtiarzade Hacı Hasan Çelebi'yi geçerek ser-efraz menzil taşını dikmiştir.

Çizelge 3.54. Sofya Menzili

4	Sofya Menzili ²⁰⁴			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Kürekçi Hacı Ali	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Naib-i Kadı Kara Ali			
	Kemanger Ahmed			
	Mustafa Bey			

Sofya Menzilleri'nin sonuncusu, Kürekçi Hacı Ali adında bir kemankeş ile başlar.

İkinci menzil taşı ise Kadı Naibi Kara Ali adında bir kemankeş tarafından atılmıştır.

Üçüncü taşın sahibi ise Kemanger Ahmed adında bir yaycı ustasıdır.

Dördüncü ve ser-efraz menzil taşının sahibi, Mustafa Bey adında bir sipahidir.

Çizelge 3.55. Üsküp Menzili Batı Lodos Havası

5	Üsküp Menzili ²⁰⁵			
	Batı Lodos Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Na-malum	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Na-malum			
	Na-malum			
	Na-malum			
	Na-malum			
II. Bayezid	Yanmaz Ağaç Oğlu Hâce Ali			

²⁰⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 66a

²⁰⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 66a

Kâtip Abdullah Efendi Üsküp’de üç menzilden bahseder. Bu menzillerin ilki batı lodosu ile atılan menzildir. Menzilin ilk beş taşının sahibi bilinmemektedir. Ancak ser-efraz menzil taşı Edirne’de ki Deve Kemal Menzili’nin beşinci menzil taşının sahibi olan kemankeş, meşhur Yanmaz Ağaç Oğlu Hâce Ali’dir.

Çizelge 3.56. Üsküp Menzili Lodos-Poyraz Havası

6	Üsküp Menzili ²⁰⁶			
	Lodos-Poyraz Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Şeyhzade Ali Çelebi	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Tirger Ali Çelebi			

Kâtip Abdullah Efendi’nin Üsküp Menzilleri’nden ikincisi Lodos-Poyraz Havası ile atılan menzildir. Menzilin ana taşını Şeyhzade Ali çelebi adında bir kemankeş atmıştır.

Menzilin ser-efraz menzil taşı ise Tirger Ali Çelebi adında bir ok ustasına aittir.

Çizelge 3.57. Üsküp Menzili Poyraz Havası

7	Üsküp Menzili ²⁰⁷			
	Poyraz Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
II. Bayezid	Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Hacı Yunus			
	Tozkoparan İskender			

Üsküp Menzilleri’nin sonuncusu poyraz rüzgârı ile beraber atılır. Ana taşı Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi dikmiştir.

İkinci taş Hacı Yunus adında bir kemankeşe aittir.

Ser-efraz menzil taşı ise Tozkoparan İskender tarafından dikilmiştir.

²⁰⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 66a

²⁰⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 66a

Çizelge 3.58. Vardar Yenicesi Menzili

8	Vardar Yenicesi Menzili ²⁰⁸			
	Lodos Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Kuyucu Mustafa	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Voyvoda		Bilinmiyor	Bilinmiyor

Kâtip Abdullah Efendi Üsküp menzillerini anlattıktan sonra Vardar Yenicesi Menziline Bahseder. Buna göre menzilin ana taşı Kuyucu Mustafa adında bir kemankeş tarafından atılmıştır.

Ser-efraz menzil taşı ise Voyvoda adında bir kemankeş tarafından atılmıştır.

Çizelge 3.59. Ustrumca Menzili

9	Ustrumca Menzili ²⁰⁹			
	Lodos Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Hacı Ali	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Çilingir Mehmed		Bilinmiyor	Bilinmiyor

Kâtip Abdullah Efendi Tezkire-i Rumat adlı eserinde, Osmanlı Devleti sınırları içinde verdiği menzillerin dokuzuncusu Ustrumca Menzili'dir. Bu menzilin ana taşı Hacı Ali tarafından atılmıştır.

Daha sonra, okunu, Hacı Ali'den uzağa atan Çilingir Mehmed adında bir kemankeş, ser-efraz menzil taşı dikmiştir.

²⁰⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 66a

²⁰⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 66a

Çizelge 3.60. İpsala Menzili Lodos Havası

10	İpsala Menzili ²¹⁰			
	Lodos Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Hacı Bali	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Mevlana Mehmed			
	Mevlana Nurettin			

Kâtip Abdullah Efendi İpsala'da iki menzil vaaz eder. İlk menzil, lodos rüzgarı estiği sırada ok atılan menzildir.. Ana taşı Hacı Bali adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

İkinci taşı diken kemankeşin adı ise Mevlana Mehmed'tir.

Mevlana Nurettin adında bir kemankeş ise üçüncü taş olan ser-efraz menzil taşını dikmiştir.

Çizelge 3.61. İpsala Menzili Yıldız Havası

11	İpsala Menzili ²¹¹			
	Yıldız Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Hacı Hamza	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Cemal Efendi			
	Mesih Bey			

İpsala'da bulunan ikinci menzil ise yıldız rüzgârı ile beraber atılır. İlk taş olan ana taşı hacı hamza adında bir kemankeş dikmiştir.

İkinci menzil taşının sahibi Cemal Efendi'dir.

²¹⁰ Kâtip Abdullah Efendi, 66a

²¹¹ Kâtip Abdullah Efendi, 66b

Ser-efraz menzil taşını teşkil eden üçüncü taşın sahibi ise Mesih Bey adında bir kemankeştir.

Kâtip Abdullah Efendi İpsala Menzilleri'ni anlattıktan sonra Belgrad Menzilleri'nden bahseder ve dört tane menzili anlatır.

Çizelge 3.62. Belgrad Menzili Lodos Havası

12	Belgrad Menzili ²¹²			
	Lodos Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Kâtip	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Yahya Ağa			
	Çavuş			
Fatih Sultan Mehmed	Kazzaz Ahmed			
Bilinmiyor	Çizmeci			
	Talimhaneci Küçük Ali Ağa	1208	736	

Belgrad Menzilleri'nin ilki lodos havası ile atılan menzildir. Ana taşı Kâtip adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

İkinci taş Yahya Ağa'ya aittir. Yahya Ağa, Semendire'de şehit olmuştur.

Üçüncü menzil taşı Çavuş adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

Dördüncü menzil taşı İstanbul'da ki Arkurı Menziline ana taşının sahibi olan Kazzaz Ahmed'e aittir.

Beşinci menzil taşı Çizmeci'ye aittir.

Altıncı Menzil taşı olan ser-efraz menzil taşı, Hacı Süleyman Menziline de altıncı taşın sahibi olan Yeniçeri Ocağı mensubu Talimhanecibaşı Küçük Ali Ağa'ya aittir. Küçük Ali Ağa bu menzilde, İstanbul'da attığı menzili yüz gez aşarak, 1208 geze (736 metre) ok

²¹² Kâtip Abdullah Efendi, 66b

atmıştır. Talimhanecibaşı Küçük Ali Ağa'nın bu menzilde oku saatte 306 km hızla hareket ederek, Tozkoparan İskender ve Mirâlem Ahmed Ağa'dan sonra en hızlı ok atan üçüncü kemankeş olmuştur. Ayrıca Talimhanecibaşı Küçük Ali Ağa Tozkoparan İskender'in Arkurı Menzili'den ile kendi adıyla açığı menzilden ve Mirâlem Ahmed Ağa'nın Bahtiyar Menzili'nde attığı menzillerden sonra, Kâtip Abdullah Efendi'nin belirttiği kemankeşler arasında dördüncü sırada yer almaktadır.

Çizelge 3.63. Belgrad Menzili Karayel Havası

13	Belgrad Menzili ²¹³			
	Karayel Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Halil Ağa	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Okçu Kasım			
	Talimhaneci Küçük Ali Ağa			

Belgrad menzilleri içinde karayelle atılan menzildir. Ana taşı Halil Ağa adında bir kemankeş dikmiştir.

İkinci menzil taşı Okçu Kasım adına bir ok ustasına aittir.

Ser-efraz menzil taşı ise yine Talimhanecibaşı Küçük Ali Ağa tarafından dikilmiştir.

Çizelge 3.64. Belgrad Menzili 2. Lodos Havası

14	Belgrad Menzili ²¹⁴			
	Lodos Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Yeniçeri Deli Bacak	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Talimhaneci Ali Ağa			

²¹³ Kâtip Abdullah Efendi, 66b

²¹⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 66b

Belgrad'da lodos havası ile atılan ikinci menzildir. Menzilin ana taşı Yeniçeri Ocağı'ndan Deli Bacak adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

Talimhanecibaşı Küçük Ali Ağa ise, Deli Bacak'ı elli gez geçerek ser-efraz menzil taşını dikmiştir.

Çizelge 3.65. Belgrad Menzili 3. Lodos Havası

15	Belgrad Menzili ²¹⁵			
	Lodos Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Hüseyin Bey	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Şair Necati			

Bu menzil Belgrad'da atılan son menzildir. Ana taşı Hüseyin Bey tarafından dikilmiştir.

Ser-efraz menzil taşı ise Necati adında bir şair tarafından dikilmiştir.

Çizelge 3.66. Dem Menzili

16	Dem Menzili ²¹⁶			
	Lodos Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Yeniçeri Deli Bacak	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Talimhanecibaşı Küçük Ali Ağa			

Dem'de bulunan bu menzilde yine Yeniçeri Ocağı mensuplarından Deli Bacak ve Küçük Ali Ağa yarışmışlardır.

İlk taş Deli Bacak tarafından dikilmikten sonra, Talimhanecibaşı Küçük Ali Ağa, Yanık Seferi sırasında, Deli Bacak'ı tekrar geçerek ser-efraz menzil taşını dikmiştir.

²¹⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 66b

²¹⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 66b

Çizelge 3.67. Peşte Menzili

17	Peşte Menzili ²¹⁷			
	Poyraz Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Âşık Deli Şaban	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Muharrem Ağa			
	Deli Muharrem			
	Talimhanecibaşı Küçük Ali Ağa			

Macaristan'ın Peşte Kalesi'nde bulunan bu menzilin ana taşı Âşık Deli Saban adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

Menzilin ikinci taşının sahibi ise Muharrem Ağa'dır.

Üçüncü menzil taşı Deli Muharrem adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

Ser-efraz menzil taşı ise Talimhanecibaşı Küçük Ali Ağa tarafından dikilmiştir.

Çizelge 3.68. Vezdeçe Menzili

18	Vezdeçe Menzili ²¹⁸			
	Yıldız Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Mevlana Hâce Murad	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Tirger Hüseyin			

Vezçe'de(?) bulunan bu menzilde iki adet menzil taşı bulunmaktadır. Bu taşlardan ilki Mevlana Hâce Murad adında bir kemankeştir.

Ser-efraz menzil taşı ise Tirger Hüseyin adında bir ok ustasına aittir.

²¹⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 66b – 67a

²¹⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 67a

Çizelge 3.69. Avlonya Menzili

19	Avlonya Menzili ²¹⁹			
	Yıldız Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Kâtip Mahmud	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Haydar			
	Hüseyin Hilalzade			
	Murad Sipahi			
	Mevlana Nurettin			
	Cemal Efendi			

Avlonya Menzili'nin ana taşı Kâtip Mahmud adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

Menzilin ikinci taşı Haydar adında bir kemankeşe aittir.

Üçüncü taşı ise Hüseyin Hilalzade dikmiştir.

Dördüncü taşın sahibi Murad adında bir sipahidir.

Beşinci taş, İpsala Menzili'nde ser-efraz menzil taşının sahibi olan Mevlana Nurettin tarafından dikilmiştir.

Altıncı ve ser-efraz menzil taşı ise Cemal Efendi adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

Kâtip Abdullah Efendi Rumeli'de bulunan bu menzilleri belirttikten sonra Anadolu'ya döner ve burada bulunan menziller ile menzil sahibi kemankeşler hakkında bilgi verir. Kâtip Abdullah Efendi'nin bu bağlamda, Anadolu'da verdiği ilk, genel olarak verdiği yirminci menzil Maraş Menzili'dir.

²¹⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 67a

Çizelge 3.70. Maraş Menzili

20	Maraş Menzili ²²⁰			
	Lodos Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Hasan	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Parlak Hasan			
	Mustafa			
	Divani			

Maraş Menzili'nin ana taşı Hasan adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

İkinci menil taşının sahibi Parlak Hasan adında bir kemankeştir.

Üçüncü menzil taşı'nın sahibi Mustafa'dır.

Ser-efraz menzil taşı ise Divani tarafından dikilmiştir.

Çizelge 3.71. Konya Menzili Lodos Havası

21	Konya Menzili ²²¹			
	Lodos Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Kilercibaşı Sinan	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Hilalzade			
	Burhan			

Kâtip Abdullah Efendi Konya'da bulunan iki menzil hakkında bilgi vermektedir. Buna göre Konya Menzilleri'nin ilki lodos rüzgârı eserken atılan menzildir. Bu menzilin ayak taşı Kilercibaşı Sinan adında bir kemankeş dikmiştir.

Menzlin ikinci taşı ise Hilalzadeye aittir.

²²⁰ Kâtip Abdullah Efendi, 67a

²²¹ Kâtip Abdullah Efendi, 67a

Daha sonra Burhan adında bir kemankeş, ser-efraz menzil taşı olan üçüncü taşı dikmeye hak kazanmıştır.

Çizelge 3.72. Konya Menzili

22	Konya Menzili ²²²			
	Padişah	Kemankeş	Gez	Metre
Bilinmiyor	Akıncı Kadir	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Akçakocaoğlu			
	Sakalikesik Oğlu			
	Hoşkadem Ağa			
	Mahmud Zihgirci			
	Sinan Mahmud Yayabaşı			

Konya Menzilleri'nin ikincisinde ana taşı Akıncı lakaplı, Kadir adında bir kemankeş dikmiştir.

Daha sonra Akçakocaoğlu adında bir kemankeş ikinci menzil taşını dikmeye hak kazanmıştır.

Üçüncü menzil taşını diken kemankeş ise Sakalikesikoğlu'dur.

Hoskadem Ağa adında bir kemankeş ise dördüncü menzil taşını dikmiştir.

Beşinci menzil taşı ise Mahmud adında bir zihgir ustasınca dikilmiştir.

Ser-efraz menzil taşı ise Sinan Mahmud adında bir kemankeştir. Sinan Mahmud Celali İsyancıları sırasında şehit düşmüştür.

²²² Kâtip Abdullah Efendi, 67a

Çizelge 3.73. Bergama Menzili Lodos Havası

23	Bergama Menzili ²²³			
	Lodos Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Reis	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Küçük Memi			
	Na-Malum			
	Mehmed Yeniçeri			
	Seyit			

Kâtip Abdullah Efendi Bergama’da bulunan iki menzilden söz eder. Buna göre bu menzillerin ilki lodos havası ile atılan menzildir. Bu menzilin ana taşını Reis adında bir kemankeş dikmiştir.

Daha sonra Küçük Memi adında bir kemankeş menzilin ikinci taşını dikmiştir.

Menzilin dördüncü taşının kime ait olduğu bilinmemektedir.

Beşinci taş, Mehmed adında, Yeniçeri Ocağı menzubu bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

Altıncı ve ser-efraz menzil taşını diken kemankeş ise Seyit adında bir şahıstır.

Çizelge 3.74. Bergama Menzili Poyraz Havası

24	Bergama Menzili ²²⁴			
	Poyraz Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Seyyit Halife	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Emrullah Halife			
	Hacı Bostan			

²²³ Kâtip Abdullah Efendi, 67a

²²⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 67b

Bergama’da bulunan ikinci menzil poyraz rüzgârı eşliğinde atılır. Buna göre ilk menzil taşıyı diken Seyyit Halife adında bir kemankeştir.

İkinci menzil taşı ise Emrullah Halife tarafından dikilmiştir.

Üçüncü ve son menzil taşı ise Hacı Bostan adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

Çizelge 3.75. Balıkesir Menzili Poyraz Havası

25	Balıkesir Menzili ²²⁵			
	Poyraz Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
II. Bayezid	Zaganos Paşaoğlu Mehmed Çelebi	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
Bilinmiyor	Benli İsa			

Kâtip Abdullah Efendi Balıkesir’de iki tane menzilden söz eder. Menzillerin ikisinde poyraz havası ile atılmıştır. İlk menzilin ana taşı Zaganos Paşaoğlu Mehmed Çelebi adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir. Mehmed Çelebi II. Bayezid’in Defterdarı Zaganos Paşa’nın oğludur. Kemankeşliğinin yanı sıra tıp ilminde de mahirdir.

İkinci menzil ise ser-efraz menzil taşı olarak Benli İsa adında bir kemankeşe aittir.

Çizelge 3.76. Balıkesir Menzili Poyraz Havası

26	Balıkesir Menzili ²²⁶			
	Poyraz Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Hacı Dursun	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Köle Hamza			
	Karaca Muhyiddin			
	Ali			
	Mustafa Seyyah			
	Benli İsa			
	Kara Ali			

²²⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 67b

²²⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 67b

Balıkesir’de bulunan diğer menzilin ana taşı Hacı Dursun adında bir kemankeş aittir.

İkinci menzil taşının sahibi Köle Hamza adında bir kemankeştir.

Üçüncü taş Karaca Muhyiddin tarafından dikilmiştir.

Daha sonra Ali adında bir kemankeş dördüncü menzil taşını dikmiştir.

Beşinci menzil taşı ise Mustafa Seyyaf adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

Balıkesir’in diğer menzilin ser-efraz menzil taşını diken Benli ise bu menzilin altıncı menzil taşını dikmiştir.

Daha sonra Kara Ali adında bir kemankeş Benli İsa’yı geçerek ser-efraz menzil taşı olan yedinci menzil taşını dikmeye hak kazanmıştır.

Çizelge 3.77. Ayazmend Menzili Poyraz Havası

27	Ayazmend Menzili ²²⁷			
	Poyraz Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Karaca Halife	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor

Kâtip Abdullah Efendi Ayazmend’de toplam üç adet menzilin varlığından söz etmektedir. Bunların ilk ikisi poyraz havası ile sonuncusu yıldız havası ile atılmıştır. İlk menzil de bir adet menzil taşı bulunmaktadır. Bu menzil taşını Karaca Halife adında bir kemankeş dikmiştir.

²²⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 67b

Çizelge 3.78. Ayazmend Menzili 2. Poyraz Havası

28	Ayazmend Menzili ²²⁸			
	Poyraz Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyo r	Karaca Ali	Bilinmiyo r	Bilinmiyo r	Bilinmiyo r
	Muhammed bin Beni Halife			
	Muhammed bin Abdülbaki			

Ayazmend'de poyraz rüzgârı ile birlikte atılan ikinci menzil üç menzil taşından mürekkeptir. Bunların ilki, aynı zamanda ana taşı da teşkil eden Karaca Ali adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

İkinci menzil taşının sahibi Muhammed bin Beni Halife adında bir kemankeştir.

Ser-efraz menzil taşı ise Muhammed bin Abdülbaki tarafından dikilmiştir.

Çizelge 3.79. Ayazmend Menzili Yıldız Havası

29	Ayazmend Menzili ²²⁹			
	Yıldız Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Na-Malum	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Karcızade			

Ayazmend'de son menzil olan ve yıldız havası ile birlikte atılan menzilde iki taş bulunmaktadır. Bu taşlardan ilkinin kime ait olduğu bilinmemektedir. Ancak ser-efraz menzil taşı Karcızade adında bir kişiye aittir.

²²⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 67b

²²⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 67b

Çizelge 3.80. Akhisar Menzili

30	Akhisar Menzili²³⁰			
	Lodos Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmi.yor	Na-Malum	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Karcızade			

Kâtip Abdullah Efendi'nin Akhisar'da verdiği menzilin ana taşının sahibi bilinmemektedir. Ancak ser-efraz menzil taşının, Ayazmend'de yıldız havası ile atılan menzilin ser-efraz menzil taşının sahibi olan Karcızade tarafından dikildiği bilinmektedir.

Çizelge 3.81. Manisa Menzili Poyraz Havası

31	Manisa Menzili²³¹			
	Poyraz Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Mahmud bin Mahmud	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor

Kâtip Abdullah Efendi Manisa da biri poyraz rüzgârı, biri batı lodosu, biride yıldız rüzgârı ile ok atılan toplam üç menzil olduğundan söz eder. Poyraz rüzgârı estiği esnada atılan menzilde bir tane menziş taşı bulunmaktadır. Bu menzil taşı Mahmud bin Mahmud adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

Çizelge 3.82. Manisa Menzili Batı Lodosu Havası

32	Manisa Menzili²³²			
	Batı Lodosu Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Na-Malum	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
II. Murad	Kapıcılar Kethüdası			

²³⁰ Kâtip Abdullah Efendi, 67b

²³¹ Kâtip Abdullah Efendi, 67b

²³² Kâtip Abdullah Efendi, 67b

Manisada batı lodosu ile atılan menzilde iki menzil taşı bulunmaktadır. İlk menil taşının sahibi belli değildir. Ancak ikinci menzil taşının sahibi Fatih Sultan Mehmed Manisa'da şehzade iken, onun, Kapıcılar kethüdalığını yapan bir kişidir. Buna göre Manisa'da batı lodosu ile atılan bu menzilin ser-efraz taşı II. Murad Dönemi'nde atılmış olmalıdır.

Çizelge 3.83. Manisa Menzili Yıldız Havası

33	Manisa Menzili ²³³			
	Yıldız Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Mevlana Muhammed Çelebi	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor

Manisa'da atılan menzillerin sonuncusu olan bu menzilde bir tane menzil taşı bulunmaktadır. Bu taş Mevlana Muhammed Çelebi tarafından dikilmiştir.

Çizelge 3.84. Tire Menzili

34	Tire Menzili ²³⁴			
	Lodos Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Mevlana Sinan Subaşı	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor

Kâtip Abdullah Efendi, Tire'de bulunan tek bir menzil taşının varlığından söz eder. Bu menzil taşı lodos rüzgârı estiği sırada, Mevlana Sinan Subaşı adında bir kemankeş tarafından atılmıştır.

²³³ Kâtip Abdullah Efendi, 68a

²³⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 68a

Çizelge 3.85. Kütahya Menzili

35	Kütahya Menzili ²³⁵			
	Padişah	Kemankeş	Gez	Metre
II. Bayezid	Karagöz Paşa Kulu	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
Kanuni Sultan Süleyman	Mirâlem Ahmed Ağa			

Kâtip Abdullah Efendi Kütahya’da bir adet menzilden söz eder. Bu menzil toplamda iki menzil taşından oluşmaktadır. Menzilin ana taşı II. Bayezid zamanında, Anadolu Beylerbeyi Karagöz Paşa’nın kölelerinden biri tarafından dikilmiştir.

Ser-efraz menzil taşı ise, Kanuni Sultan Süleyman’ın Rodos Seferi sırasında Mirâlem Ahmed Ağa tarafından dikilmiştir.

Çizelge 3.86. Ankara Menzili

36	Ankara Menzili ²³⁶			
	Padişah	Kemankeş	Gez	Metre
Bilinmiyor	İshak Bey	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Bozdoğancı			
Kanuni Sultan Süleyman	Rum Yusuf			
Bilinmiyor	Haydar Çerkes			
	Muhammed			

Ankara’da bulunan menzilde toplam beş adet menzil taşı bulunmaktadır. Bu menzil taşlarından aynı zamanda ana taşı da olan ilki, İshak Bey tarafından dikilmiştir.

İkinci menzil taşını sahibi Bozdoğancı adında bir kemankeştir.

²³⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 68a

²³⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 68a

Menzilin üçüncü taşı, İstanbul'da Tab Yerleri Menzili'nde ve Sofya'da Batı Lodosu Menzili'nde taş diken Rum Yusuf'a aittir.

Menzilin dördüncü taşı haydar adında bir kişiye aittir.

Ser-efraz menzil taşı olan beşinci taş ise Muhammed adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

Çizelge 3.87. Amasya Menzili

37	Amasya Menzili ²³⁷			
	Kible Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Acem Şahin	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	İsmail Şehri			
	Kemankeş			
	İskender Bey			
	Bali Bey			
	Ahmed Ali Oğlu			
	Sarrac Şüca			
	Bursalı Şüca			
	Tozkoparan İskender			

Güneydoğu tarafından esen kible rüzgârı ile birlikte atılan Amasya Menzilinde toplam dokuz menzil taşı bulunmaktadır. Buna göre Anadolu'da bir menzilde en çok taş dikilen yer Amasya Sancağı'dır. Amasya uzun süre şehzade sancağı olarak kullanıldığı için oldukça gelişmiş bir kent durumundaydı. Dolayısıyla burada atılan bir menzil kemankeşin şöhreti için oldukça önemliydi. Bu sebeple Bursalı Şüca ile Tozkoparan İskender arasındaki rekabet, Amasya'ya kadar yayılmıştır. Buna göre Amasya'da menzil sahibi kemankeşlerin sıralamsı şu şekildedir.

Ana taşı Acem Şahin tarafından dikilmiştir.

İkinci taş İsmail Şehrî tarafından dikilmiştir.

²³⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 68a

Üçüncü taş Kemankeş'e aittir.

Dördüncü taşın sahibi İskender Bey'dir.

Beşinci taş Bali Bey adında bir kemankeş dikmiştir.

Altıncı taş Ahmed Ali Oğlu'na aittir.

Yedinci taşın sahibi Sarrac Şüca adında bir kemankeştir.

Sekizinci taş Bursalı Şüca tarafından dikilmiştir.

Dokuzuncu taş ise Bursalı Şüca'yı Amasya Menzili'ne kadar takip edip onu geçen Tozkoparan İskender'e aittir.

Çizelge 3.88. Lazkiye Menzili

39	Lazkiye Menzili ²³⁸			
	Kible Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Sarrac Şüca	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Acem İsa Oğlu			
	Bali Bey			
	Kemankeş Ahmed			

Kâtip Abdullah Efendi Lazkiye'de bulunan dört adet menzil taşından söz eder. Bu menzil taşlarından ilkinin Sarrac Şüca dikmiştir. Sarrac Şüca'nın Amasya Menzili'nde de taşı bulunmaktadır.

İkinci menzil taşının sahibi Acem İsa Oğlu'dur.

Üçüncü Menzil taşı Bali Bey'dir.

²³⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 68a

Dördüncü menzil taşı olan, ser-efraz menzil taşıda Kemankeş Ahmed adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

Çizelge 3.89. Tokat Menzili

40	Tokat Menzili ²³⁹			
	Padişah	Kemankeş	Gez	Metre
Bilinmiyor	Acem Kulu	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Tüfengcizade			
	Ahmed			

Tokatta üç adet menzil taşı bulunmaktadır. Rum Yusuf'un Tokatta bir menzil attığı ama taş dikmediğini yukarıda belirtmiştik. Tokatta menzili taşı dikenlerden ilki Acem Kulu adında bir kemankeştir.

İkinci menzil taşı Tüfengcizade'ye aittir.

Üçüncü ve son menzil taşı ise Ahmed adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

Çizelge 3.90. Cidde Menzili

41	Cidde Menzili ²⁴⁰			
	Padişah	Kemankeş	Gez	Metre
Bilinmiyor	Sıdkı	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Gazi Mustafa			
	Hoşkadem			
	Cidde Beyi Arnavud Hasan Bey			
	Mumcu Yusuf			

²³⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 68a

²⁴⁰ Kâtip Abdullah Efendi, 68b

Suriye'nin Cidde Sancağı'nda, Mekke-i Mükerrerme şerîfullah İskelesi'nde atılan menzilde toplam beş adet menzil taşı bulunmaktadır. Bunların ilki Sıdkı tarafından atılmış ve ana taşı dikilmiştir.

İkinci menzil Gazi Mustafa tarafından atılmıştır.

Üçüncü menzil taşının sahibi Hoşkadem adında bir kemankeştir.

Dördüncü menzil taşı Cidde Beyi olan Arnavud Hasan Bey tarafından dikilmiştir.

Daha sonra Mumcu Yusuf Cidde Beyi Arnavud Hasan Bey'i geçerek beşinci taş olan Ser-efraz Menzil taşını dikmeye hak kazanmıştır.

Çizelge 3.91. Mekke-i Mükerrerme Menzili

42	Mekke-i Mükerrerme Menzili ²⁴¹			
	Padişah	Kemankeş	Gez	Metre
Bilinmiyor	Na-Malum	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor

Kâtip Abdullah Efendi Mekke'de Mina Yolu kenarında bir Menzil taşı olduğundan söz eder. Ancak bu menzil taşının kime ait olduğu bilinmemektedir.

Çizelge 3.92. Kahire Menzili

43	Kahire Menzili ²⁴²			
	Padişah	Kemankeş	Gez	Metre
Memlûk zamanı	Küçük Hekim	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Büyük Hekim			
Yavuz Sultan Selim	Soydan Bey			
	Uzun Hasan			
	Tozkoparan İskender			

²⁴¹ Kâtip Abdullah Efendi, 68b

²⁴² Kâtip Abdullah Efendi, 68b

Kâtip Abdullah Efendi, Tezkire-i Rumat adlı eserinde Mısır toprakları içinde toplam sekiz adet menzilden yirmi dokuz tane menzil taşından söz eder. Bu menzillerin ilki Kahire Menzilidir. İlk iki o-menzil taşı Memlûk zamanında kalmadır. Bu durum Türk İslam devletlerinde okçuluk faaliyetlerinin bir gelenek halinde süregeldiğinin en önemli kanıtıdır. Buna göre Memlûklerden kalma menzillerin ilkini Küçük Hekim adına bir kemankeş atmış ve ana taşı dikmiştir.

Memlûk zamanından kalan ikinci menzil taşı Büyük Hekim adında bir kemankeşe aittir.

Menzilin üçüncü, dördüncü ve beşinci taşları Yavuz Sultan Selim zamanından dikilmiştir. Buna göre Soydan Bey adında bir kemankeş üçüncü taşı dikmiştir.

Dördüncü taş Uzun Hasan adında bir kemankeşe aittir.

Beşinci taş ise meşhur Tozkoparan İskender'e aittir. Tozkoparan İskender, Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi ile Mısır'a gelip bu menzili atmıştır. Daha sonra Kanuni Sultan Süleyman Devri'nde Okçu Ahmed adında bir kişi Tozkoparan İskender'i geçerek yeni bir rekor kırdığını iddia etmiş ve yalancı şahitler bularak, dönemin Mısır Valisi Süleyman Paşa'ya başvurmuştur. Menzil sahibi kemankeşlerin devlet erkânından ihsan aldıkları bilindiğine göre, Okçu Ahmed bunu haksız kazanç sağlamak için yapmış olmalıdır. Okçu Ahmed İstanbul kemankeşlerinden biri olduğu için, İstanbul'da bulunan kemankeşler kendisinin Tozkoparan İskender'i geçebilecek bir kemankeş olmadığını biliyorlardı. Dolayısıyla Mirâlem Ahmed Ağa, Mısır Valisi Süleyman Paşa'ya bir mektup yazarak durumu izah etmiş ve Okçu Ahmed'in bu taşı derhal kaldırılmıştır. Okçu Ahmed'in de idamına ferman çıkartılmıştır. Daha sonra Okçu Ahmed gemi ile kaçmaya çalışırken yakalanarak Eğriboz adasında idam edilmiştir.²⁴³

²⁴³ Kâtip Abdullah Efendi, 60a der-kenar

Çizelge 3.93. Mısır Menzili Yıldız Havası

44	Mısır Menzili ²⁴⁴			
	Yıldız Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Kemal	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Kemanger			
	Muhammed Kemanger			
	Baba Hursan(?) Yeniçeri			
	Oruç			
	Ali Subaşı			
	Cafer Gulam Çelebi			
	Hüseyin Bölükbaşı			

Kâtip Abdullah Efendi'nin Mısır'da verdiği ikinci menzilin ana taşı Kemal adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

İkinci menzil taşı ise Kemanger tarafından dikilmiştir.

Üçüncü menzil taşı Muhammed Kemanger tarafından dikilmiştir.

Dördüncü menzil taşı Baba Hursan adında bir yeniçeri tarafından dikilmiştir. Baba Hursan daha sonra Mısır Beyi olmuştur.

Beşinci menzil taşı Oruç adlı kemankeşe aittir.

Altıncı menzil taşı Ali Subaşı tarafından dikilmiştir.

Yedinci menzil taşını diken kemankeş Cafer Gulam Çelebi'dir.

Hüseyin Bölükbaşı adında bir kemankeş ise, diğer yedi kemankeşten daha uzağa okunu atarak, bu menzilin ser-efraz menzil taşını dikmeye hak kazanmıştır.

²⁴⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 69a

Çizelge 3.94. Mısır Menzili Poyraz Havası

45	Mısır Menzili ²⁴⁵			
	Poyraz Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Oruç	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Hüseyin			
	Yiröte(?) Kemanger			

Poyraz rüzgârları eşliğinde atılan bu Mısır Menzili'nin ana taşı Oruç adında bir kemankeşe aittir.

Daha sonra Hüseyin adında bir kemankeş Oruç'tan daha uzağa ok atarak ikinci menzil taşı dikmiştir.

Yiröte Kemanger adında bir yay ustası ise ikisinden de uzağa ok gönderip ser-efraz menzil taşı dikmeye hak kazanmıştır.

Çizelge 3.95. Mısır Menzili Batı Havası

46	Mısır Menzili ²⁴⁶			
	Batı Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Kemanger İskender	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Rıdvan Ağa			

Kemankeş Abdullah Efendi'nin Tezkire-i Rumat adlı eserinde belirttiği dördüncü Mısır Menzili'nde ana taşı Kemanger İskender adında bir yay ustası dikmiştir.

Ser-efraz menzil taşı ise Gulam Başa adıyla anılan Rıdvan Ağa'ya aittir.

²⁴⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 69a

²⁴⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 69a

Çizelge 3.96. Mısır Menzili Lodos Havası

47	Mısır Menzili ²⁴⁷			
	Lodos Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Seyyit Mehmed	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Zağarcı			
	Ahmed			
	İbrahim Kâşif			
	Cafer Gulam Paşa			
	Rıdvan			

Mısır'da belirtilen menziller içinde Lodos rüzgarı ile ok atılan bu menzilde ana taşı Seyyit Mehmed tarafından dikilmiştir.

İkinci menzil taşı Zağarcı adında bir kemankeşe aittir.

Daha sonra Ahmed adında bir başka kemankeş üçüncü menzil taşını dikmiştir.

İbrahim Kâşif adında bir kemankeş ise menzilin dördüncü taşını dikmiştir.

Menzilin beşinci taşı Cafer Gulam Paşa tarafından dikilmiştir.

Ser-efraz menzil taşı ise Rıdvan adında bir kemankeşe aittir.

Çizelge 3.97. Mısır Menzili 2. Batı Havası

48	Mısır Menzili ²⁴⁸			
	Batı Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Kemanger İskener	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor

²⁴⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 69a

²⁴⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 69a

Mısır'da bulunan bu menzilde tek bir menzil taşı bulunmaktadır. Bu menzil taşı da Kemanger İskender tarafından atılmıştır.

Çizelge 3.98. Mısır Menzili

49	Mısır Menzili ²⁴⁹			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Haneci Mustafa Taberdar	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Ağaç Pişrev

Mısır'da Kadem-i Nebiyye denilen yerde atılan bu menzilde toplam kaç menzil taşı olduğu bilinmemektedir. Ana taşı Haneci Mustafa Taberdar tarafından ağaç pişrev ok ile atılmıştır. Kâtip Abdullah Efendi bu menzilden haber beklediğini eğer haber gelirse ekleme yapacağını belirtir. Haneci Mustafa haricinde başka menzil taşı belirtilmediğine göre, eser tamamlandıktan sonra bu menzilden her hangi bir haber gelmemiştir.

Çizelge 3.99. İskenderiye Menzili

50	İskenderiye Menzili ²⁵⁰			
	Karayel Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Na-Malum	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Na-Malum			
	Hacı Süleyman			

Mısır menzilleri içinde Karayel ile atılan tek menzil olan İskenderiye menzilinde ilk iki menzil taşının kime ait olduğu bilinmemektedir.

Ser-efraz menzil taşı ise hacı Süleyman adında bir kemankeşe aittir.

²⁴⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 69a

²⁵⁰ Kâtip Abdullah Efendi, 69a

Çizelge 3.100. Şam Menzili

51	Şam Menzili ²⁵¹			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Na-Malum	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
Yavuz Sultan Selim	Rum Yusuf			
	Tozkoparan İskender			

Şam Menzili'nde baş taşının kime ait olduğu bilinmemektedir.

Daha sonra Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi'nden dönüşte Rum Yusuf ikinci menzili atmış ancak taş dikmemiştir. Rum Yusuf'un taşını daha sonra Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi tarafından dikilmiştir.

Menzilin ser-efraz menzil taşı ise yine Tozkoparan İskender'e aittir. Mısır Seferi dönüşü Rum Yusuf'un menzil atışı yaptığını gören Tozkoparan İskender hemen atından inip menzil atmak istemiş ancak diğer yeniçeriler kendisine mani olmuştur. Bunun üzerine birkaç gün sonra tekrar menzilin ayak yerine gelmiş ve Rum Yusuf'tan uzağa ok atarak taşını dikmiştir.

Çizelge 3.101. Halep Menzili Lodos Havası

52	Halep Menzili ²⁵²			
	Lodos Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Na-Malum	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Na-Malum			
	Na-Malum			
	Na-Malum			
	Na-Malum			
	Na-Malum			
	Na-Malum			
	İçkoz Ahmed			

²⁵¹ Kâtip Abdullah Efendi, 69a – 69b

²⁵² Kâtip Abdullah Efendi, 69b

Halep Menzili'nin ilk yedi taşını kimin diktiği bilinmemektedir. Ancak Ser-efraz menzil taşı Kemanger İçkoz Ahmed Usta'ya aittir. İçkoz Ahmed Usta bu menzili Hasan Subaşı adını kullanarak atmıştır.

Çizelge 3.102. Halep Menzili

53	Halep Menzili ²⁵³			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Pir Ali	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Subaşı			
	Sunkur Paşa			
	Muhammed Şüca			

Halep'de bulunan ikinci menzilde ana taşı Pir Ali adında bir kemankeşe aittir.

İkinci taş Halep Sancağı Subaşısı'na aittir.

Üçüncü menzil taşını Sunkur Paşa diktirmiştir.

Ser-efraz menzil taşı olan dördüncü taş ise Muhammed Şüca adınad bir kemankeşe aittir.

Çizelge 3.103. Halep Menzili Batı Havası

54	Halep Menzili ²⁵⁴			
	Batı Havası			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
Bilinmiyor	Koca	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Arap			
	İshak			
	Süleyman			
	Bakırcı			
	Sinan Mahmud Yayabaşı			

²⁵³ Kâtip Abdullah Efendi, 69b

²⁵⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 69b

Kâtip Abdullah Efendi'nin Halep'de belirttiği üç menzilin sonunu Batı Havası ile atılmaktadır. Menzilin ana taşı Koca adında bir kemankeşe aittir.

İkinci taş Arap'ındır.

Üçüncü taş İshak adında bir kişi tarafından dikilmiştir.

Dördüncü taş Süleyman adında bir kemankeş tarafından dikilmiştir.

Beşinci taşı diken kemankeş ise Bakırcı adında bir kişidir.

Altıncı taş olan ser-efraz taşı ise Sinan Mahmud Yayabaşı dikmiştir.

Çizelge 3.104. Diyarbakır Menzili

55	Diyarbakır Menzili ²⁵⁵			
	Batı Lodosu			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
IV. Mehmed	Vezer Mahmud Paşa	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor

Diyarbakır Valisi Mahmud Paşa, Diyarbakır'da Seyran Tepesi üzerinden yokuş aşağı yaklaşık 1000 gez (610 metre) ok attığını Kâtip Abdullah Efendi bildirmektedir. Mahmud Paşa bu menzili attıktan sonra belgeletip Kâtip Abdullah Efendi'ye göndermiş. Kâtip Abdullah Efendi'ye göre bu menzil düz yerde atılsa 900 gez (549 metre) civarında olurdu.

Mahmud Paşa daha sonra Kamanîçe Valisi olarak atanmış ve orada vefat etmiştir.

Çizelge 3.105. Bağdad Menzili

56	Bağdad Menzili ²⁵⁶			
Padişah	Kemankeş	Gez	Metre	Ok Tipi
IV. Mehmed	Vezer Murtaza Paşa	1016	619,76	Putu Oku

²⁵⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 70a

²⁵⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 70a

Vezir Murtaza Paşa Bağdad Valisi iken, puta yayı ve puta oku ile bu menzili attığını öğrenen Kâtip Abdullah Efendi, Bağdad Müftüsü Arapzade'ye ve Bağdad'da bulunan dostlarına mektuplar yazarak bu menzilin ölçüsünü istemiştir. Müftü Arapzade ölçünün doğru olduğuna yemin etse de Kâtip Abdullah Efendi, Usta bir kemankeş olduğundan puta yayı ve puta oku ile u kadar uzağa ok atılamayacağını bilmektedir. Kâtip Abdullah Efendi bu menzili Tezkire-i Rumat adlı eserinde belirtmiş ancak "*sözi dahi vak'a kendüsi bilmez hizmetkâr işidir*" diyerek bu menzilin doğruluğuna inanmadığını belirtmiştir. Eğer Vezir Murtaza Paşa'nın bu menzili gerçek ise, attığı puta oku saatte 280 km hızla ilerlemiştir.

Vezir Murtaza Paşa daha sonra Gürcü Mehmed Paşa tarafından öldürülmüştür.

3.4. Eserde Adı Geçen Yay Ustaları

3.4.1. Kemanger Ahmed

Kemanker Ahmed Efendi Soya menzilinde üçüncü menzil taşıyı dikmiştir.²⁵⁷ Ayrıca İstanbul'da Okmeydanı Tekkesi içinde bulunan menilde 985 gez (600 metre) uzaklığa ok atarak, menzilin ana taşıyı dikmiştir.²⁵⁸

3.4.2. İçkoz Usta Ahmed

Kemanger İçkoz Ahmed Usta, döneminin en meşhur yay ustalarından birisidir. Tozkoparan İskender, İstanbul'da kendi adı ile anılan yıldız menzili²⁵⁹ İçkoz Ahmed Usta yayı ile almıştır. İçkoz Ahmed'e bu başarısından dolayı saraydan 500 akçe inam verilmiştir.²⁶⁰ Daha sonra, Tozkoparan, Edirne'de bulunan Deve Kemal Menzili'ni²⁶¹ İçkoz Ahmed yayı ile atmıştır. İçkoz Ahmed Usta'nın ayrıca Halep Menzili'nde ser-efraz menzil taşı dikmiştir.²⁶²

²⁵⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 66a

²⁵⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 31b

²⁵⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 27a

²⁶⁰ Yücel, (1999), a.g.e. 325

²⁶¹ Kâtip Abdullah Efendi, 56a

²⁶² Kâtip Abdullah Efendi, 69b

3.4.3. Yaycı Ali

II. Bayezid zamanında, Vezir-i Azam Davut Paşa'nın Cebecibaşısı olan Usta Ali²⁶³, saraya girdikten sonra, Usta Sinan'dan yay yapmasını öğrenmiştir. Bursa'da bulunan Ağaç Menzili'nin ana taşı Yaycı Ali tarafından dikilmiştir.²⁶⁴ Mirâlem Ahmed Ağa, Bahtiyar Menzili'nde Usta Ali'nin 117 dirhemlik yayını kullanmıştır.²⁶⁵ Usta Ali'nin Topkapı Sarayı Müzesi envanterinde yayları mevcuttur.²⁶⁶

3.4.4. Kemanger Arap

Kemanger Arap İstanbul'da bulunan Bahtiyar Menzili'nde 1002 gez (611 metre) uzaklığa ok atarak menzilin ikinci taşını dikmiştir. Deve Kemal'e ok atmayı öğretmiştir. Ayrıca Fatih Sultan Mehmed'in müsahipleri arasındadır.²⁶⁷

3.4.5. Kemanger Arapzade

Kemanger Arapzade, Fatih Sultan Mehmed'in müsahibi olan Kemanger Arap'ın oğludur. Ahi Menzili/Parpul Menzili'nde 1136 gez (692 metre) uzaklığa ok atıp, tedinci menzil taşını dikmiştir.²⁶⁸

3.4.6. Sultan Bayezid

Sultan Bayezid okçuluğa oldukça rağbet göstermiştir. Kendisi zamanından okmeydanında yaptığı faaliyetleri yukarıda anlatmıştık. Bunun yanı sıra Sultan Bayezid başarılı bir yay ustasıydı. Topkapı sarayında kendi yaptığı bazı yaylar bulunmaktadır.²⁶⁹ Bayezid, Usta

²⁶³ Yücel, (1999), a.g.e. 327

²⁶⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 65a

²⁶⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 17a

²⁶⁶ TSMA.E. 540/27/19

²⁶⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 15b

²⁶⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 30a

²⁶⁹ TSM.A.E 540/27/1

Fatih Sultan Mehmed ve II. Bayezid dönemlerinin en ünlü yaycısıdır. İrânlıdır. II. Bayezid henüz Amasya'da şehzade iken, kendi oğlu ile birlikte, II. Bayezid'e yay yapmayı öğretmiştir. Sultan II. Bayezid'in yay ustasıdır.²⁷⁰

3.4.7. Kosta, Hüseyin

Kemanger Kosta Hüseyin Yavuz Sultan Selim Dönemi'nin en ünlü yay ustaları arasındadır. Ayrancı Menzili'nde 966 gez (589 metre)²⁷¹ ve Tekye İçi Menzili'nde 1080 gez (658 metre)²⁷² olmak üzere iki adet menzil rekoru bulunmaktadır.

3.4.8. Kemanger İbrahim

Kemanger İbrahim Tekke İçi Menzili'nde 1045 gez (637 metre) uzaklığa ok atarak menzilin üçüncü taşını dikmiştir.²⁷³ Topkapı Sarayı Müzesi envanterinde Kemanger İbrahim'e ait 18 adet puta yayı bulunmaktadır.²⁷⁴

3.4.9. Yayı Karaca

Edirne doğumlu²⁷⁵ olan Yayı Karaca Bursa'da atılan Yıldız Menzili'nde üçüncü menzil taşını dikmiştir.²⁷⁶

3.4.10. Lalizade

Yayı Lalizade Usta, kısa boylu bir kemankeştir. Yaptığı dar yaylar ile ün kazanmıştır. İstanbul'daki Uşşakî menziline 984 geze (600 metre) ok atarak altıncı olmuştur.²⁷⁷

²⁷⁰ Kâtip Abdullah Efendi, 25a

²⁷¹ Kâtip Abdullah Efendi, 31a

²⁷² Kâtip Abdullah Efendi, 32a

²⁷³ Kâtip Abdullah Efendi, 32a

²⁷⁴ TSM.A.E 540/27/21

²⁷⁵ Yücel, (1999), a.g.e. 337

²⁷⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 64b

²⁷⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 43b

3.4.11. Yayı Muhammed

Yayı Usta Muhammed döneminin en meşhur yay ustaları arasında gösterilmektedir. Cerrah Yeri Menzili'nde Biga Beyi Osman Bey, kendisinin yayı ile 1056 gez (644 metre) uzaklığa ok atarak rekor kırmıştır.²⁷⁸

3.4.12. Sinoplu Mustafa

Sinoplu Kemanger Mustafa Efendi, XVI. yüzyılın önemli yay ustaları arasındadır. Ahi Menzili'nde 1089 gezlik (664 metre) rekor ile beşinci sıradadır.²⁷⁹ Bir ara ehl-i hiref teşkilatında yay ustası olarak çalışmıştır.²⁸⁰

3.4.13. Hacı Osman

Hacı Osman Edirne'de yay yapıp satan bir kişidir. Edirne Menzili'nde puta oku ile menzil taşı dikmiştir. Daha sonra kaidelere uygun olmadığı için Kâtip Abdullah Efendi bu taşı Edirne Okmeydanı'ndan ihrâç etmiştir. Kuyumcu Murad Paşa Türbesi yanında bir dükkânı bulunmaktadır.²⁸¹

3.4.14. Recep

Recep Usta XVI. yüzyılın en meşhur yaycılarında biridir. II. Bayezid'in kâtiplerinden Kâtip Ahmed Efendi Uşşakî Menzili'nde attığı 1047 gezlik (638 metre) menzili Recep Usta'nın yayı ile atmıştır.²⁸² Ayrıca Müsahî Şehriyari Bilal Ağa, Ağalar Menzili'nde Recep Usta'nın yayı ile 958 gezlik (584 metre) bir atış yapmıştır.²⁸³

²⁷⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 37b

²⁷⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 30a

²⁸⁰ Yücel, (1999), a.g.e. 341

²⁸¹ Yücel, (1999), a.g.e. 323

²⁸² Kâtip Abdullah Efendi, 43b

²⁸³ Kâtip Abdullah Efendi, 46a

3.4.15. Mirahor Yusuf Beşe

Mirahor Yusuf Beşe XVII. yüzyılda Yeniçeri Ocağı içinde yaycılık yapan bir kemankeşti. Ayrıca İstanbul'da Poyraz Menzili'nde 849 gezlik (545 metre) bir rekoru bulunmaktadır.²⁸⁴

3.5. Eserde Adı Geçen Ok Ustaları

3.5.1. Gınayi Ahmed Çelebi

Gınayi Ahmed Çelebi XVI. yüzyıl sonu ile XVII. yüzyıl başında yaşamış ünlü şairlerdendir. Ayrıca Siyavuş Paşa'nın mühürdarıdır.²⁸⁵ Şair olmasının yanı sıra ok yaptığı da bilinmektedir. Heki yerinde kendi yaptığı ok ile 910 gez (555 metre) mesafeye ok atarak menzil taşı dikmiştir.²⁸⁶

3.5.2. Hammâmî Ahmed Ağa

Hammâmî Ahmed Ağa Uşşaki Menzili'nde 914 gezlik (557 metre) menzili ile bilinmektedir.²⁸⁷ Orduda Kemankeş olarak görev yapmış sonra da emekli olmuştur.²⁸⁸

3.5.3. Tirdar Ahmed Bey

Ehl-i Hiref mensubu Tirdar Ahmed Bey IV. Mehmed Dönemi'nin ünlü ok ustalarındandır. Eski Saray'da okçu cemaatinde görev yapmıştır. Ağalar Menzili'nde ser-eftaz menzil taşının sahibidir.²⁸⁹ Poyraz Menzili'nde 1005 gezlik (613 metre)²⁹⁰ ve Edirne'de Yıldız Menzili'nde ise 1016 gezlik (619 metre)²⁹¹ rekorları bulunmaktadır.

²⁸⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 48a

²⁸⁵ Yücel, (1999), a.g.e. 166

²⁸⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 50a

²⁸⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 50a

²⁸⁸ Yücel, (1999), a.g.e. 163

²⁸⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 46a

²⁹⁰ Kâtip Abdullah Efendi, 48b

²⁹¹ Kâtip Abdullah Efendi, 64b

3.5.4. Ali Ağa

Ali Ağa Heki Yeri'nde kendi yaptığı okla 925 geze (656 metre) ok atarak ser-efraz menzil taşının sahibi olmuştur.²⁹² Ayrıca Mahmud Paşa Çarşısı'nda büyük macuncu dükkânı vardır.²⁹³

3.5.5. Usta Bahtiyar

Usta Bahtiyar, Meşhur Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi'nin babasıdır. II. Murad ve Fatih Sultan Mehmed dönemlerinde pek çok kemankeş yetiştirmiştir. İstanbul'un ilk menzil taşı Bahtiar usta tarafından dikilmiştir.²⁹⁴ Ancak kayıptır. Daha sonra Usta Bahtiyar'ın bu lodos havası ile atılan bu menzil, kendi adıyla anılan müstakil bir menzilin ayak taşı oldu. Ayrıca, II. Bayezid Solaklarından Havandelen Solak Bali adında bir yeniçeri, Usta Bahtiyar'ın oku ile İstanbul'da bulunan Yıldız Menzili'ne taş dikmiştir.²⁹⁵

3.5.6. Hacı Baki

IV. Mehmed Dönemi'nin eski sarah okçu cemaati menzuplarından birisidir. Ağalar Menzili'nde 1016 geze (619 metre) uzaklığa ok atarak menil taşı dikmiştir.²⁹⁶ Ayrıca Edirne'de bulunan Demirtaş Menzili'nin ser-efraz menzil taşı Hacı Baki'ye aittir.²⁹⁷

3.5.7. Üstad Cemşid

Hem ok ustası hem de şair olan Üstad Cemşid, XV. yüzyıl'ın meşhur kemankeşleri arasında idi. Bursalı Şüca meşhur Bahtiyar Menzili'nin Üstad Cemşid oku ile atmıştır.²⁹⁸ Bursalıdır.²⁹⁹

²⁹² Kâtip Abdullah Efendi, 50b

²⁹³ Yücel, (1999), a.g.e. 367

²⁹⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 15a

²⁹⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 23b

²⁹⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 46a

²⁹⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 62a

²⁹⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 63a

²⁹⁹ Yücel, (1999), a.g.e. 369

3.5.8. Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi

Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi, Osmanlı coğrafyasının kuşkusuz en meşhur kemankeşlerinden birisidir. Hem yaptığı oklarla, hem attığı menzillerle hem de Fatih Sultan Mehmed'den Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'ne kadar yetişen bütün kemankeşleri ve ok meydanlarını anlattığı risalesi ile bu ünü hak etmektedir.

1505 yılında ehl-i hiref cemaatine girmiş ve 1558 yılına kadar bu görevde kalmıştır.³⁰⁰ Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi, Tozkoparan İskender'in hem hocası hemde okçusu idi. Tozkoparan İskender, İstanbul'da kendi adı ile anılan menzili Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi'nin kendisine verdiği ok ile atmıştır.³⁰¹ Daha sonra Tozkoparan ile Bursa'ya gelip burada ki poyraz menzilini atarken de Tozkopara'nın yanındadır.³⁰²

Bahtiyarzade Hacı Hasan Çelebi'nin Osmanlı Devleti'nin hemen her yerinde nişan taşları bulunmaktadır. İstanbul'da Haydar Yeri Menzili Menzili'nde, Zihgircipiri Menzili'nde, Tab Yerleri Menzili'nde; Edirne'de Namazgâh Menzili'nde, Tirger Hasan Çelebi Menzili'nde; Sofya Menzili'nde; Üsküp Menzili'nde taşları bulunmaktadır.

3.5.9. Berber Kadri Bey

Eski Saray'ın ehl-i hiref cemaatinde ok ustası olarak görev yapan Berber Kadri Bey 'in İstanbul'daki Poyraz Menzili'nde menzil taşı bulunmaktadır.³⁰³

3.5.10. Kevser Karamanî

Kevser Karamani, Bursa'da bulunan Menzili'nin ser-efraz menzil taşının sahibidir. Ayrıca yaptığı puta okları ile meşhurdur.³⁰⁴

3.5.11. Okçu Kasım

Okçu Kasım'ın Belgrad'da bir adet menzil taşı bulunmaktadır.³⁰⁵

³⁰⁰ Yücel, (1999), a.g.e. 370

³⁰¹ Kâtip Abdullah Efendi, 28a

³⁰² Kâtip Abdullah Efendi, 63a

³⁰³ Kâtip Abdullah Efendi, 47b

³⁰⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 65a

3.5.12. Hammâmîzâde Mehmed Ağa

Hammâmîzâde Mehmed Ağa, babası Hammâmî Ahmed Ağa gibi usta bir okçudur. Heki Yeri'nde 887 geze (541 metre) ok atarak menzil taşı dikmiştir.³⁰⁶

3.5.13. Hacı Mustafa Batman

Eski Saray'ın ok ustalarından olan Hacı Mustafa Batman, ehli hiref cemaati mensuplarındandır. Ağalar menziline menzil taşı bulunmaktadır.³⁰⁷

3.5.14. Muhammed Efendi

Eski Saray imamlarından olan Muhammed Efendi yaptığı tarz-has tipi oklarla meşhurdur. Ayrıca Ağalar Menzili'nde de menzil taşı bulunmaktadır.³⁰⁸

3.5.15. Müezzinzade Sinan

Müezzinzade 16 yüzyılın en meşhur ok ustalarından birisidir. Tozkoparan İskender, Bursalı Şüca ve Deve Kemal, Müezzinzade'nin okları ile menzil rekorları kırmışlardır. Tozkoparan İskender ile Bursalı Şüca arasında hayli çekişmeli geçen poyraz menzili üzerinde tartışırken, Tozkoparan İskender ve Bursalı Şüca taraftarları arasında kalıp darp edildiği söylenir.³⁰⁹ Tozkoparan İskender, kendi adı ile anılan menzilde Müezzinzade'nin okunu kullanmıştır.³¹⁰ Bursalı Şüca'da Bursa'da bulunan Yıldız Menzili'ni Müezzinzade'nin oku ile atmıştır.³¹¹ Deve Kemal'de Müezzinzade'nin okunu Edirne'deki Deve Kemal Menzili'nde kullanmıştır.³¹² Yavuz Sultan Selim tarafından bir sebeple asılış daha sonra suçsuz olduğu anlaşılmıştır.³¹³

³⁰⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 66b

³⁰⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 50a

³⁰⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 46b

³⁰⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 43b

³⁰⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 21a

³¹⁰ Kâtip Abdullah Efendi, 27a

³¹¹ Kâtip Abdullah Efendi, 64b

³¹² Kâtip Abdullah Efendi, 56a

³¹³ Yücel, (1999), a.g.e. 377

3.5.16. Okçu Sinan

Fatih Sultan Mehmed Devri'nin ünlü bir ok ustasıdır.³¹⁴ Arkurı Menzili'nde nişan taşı vardır.³¹⁵

3.5.17. Okçu Selatin

Okçu selatin okdukça meşhur bir ok ustasıdır. Uşşaki Menzili'nde nişan taşı bulunmaktadır.³¹⁶

3.5.18. Sukizade Usta

Sukizade Usta, Biga Beyi Osman Bey'in Cerrah yerinde attığı 1156 gezlik (644 metre) oku imal eden kişidir.

3.5.19. Üsküfi

Edirne'de bulunan Deve Kemal Menzili'nde ana taşının ardından kendi taşı gelmektedir. Hem yay hem de ok ustası olmakla ün kazanmıştır.³¹⁷

3.6. Eserde Adı Geçen Zihgir Ustaları

3.6.1. Zihgirci Kasım

Zihgirci Kasım Zihgirci Piri Menzili'nde ana taşın sahibi kemankeştir.³¹⁸

3.6.2. Zihgirci Mahmud

Zihgirci Mahmud'un konya menzilinde nişan taşı vardır.³¹⁹

³¹⁴ Mustafa Kani Bey, (1836), a.g.e. 155

³¹⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 19a

³¹⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 43b

³¹⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 52b

³¹⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 34a

³¹⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 67a

3.6.3. Zihgirci

Zihgirci adındaki kemankeşin Gelibolu'da poyraz havası ile atılan menzilde bir menzil taşı bulunmaktadır.³²⁰

3.7. Eserde Adı Geçen Diğer Kemankeşler

Kâtip Abdullah Efendi, Tezkire-i Rumat adlı eserinde menzil sahibi kemankeşler haricinde kendi döneminde okmeydanında ok atan kemankeşlerden de bahsetmektedir. Bu kemankeşlerin hepsi IV. Mehmed Dönemi'nde yaşamışlardır. Aşağıda bahsedilecek kemankeşler içinde, Yeniçeri Ocağı mensupları, ehl-i hiref mensupları, esnaflar, ulema, devlet görevlisi vb görevleri icrâ eden kemankeşler bulunmaktadır. Kısacası Osmanlı Devleti reayası herhangi bir sınıf farkı gözetmeksizin buraya gelip yan yana ok atışı yapabilmekteydiler. Bunun da Osmanlı Devleti içindeki toplumsal tabakalaşmayı önlediği varayılabilir.

3.7.1. Talimhaneci Üstad Kel Şahin Ağa³²¹

Yeniçeri Ocağı'nda talimhaneci olarak görev yapan Kel Şahin Ağa, aynı zamanda meydan mütevellisiydi Bin gezden fazla ok atmıştı. Kısa boylu olmasına rağmen hayli güçlü olduğu için en sert yayları bile kolaylıkla çekebilmekteydi.

3.7.2. Kemanger Hacı Osman³²²

Kâtip Abdullah Efendi Kemanger Hacı Osman için “*asrın Muhyiddini*” tanımlamasını kullanmaktadır. Bin gezden fazla atmış ok ve yay ustalarındandır.³²³

³²⁰ Kâtip Abdullah Efendi, 65a

³²¹ Kâtip Abdullah Efendi, 70b

³²² Kâtip Abdullah Efendi, 71a

³²³ Bkz. Eserde Adı Geçen Yay Ustaları

3.7.3. Tirdar-ı Sabık Hacı Mustafa³²⁴

Mısır'da ve Yenişehir'de menzilleri bulunmaktadır. Eski Saray ehl-i hiref cemaatinde okçu ustası olarak görev yapmış, daha sonra müteferrika olarak emekli olmuştur.

3.7.4. Mustafa Efendi³²⁵

Bin gezden fazla menzil oku atmış kemankeşlerden birisidir. Kâtip Abdullah Efendi, Okmeydanı'nın yaşlılarında ve ulularından olan Mustafa Efendi için “*azdan çok atar*” deyimini kullanmaktadır. Bu deyim, yayo sonuna kadar çekmediği halde çok uzağa ok atabilen kemankeşler için kullanılan bir tabirdir.

3.7.5. Eyyüp Oğlu Muhammed Efendi³²⁶

Muhammed Efendi, bin gezden fazla menzil oku atmış bir kemankeş olmasının yanı sıra çok iyi bir hattattır. Tekmil ilminde gelişmek için, Tezkire-i Rumat yazıldıktan sonra Erzurum'a yerleşmiştir.

3.7.6. Ömer Efendi³²⁷

Azmayış oku ile sekiz yüz, pişrev oku ile dokuz yüz gez mensil atan usta kemankeşlerden birisidir. Tophane Nazırı olarak görev yapmıştır. Bu eserin yazıldığı sırada ise Şehremini Başkâtibi olarak görev yapıyordu

3.7.7. Behram Ağa Oğlu Kasım Ağa³²⁸

Meydan'ın yaşlılarından ve ulularından olan Kasım Ağa, azmayış oku atmakta oldukça başarılı bir kemankeşti.

³²⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 71a

³²⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 71a

³²⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 71b

³²⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 71b

³²⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 71b

3.7.8. Talimhaneci Başı Sığır Çorbacı³²⁹

Çerkez asıllı olan Talimhaneci Başı Sığır Çorbacı Okmeydanı'nın en başarılı kemanleşlerinden biridir. Düşman Budin Kalesi'ni kuşatma altına aldığı ok ile pek çok düşman öldürmüştür. Surlarda açılan gediği akşama kadar savunmuş, akşamda gediği onarmıştır.

3.7.9. Bosnalı İbrahim Ağa³³⁰

Aslen Bosnalı olan İbrahim Ağa, kemanleşliğinin yanı sıra çok da iyi tüfek atardı.

3.7.10. Ruznamçeci Salih Efendi³³¹

Bizzat Kâtip Abdullah Efendi'den kabza almış başarılı kemanleşlerden biriydi.

3.7.11. Filibeli Çukadar Muhammed Paşa³³²

Filibeli Çukadar Muhammed Paşa, Edirne'de menzilleri olmasının yanı sıra, yaptığı oklarla da zamanında oldukça meşhurdur.

3.7.12. İbrahim Efendi³³³

IV. Mehmed Dönemi'nde, Okmeydanı'nın en ünlü kemanleşlerinden biridir. Ayrıca kıraat sanatında oldukça başarılıdır.

3.7.13. İbadullah Efendi³³⁴

Bin gezden fazla atmış üstad kemanleşlerdendir.

³²⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 71b

³³⁰ Kâtip Abdullah Efendi, 72a

³³¹ Kâtip Abdullah Efendi, 72a

³³² Kâtip Abdullah Efendi, 72a

³³³ Kâtip Abdullah Efendi, 72b

³³⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 73a

3.7.14. Mehmed Bey³³⁵

Arnavut Asıllı olan Mehmed Bey leventlikte yetişme başarılı bir kemankeştir.

3.7.15. Mumcu Usta Mehmed³³⁶

Mumcu Usta Mehmed hem başarılı bir kemankeş hemde başarılı bir ok ustasıdır.

3.7.16. Emin Ganem Ağa Oğlu Mehmed Ağa³³⁷

Kâtip Abdullah Efendi, Emin Ganem Oğlu Mehmed Ağa için “Çektiğinden ziyade ok atar” terimini kullanmaktadır. Buda yine yayı az çekmek ama uzağa ok fırlatmak için kullanılan tabirlerden bir tanesidir.

3.7.17. Kırk Çeşmeli Abdülhalim Çelebi³³⁸

Yüz senedir kimsenin kamış oku işlemeyip artık unutulmuş bu ok çeşidinin nasıl işleneceğini kendi kendine bulan, çok başarılı bir ok ustasıdır.

3.7.18. Haznedar Yusuf Bey³³⁹

Kâtip Abdullah Efendi'nin yakın arkadaşlarından biri olduğu anlaşılan Haznedar Yusuf Bey, başarılı bir kemankeş olmasının yanı sıra, çok da iyi bir ok ustasıdır.

3.7.19. Mehmed Çelebi³⁴⁰

Tezkire-i Rumat yazılıyorken menzil oku atıp kabza tutmaya ve kolçak giymeye hak kazanmıştır. Kurallar gereği Okmeydanı'nda yemek ziyafeti vererek kabza alma töreni düzenlemiştir.

³³⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 73a

³³⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 73a

³³⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 73a

³³⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 73a

³³⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 73b

³⁴⁰ Kâtip Abdullah Efendi, 73b

3.7.20. Çukadar Ahmed³⁴¹

Yaya okçuluğunun yanısıra, atlı okçulukta da oldukça başarılıdır. Kendi için ok yaptığı bilinmektedir.

3.7.21. İbrahim³⁴²

Okmeydanı'nda atış yapan başarılı kemankeşlerden birisidir.

3.7.22. Yusuf³⁴³

Kâtip Abdullah Efendi'nin “*bizim*” dediği Yusuf, başarılı Okmeydanı müdavimlerinden biridir.

3.7.23. Mustafa Efendi³⁴⁴

Daha önceden Baş Muhasebeci olarak görev yapan Mustafa Efendi, Tezkire-i Rumat yazıldığı sırada Küçük Defterdar olarak çalışmaktaydı. Mısır da menzili vardır.

3.7.24. Taşzade Mehmed Bey³⁴⁵

Taşzade Mehmed Bey Eyyüp Sultan'da menzili olan başarılı kemankeşlerden birisidir.

3.7.25. Hâce Kara Ali³⁴⁶

Hâce Kara Ali, Okmeydanı'nın en başarılı kemankeşlerinden birisidir. Girid Seferi sırasında pek çok kemankeşe kabza tutturduğu bilinmektedir. Kabza verdiği kemankeşlerin arasında Samsoncubaşı Süleyman Ağa'da bulunmaktadır. Tezkire-i Rumat adlı risale yazıldığı sırada İzmir'de yaşadığı anlaşılmaktadır.

³⁴¹ Kâtip Abdullah Efendi, 73b

³⁴² Kâtip Abdullah Efendi, 74a

³⁴³ Kâtip Abdullah Efendi, 74a

³⁴⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 74a

³⁴⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 74b

³⁴⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 74b

3.7.26. Tavlacı Hüseyin³⁴⁷

Başarılı bir kemankeştir ve Edirne’de menzili vardır.

3.7.27. Yusuf Efendi³⁴⁸

Hanya’da menzili olan Yusuf Efendi, aynı zamanda Hanya’da imamdır

3.7.28. Çorbacı Muhammed Ağa³⁴⁹

Girid Seferi’nde, adada menzil dikmiş üstad bir kemankeştir.

3.7.29. Talimhaneci Hüseyin Bey³⁵⁰

Üstad kemankeşler arasındadır.

3.7.30. Muhammed Efendi³⁵¹

Okmeydanı’nın başarılı kemankeşlerinden birisidir.

3.7.31. Kaimmakam-ı Defterdar Ali Efendi³⁵²

Arpa Emini görevinden Defterdar Vekilliğine atanan Ali Efendi Okmeydanı’nın başarılı kemankeşlerinden birisidir.

3.7.32. Yenibahçeli İsmail Efendi³⁵³

Okmeydanı’nın yaşlılarından ve ulularından biri olan İsmail Efendi, Yeniçeri Ocağı’ndan ser-halife olarak emekli olmuştur.

³⁴⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 74b

³⁴⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 75a

³⁴⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 75a

³⁵⁰ Kâtip Abdullah Efendi, 75a

³⁵¹ Kâtip Abdullah Efendi, 75a

³⁵² Kâtip Abdullah Efendi, 75a

³⁵³ Kâtip Abdullah Efendi, 75a

3.7.33. Abdükladir Efendi³⁵⁴

Meydanın önde gelen kemankeşleri arasındadır.

3.7.34. Ali Efendi³⁵⁵

Tersane Emini olarak görev yapan Ali Efendi başarılı kemankeşlerden birisidir.

3.7.35. Muhammed Efendizade Abdülhalik Çelebi³⁵⁶

Bizzat Kâtip Abdullah Efendi'den kabza tutmuş başarılı okçulardandır.

3.7.36. Mimar Hasan Ağa³⁵⁷

Putu okçuluğunda başarılı kemankeşlerden birisidir.

3.7.37. Mustafa Usta³⁵⁸

Bostancı ocağı çıkışlı Mustafa Ağa, Feridun Behçesi Ustası olarak görev yapmaktadır. Okmeydanı'nın yaşlılarından ve ulularından birisidir.

3.7.38. Ahmed Ağa³⁵⁹

Valide Sultan Camii'nin mütevellisi ve başarılı bir kemankeştir.

3.7.39. Kara Hasan Ağa³⁶⁰

Sultan Selin evkafının mütevellisi olan Kara Hasan Ağa, menzil okçuluğunda ve puta okçuluğunda oldukça başarılı bir kemankeştir.

³⁵⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 75a

³⁵⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 75b

³⁵⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 75b

³⁵⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 75b

³⁵⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 75b

³⁵⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 75b

³⁶⁰ Kâtip Abdullah Efendi, 76a

3.7.40. Haneci Ömer³⁶¹

Usta bir kemankeş olmasının yanı sıra hat sanatında da oldukça mahirdir.

3.7.41. Beyram Ağazade Mustafa Ağa³⁶²

Kardeşi Mehmed Ağa ile birlikte kemankeşlik yapmaktadır.

3.7.42. Kasım Ağa³⁶³

Çalık Ahmed Ağa kullarından Kasım Ağa, oldukça başarılı kemankeşlerdendir. En sert yayları bile çekmesi ile ünlüdür.

3.7.43. Hamza Ağa³⁶⁴

Sultan Murad Evkafı Mütevellisi olan Hamza Ağa'nın Bursa'da menzilleri vardır.

3.7.44. Kadri Bey³⁶⁵

Silahdar Paşa kullarından Kadri Bey, başarılı kemankeilerden birisidir.

3.7.45. Kadınzade Çukadarı Mustafa Paşa³⁶⁶

Okmeydanı'nda sözü dinlenen üstad kemankeşler arasındadır.

3.7.46. Şaban Bey³⁶⁷

Hasköy'de oturan Şaban Bey Okmeydanı'nın yaşlılarındandır.

³⁶¹ Kâtip Abdullah Efendi, 76a

³⁶² Kâtip Abdullah Efendi, 76a

³⁶³ Kâtip Abdullah Efendi, 76a

³⁶⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 76b

³⁶⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 76b

³⁶⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 76b

³⁶⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 76b

3.7.47. Hacı Dilaver Ağa³⁶⁸

Merhum Mahmud Kethüda'nın Hazinedârı olan Hacı Dilaver Okmeydanı'nın başarılı okçuları arasındadır.

3.7.48. Ahmed Ağa³⁶⁹

Hasan Efendi'nin Kethüdâsı olan Ahmed Ağa başarılı kemankeşlerden birisidir.

3.7.49. Ali Çavuş³⁷⁰

Hasan Paşa kullarından Ali Çavuş için, Tezkire-i Rumat'da “*çekdiği yayın hükmün verir*” tabiri yer almaktadır. Bu bir yayın iyi mi yoksa kötü mü olduğunu yayı çekerek anlayabilecek kadar işinde usta olmak anlamında kullanılmaktadır.

3.7.50. Ahmed Efendizade Halil Çelebi³⁷¹

Ahmed Efendizade Halil Çelebi, babası gibi usta bir kemankeş olmasının yanısıra çok iyi şiir yazan bir şair olarak da tanınmaktadır.

3.7.51. Ali Ağa³⁷²

Fındıklı Mehmed Ağa, Miftağ Ağası Salih, Çerkez Muhammed, Çerkez İbrahim, Çerkez Mustafa ve Mühürdar Siyavuş ile beraber, bizzat Kâtip Abdullah Efendi'den kabza alan Ali Ağa, çok başarılı kemankeşlerdir. Bu kemankeşler Leh Seferi'ne katılıp ok ile savaşarak ne kadar başarılı olduklarını kanıtlamışlardır.

3.7.52. Mahmud Odabaşı³⁷³

Azmayış oku atmada oldukça başarılı olan Mahmud Odabaşı çektiği yayın hükmünü verebilecek kadar iyi bir kemankeştir.

³⁶⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 76b

³⁶⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 76b

³⁷⁰ Kâtip Abdullah Efendi, 76b

³⁷¹ Kâtip Abdullah Efendi, 77a

³⁷² Kâtip Abdullah Efendi, 77a

³⁷³ Kâtip Abdullah Efendi, 77a

3.7.53. Ketani Hacı Abdülbaki³⁷⁴

Yaz-kış meydanadan çıkmayan ve bütün vaktini ok atarak geçiren Ketani Hacı Abdülbaki, meydananın sevilen kemankeşlerinden birisidir.

3.7.54. Ketani Mustafa Çelebi³⁷⁵

Meydan eskilerinden ve ulularından bir kemankeştir.

3.7.55. Kalıpçı Hacı Muhammed³⁷⁶

Okmeydanı'nın başarılı kemankeşlerinden birisidir.

3.7.56. Attar Recep Efendi³⁷⁷

Başarılı kemankeşler arasında gösterilen bir kişidir.

3.7.57. Keserci Usta Muhammed³⁷⁸

Okmeydanı'nın yaşlılarından ve ulularından olup, çektiği yayın hükmünü veren bir kemankeştir.

3.7.58. Nalbur Hacı Ahmed³⁷⁹

Sürekli Okmeydanı'nda talim yapan ve yaşlılarından çok daha iyi durumda olan başarılı kemankeşlerden birisidir.

3.7.59. Tireli Haneci Ömer³⁸⁰

Tireli Haneci Ömer, Okmeydanı'nın eskilerinden ve sözü dinlenen kemankeşlerinden birisidir.

³⁷⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 77a

³⁷⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 77b

³⁷⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 77b

³⁷⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 77b

³⁷⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 77b

³⁷⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 77b

³⁸⁰ Kâtip Abdullah Efendi, 77b

3.7.60. Tirger Abdullah Çelebi³⁸¹

Okmeydanı'nın başarılı atıcılarından birisidir.

3.7.61. Hüseyin Çelebi³⁸²

Mustafa Efendi'nin oğlu olan ve henüz sıbyan denecek yaşta olan Hüseyin Çelebi, yaşlılarından daha iyi ok atan bir atıcıdır. Meydana sürekli babası ile gelip atış yapmaktadır.

3.7.62. Büyük Hasan³⁸³

Yine sıbyan grubundan bir atıcı olan Büyük Hasan, başarılı bir atıcıdır.

3.7.63. Küçük Muhammed³⁸⁴

Çektiği yayın hükmünü veren bir kemankeştir.

3.7.64. Muhammed Çelebi³⁸⁵

Okatmaktan daha çok zevk veren hiçbirşeyin olmadığını düşünmektedir.

3.7.65. Ömer Efendi³⁸⁶

Ömer Efendi için “*çektği mertebe remye kadirdir*” tabiri kullanılmıştır. Bu tabir, henüz hafif yay çekebilecek güçte olan çocuk kemankeşler için kullanılan bir tabirdir.

3.7.66. Mustafa³⁸⁷

Çektiği mertebe remye kadir atıcıdır.

³⁸¹ Kâtip Abdullah Efendi, 77b

³⁸² Kâtip Abdullah Efendi, 78a

³⁸³ Kâtip Abdullah Efendi, 78a

³⁸⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 78a

³⁸⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 78a

³⁸⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 78a

³⁸⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 78b

3.7.67. Kemankeş Kara Mustafa Paşa³⁸⁸

IV. Murad ve Sultan İbrahim dönemlerinde Vezir-i Azam'lık yapan Kemankeş Kara Mustafa Paşa, Yeniçeri Ocağı'nda kemankeşlikten yetişmiştir.

3.7.68. Silahdar Mustafa Paşa³⁸⁹

Silahdar Mustafa Paşa, okçuluğa meraklı olan devlet adamlarından birisidir. IV. Murad'ın emri ile Okmeydanı Tekkesi'ni tabir ettirip vakfa bağladığı yukarıda anlatılmıştı.

3.7.69. Köprülüzade Fazıl Ahmed Paşa³⁹⁰

Lalızade ustadan kabza aldığı yukarıda anlatılan Köprülüzade Fazıl Ahmed Paşa, ok attığında havacılar makamından dolayı attığı enzilin gerçek uzunluğunu abarttıktıkları için hepsini kovduğu söylenir.

3.7.70. Vezir Defterdar Paşa³⁹¹

Beç Seferi'nde şehit düşen Defterdar Ahmed Paşa, başarılı bir kemankeştir.

3.7.71. Hüseyin Paşa³⁹²

Siyavuş Paşa'nın kardeşi olan Hüseyin Paşa, puta okçuluğunda oldukça yetenekli bir kemankeştir.

3.7.72. Hacı Hüseyin Paşa³⁹³

Hacı Hüseyin Paşa, başarılı kemankeşlerden birisidir. Mora savunması için serdar-ı ekrem olarak görevlendirilmiş ve burada şehit düşmüştür.

³⁸⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 78b

³⁸⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 79a

³⁹⁰ Kâtip Abdullah Efendi, 79a

³⁹¹ Kâtip Abdullah Efendi, 79a

³⁹² Kâtip Abdullah Efendi, 79a

³⁹³ Kâtip Abdullah Efendi, 79b

3.7.73. Siyavuş Paşa³⁹⁴

Putta okçuluğunda oldukça başarılı bir kemankeştir. Temeşvar Valiliği görevinde Beç Seferi'nde ok ile birçok düşman öldürmüştür.

3.7.74. Süleyman Paşa³⁹⁵

Yenişehirde menzil sahibi olan Süleyman Paşa, Hotin Seferi'nde şehit olmuştur.

3.7.75. Mustafa Efendi³⁹⁶

Valide Sultan Kethüdâsı Mustafa Efendi, Okmeydanı'nda en çok ok talimi yapan kemankeşlerden birisidir.

3.7.76. Ahmed Ağa³⁹⁷

Hemen hemen bütün ailesi kemankeş olan Kapıcılar Kethüdâsı Ahmed Ağa, putta okçuluğunda oldukça başarılı bir kemankeştir.

3.7.77. İshak Efendi³⁹⁸

Ok atmayı çok seven, cömert bir kemankeşti.

3.7.78. Mahmud Kethüda³⁹⁹

Köprülüzade Fazıl Ahmed Paşa'nın kethüdâsı Mahmud, okmeydanını sık sık ziyaret eden ve ok atmayı çok seven bir devlet adamıydı.

³⁹⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 79b

³⁹⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 79b

³⁹⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 79b

³⁹⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 80a

³⁹⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 80a

³⁹⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 80a

3.7.79. Ahmed Ağa⁴⁰⁰

IV. Murad zamanında ünlü bir kemankeş olarak nam salmıştı ve Bayezid semtinde bir talimhane işletiyordu.

3.7.80. Edirneli Ömer Efendi⁴⁰¹

IV. Murad zamanında meşhur bir okçu olan Edirneli Ömer Efendi'nin, Edirne'de menzili vardır.

3.7.81. Ali Hâce⁴⁰²

Okmeydanı'nın ihtiyarlarından ve söz geçenlerinden olan Ali Hâce zamanının en meşhur kemankeşlerinden birisiydi.

3.7.82. Üveys Paşa⁴⁰³

Bin gezden fazla atmış yetenekli kemankeşlerden birisidir.

3.7.83. Feridunzade Mahmud Bey⁴⁰⁴

Okmeydanı'nın eskilerinden olan Feridunzade Mahmud Bey'in Eyyüp Senti'nde bin gezden fazla menzili vardır.

3.7.84. Piyale Paşa Kâtibi⁴⁰⁵

Putatıcılığında oldukça yetenekli bir kemankeştir.

⁴⁰⁰ Kâtip Abdullah Efendi, 80a

⁴⁰¹ Kâtip Abdullah Efendi, 80b

⁴⁰² Kâtip Abdullah Efendi, 81a

⁴⁰³ Kâtip Abdullah Efendi, 81a

⁴⁰⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 81a

⁴⁰⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 81a

3.7.85. İmam Ali Efendi⁴⁰⁶

Savuk Kuyu İmamı Ali Efendi kapı yapımında kemankeşliğinde olduğu gibi oldukça ustadır. Hatta tekke kapılarından biri İmam Ali Efendi tarafından yapılmıştır.

3.7.86. Hâce Hamit Efendi⁴⁰⁷

Haftada iki gün Okmeydanı'na gelip, talim yapardı.

3.7.87. Selanikli Ayruş Alaybeyi⁴⁰⁸

Selanikte 1081 gezlik bir menzili vardır. Daha sonra 12 sene uğraşıp, bu menzili tekrar geçmiştir.

3.7.88. Cümdi Bekçi Osman Ağa⁴⁰⁹

Yaya okçuluğunun yanısıra atlı okçuluktada oldukça başarılıdır. IV. Mehmed zamanında atlı-okçu birliklerden oluşan cümdi birliklerinin başına geçirilmiştir.

3.7.89. Haneci Bali⁴¹⁰

Meydanın eski atıcılarından bir kemankeş olan Haneci Bali, Mısır'da merhum olmuştur.

3.7.90. Topal Yusuf Ağa⁴¹¹

Vezir-i Azam Köprülüzade Ahmed Paşa kullarından olan Topal Yusuf Ağa, Girid Seferine de katılmıştır.

⁴⁰⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 81b

⁴⁰⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 81b

⁴⁰⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 81b

⁴⁰⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 82a

⁴¹⁰ Kâtip Abdullah Efendi, 82a

⁴¹¹ Kâtip Abdullah Efendi, 82a

3.7.91. Ak Yaylak Osman Ağa⁴¹²

Çok başarılı bir kemankeş olmasının yanısıra çok yetenekli bir kapı ustasıdır. Tekke içinde bulunan tunç kapı, Ak Yaylak Osman Ağa tarafından yapılmıştır. Daha sonra Hindistan'a gitmiş, Hindistan padişahı kendisinin atıcılığından çok etkilenerek Ak Yaylak Osman Ağa'ya bir eyalet ihsan etmiştir.

3.7.92. Bursalı Muslu Efendi⁴¹³

Okmeydanı'nın yaşlılarından ve ulularından olan Bursalı Muslu Efendi'nin Rodos'da menzil taşı bulunmaktadır. Sultan İbrahim kendisi'nin atıcılığından dolayı müderris yapmıştır.

3.7.93. İshakzade Ağa⁴¹⁴

İshakzade Ağa, Okmeydanı'nın en başarılı kemankeşlerinden birisidir.

3.7.94. Samsoncubaşı Süleyman Ağa⁴¹⁵

Okmeydanı'nın en başarılı kemankeşlerinden biri olan Samsoncubaşı Süleyman Ağa'nın Edirne'de bazı menzilleri vardır. Beç Seferi sırasında Estergon Kalesi düşman eline geçince Maktul Mustafa Paşa tarafından öldürülmüştür.

3.7.95. Sunkur Hasan Ağa⁴¹⁶

Sunkur Hasan Ağa, çok yetenekli kemankeşlerden birisiydi. Umman Kalesi'nde şehid düşmüştür. Filibe ve Hanya'da menzilleri vardır.

⁴¹² Kâtip Abdullah Efendi, 82b

⁴¹³ Kâtip Abdullah Efendi, 82b

⁴¹⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 82b

⁴¹⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 82b

⁴¹⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 83a

3.7.96. Dertli Ahmed⁴¹⁷

Okmeydanı'nın en başarılı kemankeşleri arasında olmasının yanısıra, çok da iyi bir şairdir. Kemankeşler arasında "ok atma dertlisi" olarak tanınmaktadır.

3.7.97. Donanma Ağası Deveci Hasan⁴¹⁸

Çok yetenekli bir kemankeş olmakla birlikte pekçok deniz aşırı sefere katılmış ve şehit düşmüştür.

3.7.98. Yunus Çelebi⁴¹⁹

Çok başarılı bir kemankeş ve iyi bir ok ustasıdır. Diyarbakırda vefat etmiştir.

3.7.99. Talimhanecibaşı Abdülbaki Ağa⁴²⁰

Yeniçerilere ok talimi yaptırmakla görevli Talimhanecibaşı Abdülbaki Ağa, Cehrin Seferi sırasında şehit olmuştur.

3.7.100. Uyvar Ağası Ahmed Ağa⁴²¹

Yeniçeri Hazinesi Abdullah Çelebi ve Uyvar Kalesi komutanı olan Mehmed Ağa, Uyvar düşman kuşatması altında iken şehit olmuştur.

3.7.101. Tirger Ahmed Çelebi⁴²²

Tirger Ahmet Çelebi, döneminin başarılı bir kemankeş ve iyi bir ok ustası idi.

⁴¹⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 83a

⁴¹⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 83a

⁴¹⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 83a

⁴²⁰ Kâtip Abdullah Efendi, 83a

⁴²¹ Kâtip Abdullah Efendi, 83b

⁴²² Kâtip Abdullah Efendi, 83b

3.7.102. Kaplan Ağa⁴²³

Yaya okçuluğu ve atlı okçulukta okdukça başarılı Okmeydanı kemankeşlerinden birisidir.

3.7.103. Ahmed Efendi⁴²⁴

Maktul Mustafa Paşa'nın mektupçusu olan Ahmed Efendi puta okçuluğunda oldukça mahir bir kemankeşti. Beç Seferi'nde şehit düşmüştür.

3.7.104. Ali Ağa⁴²⁵

Çok başarılı ve usta bir kemankeş olan Ali Ağa Beç Seferi'nde şehit düşmüştür.

3.7.105. Kenan⁴²⁶

Valide Sultan'eri kethüdası olan Mustafa Efendi Merhumun, kölelerinden biri olan Kenan'ın İmam Yeri Menzili'nde hayli aşırı atmış ama taş dikmemiştir. Daha sonra bir sevdaya düşüp vefat etmiştir.

3.7.106. Ömer Efendi⁴²⁷

Hem ok atmada hem tüfek atmada oldukça başarılı olan Ömer Efendi, tersane kâtiplerinden başarılı bir kemankeşti.

3.7.107. Çorbacı Muhammed Ağa⁴²⁸

Çorbacı Muhammed Ağa'nın Eyyüp semtinde menzil taşı bulunmaktadır.

⁴²³ Kâtip Abdullah Efendi, 83b

⁴²⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 83b

⁴²⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 83b

⁴²⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 83b

⁴²⁷ Kâtip Abdullah Efendi, 84a

⁴²⁸ Kâtip Abdullah Efendi, 84a

3.7.108. Mahmud Efendi⁴²⁹

Saray Mutfağında çalışan Mahmud Efendi'nin Edirne'de menzili vardır.

3.8.109. Topkapılı İbrahim Ağa⁴³⁰

Topkapılı İbrahim Ağa, Puta okçuluğunda yaşlılarından hayli üstün bir kemankeşti.

3.8.110. Dülgerzade Ahmed Ağa⁴³¹

Dülgerzade Ahmed Ağa, Okmeydanı'nın en yetenekli kemankeşleri arasında gösterilmektedir.

3.7.111. Kiremitçizade İbrahim Ağa⁴³²

Puta okçuluğunda çok başarılı olan Kiremitçizade İbrahim Ağa, çektiği yayın hükmünü verebilen bir kemankeşti.

3.7.112. Yenibağçeli İsmail Halife⁴³³

İsmail Efendizade, henüz çocuk yaşta kemankeşliğe başlamış, çektiği kadar remye kadir kemankeşlerdendir.

3.7.113. Mücellizade Mustafa Çelebi⁴³⁴

Başarılı ve yetenekli bir kemankeş olan Mücellizade Mustafa Çelebi, çektiği yayın hükmünü verebilen bir kemankeşti.

3.7.114. Şair Şerhi⁴³⁵

Çektiği kadar remye kadir olan başarılı ve yetenekli kemankeşlerden birtanesiydi.

⁴²⁹ Kâtip Abdullah Efendi, 84a

⁴³⁰ Kâtip Abdullah Efendi, 84a

⁴³¹ Kâtip Abdullah Efendi, 84a

⁴³² Kâtip Abdullah Efendi, 84a

⁴³³ Kâtip Abdullah Efendi, 84a

⁴³⁴ Kâtip Abdullah Efendi, 84b

⁴³⁵ Kâtip Abdullah Efendi, 84b

3.7.115. Nakkaşzade İsmail⁴³⁶

Ok atmaya henüz yeni başlayan genç bir kemankeştir.

⁴³⁶ Kâtip Abdullah Efendi, 84b

SONUÇ

Bir milletin yaşadığı coğrafya ile düşünüşü ve inancı arasında doğrudan bir bağıntı olduğu malumdur. Bu bağıntının keşfedilmesi, anlaşılması ve açıklanması tarihçinin görevlerindedir. Bu görev yerine getirildiği takdirde mâzî ile âti arasındaki bağ kurulacak ve bu bağ milletlerin hafızalarını canlı tutacaktır. Türk toplumunun coğrafyası ile düşünüşü arasındaki bağlantılardan biri hiç kuşkusuz ok atıcılığıdır. Türk toplumu milli hafızasını okçuluk üzerinden şekillendirmiş; oka ve yaya başka hiçbir toplulukta görülmeyen metaforlar yükleyerek hukuk, uluslararası ilişkiler, edebiyat ve tasavvuf gibi alanlarda kullanmışlardır. Osmanlı Devleti ise bu metaforları canlı bir kurumsal yapıya dönüştürerek toplumsal yaşamın her alanına entegre etmiştir. Okçuluğun, devlet kontrolünde bir kurum olarak devam etmesini sağlamış ve bu sayede mazisi ile atisi arasında bir bağ kurmuştur. Kurduğu bu bağ, Osmanlı Devleti'ni kısa sürede beylikten imparatorluğa taşıyacak itici güç olmuştur. Tezkir-i Rumat adlı eserde adı geçen menzil sahibi kemankeşler, Osmanlı'nın cihan şümül bir devlet olması yolunda hemen her savaşa katılmışlardır. Bu kemankeşlerin çoğu bu savaşlarda şehit düşmüştür. Kendileri mazi olmuş ancak devletlerini atiyeye taşımışlardır. İşte bu perspektif doğrultusunda, Kâtip Abdullah Efendi, çalışmamızın ana metni olan Tezkire-i Rumat adlı eseri inşa ederek, mazi ile ati arasındaki bağı oluşturan Osmanlı okçularını anlatmıştır.

Kâtip Abdullah Efendi'nin, Tezkire-i Rumat adlı eserinde anlattığı bu kemankeşlerin hepsi farklı coğrafyalardan, farklı kültürlerden ve farklı statülerden gelmişlerdir. Andak Türkler'in okçuluğa atfettiği kutsiyet ve Osmanlıların bu kutsiyeti kurumsallaştırması sonucunda, burada okçuluk ile ilgilenen kemankeşler, farklılıklarını bir kenara bırakmayı öğrenmişlerdir. Okmeydanları'nda ok atan kemankeşler arasında vezir-i azamlar, vezirler, defterdarlar, şeyhülislam ve kadılar bulunmaktadır. Bu devlet görevlilerinin yanında da dervişler, askerler, esnaflar, hatta köleler bile ok atışı yapabilmektedir. Dolayısıyla toplumsal barış ve huzur ortamını oluşturmak, bunun yanı sıra sınıfsal farklılıkları ortadan kaldırarak toplumsal bütünleşmeyi sağlamak için okçuluk bir araç olarak kullanılmıştır.

Ancak bu araç, XVII. yüzyılda görülmeye başlayan kurumsal dejenerasyondan nasibini almıştır. Osmanlı Devleti'nin genele şamil bozulmaları, okçuluk kurumuna da sıçrayarak Osmanlı Devleti'nin mazi ile ati arasında kurduğu bağı zedelemeye başlamıştır.

Eserde bu bozuklukların ilk örneklerini daha II. Bayezid gibi erken bir dönemde görmek mümkündür. Bu dönemde Osmanlı coğrafyasındaki en başarılı ok atıcısı olan Tozkoparan İskender, usülsüz bir şekilde Yeniçeri Ocağı'na alınmıştır. Bireysel olarak çok başarılı bir kemankeş olmasına rağmen kanunlara ve kaidelere aykırı olarak Yeniçeri Ocağı'na alınması, yeniçeriler arasında da huzursuzluk çıkarmıştır. Tozkoparan İskender'in Yeniçeri Ocağı'na girmesine ses çıkarmamışlar ancak usule aykırı bir şekilde girdiği için de bu durumdan pek de hoşnut olmamışlardır. Dolayısıyla XV. yüzyılın sonlarına doğru birtakım iltimaslar görülmekte ancak henüz genel bir bozukluktan söz edilmemektedir.

Tozkoparan İskender'e çok başarılı bir kemankeş olduğu için, gösterilen iltimas bununla sınırlı değildir. İstanbul'da bulunan Yıldız Menzili'nde rakiplerinin hepsinden çok daha uzağa ok atmış ancak attığı ok kabzaya salkı almış yani gerekenden daha sola kaçmıştır. Kanunlara göre bu menzilin düzeltilmesi gerekmektedir ve menzil taşı dikilmesi kesinlikle yasaktır. Ancak dönemin idarecileri ve Okmeydanı yöneticileri, Tozkoparan İskender için kuralları biraz esnetmiş gibi görülmektedir. Tozkoparan'ın attığı menzili Yıldız Menzili'nden ayırarak, Tozkoparan İskender için ayrı müstakil bir menzil açılmasına karar vermişlerdir. Dolayısıyla Tozkoparan İskender'in Yıldız Menzili için attığı bu ok, kendi adıyla anılan menzilin ana taşıyı teşkil etmiştir.

Tozkoparan İskender'e gösterilen bu müsamaha münferit olmasına rağmen başka yolsuzlukların önünü açmış gibi görünmektedir. İstanbul kemankeşlerinden bir kişi, Mısır'da Tozkoparan İskender'in menzilini geçtiğini iddia ederek menzil taşı dikmiştir. Ancak daha sonra bu kişinin yalan söylediği ortaya çıkınca dikilen menzil taşı yıkılmış, yalan söyleyen kişi de idam edilmiştir.

Sultan İbrahim Dönemi'nde ise Bursalı Muslu Efendi adında bir kişi, usta bir kemankeş olmasından dolayı bizzat padişah emri ile müderris olarak atanmıştır. Müderris, Osmanlı Devleti'nde medreselerde öğretmen olarak görev yapan kişilerdir. Bursalı Muslu Efendi'ye eğitim verebilecek liyakatı olup olmadığı araştırılmaksızın, sadece kemankeşliğinden dolayı medrese hocası görevi verilmesi, Osmanlı eğitim kurumlarının da okçulukla beraber bozulmaya başladığının en büyük göstergesidir.

Ancak bütün bu örnekler münferit ve tekrarı olmayan olaylar olduğu için genel bir bozukluğa yol açabilecek sorunlar olarak görülmemelidir. Bu olaylar Osmanlı'yı çöküşe götüren olay zincirinin ilk ve en küçük halkalarıdır. Osmanlı okçuluğunun asıl problemi Okmeydanı arazisine yönelik olarak gerçekleştirilen gayr-i hukuki müdahalelerdir. Okmeydanı arazisinin sınırlarını yukarıda belirtilmiştir. Bu arazi Fatih Sultan Mehmed eli ile vakfa bağlanmış ve vakıf hukuku ile güvence altına alınmıştır. Fatih'in bu arazi için koyduğu vakıf şartı ise burada kemankeşlerin ok talimi yapması ve sefer zamanlarında da burada zafer için dua edilmesidir. Dolayısı ile bu arazi bu şartlar haricinde asla kullanılamaz. Ancak zamanla bu araziye kiremit toprağı çıkartmak, tarla açmak, mezâr satmak gibi pek çok vakıf hukukuna aykırı olarak müdahale edildiği belgelerce sabittir. Bu müdahalelere dönemin padişahları, çıkardıkları fermanlarla engel olmaya çalışmaktadır. Kadı ya da kazaskerin halledebileceği bu hukuki problemin bizzat padişahın ilgisini çekmesi, Osmanlı Devleti'nin Okmeydanı arazisine ve vakfına gösterdiği hassasiyetin en önemli göstergedir. Ancak Okmeydanı arazisi ve efkafına yapılan gayr-i meşru müdahalelerin her geçen gün artarak devam ettiği bir gerçektir. Devletin kurumlarının her anlamda zaafa düştüğü IV. Mehmed Dönemi'nde, bozulan devlet otoritesini fırsat bilen okçu ve yaycı esnafının liderleri Okmeydanı arazisinde ve vakfında söz söyleme hakkı elde etmişler ve tabiri caiz ise, burayı işgal etmişlerdir. Hiçbir hukuki dayanakları olmadığı halde, dönemin İstanbul idarecilerini, rüşvet ve akrabalık yolu ile tahakküm altına alıp, Okmeydanı arazisi ve vakfına el koymuşlardır. Ayrıca yeniçerilerin İstanbul'da dükkân açmaları yasakken Yeniçeri Ocağı' odabaşlarından Şahin Ağa adında bir yeniçeri komutanına, okçu dükkânı açması için izin vermek, okçu ve yaycı esnafı liderlerinin, Okmeydanı arazisi ve vakfı konusunda Yeniçeri Ocağı'nı da kendi yanlarına çekmeye çalıştıklarını göstermektedir. Bütün bu gayr-i meşru girişimler sonucunda okçu ve yaycı esnafı liderleri Okmeydanı'nın yönetimini ele geçirmişler ve Kâtip Abdullah Efendi'nin verdiği rakamlar doğru ise Okmeydanı arazisi içinde 40.000 adet mezâr yeri satmışlardır. Bu rakamların biraz abartı olduğu hemen göze çarpmaktadır ancak önemli olan burada vakıf hukukunun tamamıyla göz ardı edilmiş olmasıdır. Kâtip Abdullah Efendi, Valide Turhan Sultan tarafından yapılan Yeni Valide Cami'nin kâtiplerinden birisidir. Dolayısıyla saray ile bağlantıları olduğu yorumunu yapmak yanlış olmayacaktır. Kâtip Abdullah Efendi şahsi bağlantılarını kullanarak Okmeydanı arazisini ve vakfını geri almayı başarmış gibi görülmektedir. Ancak Osmanlı Devleti'nin hemen hemen bütün kurumlarının yozlaşma ve bozulma içinde olduğu bir gerçektir. Zaten IV. Mehmed Dönemi'nde Köprülüler Devri başlayacak, devlet son çarpınışlarını bu dönemde yaşayacaktır.

Köprülüler Devri'nden donra ise II. Viyana Bozgunu ve arkasından Karlofça Antlaşması ile devlet hızlı bir gerileme ve çöküşün içinde girecektir.

İşte Kâtip Abdullah Efendi'nin Tezkire-i Rumat adlı eseri, devletin içine düştüğü bu gerileme ve çöküş sürecinin hemen öncesinde yaşanan kurumsal bozulmaları, okçu ve yaycı esnafı örneği üzerinden anlatması bakımından büyük bir öneme haizdir.

Kâtip Abdullah Efendi'nin bu eserinin önemini arttıran bir başka konu ise, Tezkire-i Rumat'ın, dönemin bozukluklarına karşı çözüm önerileri getirmeye çalışması bakımından bir ıslahat layihası özelliği taşımasıdır. Devletin içine düştüğü askeri bunalımı, gönüllülük esası ile işleyen ve askeri temelleri olan bir kurumun yöneticisinin gözünden anlatmakta ve birtakım çözüm önerileri sunmaktadır. Kâtip Abdullah Efendi'ye göre savaşlarda alınan yenilgilerin en büyük sebebi tüfek gibi ateşli silahlara ağırlık verilerek ok ve yay kullanımının geri plana atılmasıdır. Buna göre, II. Murad Dönemi'nde yaşanan II. Kosova Muharebesi'ni örnek göstererek savaşlarda ok ve yay kullanılmasının gerekliliğine işaret etmektedir. Dolayısıyla aynı II. Murad Dönemi'nde olduğu gibi ok ve yay savaş alanlarında daha fazla kullanılırsa yeniden büyük zaferlerin kazanılacağı düşüncesindedir.

Kâtip Abdullah Efendi'nin burada, XVI. ve XVII. yüzyıl ıslahat layihası yazarları ile aynı yanlışı yaptığı görülmektedir. XVI. ve XVII. yüzyıl ıslahatçıları, devleti eski ihtişamlı günlerine döndürmek için, eski uygulamaların yeniden ihdas edilmesi gerektiğine inanmışlardır. Bu sebeple sürekli kendi içlerine dönük ve eski uygulamaları örnek alarak çözüm önerileri sunmuşlardır. Ancak bu düşüncenin, Osmanlı Devleti'nin önce duraklamasının sonra da gerilemesinin önüne geçemediği ortadadır. Burada asıl mesele, ıslahat layihalarının işe yarayıp yaramadığı değil, okçuluk ile ilgili bir kurum yöneticisinin okçuların bakış açısından, devletin sorunlarına çözüm arayışları getirmeye çalışmasıdır.

İşte bu şekilde Osmanlı Devleti okçuluğu kurumsallaştırarak mazi ile ati arasındaki bağı kurmuştur. Bu bağ kurumların düzenli işlediği dönemde kuvvetlenmiş ve devlet de bu dönemde yükseliş çağını yaşamıştır. Ancak ne zaman ki mezkûr bağ gevşemiş Osmanlı Devleti de güç kaybetmeye başlamıştır. Bugün mazi ile ati arasında kurulan bağ, okçuluk sporunun tekrar ihdas edilmesi ve kurumsallaşması ile yeniden kurulmuştur. Bu bağı güçlendirmek, geçmişten geleceğe bakabilmemiz açısından çok önemlidir.

KAYNAKÇA

- Abdülkadir Efendi. (2003). *Topçular Katibi Abdülkadir Efendi Tarihi – 1*, (Yay. Haz. Z. Yılmazer). Ankara: TTK Yayınevi.
- Acar, Şinasi. *Osmanlı'da Sportif Atıcılık ve Nişan Taşları*, İstanbul: Yem Yayınevi.
- Akgündüz, Ahmet. (2013). *İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Osmanlı Müessesesi*, İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Anonim “*Kavanin-i Yeniçeriyan*”, (Yay. Haz. Tayfun Toroser) (2011). İstanbul: Türkiye İşbankası Kültür Yayınları.
- Arabacı, Caner. (1999 26-27Mayıs). “*Osmanlı Spor Kuruluşları-Vakıf İlişkisi*”, Osmanlı'da Spor Sempozyumunda Sunuldu, Konya.
- Aşıkpaşaoğlu (2015) *Aşıkpaşaoğlu Tarihi*, (Yay. Haz. N. Atsız). Ankara: Ötüken Neşriyat.
- Ayanoğlu, İsmail Fazıl, (1974). *Okmeydanı ve Okçuluk Tarihi*, Ankara, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Ayvansarayı Hüsetin Efendi, *Hadikatü'l-Cevami*, (Yay. Haz. A. N. Galitekin). İstanbul: İşaret Yayınları.
- BOA_A.{DVNSMHM.d.._103_139
- BOA_A.{DVNSMHM.d.._108_545
- BOA. KK_d_07413_00011
- BOA. KK_d_07413_00015
- BOA. D_02924_0001_00_007
- BOA. AE_SABH_I_00100_06811_002
- BOA, C_BLD_00133_06634_001
- BOA, TSMA.E. 511/1
- BOA. TSMA.E.0511/2
- BOA. TSMA.E.0804

- Bzour, Saddam (2016). *Tezkire-i Rumat (Dil İncelemesi – Metin – Dizin)*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Çanakkale.
- Canatar. Mehmet. (2004). *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri 1009 (1600) Tarihli*, İstanbul: Fetih Cemiyeti Yayınları.
- Cornetensis, Fulcerius. (2009). *Kudüs Seferi Kutsal Toprakları Kurtarmak*, (Çev. İ. B. Barlas). İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Doğan, Abdullah, (2017). *Osmanlı'da Kemankeşlik (Okçuluk) ve Ahilik Ritüelleri*, Doktora Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Samsun.
- Ercilasun, Ahmet Bican, (2015) “Oğuz Adının Etimolojisi”, T. Gündüz, M. Ceniz (Editörler) *Oğuzlar: Dilleri, Tarihleri Ve Kültürleri*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 15 – 20.
- Ergin, Muharrem. (2012) *Dede Korkut Kitabı*, Boğaziçi Yayınları.
- Evliya Çelebi, (2006). *Seyahatname - İstanbul*, (Yay. Haz. S. A. Kahraman, Y. Dağlı). İstanbul: YKY Yayınları.
- Grousset, Rene. (2011). *Stepler İmparatorluğu*, Attila, Cengiz Han, Timur (Çev. H. İnalçık). Ankara: TTK Yayınları.
- Gündüz, Tufan. (2012). *Bozkırın Efendileri*, (2. Baskı). İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Günay, Hacı Mehmet, “*Vakıf*” Diyanet İslam Ansiklopedisi, c. 42, 475 – 479.
- Gündüz, Filiz. “*Okmeydanı*” Diyanet İslam Ansiklopedisi, c. 33, 339 - 334.
- Güven, Özbay. (1999, 13-15 Ekim). “*Geleneksel Okçuluk ve Güreş Sporunda Ahiliğin Etkileri*”, 2. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu’nda Sunuldu, Kırşehir.
- Güven, Özbay. (1999). *Türklerde Spor Kültürü*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.
- Göksu, Erkan, (2008). *Türk Kültüründe Silah*, Ankara, Ötüken Neşriyat.

- İbn Fadlan, (2012) *İbn-i Fadlan Seyahatnamesi*, (Yay. Haz. R. Şeşen). İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- İbn-i Haldun (1986). *Mukaddime* (Çev. Zakir Kadiri Ugan). c.1, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- İnalcık, Halil. (2014). *Devlet-i Aliyye – 2*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- İnalcık, Halil. (2015). *Devlet-i Aliyye – 3*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- İnan, Mehmet, (1992). *Osmanlı İmparatorluğunda Okçuluk Sporü ve Temel Teknikleri*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul.
- İrtem, Süleyman Kani. (2005). *Sultan İkinci Mahmut Devri ve Türk Kemankeşleri*, İstanbul: Temel Yayınları.
- Kafesoğlu, İbrahim. (1977). *Türk Milli Kültürü*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Kahraman, Atıf, (1995). *Osmanlı Devletinde Spor*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kâtip Abdullah Efendi. (2016). *Okçuluk Sicil Defteri*, (Yay. Haz. İsmail Bakırcan). İstanbul: Fetih Cemiyeti Yayınları
- Kunter, Halim Baki (1942) "Atıcılar Kanunnamesi" *Tarih Vesikaları Dergisi*, 2(10). 253 – 273.
- Mustafa Kani Bey, (1836). *Telhis-i Risaliat-ı Rumat (Okçuluk Kitabı)*. (Yay. Haz. K. Yavuz, M. Canatar, İ.A. Yüksel, (2010) İstanbul: Fetih Cemiyeti Yayınları.
- Öz, Mehmet. (2015). *Kanun-ı Kadimin Peşinde Osmanlı'da Çözülme ve Gelenekçi Yorumcuları*, Ankara Dergâh Yayınları.
- Togan, Zeki Velidi, (1982). *Oğuz Destanı*, (2. Baskı). İstanbul: Enderun Kitabevi.
- TSMA.E. 540/27/19
- TSM.A.E 540/27/1
- Tunçü Ali, (2000). *Osmanlı Devleti'nde Spor (Okçuluk)*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Niğde.

Turan, Osman. (2011). *Türk Cihan Hakimiyeti Mefkuresi*, Ankara: Ötüken Neşriyat.

Uçar, İlhan, *Ok Atıcılığının Kuralları*, (1. Baskı). Sakarya: Mucize Yayınları.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. (1984). *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Ankara: TTK Yayınları.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. (1988). *Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapıkulu Ocakları – 1*, Ankara: TTK Yayınları.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (2011). *Osmanlı Tarihi – 2*, Ankara: TTK Yayınları.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (2011). *Osmanlı Tarihi – 3*, Ankara: TTK Yayınları .

Ünsel, Kemal Edip. Türk Spor Tarihi Materyalleri: Tezkire-i Rumat (Atıcılar Tezkiresi). *Tarih Vesikaları Dergisi*, 1944, III/13, 16-25; 1944, III/14, 90-101; 1949, III/15, 171-182.

VGM, Defter Nu: 950/248

VGM, Defter Nu: 950/249

VGM, Defter Nu: 950/249/7363

VGM, Defter Nu: 950/250

VGM, Defter Nu: 951/251

VGM, Defter Nu: 954

Yücel, Ünsal. (1999). *Türk Okçuluğu*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : ANIK, Şükrü Seçkin
 Uyuğu : TC
 Doğum tarihi ve yeri : Keçiören – 1992
 Medeni hali : Bekar
 Telefon : 0507 252 77 63
 e-mail : ankseckinmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi	2018
Lisans	Gazi Üniversitesi	2016
Lise	Çankaya Kılıçarslan Lisesi	2009

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
-	-	-

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

“Kâtip Abdullah Efendi’nin Tezkire-i Rumat Adlı Eserine Göre İv. Mehmet Döneminde Okmeydanı’na Yapılan Gayr-İ Meşru Müdahaleler” *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, s.19 Haziran 2018

Hobiler

Yüzme, müzik dinleme, geleneksel okçuluk

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..

